

DE CRVDITATIBVS RECTE DIGNOSCENDIS RECTEQVE CVRANDIS.

LIBER PRIMVS.

In quo

Cruditatum nomina, essentia, facultates, causæ, & organa omnino declarantur.

Præterea de earum generibus, differentijs, & speciebus exactè disquiritur.

Denique cruditatum quatuor regiones, & partium earum regionum sympathya, qua omnes nostri corporis partes ex ijs fluentibus afficiuntur cruditatibus, vndique patefiunt.

CAPVT PRIMVM.

Huiusce operis vtilitas promulgatur.

A

VOniam ferè trigesimus huc vsque labitur annus, quo summa vigilantia, longisque studijs, ac obseruationibus, semper diligentius quo potui, ad Arti Medicæ rectam dandam operam, in meorum ægrotantium salutis gratiam, id, quod vtilissimum, ac rectissimum agendum esse cõsequi conatus sum; tum quadam mei naturali ductus instigatione; quia vt ait Salustius *omnes homines, qui se se student præstare cæteris animantibus, summa ope niti decet, ne vitam silentio transeant, veluti pecora, quæ natura prona, atque ventri obedientia finxit*, tum etiam religiosa impulsus anxietate, simulque præmunitione, ne vnquam alicuius ægrotantis obitus culpabilis Medicus sim. Eamque sanè ob causam, nullo meo prætermisso labore, cuncta, quæ in hac Arte periculo referta sunt, & quæ ægrorum interitus culpabilem reddere Medicum valent, explorare, dilucidareque volui. Cum autem Artis Medicæ tria inueniantur generalissima, quæ vt difficilia Medicum decipiendo, eum culpabilem efficere possunt, nimirum morbi magnitudo sanguinea, & cacochyma, quæ miseros interficiunt ægros, vel saltem eos infeliciter, seu contumaciter affligunt, atque cruditates, quæ eam cacochymiam procreant magnitudinem. At vero quia de his duobus primis fusè iam in duobus operibus exaratis doctrina penitus statuta est, vbi promptuarium expeditum habetur æquè tum cuiuslibet missionis sanguinis rectè agendæ, tum singulæ purgationis cacochymię rectè moliendæ: Ideo iure merito in hoc

De beloccatilli nario in principio.

Tria in arte Medica generalissima sunt, disquirenda, quæ Medicos decipere possunt. De duob. verba facta sunt, in his duob. prioribus voluminib. Nunc vero de tertio diluci dido agendum proponitur.

opere tertium constituere promptuarium enitar cuiuscunq; cruditatis rectè dignoscendæ, rectèque curandæ. Et hoc sanè Hippocratis, & Galeni decretis, autoritatibus, rationibus, experimentis, ac exemplis inire tentabo. Si nanq. homines eas cauerent cruditates, nunquam vllo magno corriperentur morbo, ex succis orto; Quæ cruditates in nostro existentes corpore, adeo cognitionis difficilis sunt, vt sæpè, ægrorum, iacturis delitescant: Ideoque harum cruditatum exactæ studebo cognitioni. Cæterum eo, quòd frequenter licet à nobis hæ dignoscantur cruditates, attamen difficillimè, diutissimèque earum integram ingredi valemus curationem, tum ob earum cruditatum naturam rebellem medicamentis haudquaquam cedentem, tum propter locos, seu vias densas, & angustissimas, quibus hæ insunt cruditates, ac per quas foras extrahi nequeunt; tum etiam cum causæ has gignentes cruditates tolli non possint, nisi difficilè, ac diuturno temporis spatio; quippe quod sicuti cruditates ipsæ iam ortæ, adimuntur, ita etiam facilè à partibus obnoxijs, ceu à causis antecedentibus, seu præincipientibus vocatis, denuo regignuntur, ac exinde in partem inanitam, & læsam confluunt; ac inibi manendo putrescunt, & febrem pariunt contumacem. Verum curatu maximè difficiles introspiciuntur, vbi plures loci his cruditatibus copiosis offensi sunt, & vbi cruditates compositæ ex contrarijs facultatibus emergunt; nec non à membris inæqualiter, & contraria qualitate intemperatis, & instrumentis profluunt læsis. Tametsi ad huc difficilioris curationis hæ possint esse cruditates, quoties vltra allatas difficultates, corpora, quibus hæ cruditates quoque subiunt, ad crudorum humorum concoctionem à natura celebrandam, & ad præparationem, simulque purgationem à perito moliendam Medico vtique incepta prorsus sint, vt interdum vsu venit; vt Illustrissimo Domino, Domino Paulo Bragadeno hero meo, atque multis alijs meis ægrotantibus contigit, qui ipsis de causis temporis quatuordecim mensium decursu circiter febricitarunt: tametsi omni ingenio, omnique industria, studio, ac diligentia ad eos patientes rectissimè curandos vsus sim. Ac mirum fuit, eos ab initio vehementi, ac magno morbo vexatos, artis medicæ instrumentis rectè adhibitis saluatos fuisse: ac denique sospites euasisse: sicuti è contra alios talium vidi Medicis peritis non ducentibus ita affectos, mortem obijsse; Quoniam igitur hæ cruditates morbos acutos, vehementerque magnos, nec non cronicos magnos, & paruos ceu causa syllogisticæ pariunt; proinde ad rectè morbos magnos, & paruos humorales, curandos necessaria herele harum cruditatum æquè tam cognitio, quàm curatio conspicitur: vt Hippocrates, & Galenus assueuerarunt: Immo Galenus ait à Medicis præstantissimis solas rerum causas cognosci admendas: Ne itaque inter malos Medicos connumerandus sim, quorum Hippo. meminit ita, *Quare medicorum plerique malorum nauium gubernatorum mihi simillimi videntur, qui si tranquillo mari nauem regunt, nemo eos peccare deprehendat: Quod si eos vehemens ventus, aut tempestas oppresserit; iam omnibus manifestè constat eorum imperitia, & culpa nauem perditam fuisse. Ad hunc sanè modum improbi plerique Medici, dum leuiter affectos curant, in quibus grauissimi errores commissi nihil periculi admittunt (cum multi huiusmodi morbi, ac longè frequentiùs, quàm grauiores hominibus contingant) in ijs quidem si delinquant, plebeios latent: vbi verò in magnum, ac vehementem, ac periculosum morbum inciderint, tum ipsorum ars, & errores omnibus sunt conspicui. Horum enim cuiusque vindices pœna præsto sunt: neque in longum differuntur,* Quorum etiam meminit hoc modo. *Nam cum ob scientiam sermonum vniuersalium sibi ipsis persuadeant, sese ipsum etiam artis opus singulare nouisse, non aliter, ac aurum adulterinum ab igne examinatur, ita eorum ignorantia hac professione arguitur.* Vt itaque Medicus inculpabilis, ac inculpatus, artisque Medicæ collega adæquatus, pro meo posse, euadere valeam, in quacunque momentanea occasione rectissimè agendi paratus, circa cruditates allatas rectè curandas, de his agere teneor, cum Hippocrates medicinæ prodiderit, *Quare & vniuersa ea, quæ sunt* morbosa, seu insalubria, & salubria *explorata, & comperta esse debent, & circa eadem singillatim, non tenuiter exerceri; si quis facilem, & inculpatum habitum, quem Medicinam vocamus sibi iungere volet: insignem enim vtilitatem, tum ægris, tum horum artificibus adfert.* Maximèque in morbis acutis id necessarium est, cum Hippocrates exararit. *Maximè in morbo acuto: Morbi enim celeritas cum occasionem excludat à regressu, impellit eum, qui medicinam eleganter facit.* Et eodem libro in Heurnio pag 129. ait Hippocrates, *in affectionis vehementia, & assiduitate incrementa, ducente affectu ob consilij inopiam plurima ad rem præsentem commoda effugiunt, in tali itaque momento temporis actioni opportuno animo sibi constet.* Præterea etiam in longis morbis rectè curandis vtilissimus tractatus erit, duabus rationibus, ad ægrorum vtilitatem, nempe ad eos diligentissimè medendos, atque simul ad eos ab erroribus aliorum non rectè medentium erroribus, ac detrimentis tuendos: In cronicis nanque, diuturnisque morbis plures medici super vocari solent: si ægri, seu ægrotantium consanguinei, aut affines, vel amici non à causis, iam narratis morbi diuturnitatem prouenire putantes: immo Medici (qui curationem suscepit) culpa: etsi rectissimè is Medicus etiam in ea curatione ægregiè se gesserit, cum nobis præceptum Hippocrates reliquerit, numquam *calamitosè afflictos emungere*, immo *à morbo eualescentibus exprobare* nos teneri: Quatuor enim Medicorum differentias Hippocratem constituisse inuenio, qui dum supra Medicum probum, fidum, & inculpabilem rectis-

Margin notes (left):

Cruditates causæ sunt cuiuscunque morbi cacochymi.

Cruditates sæpe difficilis cognitionis sũt; & difficilis curationis; etsi facilis cognitionis sint.

Hinc necessario de cruditatibus rectè dignoscendis, rectèq curandis, agendum proponitur.

Ne inter malos Medicos connumeretur Medicus optim⁹, hoc opus perlegere debet.

Qui nam mali Medi sint, ex Hippocrate.

Medicus optimus Artis Medicæ collega inculpabilis hanc cruditatũ scientiam, & peritiã callere debet.

Quæ scientia & peritia tam in morbis acutis potissimum possideri debet.

Quam in morbis cronicis.

Medicorũ differentiæ quatuor.

Margin notes (right):

A

B

Totis suis operibus. 6. Epid. com. 5. sent. 27.

De prisca med. p. 16. in Foes.

C

Lib. de elegantia p. 104. & 105. in Heurnio & in Foes. 34.

Lib. præcept. in Foes. 30. in Heur. 128.

D

Eadem lib. in Foes. 38. & 39. in Heurn. 123.

Lib. præcept. in Heurn. 123. in Foes. 38.

Lib. citato in Foeſ. p. 38.

Ibidem.

Lib. preceptionum Heurn. 123. in Foeſ. 41.

Lib precept. in Heur. 123. & 128. in Foeſ. 39. & 46.

Lib. de decent. hab. ad principium in Foeſ. p. 41.

A rectiſſimè agentem vocari, & duci poſſunt: Vel enim Medicus peritus eſt, dogmaticus, non tamen fidus ad ægrorum tantùm emolumentum incumbens, immo ad gloriam ſuam inuidia impulſus, & garrulus, cuius meminit diuinus ſenex, hoc modo. *Fallax enim, & ad errorem procliuis aſſeueratio, quæ eſt cum garrulitate coniuncta*, talis nanque Medicus Arti deceptoriæ ſolum ſtudet gloriæ, & lucro, non autem ægrotantium vtilitati incumbit. De quibus etiam ait Hippocrates in Foeſ. interp. pag. 40. *Medicum ratione vtentem, alterum inuidiosè nunquam calumniaturum eſſe* debet, attamen iſti inuidioſiſſimè ſe gerunt. Præterea vel Medicus rationalis ſe habet, non tamen omnino peritus, cum nõdum experimentis Artis Medicæ peritia ſit decoratus. De quo ait Hippocrates. *Quid enim mali contingat, ſi mercedem auferant, qui Medica opera publicè malè exerceant? At nunc ægrotis ipſis, cum ſint extra culpam non ſatis eſſe vis morbi viſa eſt, niſi etiam Medici imperitia accederet. Ac de his quidem hæc ſatis dicta ſunt, niſi quòd nullum ex his, quæ ſola ratione concluduntur fructum percipere licet, verùm ex his, quæ operis demonſtrationem habent.* Tertia verò differentia Medici improbi vtique eorum medentium eſt, qui empirici dicuntur, cum ſolo experimento vtantur, de quibus mentionem fecit Hipp. *Trahitur autem in omnigenam calamitatem, ſeu in omne genus infortunij cum vehementi pernicie, cum medicus, qui morbo præeſt peſtilentia iuuenilis temeritatis correptus eſt, decori negligens, &c. Horum quanuis collega iungeret, non tamen de medendi* B *ratione cum illis conſilium iungerem, ſed confidenter peterem vt remedia ſua proferrent: Inquiſitionis enim elegantis ſententia apud eos diſpera reperitur. Et quanuis hi neceſſariò indocti ſint affirmo tamen exercitationem horum vtilem eſſe, poſtea quam præceptorum multifidam veritatẽ ſe verè indagare poſſe ſperet citra exercitationis conſtantiam? Quare hos non eo dicentibus quidem iſtis auſcultandum eſſe, ab operantibus reſiſtendum eſſe.* Verùm alia differentia Empiricorum inuenitur, quorum omnes *quidem ad medellam accedunt morbum ſama celebrem captantes, cauentes aliorum medicorũ introductionem, celebrantes ſuam curationem &c.* Sicuti enim primi medici ratione gloriæ & auaritiæ artis medicæ finem fruſtrando noſtris ægris magnam inferre poſſunt iacturam ita quidem aliæ tres differentiæ Medicorum ſua imperitia errores committendo, noſtros interficere ægros queunt. Eamque ſanè ob cauſam, ſi circa has cruditates (in morbis diuturnis, in quibus ait Hipp. etiam empiricos admittendos eſſe, in gratiam ægrotantium) rectè curandas, omnes Hip. & Gal. autoritates, ſimulq; rationes, omniaq; tum experimenta vnà, & exempla meo more, vt etiam in alijs duobus operibus iam feri compilauero, memoriæq; mandauero; procul omni dubio, ne dũ id, quod rectiſſimum agendum fore, ſemper attingam: At verò etiam meos ægros à malorũ medicorũ vafritie, dolis, ac erroribus tuebor. Tuocq; omnis Medicus hunc perlegens tomum poterit eorum Medicorum eſſe, qui probi, fidi, inculpabiles, artiſq; collegæ, ac ſocij ſunt; quibus etiã C has conditiones Hip. conſignauit, hoc modo. *Ad ſuſtentandam occaſionem tolerantes, oratione efficaces, qui quicquid doctrina acceperunt in medium proferunt, ac pro gloria, quæ inde* ab vtilitate ægrotantium *prouenit decertare parati doctrinam ſuam ad veritatis lucem repurgantes &c. Si quis igitur eorum aliquid, quæ ratione proponuntur, ad veritatem expenderit, nequaquam* ab alijs Medicis infidis, & garrulantibus *ijs* fidis Medicis *ſuppeditabuntur* fallaci doctrina, ab infidis ſubminiſtrata.

Vel enim Medicus profeſſione tantum [illegible] dogmaticus verè tamen non incumbens Arti deceptoriæ tantum ſtudens.

De qua red tã lib. 5. ſecundæ tomi de Medicinæ certitudine.

Vel imperitus ratione tantum vtens.

Vel imperitus ſolo experimẽto progrediẽs, & iſte duobus modis ſe gerere poteſt.

Empirici etiam audiendi.

Vel Medicus peritus, & fidus eſt, & inculpabilis Artis collega ſolam ſanitatem, & veritatẽ habens; non autem lucrũ, nec gloriam.

C A P V T II.

Cruditatis nomen, & eſſentia generica, ſimulque vis definitione explanatur.

Lib. de arte p. 4.

Lib. de ſympt. dif. cap. 2. & de ſympt. cauſ. c. 4.

2. De com. med. ſec. loc. c. 7.

3. De ſympt. cauſ. c. 1.

Ibidem.

Ibidem.

CVm Hippocrates monumentis medicinalibus conſignarit *nomina nanque lege quadam rerum naturæ ſunt ſancita*. Proinde vnà cum nomine, etiam cruditatis quidditatem genericam eodem tempore diluam. Quare cruditatis nomen nedum, at verò eſſentia, & vis concoctionis quidem nomini, eſſentiæ, & facultati opponitur: Vnde cruditas ſucci, incõcoctio etiam, & prauitas ſucci appellatur. D Quo circa ſicuti ſucci prauitatis inconcoctionis, ſeu cruditatis nomen, non niſi quatenus concoctio mala, defecta, praua, ac vitioſa denominatur; & prout cruditas ipſa coctioni contrariè opponitur: ſic etiam cruditatis pariter, ſeu inconcoctionis eſſentia, nõ niſi ſucci mala, ſeu praua, aut vitiata, vel defecta concoctio conſpicitur, ceu vitium concoctionis facultatis concoctricis partis coquentis ob intemperiem, aut læſionem inſtrumentalem, aut externum errorem obortum Galeni ſententia: Eamq; ſanè ob cauſam crudum eſt, quod à particula, & à coctrice facultate alterationem iuxta naturam non aſſumit, vt idem Gal. aſſeuerauit. Pro quorum dilucidatione perpende cruditatem quidem *palam eſſe fruſtrationem in alteratione concoctionis ſymptoma*: ceu vitium fruſtratæ coctionis in alteratione orta, cum autem cruditas vel *omnino nulla alteratio ſit, ſymptoma id* vtique *apepſia ſiue cruditas* omnimoda *nominatur*. Aut *alteratur, non tamen ſicuti oportet: cruditas quidem ſiue apepſia id quoque appellatur: ſignificatur tamen non vtique ſicuti prius priuatio, ſed deprauatio. Cum autem ſit deprauatio* concoctionis cruditas hæc *duplex, vel quod tardè & nondum conuenientem mutationem cibus ſuſcipiat. Vel quod corrũpatur omnino ita, ut naturalẽ gra-*

Nomen cruditatis, eius eſſentia declarat.

Nomen cruditatis, & nomen coctionis opponuntur.

Vide de cruditatib. pulcherrima Gal. 3. de ſymp. cauſis c. 1.

Cruditatis nomen.

Cruditatis forma.

Cruditatis fruſtratio, & vitiũ cõcoctionis eſt, vt primũ genus.

Cruditas hæc vel priuatio coctionis eſt, vel deprauatio coctionis de qua hic agitur.

Deprauatio concoctionis vel ſ modũ cruditatis ſeu adustionis aut per modum corruptionis.

A *tiam prorsus recipere nequeat.* Et hæc cruditas peior quidem conspicitur, quam si cibus nihil mutetur, nihilùe coquatur, quia in peregrinam, & alienam mutatur qualitatem: Quo ad nomen vero ait. *Priorem quidem bradipepsiam idest tardam concoctionem nominant. Secunda* verò, quæ per modum corruptionis fit *nomen proprium non inuenit.* Subinde autem Gal. cruditatis causam assignando, inquit *causa verò earum* cruditatum, quæ tam per cruditatis modum, quàm per adustionis modum, nec non per modum putrefactionis oboriuntur *communis quidem est alteratricis,* seu coctricis *facultatis frustratio. Ac prima quidem duo genera frustrationis sunt* in alteratione concoctionis frustratę *Alterum ex facultate ipsa læsa. Alterum ab externo quopiam errore proueniens.* Subinde vero primum constituit, ac subdiuidit genus, secundum eius causam, à qua pendet; depromens *Virtutis quidem* alteratricis, & coctricis *læsio bifariam contingit, aut enim substantiæ incidit culpa,* quæ substantia virtutis triplex est ex eodem Galeno, vt lib. 1. de medic. certitu. & lib. 3. de magn. morb. sanguinea dictum à me fuit, nimirum vel corpora solida, vel spiritus, vt substantia calidi innati, & species carnosa suo originali, ac naturali temperamento conseruanda: isthæc omnia semper consideranda sunt. Ideoq; Galenus hanc virtutem sua substantia læsam esse cum intemperie ait. *Verùm quæ in facultatis substantiæ noxæ* partis concoquentis *incidunt, intęperies quædam sunt actiuarum qualitatum.* Secundã verò istius primi generis speciem deinde constituendo, inquit. *Aut morbi alicuius instrumentalis causa* coctrix facultas læditur: Vnde coctio frustratur, ac vitiosa redditur. Quocirca vitium coctricis facultatis partis coquentis propter illius partis coquentis intemperiem, aut læsionem instrumentalem consurgit: Præterea aut propter errores externos, quod fuit secundum genus causæ frustrationis concoctionis sine facultatis coctricis læsione frustratæ: Quod genus in tres species Galenus diuidit, inquiens *Externus error,* ex quo lædi potest coctrix virtus *triplex est. Alius* enim *in excrementis, quæ in ventre habentur,* & sicuti de excrementis, in ventriculi fundo retentis respectu chylificationis, ita etiã ratione sanguificationis frustratæ de excrementis in hepate existentibus intelligas. *Alius in cibis,* nam *ventre ipso minimè affecto non concoquit animal, vel propter cibi, aut potionis immodicam copiam, vel propter qualitatem alienam, vel propter intempestiuitatem, vel incongruum ordinem. Dico autem parum conuenientem ordinem, si mala verbi gratia, & punica primo loco sumatur,* quæ adstrictoriam, vim continent. *Olera verò ex oleo, & garro vltimo loco,* quæ laxatiua sunt: eo quia totum in oppositum probus ordo ciborum capiendi haberi debet. *Intempestiuitatem verò, si manè antequam prior cibus descenderit, vel paulo ante exercitationem prandeatur.* Quando quidem, vt ait Hipp. *Deambulationibus quoque matutinis multis vtatur,* vt priusquã prandeat homo, excrementa deambulationibus dissipet, *à cœna verò exurgat, vt ne cibi quidem à deambulationibus post cœnam resiccentur; corpus autem à matutinis euacuetur.* Tertiam verò speciem illius secundi generis causæ frustrationis coctionis posuit, inquiens. *Alius in tempore somni,* & postea *vel somnũ exiguum* quoniã, vt ait Gal. in 12. meth. cap. 3. *somnus concoquit, Vigiliæ verò digerunt*: in somno etenim duplex calor adest circa ventriculum, & hepar, quia in somno calor vniuersalis concentratur, vt vberrimè iam demonstratum est in vigilijs verò calor is per totum corpus extrinsecè expansus est: & Gal. ait *non solùm quies, & somnus sed etiam longum tempus &c.* idest somnus longus requiritur. Cęterùm inuenio quartam causam extrinsecam errorum externorum frustrationis concoctionis nihil læsa coctrice facultate partis coquentis, neque intemperie, neque læsione instrumentali, hoc est, immodicus veneris vsus, cum in emissione seminis plurimum calidi innati educatur: Vnde asserere possumus, tunc facultatem alteratricem, seu coctricem offensam esse in substantia spirituum, non autem ratione substantiæ solidæ, neque speciei carnosæ. Cæterùm, vt reuertar vnde digressus sum; Concoctio perfecta vtique tantùm significatio ab Hippo. & Galeno intelligitur. Eamque sanè ob causam quo magis cruditas à concoctione recesserit, eo à sanguinis perfecti natura etiam distauerit, ac eo cruditas ea maior semper profluxerit. Vt autem quoque succi, & coctio, & cruditas, seu inconcoctio contrariè opponuntur: Cuius rei, cum Hippoc. in methodo præseruatiua sanitatis meminerit, ait. *Omnia pro hominis natura, & composuere rati cibos valentiores ingestos, quod à natura superari non possent,* nempè in probum sanguinem, quod à natura conuerti nequit, sanè *dolores, morbos, & mortem afferre, eos verò, quia à natura superentur,* ac in optimum sanguinem à natura vertitur, hinc hercle *alimentum, incrementum, & sanitatem præstare valet* coctio succi ipsa: Idem quoque in methodo curatiua morborum esse Hippocrates decreuit, inquiens *concoctiones celeritatem iuditij, securitatemque salubrem portendunt, cruda verò, & inconcocta, atque in multas abscessus conuersa, aut Acrisias scilicet aut nullum, aut prauum iuditium futurum, aut dolores, aut diuturnitatem, aut recidiuas, vel mortem* denuntiant.

Cruditatis causa est coctricis virtutis frustratio.

Primum causarum cruditatis genus est virtus coctricis læsa ratione partis coquentis substantiæ læsæ.
Vel in frigida aut calida intemperie. Vel in læsione instrumentali.
Secundũ genus causarum cruditatis tres species continet.
Prima species ẽ excrementorum retentio.

Secunda in cibis & potus incongrua acceptione.
Cibus verò, vel copia, vel qualitate, vel intempestiuitate, seu ordine peccans causa cruditatis esse potest.

Tertia verò est vigiliæ, vel somnus exiguus.

Quarta causa externa quoque inuenitur.

Cruditas dicitur & est, prout à perfecta sanguificatione recedit.
Cruditas, & coctio nõ modo nomine, & forma contrarie sunt, sed ẽt vitiũ in methodo præseruatiua tum etiam curatiua.

1. De com. med. 5.1 c.6 f. 194.
5. De sympt. cau. c.9.
Ibidem.
11. Meth. c.1.
Ibidem.
B
Ibidem.
Ibidem.
Lib. de vict. rat. pag. 319.
C
Ibidem nempe 3. de sympt. cau. c.1.
Lib. 1. de medicinæ certitud.
7. Meth. c.6.
D
Lib. de prisca med. pag. 14. in Foes.
2. Epid. com. 2. 15 & 16.

CAPVT

CAPVT III.

Tria cruditatum genera esse; vel enim vitium coctionis deprauatæ per corruptionis modum, aut coctionis defectæ per cruditatis modum, seu coctionis excedentis, per adustionis modum genitum est: Duoque tantùm posteriora genera curanda à Galeno proponuntur in lib. de tuend. sanitate ostenditur.

B Æterùm clarioris doctrinæ gratia, hic genus cruditatum, quod Galenus in lib. de tuen. sanit. dilucidate non intelligit, ab alijs duobus generibus, quę sibi ipsi in lassitudines curandas, tollenda proponit, distinguere cogor: Cum in hoc toto opere defatigandum esse pollicear, iuxta Galeni doctrinam eruditissimam, ijs in libris statutam; Supposito enim, vt inter eruditates definitionis allatæ nõ includatur ea cruditas, quæ ab assumpto cibo, & potu, quæ apepsia vocatur, & quæ nulla omnino ciborum alteratio est 3. de symp. caus. c. 1. & Gal. & Hip. ait, quòd ea cruditas venæ sectionem retardat, quosque chylus probè coquatur, quia nec alia fęcum stercoraria cruditas in intestinis existens comprehenditur, quæ similiter venę sectionem defert, donec excrementa stercoraria per aluum descenderint, vt ijdem autores statuunt, ait enim Hipp. *Si febris corripuerit veteri stercore non subeunte, vel recenti cibo accepto, siue cum lateris dolore, siue non is quieti permittendus, dum primùm ad inferiorem aluum cibi recrementa descenderit*, etsi Celsus dixerit. *Ergo si ex superiori parte aliquis decidit, si contusus est, si ex aliquo subito casu sanguinem vomit, quamuis paulo ante sumpsit cibum, tamen protinus ei* venæ sectione *demenda materia est ne si subsederit, corpus affligat*. Vnde primo aduerte, has stercorarias non comprehendi cruditates, in hac humani corporis succorum crudorum constituta definitione. Præterea perpende humorum cruditatem, ceu virium concoctionis facultatis coctricis imbecillis partis coquentis genere triplex esse. Nam aliàs vitium est chylificationis facultatis chylificatricis debilis ventriculi per corruptionis modum proditum: ac tunc bilis porracea, quæ etiam bilis, & cholera prassina appellatur, ex qua

C deinde per adustionis modum alia bilis æruginea oboritur, quæ Zinaria cholera vocatur. Quocirca æruginea cineri assimilatur, sicuti porracea carbonibus assimilatur, quarum meminit Hip. & ait. *At quandiu ista sublata, incocta, & minimè contemperata fuerint, nulla arte neque dolores, neque febres finientur: Et quibus quidem acuti, acres, & æruginosi humores instant, quinam furores, & viscerum, ac thoracis lancinationes, animique abiectio inde oriuntur*. De ijs etiam vide Galenum. Quibus vtiquè duabus bilibus, aut vna harum in ventriculo residente, si venæ cauæ sectio fieret, aut cucurbitæ tum siccæ, tum scarificatæ cuti infigerentur, vel frictiones attractoriæ administrarentur, tunc sanè hæ cruditates venas, ac totũ corpus attraherentur, hinc etiam æger interficeretur: cum Auerroes, & Conciliator, & Auicenas, vt etiam Sauonarola adnotauit, existimarint bilem ærugineam adeò prauam esse, vt veneni naturam ipsa contineat: Vnde eam febrem gignere non posse, quia priusquam putresceret, hominem potiùs interficeret. Ex quo Sauonarola cholerę Zinatię medicamenta digestiua nõ posuit: cholerę verò prasçinę digestiua proponit, & si ipsa quoq; veneni particeps sit. Quocirca raro febrẽ concitare valet, vt conciliator ait: Ideo toto eius vitę periodo semel tantùm se vnam vidisse febrem à tali bile obortam, refert: simulq; statuit hãc porraceam in septimo die hominem ęgrotantem interficere; si vera prassina fuerit, quę sua natu-

D ra crassa est: Nam interdum bilis colore porraceo viridi tincta, liquida, & fluxilis in vomitionibus à nobis conspicitur, ac tenuis, quę haudquaquam vera prassina est: immo tunc adest cõmixtio humoris nigri, melancholici, & biliosi flaui, ex quibus ea viridis bilis emergit: Proinde Sauonarola istius bilis pręparatiua posuit. Cum autem harum bilium sublatio vomitionibus tantum re vera executioni mandanda sit: De ipsius curatione nihil dicam, cum ipsius cruditatis generis Galenus nihil meminerit: Ratio autem est, quoniam Galenus ibi cruditatem genericam assumit, quatenus cruditas, ac deprauatio à perfecta sanguinis coctione, vel secùndum defectum ante sanguinis generationem per cruditatis modum prodita, secundùm autem excessum post sanguinis generationem percocta distat. Non autem iuxta succi corruptionem, ubi cruditas per modum corruptionis profluit, cum de his dixerit his verbis. *Quippe corruptionis ciborum tres primæ generalissimæ sunt differentiæ, vna quidem fit propter ventriculi morbos, altera à vitiosis humoribus in ipso accumulatis. Tertia ab alimentorum qualitate*. Idem ferè 6. epid. commento quarto cont. 25. & Auicenn. Illa vero duo cruditatum genera enucleanda Galenus sibi ipsi, his verbis, proposuit inquiens. *Generaliter igitur eiusmodi succi omnes albi, crudique sunt; nomenclaturam verò alius aliam sortitur. Nec attinet ad præsentem disputationem ea*

Marginal notes (left): 4. De vict. rat. in m. a. t. 36. / 9. Meth. c. 5. / Loco cit. in Foes. p. 185. / Idem Gal. loco citato. / Lib. 2. c. 20. / De ipsis ẽ dixi 2. de mag. inos. fin. c. 5. / 3. De symp. c. 1. & 6. epid. c. 4. t. 25. / Coacæ prænot. 356. ex Foes. p. 361. / De prisca med. p. 23. / Per æruginosos humores rũ eos ex bile flaua, ista ex prassina natos intelligit de ista bile c. 2. / 7. Col. c. de cura feb. melancolicæ. / Lib. 2. f. 1. c. de humoribus. / Tract. 4. c. 30. in ho. 14. f. 47. verg. / Loc. cit. rubi 33 Hipp. & Gal. 6. epid. c. 2. cõt. 6. / 4. De tuen. san. c. 4. / 1. De loc. aff. c. 3. / Lib. 3. f. 23. itac. c. 1 fol. 297. G. & H. / 4. De tuen. san. c. 4.

Marginal notes (right): In ea definitione cruditatis apepsia nõ includitur / Neque includitur cruditas stercoraria. / Cruditas vel per modũ corruptionis fit de cuius curatione, ĩ hoc opere nõ agitur cum eius curatio facilis sit per vomitum; & quia à sanguinis natura nimio dist at bilis Zinaria seu æruginea venenata est. / Bilis vero prassina minus venenum est. quæ porracea est. / Bilis porrorum colore quæ non est prasina nec reuera porracea / Vel per modum cruditatis secũdum defectum. Vel per modum adustionis secundum excessum genita de, quarum curatione, & cognitione verba fient.

omnia distinguere eo, quia tantùm hæc duo genera communiter cruditatum assumit nempe succorum pituitosorum, & mordacium. Ideo pergendo ait, *quippe ad quam illud tantùm immune omnium accidens pertinet, quod hi succi perfecti à natura non sunt, sed crudi adhuc manent: si quidem sanguis in medio est biliosorum, atque horum, quorum vtique genus vno vocabulo appellare licet, vel crudum succum, vel pituitam. Illi nanque ex sanguine fiunt, vbi supra iustum modum est percoctus, hi verò ex eo nondum perfecto*, & postea exarat *crudorum, siue etiam semicoctiorum, qui ante sanguinis perfectionem fuerunt* pituitosorum, *& acrium, ac mordacium, qui secundi sunt crudi, & sanguine posteriores*. Hæc itaque duo genera cruditatum, simulq; horum species dilucidare polliceor. A

CAPVT IV.

Duo isthæc genera allata cruditatum, nempe pituitosorum ante sanguinis generationem per cruditatis modum, & acrium, seu mordacium post sanguinis generationem per adustionis modum obortarum, hic penitus elucescunt. B

Hæc duo genera cruditatum contraria seorsum esse.

Definitio cruditatis generalissima humorum tum pituitosorum, tum acriū seu mordaciū.

Definitio generica cruditatis pituitosorum.

X ijs autem huc vsque iactis colligas, ea duo cruditatum genera vicissim contraria esse eo, quòd genere conueniunt, specie verò differunt, & sunt contraria, longinqua, ac extrema, quæ conditiones contrariorum inueniuntur ab Aristot. constitutæ. Quandoquidem ambo vitia sunt coctionis facultatis coctricis frustratæ, partis coquentis læsæ, vel intemperamento, aut vt partis organicæ, aut errore externo, vel vtroq; modo affectæ; quæ definitio cruditatis succi generalissima introspicitur à Galeno posita, vt c. 2. etiam iam dixi. Pituita verò non naturalis cruda, & praua vitium quidem est. Chylificationis frustratæ facultatis chylificatricis sæpè imbecillis, vt defectione in calore ventriculi coquentis, vel intemperie, seu instrumentaliter, siue vtroque modo offensi, aut ob errorem externum, per cruditatis modum, & ante sanguinis generationē ortum. Aliud verò cruditatis acrium, & mordacium vtiq; vitium significationis frustratæ est facultatis sanguificatricis excedentis in calore hepatis coquentis, aut intemperie, seu organicè obnoxij, per adustionis modum, & post sanguinis generationem genitum. Vltra quòd etiam vi, temperamento, simulque consistentia contraria sunt. Neque obijcere poteris asserens, omnes humores tum naturales, tum præter naturales, qui praui, & crudi omnes existimantur in hepate celebrari, ergo pituita cruda, & praua ventriculi sanè vitium nequaquam reperitur, neque chylificationis facultatis chylificatricis, quippe duntaxat vitium est hepatis, ac sanguificationis facultatis sanguificatricis. Nam pituita, vt Galenus statuit ante sanguinis generationem, ac per cruditatis modum cruda gignitur, pituita verò naturalis, & cocta in ea sanguinis generatione procreatur: Vnde ad Galeni autoritates concedo de pituita naturali, & perfectè cocta ab hepate genita: vt verò præter naturalis, & cruda ante sanguinis generationem oborta à ventriculo pendet: Vnde nego eam crudam pituitam, vt crudam à iecinore proficisci. Quandoquidem cruditatis pituitæ causam immediatam, quæ vt ait Arist. prima est, vt syllogisticam Galenus assignare tenebatur; qua vtique ablata necessariò quoque crudæ pituitæ generatio tollatur: dum posteritati prodidit, his verbis. *Porrò à nobis demonstratum est pituitosum humorem, ex pituitosis cibis in prima hoc est ventriculi concoctione fieri, vt biliosum, & melancholicum in iecinore. Mutatur & in concoctione, quam obit in ipso pituitosus in sanguinem: proinde nullum ei peculiare datum instrumentum est ad sanguinis purgationem*, cum à ventriculo emanet, hinc pituita cruda in venis diu morando, in probum transmigratur sanguinem à natura concocta, corpusque optimè alere potest. Acribus verò humoribus, nempè bili, melancholiæ, serosoque excremento instrumenta Deus, & Natura assignare voluerunt, ad sanguinis depurationem, cum hi humores in hepate fiant, vt Galenus asseuerat, qui humores vt combusti, non amplius in sanguinis naturam transmigrari valent, cum id, quod aptum est in sanguinem conuerti, in his non adsit. Quocirca de cruditate propriè loquendo, quæ per cruditatis modum emergit, ac pituita cruda appellatur, eius causam in membro assignando, statuit ventriculi fundum læsum cruditatis causam esse: sicuti naturaliter se bene habens probè chylificationem concoquit, dum Galenus ait: *idcirco Medici ea, quæ in parte ventriculi inferiore eueniunt, proinde ac si omnino non fierent, & despicere, & contemnere solent. At quia coctionis opus in partibus ab ore inferioribus fieri nemo negat, necesse est hanc ipsam partem, quum malè disposita fuerit, cruditatum esse causam: quum videlicet vel ob inordinatam alimentorum ingestionem, aut multitudinem, aut qualitatem*. Hinc nedum Gal. statuit ventriculum coctionis instrumentum esse, verum etiam 5. de vsu part. c. 4. & 17. de vsu part. c. 2. ait ventriculi propriam actionem coctionem esse. Eamque sanè ob causam pituitæ crudæ causa duplex est, vel enim prima, ac immediata, aut secunda. Prima enim conuertibilis est, cum ipsius cruditatis generatione; secunda verò minimè reciprocabilis est; tum itaque quoties ventriculi

Lib. post prædicam. c. de oppositis.

De sympt. diff. c. 2. ac 3. de sympt. causis c. 4. & 8. de com. med. 5. l loc. c. 7.

Definitio generica cruditatis mordacium seu acrium.

Obiectio.

C

Gal. 4. de vsu partium c. 12. & 13. & 7. de vsu partium c. 8.

Solutio. Pituita cruda quomodo à ventriculo, & quomodo ab hepate gignatur.

1. Post. t. 23.

De atra bile c. 8. 6. Epid. c. 2. côt. 6. f. 155. L. & 5. de vsu part. c. 4. & 1. de loc. affe. c. 3.

D

Vt & Gal. 4. de vict. rat. in m. a. cont. 30. & côt. 44. & 5. de sim. med. r. c. 21. Eodem loc cit. lib. de atra bile c. 8.

Ventriculi fundum causam esse generationis cruditatis pituitæ.

5 De loc. affect. c. 6.

2. De tem. c. 2. & de sympto. diff. c. 4.

A triculi fundi, vel intemperie, seu instrumentaliter læsi facultas chylificatrix calido innato de-

Lib. de symp. diff. c. 2.

fectiua languidè chylum coquens fuerit, ibi necessariò pituita cruda tanquam cruditas à Gal. dyspepsia appellata, semper quoque genita erit, vt nedum vitium actionis coctricis, seu mala concoctio, verùm etiam ventriculi fundi: Et è contra vbi pituita propriè dicta genita fuerit, ibi etiam necesse est vt ventriculi fundi læsi coctrix defectiua sit; tamen supposita recta victus ratione, à qua pituita non gignatur, cum ibi cibi, & potus non sint pituitosi: ergo sequitur assumptum, quia ventriculi fundo læso, adest cruditas ipsa, ac existente pituita cruda vicissim etiam ventriculi fundus læsus est: Secunda verò causa hepar quidem est, nam etsi sanguine pituito-

5. De loc. affect. c. 7.

so existente etiam hepatis sanguificatio defectiua sit, prout hepar à ventriculo imbecillitatur; non tamen sequitur, quod per propriam actionem, gignat pituitam: Ideò, læso hepate, non semper gignitur pituita: Nam iecur pituitam crudam procreat, prout à ventriculo chylus vt

6. Epid. c. 4. cōt. 25. & 5. de loc. aff. c. 6. & de atra bile & 8. de vsu par. c. 12. 6. Aph. 36. & 4. de vsu part. c. 3. & c. 13.

sanguificationis, seu sanguinis gignendi materia proxima malè elaborata, ac malè disposita ad probum sanguinem procreandum: Vnde non nisi pituitosus sanguis oboriri valet. Ideoque ipsi instituto obijcere non poteris, si dixeris hepar, cum quatuor succorum massæ sanguineæ perfectiuum sit, cum longè maior coctio sit illa, quæ in iecinore celebratur, quàm ea, quæ in ventriculo fit; ideo non dicas hepar pituitæ crudæ perfectiuum principium esse; ergo cruda pituita ab

Obiectio.

B

3. de natur. fac. c. 7.

hepate gignitur, non à ventriculo: Quia nego, hepar crudæ pituitæ perfectiuum principium esse, immo pituitæ crudæ correctiuum, principium habetur: succorum autem quatuor naturalium, ac probè coctorum massæ sanguineæ tantùm perfectiuum conspicitur. Cum facultas he-

Solutio.

Locis dudum citatis & de atra bile c. 2. & li. 10. & de symp. med. fac. f. 72. F & com. 2. prog. coct. 3. Gal. in 6. epid. com. 4. t. 25.

patis sanguificatrix, semper optimum sanguinem quatuor succorum generare nitatur: hinc etiã chylum malè à ventriculo elaboratum corrigere, ac emendare perpetuò conatur, etsi in totum nequeat, immo solum in aliqua parte malitiam eam crudæ pituitæ, à ventriculo genitæ demere possit. Cęterùm pro integra notitia istius primi generis cruditatum pituitosorum primò contemplor interdum pituitam gigni ventriculi fundi chylificatrice non læsa, per accidens; quando chylus non probè à ventriculo celebratur, non defectu ventriculi, sed eò, quia in ventriculo chylus alterandus debito tempore morari nequit, quousque à ventriculo probè coquatur: & eò, quia chylus, qui primam sanguificationis faciendæ alterationem, seu præparationem in ve-

Iecur pituitæ crudæ correctiuum seu emẽdatiuum principiũ est; non autem perfectiuũ.

Primum contẽplatione dignũ.

Quatuor rationib. chylus malè laboratus ad hepar fluit, cũ debito tempore in vẽtriculo nõ moratus sit.

4. De vsu partiũ c. 3.

5. De vsu partiũ c. 4.

nis meseraicis, vt ait Galenus ibi non firmatur debito tempore. Quod vtique quatuor de causis contingere potest, vel enim quando bilis in ventriculi fundum confluxerit, quæ sua mordacitate, ac *morsu commouet, prohibetque alimentum, morari in intestinis ad eundem modum etiam*

C

ventriculum sensu, quàm ieiunium intestinum *exactiori præditum cogeret alimentum priùs propellere deorsum quàm planè concoctum esset, &c. si quidem morsus vehementes crudos cibos cogunt excernere*; eoque tempore natura minime ociosa, ad hepar eos crudos trahit cibos, pro partium nutrimento: cum satius sit male nutriri, quam nihil nutriri; hinc cruda emergit pituita: Aut dum ventriculi retentrice labefactata, chylus debito tẽpore minimè retinetur, vt in cæliaca passione vsu venit; Vel vbi chylus in ventriculo, & venis mesenterei non dum coctus fuerit, ab he-

4. De san. tuen. c. 11. Ibidem.

pate calidiori attractus, aut ob nimiam copiam cibi, & potus assumptam necesse sit priùs distribui, quàm coctio facta sit, cum Galenus deprompserit. *Demonstratum præterea est; vbi proprio, & commodo nutrimento destituuntur, vrgeri, vel eius, quod non commodum est, aliquid rapere, tale porrò est, quod nondum in ventriculo, venisque concoctum est. Ergo necesse est, cum homo largius se cibis per hoc tempus impleuerit, eo casu crudi succi plurimum in corpus animalis rapi, idque multis de causis, & quod deterius in ventre, venisque concoquitur, quod copiosius est: & quod multum in corpore molem ideò subit*, aliqui verò codices habent *attrahitur, quia multum superest, & quod citiùs etiã, quàm par est, propterea quòd venter venis, vena reliquis omnibus animalis partibus rapi, quod nondum*

2. De nat. fac. c. vltimo.

confectum est, permittunt. Secundò autem speculor pituitam duntaxat à ventriculo, non autem à cerebro promanare, vt aliàs dicam. Insuper perpendo cruditatem propriè tantummodo pi-

Secũdum speculatione dignum ac tertium.

D

2. De præsag. ex puls. c. 1. 8. De com. m. g. li. c. 6. Com. 3. aph. 22. com. 1. de nat. hum. t. 31. & de atra bile c. 3. 10. De com. m. 5. li. c. 3. 1. De alimen. fac. c. 2. 2. De præsag. ex puls. c. 3.

tuitam quidem esse, per cruditatis modum genitam, vt rationibus allatis patenter notum est. Crudum enim est, quod à particula alterationem non assumit iuxta naturam. Nam naturalis pituita mitè dulcis, cum vtilis sit, penitusque cocta, etsi quantitate nimia fuerit, tunc solùm copia peccabit, non autem cruditate, seu malitia, vt Galenus expressè dixit, vbi crudam dilucidando pituitam ait, eam crassiorem, ac viscosiorem ex qua in articulis *tophi, & calli, qui appellantur, horum generatio est*. Etsi ibi vnà cum pituita cruda, etiam sanguis, & bilis commixta adesse possint, cũ exararit. *Aliquando quidem igitur irruens humor sanguineus est, vt plurimùm verò pituitosus, aut ex pituitoso, & biliosi mixtus, aut etiã sanguine, cum ipsis permixto*. Propriè verò humor crudus in febribus pituita crassa vocatur à Galeno putrescens ijsdem modis, vt est ibi videre: Ex dilucidatione verò generis pituitosi, & ex definitione posita alterius generis cruditatis acrium, & mordacium, genus id iam manifestè patet. Vnde hic alia longiori demonstratione opus non habet. Verùm tantùm dicam genus id vtique propriè cruditatis non esse eo, quod non per modum

4. De tuenda c. 4. 3. Epid. com. 3. t. 7.

cruditatis; immo per adustionis modum genitum est à iecinore, magis iusto feruidiori. Præterea perpende, ne dum loco allato, Galenum pituitam crudam, à biliosis humoribus contradistinctã, tum vi, tum loco, vt infra videbimus, sed etiam alibi; vbi ait cruda, quæ in primis erant venis deijciebantur à biliosis irritantibus humoribus, qui in tota corporis mole residebant, & qui febrẽ ardentem

Hip. obseruatione pituita in primis venis residens, à bile con[illegible] hepatis per vomitum exci[illegible] te educitur.

Quartum notandum.

De cur.rat.per sang. miss.c.10.

A ardentem excitabant: Vlterius aduerte Galenum vocasse plethoram, seu plethoricam dispositionem ex recentibus cruditatibus mordacibus exortam, hoc enim impropriè plethoram pro cacochymia desumendo, dicentem. *Si quis febricitaret, & adsit plethorica dispositio, verum ex recentibus cruditatibus sit, ac morsum sentiat, afflictumq; os ventriculi.* Sicuti etiam cruditatum plenitudinem pro copia impropriè appellauit: Propriè enim plenitudo tãtùm sanguinis est; ait enim Galenus. *At vbi crudi succi exuperaut, antequam morbus inuaserit, eautè vacuabis sed vbi iam febris corripuerit, vti ante monui, nequaquam, habebis verò eorum* crudorum succorum exuperantiũ *inditium tum colorem veluti plumbeum* melancholici excrementi, *aut ex pallido album, omniaque potiùs quàm rubrum, &c. si verò etiam admodum creuerit talis plenitudo, tum & corporis illis grauitas inest, atque ad motus pigritia, tum mentis tarditas, & sensus hebetudo,*

C A P V T V.

Vtrunque cruditatum genus allatum, in tres differentias à Galeno scinditur: prout hæ differentiæ ad sanguinis naturam, seu ad cacochymiæ essentiam referantur; ac ad sanguinis missionem spectantes, seu non spectantes sint.

B

Sthæc autem duo eruditatum pituitosarum, & mordacium genera, in tres vtique secantur differentias, quatenus vtrunque cruditatum tam pituitosorum, quam acrium, seu mordacium genus æque, vel ad totam ferè plethoram, aut ad totam penè cacochymiam, seu ad mediam naturam inter plethoram, & cacochymiam relatum est: nec non prout vbi plethora est, audacter sanguis etiam educendus est; in eo verò, vt cacochymia est, nulla sanguinis missio euacuatiua administranda quoque est: etsi ibi sanguinis missio vel refrigeratiua, aut depuratiua, seu reuulsiua à morbi magnitudine sanguinea, vel presente, vel incipiente, aut imminente, calfactiua, seu impura, siue fluente indicata interdum agenda sit; quoad autem mediam naturam inter plethoram, & cacochymiam, consideratiùs sanguinis detractio vacuatiua molienda est, licèt audacter tunc sanguinis eductio refrigeratiua à morbi magnitudine sanguinea calfactiua indicata, seu depuratiua à magnitudine sanguinea morbi impura indicata, vel reuulsiua, siue deriuatiua à magnitudine morbi sanguinea fluente siue fluxa indicata, quandoque executioni mandanda sit, vt vberrimè loco proprio demonstratum est. Quandoquidem cruditatum pituitosarum genus, in humores paululum crudos, paulò à sanguinis forma distans, ac in semicoctos, simulque semicrudos mediam habentes naturam communem, seu neutram æquè de plethora, ac de cacochymia participem. Galenus diuidit, nam media natura habetur per eorum participationem, neutram verò per negationem, cum nec plethora, nec cacochymia reperiatur, sed medium quoddam est inter vtrunque: Atque in penitus crudos omnino cacochymos diuidit succos penitus à sanguinis specie alienos. Acrium pariter, & mordacium adustorum genus iisdem rationibus, in humores parùm assatos, pauloque à sanguinis forma desidentes, sanguinisque formæ paululum excedentes distinguit. Insuper, & in alios succos, semicoctos vnà, & semiustos. Tandem, & in alios humores vndique perassatos, acres, & mordaces secat. Tenemur autem perpendere numquid vnaquæque harum differentiarum cruditatum, vel in toto vniuerso corpore, aut in vna, vel pluribus, non autem in omnibus cruditatum regionibus sit; aut in aliqua particula, ac etiam si tertia omninò cruditatum tum pituitosarum, tum mordacium sit, vel secunda, aut prima differẽtia, & an sanguis cruditati commistus probus plurimus, aut exiguus, aut mediocriter se habuerit: Nam quo ad sanguinis euacuatiuam detractionem; si sanguis optimus fuerit plurimus, audacissimè sanguis rationabiliter mittẽdus venit; Sin exiguus nihil sanguinis educendum, si verò mediocri quantitate sanguis fuerit, religiosa quidem præmeditatione iam facta, postea rectè agendum est. Sex autem hæ cruditatum differentiæ principales in plures, ac innumeras alias differentias scindi possent. Verùm cum nunc hanc rem agendi locus non sit, immo, vbi humorum specierum declarationem ingrediar, videbo. Isthæc autem omnia narrata ex his Galeni verbis colligas, ita exarantis *Sunt autem vtriusque generis innumeræ particulares differentiæ: (cæterùm quæ ab his, qui in talibus sunt periti innumeratas species iam descriptæ: quarum tamen ipsarum adeò hic omnium meminisse necesse non est, vt etiam satis sit eas ad vnum caput redigere, quod tibi veluti scopum agendorum proponas. Nam quoniam alij priusquam ad exactum sanguinem nutrimentum perueniunt, veluti semicocti sunt. Alij prorsus incocti, crudiq. sunt Alij paulò absunt à sanguinis forma. Rursus alij sanguinis faciendi. siue (vt ita dicam) sanguificationis veluti vltima pars, qui vtique excessu caloris. proueniunt Quorum alij paululum, alij plus, alij plurimum à sanguine recesserunt. Vbi paululum, vel citra sanguinem restitutum, vel vltra processum est, audacter mittendus est sanguis. Vbi plus consideratiùs agendum, vbi plurimum in his nullus omninò mittendus est;*

Lib. 2. de magnitudine morbi cacochyma.

Pituitosorũ humorum crudorum genus tres habet differentias.

Mordacium humorum crudorum genus tres continet differentias.

In pluribus locis adesse possunt hæ cruditates, & vbi sunt dignoscere tenemur.

C

D Com. 1. aph. 24.

4. De tuen. san. c. 4.

A *est: Inspicere verò, & quantitatem conueniet; vt verbi gratia, si bonus sanguis exiguus sit; reliquus verò succus plurimus, vtique in his abstinendum à detractione sanguinis est: Sin his quidem exiguus, sanguis verò copiosus, audacter incidenda vena est.* Nam quarta, seu septima differentia humorum, quę sanè inter isthæc duo genera cruditatum media conspicitur, quæ vtique non nisi sanguis exactè perfectus, & exquisitè coctus, habetur, cuius quantitas semper intellectu ponderanda venit, in sanguinis eductione. Atq; ad cuiuslibet harum sex differentiarum, succorum crudorum copiam comparata.

Sanguis exactè perfectus est veluti septima differentia succorum inter has sex cruditatum differentias reposita.

CAPVT VI.

Quot nam pituitosi cruditatum generis species sint, exploratur. Ac de pituita dulci, acida, & vitrea agitur.

4. De tuend. san. c. 4. & lib. de plen. c. vltimo. 3 De alim. fac. c. 32. & c. 33.

B

2. De naturalib. fac. c. 9. in fine.

CÆterum, vt omninò primũ cruditatis genus in suas species diuisum elucescat, perpende pituitam albam, tametsi etiam crudum succum esse statuerit Galenus: Nihilominus pituitam à succo crudo quidem differre Galenus fassus est, dum pituitam naturalem, & coctam à pituita præternaturali, ceu succo crudo secreuit, ac vbi pituitam crudam primæ regionis à cruda pituita, omnimodaque cruditate secundæ regionis distinxit. *Quod igitur in venis pituita fertur, cum sit animalibus ex vsu nulla vacuatione eget. Aduerte sanè hoc loco, ac scire oportet, tanquam ex bilis generibus aliud vtile, naturaleque in animalibus est, aliud inutile, ac præter naturam: Sic pituita quod dulce est, id salutare esse animanti, & naturale. Quod verò acidum, salsumque est, acidum quidem omnino crudum esse, salsum computruisse. Porrò omnimoda cruditas pituita intelligenda est, quæ in ea concoctione incidit, quæ in venis agitur, non autem in ea, quæ prima est, quæque in ventriculo perficitur.* Eam verò omnimodam cruditatem, quæ hydrops appellatur, leucophlematiam Græci autores nuncuparunt. Præterea omnia, quæ frigida, ac humida potestate sunt, immo omnium, quæ in corpore nostro, sunt frigidissima, ac humidissima sub cruditatis pituitosarum genere reponuntur. Nam saliua, quæ neque fluida admodum, neque aquosa sub pituitæ genere inuenitur. Omne pariter frigidum, ac humidum, siue valde crassum fuerit, cum omnium aliorum succorum tenacissima pituita cruda sit, siue fuerit aqua, vt in ascite contingit. Pituita nanque aquæ naturæ respondet. Smiliter pituitæ serum ichorae sic se habet. Nihilo tamen minus quidem quatuor tantùm pituitæ principales species præferunt; tres enim primò species constituit saporum ratione, vt antea vidisti; Dulcem nempe, acidam, & salsam, cum pituita solummodo aut dulcis, aut acida, seu salsa conspiciatur, dulcis verò duntaxat, quæ insipida apparet, veluti aqua insipida sapore conspicitur, salutaris quidem habetur, vt iam antea dictum est, ex Galeni verbis. Cum frigida exactè non sit, & cum naturæ accommodatissima ob eius dulcedinem sit, vt lib. 1. de Med. cert. iam Hippocratis sententia dictum est. Vnde proprio receptaculo caret, hinc sicuti in sanguine dulci, ita etiam in pituita dulci spiritus aereus, ceu caloris naturalis substantia introcluditur, vt proprio loco iam ostensum est. Proinde pituita in venis residens temporis processu in sanguinem vertitur, quod non fit ex bile, neque ex Melancholia. Cæterùm acida pituita, & salsa præternaturales, prauæ, ac vitiosæ, seu malæ conspiciuntur quatenus maximè crassæ, & penitus crudæ existunt. Aliam verò pituitæ speciem addidit nimirum vitream, cum scripserit. *Est & tertia alia pituitæ species, quæ expuentibus videtur acida, est autem minùs frigida quàm vitrea magis verò quàm dulcis, sicuti & alia species est salsa.* Ex quibus patet Galenum quatuor pituitæ species constituisse, vnam coctam, tres autem crudas, ac prauas. Præterea clariùs inquit. *At verò scias huius humoris plures esse differentias. Nam vna quidem species eius admodum frigida, ita vt maximos dolores afferat, quum in locum calidum impacta est. Et sæpenumero multos dolores eorum, qui colici dicuntur ex aeri clysmate tali humore euacuato statim sedatos intueri licet. Hic humor videtur similis aspectu nitro fuso. Altera verò species pituita est, quam excreantes sæpè expuunt quidem sensibilem obtinens dulcedinem. Tertia præterea species alia pituitæ est, quæ expuentibus videtur acida sentitur, &c. quemadmodum altera salsa habetur.* Scias verò Acidam, ac vitream ita crudas, frigidas, ac humidas esse, vt veluti mandragoræ, & hyosciami succum in nostro corpore se habere, nihil à calore naturali regulatum adeò, vt in tertia pituitosorum cruditatis differentia capite præcedenti declarata reponenda sit, tamen vitrea magis perniciosa, quàm acida habetur, cum frigidior sit: Quarum ait Gal. *Acida autem, ac vitrea si moueatur per corpora sentientia permeans infert rigorem sine febre: Quòd si qua putredo moderata illis adfuerit epialam committit febrem:* Dulcis autem exactè frigida, & humida non habetur: hinc veluti ex dimidio coctum nutrimentum est, ait Galenus: Ideoque ipsam si in secunda spetie cruditatis pituitosorum posueris rectè facies. Verùm consideratione dignum est, quòd sicuti vitrea pituita crassior, frigidiorque acida conspicitur, ita in vitreæ generatione ventriculus imbecillior, seu frigidior, habetur, seu cibi, ex quibus vitrea emanat, magis pituitosi existunt.

Hip. 3. epid. c. 3. t. 70. Gal. 5. de loc. aff. c. 7. & 2. meth. c. 2. & 3. de symp. causis c. 2.
2. De dec. Hipp. c. 6. & 1. de temp. c. vltimo.
2. De diff. feb. c. 6.
3. De loc. aff. c. 7. De caus. morb. c. 6.

2. De nat. fac. c. 9.
Omnis succus frigidus, & humidus sub pituitæ genere cadit.

C

8. De dec. Hipp. c. 6.
8. De dec. Hipp. c. 4.
6. Epid. c. 2. t. 18. 2. De nat. fac. c. 9. & 4. de vict. rat. in mor. ac. t. 19.
De atra bile c. 4. & 2. de diff. feb. c. 6. & contra Iulian. c. 4.
4. De simp. med. fac. c. 18.
De nat. hum. 2. cont. 31. & 32. & 3. apho. 12. & 4. de sim. med. f. c. 96
2. De diff. feb. c. 6.

Quotquot pituitæ species primæ. Tres ex saporibus.
De atra bile c. 2.
2. De nat. fac. c. 9.
2. De dec. Hipp. c. 7.
Alia vero pituitæ species vitrea est.
Harum pituitæ specierum tres crudæ, & prauæ sunt dulcis vero seu insipida naturalis est.

D

De prisc. med. in fin. & Gal. 2. de fac. nat. c. 9. in fine.
4 De simp. med. fac. c. 10. & 2. de vict. rat. in mor. acut. cont. 30. & cont. 44.
2. De diff. feb. c. 6.
Ibidem 2. de diff. feb. c. 6.
Ibidem.
2. De diff. feb. c. 6. & 2. de natural. fac. c. 9.

Pituitæ acidæ, & vitreæ naturę explanatio.
Vitrea magis perniciosa est, quã acida.
Dulcis pituitæ naturæ declaratio.

CAPVT

CAPVT VII.

Pituitæ falsæ causæ elucescunt: quomodoque ipsa pituita falsa sub genere cruditatum pituitosarum, & quomodo sub genere cruditatum mordacium reponenda sit; cum ipsa mordax sit, exploratur.

Salsa autem pituita præternaturalis quidem est, simulque praua, malitiaque plena, ac morbosa reperitur. Eamque sanè tribus potissimùm de causis emanare posse, reor, nempe vel à calore combustiuo, aut à calore putredinali, vel ex admistione humoris tenuis salsi serosi, seu amari, cum succo pituitoso commixti. De prima enim causa Hippocratem inuenio ita exarantem. *Quicunque autem calui fiunt hi sanè pituitosi sunt, & pituita in capite ipsorum simul cum coitu agitata, & calfacta ad cuticulam elabens pilorum radices exurrit, & defluunt pili*, cui sententiæ Galenus se ascribens, exarauit. *Quæ verò à caliditate replente caput salsa pituita. Propter eam, quæ fuit in hyeme caliditatem, salsa erit: & hac ratione maximè difficultatem intestinorum generabit*. Ibi enim Hippocrates pituitam calfactam, pilos cadere facientem, vt Alopetiæ quoque euenit, constituere intendit. Quandoquidem calor vstiuus dulce exhalabile nutritiuum, leue, pingue, & oleosum, aereum à mixto corpore vaporare faciens, manente terrea substantia graui, & combusta, necesse est quòd salsedo, seu amaritudo quidem consurgat, vt in cinere vsu venit, Aristotelis doctrina, cum habeatur. *Et quemadmodum nigrum priuatio est albi in perspicuo, ita amarum, & salsum dulcis* priuatio est *in nutritiuo humido. Quare, & cinis combustorum amarus omnium exhalatum est, ex ipsis potabile*. Hinc, ait Aristo. salsum à dulci distare, quantum salsum dulce calidius est. Ideoque deceptus est Praxagoras, vt ait Galenus, & Philotimus, Praxagoræ discipulus, putantes salsum succum fieri ex diuturniori concoctione, & ex supra modum cocto, quia salsum non coctum, immo adustum reperitur. Cæterùm nota in capite pituitam salsam procreari eo combustiuo calore, sine vlla putredine, cum pituitæ putredo in cerebro procul omni dubio adesse nequeat, nisi etiam lethargus ipsam pituitæ putredinem sequatur, vt Galenus ratus est, cum promulgarit. *Si verò putrescens pituita ita cerebrum afficiat, erit tunc etiam morbus lethargus*, tamen in capite extra cerebrum, vt in cuticula pituita putrescere valet, Alopeciamque concitare, vt ait Galenus sine lethargo. De qua prima causa etiam Galenus alibi ait. *Nam ea quoque* nempe aqua dulcissima ad ignem *feruefacta salsior redditur, nec mirum, cum ipsa aqua optima* idest dulcissima *diutius decocta salsam qualitatem tandem assumat*, & ait. *Quis nanque ignorat eorum, quæ immodicè coquuntur, singula fieri primum quidem salsiora, postea vero amariora*. De secunda verò salsedinis causa ait Galenus *salsum cum putruisse*. Alio verò in loco de hac secunda, simulque de tertia causa mentionem cum fecerit, inquit. *Sicuti & altera species est salsa, aut propter putredinem, aut propter salsa serosæ humiditatis mixtionem*. De tertia verò ipsa causa dicit Auicennas, *omnis vero salsuginis causa est, vt aquosæ humiditati pauci saporis, aut priuatæ eo terreæ partes adustæ complexionum siccarum, & saporis amari æquali temperamento misceantur. Si enim multæ fuerint, amarus sapor prouenit, & ex hoc similiter quidem fiunt sales, & aquæ salsæ, &c. similiter quoque phlegmati tenui, quod saporem non habet, aut cuius sapor adeo est prauus, quod non superat: quum cholera sicca natura se miscuerit adusta, æqualitatis admixtione ipsum faciet salsum, & calfaciet hoc igitur phlegma est cholericum*. Vbi quoque illico secundam salsedinis causam, a Galeno assignatam collaudat. At verò, tametsi ipsa salsa pituita de genere cruditatum pituitosorum alba sit, & ita crassa, vt in febre ardente ab ea pituita commissa percutim balneorum auxilio nullatenus educi possit, vt bilis euacuatur, vt ait Galenus. *Propterea quod tum crassus, tum glutinosus humor est*. Nihilominus magis de natura cruditatum acrium, & mordaciũ se habet. Quandoquidem per adustionis modum emergit, ac etiam adusta, ac ita calida, & sicca potestate apparet, vt etiam febrem ardentem concitare possit. Quocirca ipsa pituita salsa non nisi naturæ bilis conspicitur. Vnde eandem bilis mordacitatem continet. Vnde *quando longiori tempore mordens, atque abradens intestinum offendet, facit* exasperando *intestinorum difficultatem*, tinesmum, dysenteriam, vlcera, ac alia quamplurima alia ijs similia vitia vtique pituita salsa parere valet, quæ vitia omnia à bile tum flaua, tum atra proficiscuntur. Quam sanè ob rem, & si ratione illarum conditionum ad primum cruditatum genus pituita salsa redigenda sit, attamen ipsa respectu istarum conditionum ad effectus suos, & ad vim relata, in alio cruditatum mordacium genere est etiam reponenda.

Salsa pituita à tribus causis oritur.

Pituita salsa à calore cõbustiuo orta Hippo. Galenus.

Gal. de atra bile c.4. & 2. de fac. natur. c.9. com. 3. aph. 22. & 6. epid. com. 3. cont. 38. Lib. de natura pueri fol. 48. & Com.

B

Com. 3. aph. 22. Gal. de remedijs paratu facilibus c. 6.

Aristoteles.

Lib. de sensu & sensibili c. 4. Idem 2. meteor. c. 3. 20. Sect. problemat. 30.

Praxagoræ, & Philotimi error. In cerebro pituita salsa fieri potest à calore combustiuo, sine vlla putredine; Nam si ibi putredo adsit etiã necessario lethargus adesse debet. Galenus.

4. De caus. pulsuum c. 4. & li. 4. de præs. ex puls. c. 8.

C

Li. de remedijs paratu dif. c. 6. 3. De alim. fac. c. 32. 2. De nat. facul. c. 9. 2. De nat. fac. c. 9. 2. De diff. feb. c. 6. Lib 1. f. 2. doct. 4. c. 1. f. 22. col. 2. linea 12.

Pituita salsa à calore putredinali genita. Pituita ex comistione humoris amari & aqueæ humiditatis insipidæ.

Quomodo salsa pituita sub genere pituitæ. & quomodo sub genere acrium reponenda sit.

D

3. De nat. fac. in in ac. cont. 02. Ibidem. Com. 7. aph. 42. & 4. de sim. me. fac. c. 2. & 3. de alim. fac. c. 32. Gal. com. 3. aph. 22 & Hipp.

CAPVT

A

CAPVT VIII.

Diſcrimen inter ventriculi pituitam, ac cerebri: Quomodoque à ventriculo, & quomodo à cerebro, vt à duobus fontibus pituita profluat. Et quomodo pituita excrementitia, receptaculo proprio carens, cunctis corporis partibus ineſſe valeat, diſquiritur.

Lib.de arte p.7.

Optimi medici dignoſcunt inſtrumenta naturæ & artis.
Quæ nã inſtrumenta ſint naturæ.
Naturæ inſtrumẽta plurima.

Voniam Hippocrates Artifices; ac opifices optimos, & peritos eos quidem ſtatuit eſſe, quibus facultas operatiua eſt æquè tum per naturæ, tum per artium inſtrumenta: Naturæ autem inſtrumenta, naturæ humanæ corporeæ inſtumẽta ſunt, quibus artis inſtrumenta incitatiua, æmulatiua, adiuuatiua, curatiua, & conſeruatiua proportione reſpondere debent; ſicuti naturæ ipſius indigentia requiritur: cum autem naturæ inſtrumenta varia, varioque modo ſint: quia B alia generatiua principaliter, alia verò generatiua non principaliter; Alia verò retinentia, alia tranſmittentia, alia recipientia, alia attrahentia, aliaque veluti viæ ſunt, alia denique nutribilia; Verùm ſicuti acidæ melancholiæ ſplen, & bili flauæ amaræ chyſtis, ſeu veſica fælea, ceu excremẽtis quidem cunctis partibus noſtri corporis minimè accommodatis, vt propria receptacula aſſignata fuerunt, per quæ ipſa excrementa ſuperuacanea euacuari poſſunt; è contra verò pituitæ naturali, hinc etiam pituitę prętenaturali nullum proprium inſtrumentum conſignatum à Deo, & à natura fuit, vt antea quoque obiter dixi; & ratio eſt, cum pituita naturalis quatenus dulcis eſt, ſalutaris ſit: hinc etiam pluribus partibus noſtri corporis accommodata, ſicuti ſanguis dulciſſimus omnibus partibus accommodatiſſimus: *Pituita enim oe dum cocta, & in ſanguinem conuerſa temporis proceſſu, totum corpus noſtrum nutrire valet.* At verò etiam in pituita, & ſanguine caloris naturalis ſubſtantia introcluditur, nempe ſpiritus cordi implantatus, ac primogenitus, cum exarauerit Galenus. *Sed inſitus calor temperatus cum ſit ſubſtantia quidem in ſanguine, & pituita ſubſiſtit, qualitate eſt, congruè ex caliditate, & frigiditate temperatus,* & alibi memoriæ prodit *dulcis etiam pituita eſt*, vt ſanguis etiam ſe habet. Cæterùm quemadmodum pituita naturalis ſua certè inſipida dulcedine ſalutaris, & alimentalis pluribus partibus congrua conſpicitur, ita per oppoſitum pituita præter naturalis, ſiue acida, ſiue vitrea, ſiue ſalſa fuerit ſemper praua, & morboſa erit, ijſdem pluribus partibus nociua: Ideoque iſtas noſtri corporis partes iſtis crudis, & morboſis pituitis, læſas, ſimulque lædentes aliàs per eſſentiam, aliàs verò per conſenſum alterius partis promulgare cogor, vt facilè, ac certè, & citò, tutò, & iucundè ſecùndum earum partium indicantium exigentiam in promptu artis inſtrumenta certa, ac indicata eas partes reparantia, ſeu corrigentia, perpetuò explorata habeam. Inſtrumentum nanque pituitæ principaliter generatiuum per ſe, quatenus pituita eſt, ac naturalis, ventriculus quidem eſt, vt Hippocrates, ex Galeni ſententia iam dictum eſt: Verùm ſicuti à ventriculo ſua vi coctrice valido, cibis Euchimis congrua quantitate, debitoque tempore, ac ordine aſſumptis, nullo repugnante exiſtente, ſemper ſalutaris pituita gignitur, ſic per oppoſitum à ventriculo læſo, aut à cibis pituitoſis diſſimiligineis, aut à quantitate probi cibi, & potus, vel ab incongruo tempore, & ordine, aut nullo ex iſtis exiſtente, ab aliquo impediente, ventriculũque afficiente, facillimè coctio ventriculi vitiata eſſe poteſt, vt cauſa efficiens proxima crudatis allatæ, ab alia tamen cauſa immediata, & prima dependens: Hinc etiam pituita cruda, frigidiſſima, humidiſſimaque, & craſſiſſima, praua, & morboſa procreari poteſt: ſiue acida, ſiue vitrea ſit. Tunc enim cauſa eſt corporis affectuum: cum ventriculus quaſi promptuaD rium ſit commune omnium partium particulatium noſtri corporis, Galeni ſententia, in medio poſitum: Vnde Prima coctione optimè celebrata, omnes partes ipſa gaudent, ſin minus, læduntur. Ventriculus itaque læditur, vel per eſſentiam in cruditatis pituitoſorum generatione, atque id ſanè vel vt pars inſtrumentalis, ſicuti principaliter in prima cibi tranſmutatione, & coctione præſefert, vel quatenus frigiditate, ſeu ſiccitate, vel humiditate intemperatus, ſiue cum materia, ſine ſine materia ſit: cum omnis pars inſtrumentalis & eius temperamentũ originale conſeruare debeat, aut verò ſua facultate retẽtrice, coctriceq; læſus eſſe valet. Nam, me quidem iudice, facultas ea ventriculi lędi poteſt, ſine inſtrumenti lęſione, & abſq. intemperie, vt in calidi innati ſubſtantiæ exhalatione, vt pote, in ſpiritus euaporatione, ac eductione, vt in nimio Veneris cõplexu vnica die ... rùm geſtato, ac in largiori ſanguinis profluuio cõtingere põt. Vlterius à nimia Meotis defatig...ne, & ab animi paſſionibus, atq; ab alijs ſimilibus; rarò tñ, & per accidens à cauſa externa facu...s ventriculi lęditur, non lęſo ventriculo. Per ſe etenim, & ſemper, aut frequenter intrinſecè ipſa facultas tantùm læditur, læſo ventriculo. At verò ventriculus, vt pars inſtrumentalis ſua natura corporis craſsi duabus tunicis, nec non venis, neruis, arterijs, atque omnibus

fibrarum

Hipp. de priſca med in fine.

Lib.2.c.14. Gal. 2. de nat. fac.c. 9. in fine. Hippo.de priſc. med in fine.
De vict. rat.in m.a.com.2.t.30 & t.44. & 5. de ſim.med. fac.c. 20.
8.De decret. Hipp.c.7.

Cur pituitæ excrementitię nullum receptaculum datũ fuit, ſicuti bili vteſique aſſignatũ eſt.

C

Lib. de plenit. f.81.G.c.11.
2 De nat. fac.c. 9. & com. 3. aph.12. & alibi.

Hipp. 4.de morbis 504. 524. ex Foeſ & lib. 3. De nat.fac.c. 4.& 1. 7. & c.8.

Ventriculus inſtrumentũ principale gignens pituitam, vt pituita eſt Gal. de nat.hum. c. 14. 40.& li. de atra bile c.8 quia in prima coctione ex cibis pituitoſis fit vt cruda. Vẽtriculus imbecillis per protopathiam vel vt pars inſtrumentalis, vel vt ſimilaris, aut ſua facultate coctrice lęſa pituitam crudam gignere per ſe, & primo.

Gal in 6. de m. vul.co 3. 143. 4. De vſu part. 6.1.

Per accidens Quando ventriculi facultas coctrix læditur ſine ventriculũ partium ſolidarum læſione.
Per eſſentiã ventriculus vt inſtrumentũ chylificationis ſi gracilis erit, facilè pituitam crudam gignet.

5. De vſu partium c.13.& de nat.fac.c.7.

fibrarum generibus decoratus; si præter naturaliter corpore gracili fuerit, deteriùs coquere poterit: hinc pituitam crudam gignere valebit: ac præsertim ventriculi fundus; sicuti dum naturaliter se habet, concoquit vnà cum parietibus ipsius ventriculi tunicatum, ita si præter naturaliter ex accidenti inueniatur, cruditatem efficere valebit, veluti causa instrumētalis, & immediata cruditatis, vt asserit Gal. Insuper ventriculus per consensum quoque læditur, ac id vel à pituita, quæ in ventriculi fundo, seu cauitate, seu tunicis annexa, vel in pancreis, aut in prima cauitate, quæ inter ventriculum, & pancreas conspicitur, vel in mesentereo, aut à liene, aut ab hepate, aut ab vtero, vel à capite, vel à toto genere venoso pituitosa cruditate affecto, vel defitiente cordis calido innato. Nam quemadmodum ventriculus, vt magnus lebes se habet, in medio istorum ignium, à quibus auxilium recipit in coquendo, ita ab ijsdem incommodum quoque recipere potest. Vnde ventriculus, vt mare se habet, ac promptuarium commune ad omnes partes transmittens tanquam ad flumina: ita iustum est etiam, vt partes omnes ad ventriculum etiam retrocedant, vt flumina ad mare elabuntur. Aliud verò etiam pituitosorum cruditatis instrumentum generatiuum conspicitur, hoc est cerebrum, tum sua mole, tum sua crassitie, frigiditate, & humiditate, & pauca spirituum in eo cerebro quantitate introclusa: quod maximè pituitā generat, non modò Hippocratis verùm etiam Galeni mente: tametsi non quidem vt pituitam, verùm veluti mucum grauem procreet, & quatenus cerebrum distillationis fons est 8. de dec. Hippo. cap. 5. ex Platonicis, & Hippocratis decretis: & prout pituita ea catarrhus fit, seu Rheuma, vel coriza: Vnde catarrhi capitis ægritudines sunt: causa verò efficiens istius cruditatis semper quidem coctio est cerebri vitiata: quæ aut à facultate læsa coctrice cerebri, vel à cerebro, vt ab instrumento læso, aut ab intemperie læso pendet, vt à causa immediata cruditatis, facultas enim cerebri coctrix affici potest non læso cerebro, neque vt instrumento, neque vt parte similari intemperata; vt antea de facultate coctrice ventriculi diximus. Sin verò afficiatur ista facultas, ob instrumentum læsum, vel ob intemperatam partem, tunc sanè non est causa efficiens immediata, cum non sit prima causa, neque immediata quidem, quæ prima conspicitur, vt Aristot. statuit. Ideo tres sunt causæ veræ talis cruditatis; nimirum facultas cerebri coctrix læsa, aut læsum cerebrum, siue vt instrumentum læsum, vel vt intemperatum, etsi tantum per accidens lædatur facultas, non læso cerebro. Hinc duarum causarum Galenus meminisse postremarum videtur, vbi ait *Catharri, & coriza causa est cerebrum, cum perfrigeratum quidem est, seu similaris pars in intemperiem versum, aut æstuat, seu instrumentalis, impletum.* Attamen tertia quoque causa sine prima, & secunda adesse potest; coctrix enim, seu alteratrix facultas cerebri, & si tantum per accidens læsa adesse valet, sine cerebri intemperie, sineque cerebri læsione instrumentali, vt animi passionibus, vigilijs, & nimio coitu, vbi plurimum calidi innati educitur. Nulla nanque istarum causarum existente, nunquam per se coctio cerebri vitiata, neque hinc catarrhus gigni potest: immo proba coctio semper sequitur; supposito laudabili quoque semper, & salubri sanguine, ad cerebrum fluente, & attracto in nutrimenti gratiam, tunc enim pauca admodum excrementa procreati possunt, quæ sanè facillimè per crauij suturas partim, & per cutim, exhalationis modo à natura vincente, seu valida expurgari possunt, partimq; per nares, aut per os. Cæterùm talis coctio vitiata dum à cerebri intemperie principaliter frigida emanat, cum frigiditas cerebri plùs æquo perpetuo, ac per se vitiatam producere valet concoctionem: hinc etiam muccum valdè grauem, & crassum frigidum, & humidum efficere potest: qui sua grauitate, deinde etiam distillationes, Rheumata, catarrhos, & corizas descendendo producit. Ab intemperie verò calida salsus catarrhus gignitur, à cerebro essentialiter tum coquendo, eumque à ventriculo, & ab alijs partibus attrahendo veluti cucurbita, vt Hippocrates ait: tametsi id esse per consensum dici potest, ratione humoris attracti ab alia parte, vel à toto, ad cerebrum factum. Ab intemperie quoque humida cerebri, si humidius cerebrum iusto fuerit, tunc enim essentialiter afficietur imbecillitate, & coctionem vitiare potest: & si quoque vt humidius laxum, ac imbecille fit, atque in eo, quòd tale est, ad id cæteræ partes omnes, ac totum fluxiones transmittere possunt, nec non per consensum laborare. Tandem si plus iusto cerebrum siccum fuerit, vt etiam ventriculus, vt in senibus contingit, semper coctio vitiabitur, licèt minor sit, quàm ab humida intemperie; & licèt siccitas temperata ad robur, & ad probam coctionem efficiat: Hinc, ait Galenus catarrhos cerebri temperamentum ostendere, tametsi solùm duarum actiuarum intemperierū meminerit Galenus exempli causa, quibus affecta cerebra vitiatam procreare concoctionem valent. Catarrhi verò à quacunque causa orti, & cerebrum, & nasum intemperatum reddere possunt, hinc suam causam creare possunt, vt catarrhorum effectum; Per consensum autem à toto, vel à membro quidem læso, coctio quoque cerebri praua oriri valet, siue à cerebro calido attrahente, siue à cerebro laxo recipiente, siue à sicco, siue frigido non attrahente, nec recipiente per se. Sed per transmissionis modum fluxionis ad cerebrum transmissæ, ab aliqua parte, vel à toto corpore: cum etiam cerebri facultas coctrix, & cerebrum ipsum tum vt instrumentum repletione læsum, tum aut intemperatum per consensum ab ijsdem partibus, & à genere venoso, affici possit, sicuti etiam de ventriculo explanatum fuit: Verùm cerebrum plus à ventriculo, quàm ab alijs partibus læditur, vt Hippocrates asseuerat, &

Gal,

Vel per sympathiam ab alijs imbecillius est ventriculus pituitā crudam gignēs.

Cerebrum sua frigiditate, & humiditate instrumentum generās pituitam crudam, at non principaliter. immo per accidēs, & non vt pituita sit, Verū vt mucus seu distillatio, & quatenus distillationis fons.

Galeno lib. attributo de virtutibus nostrū corpus dispensantibus c. 1. spe. 66. B.

Tres cruditatis cerebri causæ cerebrū intemperatū vel impletū, aut facultas cerebri alterata x læsa.

A cerebri intēperie frigida.

A cerebri calida intemperie.

A cerebri intēperie humida.

A cerebri intēperie sicca.

Obiectio. Solutio.

Cerebrum per consensum à toto, aut ab aliqua parte, obnoxiū destilationem gignens est.

A

5. De loc. aff. c. 6. & 1. de loc. aff. c. 3.

7. Aph. 54.

3. De nat. fac. c. 13.

2. De temp. c. 6.

2. De nat. fac. c. 9

3. De nat. f. c. 7. Hipp. 4. de mor. ex Foes. p. 504. & 524. & Gal. 4. de vsu par. c. 1.

B

Plato in Timeo Hip. 4. de mor. 504. & 524. & l. de hum. Gal. 2. de nat. fac. c. 9. com. 3. aph. 19.

3. De symp. caus. c. 4 & 3 apho. c. 16. & 5. de sanitate tuen. c. 33. & 7. meth. med. c. 11.

1. Post. c. 10.

3. De sympa. caus. c. 4.

C

Gal. 9. de vsu part. c. 1.

Lib. de arte parua cap. 89. & 4. aph. 4. & 2. aph. 21.

D

2. De intemp. c. 6.

3. De loc. affect. c. 5.

3. De symp. cau. c. 4.

1.De loc.aff.c.6
3 De loc.aff.c.7
Lib. de melancholia f. 309.B.
& 3. de loc.aff. c.7. & 5. de loc. aff c.6. & 1. de symp. cau.c.7.
Li.Gal.aſcripto de voce & anhelitu c.1.ipe f.61 D.

Cerebrũ magis à ventriculi cõſenſu afficitur, quàm à toto, & quàm ab alijs partibus.
In epiglottide catharrus oritur.

Gal.3. de diff. feb.c.vlt.

De natura hom. 378. com.1.de nat.hum.t.5.

Vide Gal. 3. de nat.fac c.13.

Com.6.aph.10.

A Gal. qui etiam ſtatuit magna ex parte ventriculum cerebro, & cerebrum ventriculo ſuas affectiones tranſmittere. Vnde ventriculi oſtiolum, quod vis affectum facilè in ſimilem affectum cerebrum ducit, vt Galenus clarè ſtatuit. In Epiglotide autem generatur etiam humor phlegmaticus viſcoſus ad hoc, vt humectet inſtrumenta voci inſeruientia: qui ſi ex aere exſiccetur, ac induteſcat, & copia quoque peccet, vocem, & anhelitum lædere poteſt, vt reor. Et aphoniam efficere: ac etiam deglutitionem tollere, vt in duobus ægris vidi, pro quibus argentea ſiringa facta fuit, pro alimento aſſumendo. Verùm enim verò pituita, quæ tum à ventriculo, tum à cerebro emergit, ceu à duobus cruditatis pituitoſarum fontibus: ea eſt, quæ omnes corporis noſtri partes, atque totum infeſtare ſolet: ac id ſanè plùs, & minùs pro vt etiam plùs, & minùs cruditas copioſa, & fluxilis ſit, nec non ventriculi expultrix fibris tranſuerſis facultas exiſtens, & cerebri expultrix in arteriarum motu conſiſtens validior, aut imbecillior appareat: cum omnis pars noſtri corporis ſemper ſtudeat ea, quæ moleſta, & noxia ſunt expellere, atque vel foras emittere, aut ad imbecilliorem partem tranſmittere. Hinc Deus, & Natura partes nobiliores, ac principales ad vitam noſtram manutenendam alijs valde robuſtiores conſtituerunt: Quocirca Hipp. aſſerit morbos grauiſſimos eſſe, à validiſſima corporis parte ortos, eò quia talis pars valentiſſima neceſ- B ſe eſt, quod totum corpus gubernet, qua laborante, etiam totum corpus affici neceſſe eſt: Sin autem ab ipſa validiſſima parte leſa, ad imbecilliorem aliquam partem cruditas fluxerit, morbi diuturni fiunt: Sicuti è contra dum ab imbecillioribus ad robuſtiores, ratione conſenſus partiũ, humor fluxerit, ibi morbi breuitas quoque erit, ratione validæ partis foras expellentis, & non recipientis fluxionem humoris: Nam ſi eam reciperet pars ipſa, morbus grauiſſimus, ac fortaſſis mortiferus fieret. Sed de capite præſertim ait Gal. quòd ob crudorum humorum multitudinem in capite aceruatorum, vel ob inflammationem, aut ſpiritum flatuoſum, aut ſanguinis multitudinem, aut bilem mordacem, aut intemperantiam, dolor capitis contingit.

CAPVT IX.

De partium ſympathia, quæ à ventriculi, & à capite pituita fluente affici poſſunt, agitur.

1.De comp. me. ſec.loc.f. 35. D.
2.Ad Glauc.c. 14.
7.Meth. med.c. 10.
3. De loc. aff.c. 7.& 5.de loc.af. c.6.

Pituita, in ventriculo genita, ad quas partes tranſmittatur.
Et 3.de vſu par. c.4.

7.Aph.54.
Li.Gal.aſcripto de ren.aff.dig.c. 11.
Gal. in 6.de m. vulg.c.3. t.6. & com. 3. tex.25. com. 3. aph.26.
4. Meteor.c.3.
Com 4. aph.76.
Lib.Gal aſcrip. de ſpermate c.4
6.De loc.aff.c 5

Gal. in 6.de m. vulg.c.3.tex 13. & com.1.t.6.

Hip. 2. de mor. mu.ex Cor.329
Gal.5.aph com. 1.& 3.aph 45.
2.De diff. feb.c. 6.
Com.6 apho.9. & com 3.apho. 30.& in 3 de m. vulg.c.3.t.30.& 3 de vſu par.c.4.
Gal.4. de tuen. ſan.c.4 5.& 7.
Gal lib aſcripto de compag.mẽ. f.59 A.
3 De loc.aff.c.7. & 6. de dec. Hip.c.8.
4. De tuen ſa n. c.4.& c.5 & c.7
Gal.2.aph.13.

C

Ruditas autem, in ventriculo orta, primò ſi valde craſſa, motuique inepta, ſeu copioſa, & virtus expultrix non valida fuerit, in ventriculi fundo magis colligitur: & ibidem coaceruatur: Præterea in ventriculi cauitate ineſt, vel tunicis ventriculi, & fibribus, ſeu villis annexa, atque tunc facultas, tum coctrix, tum retentrix, ſed plùs coctrix læditur. Inſuper etiam ſuis vaporibus os ventriculi afficere poteſt, ac ibidem vapores craſſeſcere, ac in pituitam iterum conneti. Vlteriùs in pancreis, & in prima cauitate, quæ inter pancreas, & ventriculum reperitur, pituita à ventriculo genita, quę per venam azygos, & per veſicam expurgatur, vt Hippocrates, & Galenus aſſerunt. Hinc ea pituita ſua craſſitie, ſi in meatibus renum, ſeu in ſua parenchimate retineatur, illibi, & obſtructiones, ac dolores naſci poſſunt: & à calore innato non valido, & arenulę, & lapides in renibus oriri valent, vt ſenili ętati contingere ſolet: Sin autem à validiſſimo calido innato ſuaui, & plurimo magna in copia ipſa pituita liquata vſq; in veſicã vrinę deſcenderit, ac ibidem permanſerit, tunc vrinę difficultatem, & etiam lapides per congeſtionis, & concretionis modum procreare materialiter, vt pueris contingit. Pituita verò pręterea venis aggregata per renes expurgatur ait Galenus: hinc etiam per vaſa ſpermatica, cum verò ſpermate permiſcetur, atque deſcendendo in emiſſione ſeminis egreditur, ſememq; ue infecundum red- D dit: ſi verò in paraſtatibus vnà cum ſemine retineatur, corrumpitur, in veneriq; ue naturam tranſmigratur: ſimiliter in vteri acetabulis, & venis deſcendit, tunc ſi in vtero fuerit, menſes decolores facit: ſin verò in acetabulis vteri multa pituita ſit, eo tempore menſtrua pauca fluunt: Dum autem in vtero corrumpitur, pręfocationem gignit vterinam: ſin verò vitrea pituita ad ventrem acceſſerit, tormina parit: ſi verò ad inteſtina peruenerit, & colicum, & ileũ dolorem, & lienteriam; atq; ſi ſalſa fuerit, etiam dyſenteriam, ac tineſmum procreare valet pituita cruda. Pituita verò meſentereum, & omnes primas venas, cum ſint hę venę anguſtę, facillimè obſtruere poteſt, tam ſua copia, quàm craſſitie, lentore, ac viſſiditate, quas ingredi facillimè valet, cum ventriculo hę venę proximę ſint: & cum in meſentereo ſuccus, qui in gibbo iecoris ſit ſanguis, quadantenus coquatur, antea veluti pręparatio in hepatis radicibus facta, ad ſanguificationem efficiendam: Ideo crudiora in meſentereo manẽt: etſi in hepate firmentur quoque atque etiam à ſtomacho per meſentereum ad lienem per vas venoſum, ſeu venam coronariam, pituita cruda fluat: hinc nõ modo in venulis meſenterei, hepatis, & lienis; Verùm etiam in carne, in ſpatijs inter venulas, & in poroſitatibus coaceruatur: Vnde ſi ibidem maneat, putreſcatque febres valde diuturnas efficit; quoniam is crudus humor ita difficilè coquitur, atque diu, ſicuti lapidis

à gutta sæpè cadendo, excauitas difficilè quoque fit: immo talis humor calefit, extenuatur, & resoluitur à febre, cum is ob eius viscositatem, & crassitiem per cutim non euacuetur, vt biliosi euacuantur, vlteriùs tamen transit; nam in lienis venis vnà cum Melancholia permiscetur pituita, & vsque ad varices accedit, vt Gal. ait: Pariter quoque vltra hepat transit & vasa, atque totũ corpus ingreditur, hinc omnimodam cruditatem efficit in venoso genere: hinc icteritia alba fit seu cachexia, aut prauus habitus: Hinc leucophlegmatia, seu anaxarca oritur. A pituita verò crassa morbos fieri crassos, ait Hippoc cum bile mixta, in ventrem defluente, quæ aut acida, vel salsa habetur, siue fortassis vitrea. Cæterùm vt istius rei finem ponam, alias relinquam partes, quæ per consensum à ventriculo laborare possunt; vt iuncturæ sunt, seu articuli, & artuus. Item capita musculorum, atque tendonum, quæ à pituita affici solent, & aliæ plures partes. De partibus pariter, quæ à fluxione, à capite descendente, laborare solent, vt aspera arteria, vbi strãgulatio sine dolore fit, & ad pulmones vbi tusses, & asthma gignitur: & ad nares, & ad spinalem medulam, hinc ad neruos, musculos, tendones, artuos, ad capita musculorum, & ad iunctutas descendere potest. Dum autem à capite ad ventriculum descenderit, ructus quidem acidos gignere valet; tuncque excrementa spumosa sunt, & aliæ infinitæ partes à materia illa descendente à capite infestari possunt,

6. De tuen. san. c. 9.

A
Gal. 6. aph. 51.
De vict. rat. in m. a. com. 3. a. 6
4. De com. me. per gen. c. 2.
2. De nat. fac. c. 9.
Gal. com. 7. aph. 70.
Hipp. lib. de intern. affect. ex Foes. 573.
3. De loc. af. c 7
De intern. affe. 586. ex Foes.
Com 4. aph. 34.
8. De dec. Hip. c. 5.
2. De semine c. 6.
2. De temp. c. 6. & com. 6. aph. 1.
B
Com. 7. aph. 30. & com. 3. aph. 33.

CAPVT X.

Cruditatis acrium, & mordacium genus in humores biliosos, tum flauos tum atros, ac melancholicos diuiditur.

PRimò autem cruditatum genere in suas differẽtias, ac species distincto, omninoque parefacto; hinc ad secundi cruditatum generis in suas differentias, ac species secandi dilucidationem ingredi æquum est. Cum autem ipsius cruditatũ acriũ, & mordacium generis tria alia quidem genera in suas differentias, ac species transcendentes diuidenda sint, nimirum humoris biliosi, flaui, & atri, & melancholici, proinde priùs genericam bilis pallidæ, & atræ, simulque melancholiæ differentiam explanare deuinçor, subinde verò vtriusque horum trium succorum generis differentias, ac species enucleare cogar. Eamque sanè ob causam perpende bilis nomen apud Græcos absolutè flauæ quidem, seu pallidæ bilis nomen intelligi; sin atra bilis recipiatur, tunc sanè bilem cum relatione ad atram intelligunt, vt Galenus: ait. Et alibi inquit. *Clarum autem est quod pallidam, & flauam bilem ex eo gigni dicimus non atram. Diximus enim iam sæpe numero medicos solere bilem eiusmodi simpliciter citra coloris adiectionem nominare: reliquas verò biles omnes cum coloris sui nomine explicare*, siue atra, siue porracea, aut æruginea fuerit. Verùm vt exactè integram bilis flauę essentiam colligere valeam, eam quidem circa eius colorem, saporem, temperamentum, consistentiam, viresque denique perpendere conabor: color enim, qui secundæ qualitati similis est, istius bilis, & pallidus, seu flauus, aut luteus, siue rufus, vel rubeus, aut vitelinus, aut croceus Galeni sententia habetur, vt infra videbis. Eius autem sapor, qui secunda qualitas certè est, non nisi amarus persentitur. Hinc ait Galenus, *amaram verò flauam bilem*, & alibi *De naturis autem biliosis antea dicebam meritò illis acres deiectiones esse propter pallidam, flauam, & amaram, quam vocant bilem*, ac etiam *nempe cum flaua bilis, quam pallidam, & amaram nominat*, & postea habet. *Namque altera bilis, quæ nigra conspicitur, acida est, quæ vero pallida, & flaua, amara*. Amaritudinis autem causa eadem est vniuersalis amaritudinis, ab Aristotele assignata, quæ etiã prima causa salsedinis posita fuit, nempe calor adustiuus dulce alimentale, seu nutritiuum pingue, leue, ac suaue à mixto corpore exhalare faciens, manẽte combusto, vt in cinere patet: Hinc vtique dulcia omnia facilè in bilem mutantur. Quem locum citando Galenus ait. *Nam & in commentarijs de potentijs naturalibus ostendebatur, quicquid alimenti supra modum calefit, & præsertim si pingue fuerit, & dulce verti in amaram bilem*. Et postea, quoniam Hippocrates ait. *Biliosum autem à pingui* in commen. inquit *biliosum à pingui indicante Hippocrates, biliosum succum plurimum ex pingui alimenti parte procreari. Pingue verò intelligendum est non solùm vnguinosum, sed etiam dulce, & prorsum quod naturaliter se habet suaue est*. Proinde in bilem flauam vertitur pars sanguinis subtilior, similque pinguior, ac dulcior si sanguis etiam sine putrida febre assetur, vt ait Glenus, sicuti etiam de febribus ardentibus ex bile genita à sanguine in venis assato sine putredine genita conertatis asserit Galenus inquiens. *Nam hæ quidem non perinde trahunt originem ex biliosis retentis excrementis, vt terrianæ, sed calore in vasis, & visceribus aucto ab inflammato statu præter modum calido: quomodo in his, qui se plus satis exercitauerunt, fit, aut in magnopere solicitis, aut qui multum apricati sunt, vel cibis sunt adurentibus vsi liberalius, vel qui de his plurima, vel omnia fecerunt, passi sunt, &c.* & ait bilem flauam fieri ex sanguine, supra modum calfacto à calore vstiuo. Hinc Galenus Hippocratis, & Platonis senten-

Bilis nomen.
Bilis flauæ forma.
Color.
Sapor.
Amaris bilis flauæ causa.

C
2. De nat. hum. cont. 27.
3. De alim. fac. c. 42.
Idẽ 10. de simp. med. fac. c. de fele, & cap. 3. de vict. rat. in m. a. c 2. & de tumo. ib. præna. c. 8. & 6. epid. cap. 3. cont. 4.
Com. 1. de nat. hum. cont. 4.
3. Epid. com. 3. cont. 30.
Idem 2. de nat. fac. c 8.
2. De vic. rat. in m. a. cont. 29.
Com. 3. de frac. cõt. 49. & alibi.
D
Lib. de sensu & sensili c. 4.
Gal. 2. de natu. fac. c. 8. in fine.
2. De crif. c. 12.
6. Epid. com. 5. t. 14.
2. De diff. feb. c. 9.
1. Epid. com. 2. cont. 19.
2. De vict. rat in m. a. cont. 30 & 4. de tuen. sa. c. 4

A sententiam de bilis causa efficiente promulgando, inquit. *Hæc sunt, quæ à Platone de bilium differentia scribuntur ex nimio calore omnes ipsas, sicut Hipp. dixit fieri asserente* Et alibi ait *Atqui si hæc ita se habent sanguinem à mediocri, bilẽ ab immodico calore nasci, quidni putandũ? ita nanq; tum in calida ætate, tum in calida regione, tum anni tẽpore calido, ac tempestate calida, præterea naturis hominũ calidis, & vitæ sortibus, & victus rationibus, & morbis calidis, meritò nobis plurima fieri flaua bilis apparet*, & postea habet *quod sanguis ex moderato calore generatur, flaua autẽ bilis ex maiore, atra verò sufficiente immodico.* Clariùs verò etiam depromit, *sicuti natiuus calor, vbi suum natiuum exactè temperatum seruat, plus alijs humoribus sanguinis efficit: quando verò in magis igneum versus fuerit pallidam, & flauam bilem.* Ideo in bilem transit sanguis etiam vi medicamenti ignei alteratus, vt Gal. asseuerat, ac vt refert Hipp. euenisse illi Mulieri sanæ, & obesæ ex medicamento igneo, conceptus gratia, assumpto, quæ *sanguinem paucum vomitione reiecit, & quinquies emortua est &c. ac postea bilis copiosa infra demissa est.* Cæterùm viscus bilem flauam gignens, si plus æquo temperamento calido extiterit, hepar quidem est, cui sanguificatrix facultas propriè à Deo, & à natura consignata iam fuit; Si ergo sanguificatio à tali hepate calidiori, quàm iustũ sit, procreatur, tunc sanè sanguificationis tenue excrementum, quod amarum, ac flauum conspicitur, plurimum sortitur, hinc bilis sanguine posterior est, per adustionis modum producta, vt ex Galeni verbis antea vidisti, & alibi ait *à nobis demonstratum est, &c. biliosum, & melancholicum humorem in iecino-*

2. De dec. Hipp. c. 5.
3. De natu. tex. 14. & 6. epi. sec. 2. 1. 44. & 46. & sec. 6. 2. 2. & 3. & 4. de vict. rat. in m. a. t. 2.
3. De natur. fac. c. 8.
1. De crisib. c. 12.
3. Epid. com. 3. cont. 22.
De atra bile c. 9
5. Epid. ægra 40 pag. 1047. in Foesio.
Hip. lib. 4. de morb. p. 504. ex Foesio.
5. De loc. aff. c. 7 & 4. de vsu par. c. 12. & 7. de vsu par. c. 8.

De bilis causa Plato, & Hipp. Galenus.
Galenus alio in loco.
Alibi.
Bilis sedes hepar Galenus.
De atra bile c. 9 & 2. de tẽpera. c. 6. & Herodotus li. Gal attributo introductio c. 13.
Cap. 5.

B *re &c.* nempe nasci: Verùm numquid ab intemperato iecinore, ipsa bilis flaua, à venis hepatis intemperatis, vel à iecinoris substantia parenchyma à Græcis appellata intemperata, in nimio calore anceps videtur esse Galenus quoad sanguificationem. Quandoquidem primò exarauit. *Cæterùm potentia ea, facultasve in venis, quam sanguificam appellant.* Ideoque ait *cum autem triplex in venarum concoctione excrementum vnum amara bilis, alterum nigra, tertium serosum.* Alio verò in loco non in venis hanc sanguificam vim inesse, immo in hepatis substantia asseuerat, inquiens. *Restat ergo id, quod est veluti caro hepatis, quod sanè est, & propria substantia visceris esse primum sanguificationis organum, & venarum principium.* Ac etiam inquit, *Sed nonnulli ipsas venarum tunicas sanguinis esse creatrices arbitrantur, quam verè non video: nam si ipsas exinanueris, nihil prorsus à membranea, aut à neruea natura distare conspicies. Illi igitur meritò damnandi sunt, qui venarum tunicis secùndum naturam ipsarum sanguinis creandi munus fecerunt.* Cum à venarũ tunicis rubeus sanguis effici non possit: Vnde ab Augustino Gadaldino in margine illius loci Gal. adnotatur. *Ex quo loco Vesalius li. 3. c. 5. colligit Galenũ mutasse sententiã de ui sanguificatoria, quam alias uenis quoq. tribuebat.* Verum enim verò Gal. inconstantiæ quidem notandum hic nullatenus inuenio. Quandoquidẽ nunquam asseruit venas primum sanguificationis instrumentũ esse, nec ẽt venarũ tunicis vim sanguificam vnq̃ tribuit: imò cum sanguificatio re verà in venis hepati annexis fiat. Ideo

De atra bile c. 8
1. De nat. fac. c. 4
3. De symp. cau. c. 2.
4. De vsu par. c. 12.
Idem etiam 7. de vsu par. c. 8.
6. De dec. Hipp. c. 8.
Idem Auicen. l. 3. f. 14. tract. 1. c. 2.
Loco citato col. 2. f. 265. G.

De hoc enim dixit Gal. 6. epid. c. 1. cont. 6 fol. 255. E. & 5. de vsu par. c. 4 & 1. de loc aff. c. 1.
Dubium.
An sanguificatio à iecinoris propria substantia, vel à venarũ tunicis fiat.
Hepatis parenchima sanguificationis primũ organum: non autem venarum tunicæ.
Gal. notatus fuit ab Augustino Gadaldino, & à Vesalio.
Gal. perperã ab aliquibus notatus fuit.

C vim sanguificandi istis assignauit venis quatenus hę venę hepati inhærescunt, nõ aũt secus: cum ne dum in his venis sanguis; verùm ẽt bilis tum flaua, tum atra, ac ẽt serosum excrementum gignentur: Hinc Gal. neutiquam venas eas sanguificationis primũ instrumentum esse expressit: ficuti de hepatis parenchymate id patenter statuit. Quocirca ipsa iecinoris propria substantia, primum quidem sanguificationis instrumentum reperitur, venę verò secundum instrumentum: Ideoq; venæ hepati introclusæ, vt facilius ab hepatis rubea substantia vim sanguificandi assumere possent, tenuiores, ac rariores tunicas quidem possident, quàm cæteræ venæ, per vniuersum corpus dispersæ continent, vt idem Vesalius adnotauit: Ideo calor intemperatus, ac igneus bilem flauam procreans primario quoque ab hepatis substantia intemperata emanat, secùndario autem à venis hepatis, consequenter etiam in nimio calore intemperatis pendet. Bilem autem, ex huc vsque statutis fundamentis, flauam non nisi iure meritò igneam esse, colligas: Hinc ex Hippocrate ait Gal. *igni bilis flaua, atra terra, pituita aquæ correspondet: atque idcirco calida, & sicca flaua bilis facultate, sicut ignis.* Hinc etiam tenuissima conspicitur: Vnde facillimè balnei auxilio in febre ardente per cutim educi potest, ea concocta, priusq; toto corpore purgato, vt nos docet Gal. & alibi ait. *Hæc quidem considerans inueni quorundam regio morbo affectarum excrementa flaua bile uehementer colorata, &c. item per cutim quoq; ut nõnullis plurimum flaua bilis à balneo pro-*

3. De symp. causis c. 2.
Lib 5. c. 9.
2. De dec. Hipp. c. 4.
Idem 8. meth. c. 8. & 2. ad Glauc. c. 9. & com. 1. de nat. humana t. 36. & alibi.

Solutio dubij.
Hepatis propria substantia primum ac immediatum sanguificationis organum: venarum autẽ tunicæ mediante hepatis substantia sanguinem gignũt
Bilis flauæ tẽperamentũ igneũ est.
Flaua bilis tenuissima est.

D *fundi &c. Hanc rem si accuratiori experimento intelligere uolueritis, nulla prius adhibita unctione hominis sudorem strigili auferre iubere: uidebitis profectò eundem in omnibus hominibus strigilis cauitate non colligi. Verùm in alijs magis aquosum, atq. alijs magis biliosum, &c. Quidam enim acuta, biliosaq; febre laborans die septimo multa flaua bile, ad cutim transmissa, à morbo liberatus est, mansitq; sequentibus diebus, deinde auriginosus.* Immò etiam ait *corpore quidem pro natura modo gubernato amaræ bilis succus inuisibiliter exhalat, &c. cum enim uel longe copiosior, uel crassior, quam pro naturæ modo redditus, uniuersus ad cutim compulsus fuerit, eam tum perurit, tum in tumorem attollit.* Bilem prętérea hanc flauam, ita acrem, & mordacem esse quidem patet vt facilè ne dum intestina. Verùm etiam omnia mordendo erodat, abradat, simulque exulceret, vt Galenus fassus est. Cæterùm bilem atram quoque sub cruditatum acrium, & mordacium genere comprehendi patet: cum dixerit Galenus. *Rursus nigra longè malignior ea quoque quàm quæ naturalis est, redditur, nomen tamen tali succo nullum est inditũ: nisi quòd aliqui vel radentem eum, vel acidum appellarunt, quoniam scilicet acris in morem aceti fit, & corpus animalis radit, & etiam terram,*

5. De vict. rat in m. a. cont. 62.
5. De loc. affec. c. vltimo f. 33. G
14. Meth c. 1.
4. De tuen. sani. c. 4. & 2. de cõp. m. sec. loc. c. 9. f. 235. D. & 5. de vsu par c. 4.
De atra bile c. 5 & c. 3. de vic. ra. in m. a. t. 32.
2. De na. fac. c. 9.

Bilis flaua mordax & acris.
5. De vsu par. c. 10. & 12. & de atra bile c. 9. & com. 3. de vict. rat. in m. a. cont. 39.
5. De vsu par. c. 4.
5. De vsu par. c. 4.
De atra bile c 5
Atram bilem ẽt acrem, & mordacem esse.
Nomen atræ bilis.
Atra bilis propriè vocata præter naturalis.

si supra eam sit effusus, quandamq; cum bullis veluti fermentationem, ebulitionemque excitat, vbi scilicet adscititia putrēdo nigro illi succo naturaliter se habenti accessit. Hic autem notatu dignum esse inuenio; Galenum more Hippocratis succum melancholicum, seu melancholiam naturalem omnibus in locis impropriè atram, seu acidam bilem naturalem appellantis, atram bilem prçternaturalem vocasse, melancholiam verò naturalem, atram bilem, Quę sanguinis fex est, etiam atram bilem nuncupasse, seu succum nigrum naturaliter se habentem; ex quo atra bilis propriè vocata putrescente gigni valet. Hinc pergendo, ait. *Pari modo, & id nigri succi, quod nondum illam veluti ebulitionem, fermentationemque terra efficit, est naturale*, idest melancholia naturalis, *quod autem in talem mutatum est* nempe in atram bilem propriè vocatam *vim, ac speciem id iam præter naturam est, ceu quòd ex vsto non naturalis caloris acrimoniam asciuerit, ac veluti cinis quidam sit redditum: Sic quodam modo & fex vsta à non vsta dissidet: illa nanque admodum calida est adeò, vt carnem vrat, lique:, & corrumpat; altera verò, quæ nondum est vsta ad omnia medicos vti deprehendas, ad quæ terra figulari alys, quæ simul siccandi, ac refrigerandi facultatem habent*, per hoc enim exemplum fæcis vstę, ac non vstę intelligit asserere, atram bilem vim frigidam, & siccam cum aliquo subdominante calore possidere, Melancholiam verò vim frigidam, & siccam omnino obtinere, sed istius rei exactè infra meminero. Mihi enim modò satis est ostendere, atram bilem esse generis cruditatum actium, & mordacium, vt etiam Gal. hanc veritatem alijs quàm plurimis in locis confirmauit, vbi hanc acidissimam esse asserit. *Sed quamuis hæc ipsa atra bilis in hoc quoque aceto similis acerrimo sit ob crassas tamen substantiæ partes ei maximè contraria est. Proinde quibus corporis partibus pura, impermistaque addærescit eas prorsus exedendo vlcerat*. Vnde cum succum gigni ab hepate valde plus iusto calfacto, intestina vlcerando, humor ille dysenteriam parit; ait Gal, hoc modo exarando. *Deuenit autem ad dictum statum, qui ex ventre in iecur digestus est succus* atrabilaris, *cum is propterea, quod vlteriùs in corpus non digeritur, inibi diutius moratur* nempe in hepate; ac postea à iecinoris cauo ad intestina descendendo excernitur. *Nominatur autem talis excretionis species à nonnullis dysenteria*; quę vtique ab atra bile dysenteria lethalis habetur, vt ait Gal. *flaua bilis, vtraque intestinorum erodere alias aliud videntur: nimirū in quo potissimum hæreserit, sese firmauerint, interdum quoque insanabilem prorsus dysenteriam reddere. Proinde Hippoc. in aphorismis scriptum reliquit. Dysenteria si ab atra bile inceperit, læthale*. De aciditate autem atrę bilis etiam inquit Hippocrates; quem Hippocratis locum Galenus alibi citando ijsdem Hippocratis verbis ait. *Et interdum ex amara acidissima effecta amaro videlicet magis vsto nigrum adipiscitur colorem*. Hinc per eius colorem, & saporem hanc atram, nigramq; & acidam veteres Gręci nominarunt, vt pallidam, amaram etiam appellarunt, vt testatur Gal. Insuper quoque acerba ipsa est, vt ait Galenus inquiens *acerba enim est, atq, acida, bilis atra, & contrahere ipsum* idest ventriculum *ac constringere, non autem vt flaua subuertere nata est*, vt de aceto asserit Hip. dicens *quæ ab aceto est acredo* seu acerbitas *pichrocolis prodest*. Hanc autem atram, seu nigram, & acidam bilem adustam prçternaturalem frigidam quidem, simulque siccam esse cum aliquo tamen calore iunctam subdominante iam partim antea Gal. verbis rationibus, ac exēplo fęcis vstę desumpto manifestum est, quadantenus verò etiam demonstrari potest eo, quia bilis *atra ex sufficienter immodico calore* oboritur per adustionis modum: ergo ęquum est, quòd acquiret naturam eius causę efficientis, atq; idcirco vt sufficienter immodicè acris natura sit. Prçterea ait *sic etiam bilis nigra generatur omnino ex immodicè cocto sanguine, & feruente, veluti cinis quidam nigra bilis efficitur: frigida quidem eò quod terrea: caloris autem particeps, sicuti cinis, & acetum*, & com. 3. prog. t. 27, atram bilem *veluti cinerem vehementer assatorum humorum feruendo excitat febrem* ait Gal. idest, febrem quartanam excitat, vt 3. progn. t. 27. & 2. de sympt. caus. c. 5. Nihilominùs Gal, totum in oppositum depromit, atram bilem terream, frigidam, siccamq; esse statuendo. Prçterea omne acidum frigidum potestate conspicitur, cum dixerit Gal. *Eadem ratione acida ratione, tum ea, quæ simpliciter essent, sicuti oxalida, & oxylapathum: tum mistis quoque alijs qualitatibus &c, nihilo secius refrigerantia expertus sum, qualia sunt mala punica mala pruna, vuæ, mora, ficus, cerasia, ipsumq. acetum*, & ait hinc aciditatem ipsam acerbitatem sequi, ac aciditatem terreā comprehendi, Acidumq. vi frigoris effici, Pro solutione verò istius ardui dubij Primò speculor acidū saporem quo ad causam efficientem, multis modis posse gigni, nam vel per gradum cruditatis in simplicibus acidis, vt ait Gal. *Aciditas prouenit calore ipsos quidem incipiente concoquere non tamen perfectam mutationem, atq; alterationem efficere potente*. Vnde statuit à calore mutante, & à frigiditate vincente, aciditatem oriri posse, hinc ēt omnia acida terreę substantię esse frigida, & sicca, nec non repellentia, vt acerba. Porrò per eundem cruditatis modum in ventriculi coctione vitiata *ex tarditate coctionis, aut cruditate, in qua ructus sentiuntur acidi*, vt ait Gal, aciditas emergit, & hoc eodem modo acida pituita oboritur. Prçterea aciditas per modum putredinis ex rebus suauibus corruptis à calore nimio extraneo, exhalare faciente partem suauem, leuem pinguem, ac dulcem, & calidam, manente terrea natura, frigida, fit: vt ex vino, acetum nasci, accidere solet, *veluti qui acetum vinum esse mortuum asserunt. Nam hi propriam vini caliditatem perdidisse quidem, verùm ex putredine assumpsisse aliam* nempe frigidam naturam, vt deinde istorum sententiam laudarit Galenus. Insuper aciditas per modum nimię adustionis à calore

immodi-

Et com. 3. de fract. c. 40.

Atra bilis vero naturalis vel succ. niger atra bilis impropriè est: quæ propriè melācholia vocatur.

Atra bilis propriè vt fex vsta est ex melācholia. Idest ex fece nō vsta genita.

Atra bilis fit diutius in hepate morando. Ex qua dysenteria fit.

Bilis atra acida.

Per saporem & colorem bilis hæc vocatur.

8. De dec. Hipp. c. 5.

3. De vic. ra. in m. a. cont. 18. & com. 3. de fract cont. 49.

Bilis atra acerba.

Dubium atra bilis frigida & sicca est, tamen cū aliquo calore subdominante.

Primum solutionis fundamentum ipsius dubij.

Secundum fundamentum.

Tertium fundamentum.

A

Vt patet 1. epid. com. 1. cont. 1. f. 303. B.

Vt etiam fecit de atra bile c. 9. & 3. de vict. rat. in m. acu. cont. 18.

Ibidem 2. de nat. fac. c. 9.

B

De atra bile c. 3

Ibidem.

2. De crisib. c. 12

3. de sympt. cau. c. 2. f. 28. B.

De atra bile c. 5. & 5. de vsu par. c. 10.

De atra bile c. 5

4 Aph. 24.

De prisc. med. in fin. & 2. de nat. hum. t. 23.

8. De dec. Hipp. c. 9.

C

2. De nat. hum. cont 4.

14. Meth. c. 9.

5. De vsu par. c. 4.

3. De vict. rat. in m. acu. t. 38.

2 De cris. c. 12.

3. De symp. cau. caus. c. 2. f. 28. B.

8. De dec. Hipp. cap 4. & de diff. morb. c. 9. & de caus. mor. c. 6 & 2. de natur. fac. c 9. f. 303. D.

D

4 De simp. med c. 7.

Ibidem & eodē lib. c. 20.

4. De simp. med. fac. c. 15.

8 Metho. c. 5 & alibi.

9. De simp. med. fac. c. 19.

A immodico extraneo, tum putredinali, tumq; combuſtiuo gigni valet, quoties ab eo calore vſtiuo aliquid vel dulce, vel amarum, aut acidum nō vſtum, comburendo euaporare faciat, aut dulce ſanguinis, aut pituitæ, aut amaræ bilis flauæ, aut portionem dulcis melancholiæ, & hinc acidiſſimum ſaporem efficit, vt in atra bile contingit. Vlterius aciditas etiam per modū concoctionis à modico calore hepatis fieri valet, à quo etiam probus ſanguis celebratur, non quidem ab eo calore, vt ab eo exhaletur dulce, nec amarum, immo prout dulce ſanguinis, & pituitæ, & amarum bilis pallidæ ab aciditate melancholiæ naturalis excrementoſæ ſegregantur, tum per lienis vim ſibi inſitam, eam melancholiam acidam attrahentem pro ſanguinis alimentalis, & optimi defęcatione, ſeu depuratione; tumque per chyſtim feleam, bilem pallidam naturalem excrementitiam ad ſeſe attrahentem. Præterea etiam contemplor ea duo exempla, à Galeno poſita, aceti, & cineris eſſe tum declarandi, tum verificandi temperamēti atræ bilis. Idcirco perpende, quòd Galenus ait acetum compoſitum eſſe, tum contrariarum eum qualitatum, tum ſubſtantiarum: Quocirca & qualitatem virtualiter calidam, & frigidam acetum continere in ſe ſtatuit: in parte nanque fæculenta calidam, in alia verò tenui frigidam vim poſſidere: Vnde ſicuti in aceto longè plus tenuis pars eſt, quàm fæculenta. Ideo ſic etiam longè magis refrigerat, quàm calfacit: etſi ad caloris reuocationem procliuis ſit, & cum aſperum moleſtumque habeat

Quartum fundamentum.

1. De ſim. med. fac. c. 19.

Quintum fundamentum.

Solutio dubij prima.

1. De ſim. med. fac. c. 16.

B tranſitum, caloris quoque particeps ſit, ait enim: *Veluti fex eſt in illis vtique, & in aceto eſt eiuſmodi quippiam, & forſan ipſum eſt, quod caloris eſt particeps: quod verò frigoris id, quod tenue eſt. Nā quod maiori parte frigidius ſit, quam calidius, &c.* & poſtea inquit, *vt ante dixi, ex contrarijs ſunt facultatibus compoſitum eſt acetum, perinde vt lac. Forte verò caloris reuocatione poſſit autem cum aſperum, moleſtumque habeat tranſitum, &c.* Hæc enim verba pro reſponſione quæſitui ante propoſito exarat, cum dixerit. *Vnde nam igitur quibuſdam obſcura caliditatis ſenſus oboriatur?* Vlterius ſcias Galenum de cineris natura ita ſcripſiſſe. *Cinis combuſtorum lignorum reliquiæ, ſic nuncupantur, compoſita ex contrarijs tum qualitatibus, tum ſubſtantijs. Habet enim in ſe partim terreum, partim veluti fuliginoſum, ſiue quomodocunque, quis appellare volet: atque hæ ſanè partes ſunt tenues, & quæ maceratis aqua cineribus, & percolatis vnà aſportantur, atque abeunt. Quod verò reliquum eſt, terrenum, & infirmum, & morſu vacans calida facultate depoſita. Sed non omnis cinis eadem temperatura præditus eſt, ſed pro combuſtæ materiæ diuerſitate variatur.* Si ergo atra bilis quadantenus aceri feceæ parti aſſimiletur, procul omni dubio probè facies, etiamſi longè magis aceti parti tenui frigidæ reſpondeat eò, quia bilis atra amurcæ, & feci ſimilis eſt, vt ait Gal. ergo ex hoc vtique bilis atra calore aliquo iuncta eſt. Sin cineri ea comparetur, certum eſt quoque atram bilem partim de fuliginoſo poſſidere feruore, etſi magis de frigida terrea natura ipſa obtineat; tamen atra bilis fuliginoſa ita eſt, vt à Platone, & à Galeno eius terræ fermentatio feruor iure merito appellata fuerit: & ipſa ab agente igneo genita quidem eſt. Quid enim in corpore humano fuligo eſt, niſi vapor fuliginoſus ex humorum aduſtione obortus? Cum fuligo corporis humani ex marcidis aſſatis, vſtiſque immodicè edatur. Vnde fuligo pro aduſta materia aſſumitur. Quocirca fuliginibus, ac fumis in aere exiſtentibus atram comparauit bilem Gal. ait enim, *fuliginem ex immodicè aſſis, vſtiſq; eſt nanq; fuligo vapor terreſtris, fumus miſtio quadam ex terreſtri, aqueaq; ſubſtantia, tenuium partium* & alibi ait. *Hæc enim plenius ſana bilis calfacta, & vt ita dicatur, ſuperaſſata atram exhalationem, ceu fuliginem quandam &c.* Poſtea verò inquit. *Quæ enim veluti fuliginoſa, ac fauilloſa, & fumoſa recrementa appellamus, in caliditatis genere, ea omnia terrea ſunt, tenuium partium & velut ſemicocta cum innato calore, quemadmodum fumus, cum igne: apparent enim in hoc cuidèter aeria omnia, & calida, & fumoſa materia aduſtæ recrementa, oſtendentia ſuſceptam quidem eſſe in ſe ipſa ignis vim, non tamen adhuc penitus ab igne ſeparata: flamma enim ita nata eſſet, & non adhuc fumus eſſet.* Hinc bilem atram adeſſe ſignificat ſomnium fumi, caliginis, ac tenebrarum ex Gal. Tertio autē perpendo Galenum exaraſſe *ſed atra bilis de atra bile alloquendo propriè dicta in quibuſdam partibus inſuper moueatur, in quibuſdam immota manet, in alijs putreat, aut feruere incipiat inordinatas fieri febres neceſſe eſt. At verò quoties in cunctis venis eadem fiat affectio, exuperante atra bile quartana conſiſtit febres* antea verò exarauit *quartana atrabilario humore conſiſtit, & item proditum de generatione huius humoris, qua duplex eſt, tum ex ſanguine craſſiore, tum etiam à flaua bile vehementer aſſata.* Patefaciendo autem eam atram bilem non eſſe à prædominio calidam, immo frigidam; nam alijs in locis antea ſtatutis, quibus ait, atram bilem eſſe frigidam; tunc humorem melancholicum, ceu quartum maſſæ ſanguineæ humorem intelligit: ideo idipſum ſtatuere, cum voluerit de atra bile quoq; propriè dictā quartanā concitante, vt alibi ait, proinde promulgauit. *In quartanis autem miſtus rigor ex calido, frigidoq; eſt: nigra nanq; bilis frigidus natura ſuccus eſt: ſed cum putredinem quandam ſibi adiunxit, cuius cauſa febrem accendit, tantum poſſidet, quantum etiam putredinis.* Ex hactenus autem fundamentis allatis patet atram bilem propriè appellatam compoſitam quidem ex cōtrarijs tum qualitatibus, tum ſubſtantijs eſſe: ſicuti etiam acetum, & cinis, ſic ſe habent: attamen atræ bilis calorem abſolutè, ſeu ſimpliciter potentialiter frigiditate ipſa prędominante ſanè minorem eſſe liquidò conſtat. Cū atrę bilis pars tenuis comparata, ſimulq. pars craſſa, cineri aſſimilata, profectò lōgè maiores ſint, quā pars craſſa, ſeu fęculenta aceti proportionata vnà, & pars tenuis fuliginoſa cineri reſpōdens ſunt. Hinc atrę bilis partes frigidę maiores exi-

Eodem lib. c. 16

Ibidem.

Reſponſio ſecunda.

8. De ſimp. me. fac. c. de cinere.

Prima reſponſio declaratur.

De atra bile c. 5. & 3. de nat. fac. c. 9. & 5. 303. G

Secunda reſponſio declaratur.

C

8. Meth. c. 5.

7. De ſimp. me. fac. c. 54 F. c. de fulig.

Com. 3. in progn. cont. 30.

8. Meth. c. 5.

7. De ſimp. me. fac. c. 54 F.

Com. 3 in progn. Hippo cont. 30.

De difficultate reſpirat. c. 20.

Lib. de dig. ex inſomnijs claſ. 4. f. 233. B.

Com. 3. progn. cont. 27.

Tertia reſponſio.

D Ibidem.

Ibidem.

2. De ſympt. cauſ. c. 5.

Secunda reſponſio omnino patefit.

A

Solutio autoritatis Galeni.

1. De nat.fac.c.9.

existunt, q̃ partes calidę persentiantur. Eanq; sanè ob causã, vbi Gal. atrã bilẽ calidã esse, vt fuliginosam, ac vstam, in cineremq; redditam, acrem, & mordacem, vt igneã statuit ex fęcis vstę, ac non vstæ exemplo declararam, tunc sanè non absolutè de caliditate atræ bilis allocutus est, neq; de atra bile, ex flaua bile genita, neque de ea, quæ sanguinis parte crassiori vehementer superassata oborta asserere intendit. Verùm tantùm de atræ bilis caliditate subdominante ad frigiditatem essentialem melancholiæ naturalis relata verba facere voluit: dum ex ipsa melancholia naturali præternaturaliter, ac vehementer adusta, atra bilis consurgit, quæ vt atra adusta, fuliginosa, nec non vt fauillosa, ita callida potentia conspicitur, vt Plato, & Galenus atræ bilis terræ fermentationem, & feruorem vocarunt, quam vim calidam subdominantem etiam aliæ atræ biles, ex sanguine crassiori, & ex flaua bile perassata emergentes maiorem continent, quam melancholia, quia hæ omnes atrę biles, & sanguine, & bile flaua longè frigidiores persentiuntur, & sanguis, & flaua bilis sua natura calida sunt: Sicuti frigida sua natura prædominante omnis atra est bilis: ita melancholia ad huc atra bile omni frigidior est: Quam ob rem atra bilis quatenus minùs frigida est, quàm melancholia; ipsa atra bilis comparatiuè calida ibi à Galeno dicitur, non autem simpliciter, cum hoc modo frigida sit. Vnde licet atra bilis à causa efficiente valdè calida genita sit, quatenus immodicus hepatis calor igneus humores naturales vrit, tamen frigiditas terrea atræ bilis vstæ vincit, ac ita verificatur Galeni dictum, in quocunque quatuor modorum aciditatis gignendæ, vt omnia acida à calore mouente, ac mutante, simulque à frigore vincente fiãt. Insuper in aciditatis atræ bilis generatione verificatur id iam à me lib. de med. certit. dictum, putredinem passionem esse à calore extraneo immodico, & à frigiditate interna ortam, vt in aceto apparet: ergo falsum est asserere, calorem immodicum adscititium atram bilem in suam naturam conuertere, quia in agendo minimè vincit, immo tantùm promouet. Cæterùm hanc etiam bilem acidissimam statuit Hippoc. & Gal. acceptoque acerrimo simillimam: Hinc terram fermenti ritu eleuat, ac adeò terrę fermentationem pariet, vt eam fermentationem feruorem antiqui nuncuparint: Vnde etiam terram ipsam abradat. Eamque sanè ob causam ita aspera, molesta, praua, infesta, ac maligna se habet, vt ne dum neque Musca, neque Mus, neque aliud animal ẽam degustare velit, verùm etiam ipsa excalfacta à putredine, cum ad calorem facillimè reuocetur, quartanam æstuosissimam excitat, nec non tum sua acrimonia, tum suo nigro colore, cum in cerebrum ascenderit, & deliria, & vigilias, *& ferina deliramenta* mærorem, ac mæstitiam efficit. Vnde ait *Timores verò magnopere acris, & deusta flaua bilis symptomata sunt mæstitiæ*. Præterea insanias, seu furores concitare valet, vt Gal. depromit. Verum iam tempus est, vt de melancholia agamus, quàm Galenus ab atra bile distinxit, quia lutum, seu fex sanguinis est secùndum etiam naturam à modico calore naturali conflatum 2. ad Glauc. cap. 10. & 6. aph. 12. & 4. aph. 25. quam melancholiam 8. de dec. Hippocratis bilem luteam appellauit, cum veluti lutum sanguinis, coloreque luti nigri sit: diuidit autem hoc modo 14. meth. cap. 9. *hæc bifariam nuncupatur vel melancholicus humor, vel nigra bilis, quæ dum animal naturaliter se habet quotidie gignitur: alia ex vstione, ac veluti assatione conflatur*. De qua sanè mihi dubium occurrit diluendum, an de genere cruditatum mordacium sit necne? Eo quia omnino frigida est post pituitam, crassatumque partium à calore quoque moderato genita: Vnde à sanguinis natura minus recedit, quàm bilis, & piruita: ergo videtur melancholiam naturalem excrementiciam non esse de genere cruditatum acrium; cui respondeo eum humorem crudum quidem non esse, nec prauum, sed quatenus iste superuacaneus est, de ipso agere deuincor, qui sanè cum acidus sit, de genere acrium necessario est, cum omne acidum etiam parum acre sit, seu mordax, Hippocratis, Galenique sententia. Vnde Galenus apertissimè hanc patefacit rem inquiens *quidam singulis annis incidit in melancholiam nisi purgetur &c. huic homini ex purgatione ambo hæc optima eueniunt, quod & superfluitates expelluntur, & quod ex acritudine eorum, quæ excernuntur*. Ibi enim melancholicam affectionem à melancholia naturali acritudini iunctam, obortam proponit. Insuper licèt melancholia à calore moderato fiat, attamen pars quidem sanguinis adusta, ac post sanguinis generationem procreatur. De natura vero ipsius humoris, cum pleni libri Medicorum neotericorum sint, de eius tractatione nihil dicam: neque in specie, cum tantùm vnica sola sit species.

Fauillosa enim atra bilis est si incalescat, & actu fauillosa, vt carbones igniti fauillosi inspiciuntur.

14. Meth. c. 9.

Quomodo comparatiuè atra bilis calida, vt minus frigida, à Galeno accipiatur.

B

1. De nat. hum. t. 21. & Gal. 8. de vsu par. c. 5. De atra bile c. 3 & 2. de nat. fac. c. 9. & 14. met. c. 9. 4. Aph. 21. De atra bile c. 3 & 14. meth. c. 9

Ad rationem responsio. Atra bilis acidissima terram fermentat, & abradit.

Vnde aspera, molesta, praua, infesta, & maligna est.

3. Epid. c. 2. cõt. 5 3. De loc. af. c. 7. 3. Epid. com. 2. cont. 74. Ibidem. 1. Pror. com. 1. cont. 10.

Melancholiæ natura.

C

14. Meth. c. 9. & 2. de nat. facul. c. 9. & 3. de loc. affect. c. 7. De inæquali intemp. c. 9.

An melancholia acris, & mordax sit.

Melancholia de genere cruditatum acriũ est.

3. De vict. rat. c. 36. vsq. ad 1. 39. 1. De simp. me. fac. c. 29. vsque ad c. 26. 6. Aph. 47.

D

✠

CAPVT

A

CAPVT XI.

Quot nam bilis pallidæ, ſeu flauæ ſint ſpecies, ex Græcorum Mente.

Vm rei natura ne dum genere, At vero etiam ſpecie explanari debeat. Ideo actibus in genere enucleatis cruditatibus, nunc ſummo iure eaſdem in ſpecie vndique mordaces patefacere teneor cruditates. Proinde primo flauæ bilis, mox atræ bilis quamcunque dilucidabo ſpeciem. Bilis enim amaræ ſpecies quidem, & *nomina à quibuſdam medicis reperta ſunt, & à coloribus quibus infecta eſt, deriuata*. Quarum primam ſpeciem Galenus poſuit *bilem pallidam, quæ in nobis naturaliter gignitur*. Hinc pallida hæc bilis naturalis, ſi copia exuperauerit, morbos procreat mitiores, quam aliæ ſpecies; proinde pallida iſta tantũ bilis abſolutè intelligitur ſine additione in vomitionibus, ſeu deiectionibus: cæteræ verò relatæ ad flauam, ſeu rufam, aut aliam pronuntiantur. Quod quidem excrementum naturale *copioſius* quidem excremento melancholico *bilioſum* habetur. Ipſa verò pallida bilis omnibus cæteris humoribus tenuior eſt, non tamen vrina vtique, vt Eraſiſtratus perperam exiſtimauit: Nam Gal. depromit *his vtique inditijs bilis craſſior, quàm ſeroſum excrementum fuerit*, eſſe patet. Quocirca eò, quia cæteræ omnes hæ ſpecies bilis amaræ, & pallidæ, quæ ſanè præternaturales repetiuntur perpetuò æquabiliter tribus conditionibus ſe habebunt, nimirum colore, coſiſtentia, & calore: quo enim bilis amaræ ſpecies præternaturalis ab iſta pallida naturali receſſerit, eo quoq; colore obſcuriori, conſiſtentia craſſiori, ſeu ſpiſſiori, caloreque ſimul intenſiori perpetuò quidem habebitur, vt infra patebit. Vnde ait *Audiuiſti porrò flauam tanto pallidam calidiorem, quanto & craſſiorem, & pallidam pluſculum excalfactam conſiſtentia reddi craſſam, colore autem flauam*. In calidioribus verò loco pallidæ, flauam ineſſe bilem faſſus eſt, inquiens. *Quin & in animalibus apparet flaua quidem ijs, quæ magis ſunt calida: quæ verò minus calida, pallida*, cum flaua pallidæ ipſi propinquior ſit omnibus cæteris ſpeciebus. Hinc ait Gal. pallidam, & flauam bilem idẽ eſſe 3. epid. com. 1. cont. 5. & 4. de vict. rat. in mor. acut. cont. 4. cum *ex* his ardens febris fiat. *Et vbi calida animalia aut fame, aut ſiti torquentur* præternaturaliter, cũ ibi bilis pallida, ſeu flaua valde aduratur, *ad atrum colorem vergit, interim illum æruginoſum, interim cæruleum, interim iſatis, qui quidem magis eſt braſicæ colore fuſcus. Itaque, & tu bilis coloris diligenter intendito*. Cæterùm alia bilis pallida quidem præternaturalis inuenitur, quæ ex bilis flauæ præternaturalis, & ſeroſi excrementi commixtione componitur, cuius meminit Galenus exarans. *Nam ſeroſo recremento flauæ bili commixto, pallidam conſtitui contingit*, & aliò in loco depromit *ſemperque flauus pallido craſſior videtur. Quo fit, vt ex his haudquaquam abſurdè, qui de humoribus optimè ſentiunt, tenuis humiditatis admixtione, & conſiſtentia aquoſa bilem flauam pallidam videri, &c. Hanc porrò humiditatem quidam aquoſam, nonnulli ſeroſam nominant, eius ſanè generis, ex quo vrina, ſudorque prouenriunt. Bilis autem flaua, vt tenui miſta humiditate, & colore pallidior, & conſiſtentia humidior redditur*. Idem verò alibi quoque aſſeuerat. Præterea adnoto pallidam, ſeu citrinam bilem ex pituita ſalſa putreſcente fieri, cum dixerit Gal. com. 7. apho. 42. *Sed & ob pituitam putreſcentem fieri febrem de genere tertianarum, & ardentium, & in hac ſolum videbitur aphoriſmus non eſſe verus niſi, quis exiſtimauerit pituitæ putrefactionem in humorem bilioſum conuerti*. Verùm ſicuti ex flauæ bilis, ſeu vitellinę, & ſeroſi excrementi commixtione bilis certè pallida tenuis conſurgit; ita ex flauæ, & pituitę miſ fella pallidam quidem bilem, tum vomitionibus, tum deiectionibus quamplurimis vicibus excretam fuiſſe exploratum habui, quæ vtique craſſa apparebat. Interdum verò pallidam medio modo intertenuem, & craſſam comperui, vbi vnà cum pituita aquea quoque ſeroſitas, & cum bile flaua, ſeu vitellina commixta fuerit. At verò ſecunda amaræ bilis ſpecies *Flaua quidem bilis* habetur, quæ *proxima pallidæ* naturali *eſt, & eiuſdem ferè generis*, vt nobis prodidit Gal. Quandoquidem flaua colore magis obſcuro, craſſiori conſiſtentia, & calore, & ſiccitate potẽtiali maiori prædita quidem eſt, quàm pallida, vt ex iam dudum allatis, & vt alibi eſt videre; Cæterùm Gal. poſteritati conducit, inquiens *cum ſimpliciter Hippocrates bilem dicit, pallidam, & flauam vocatam ſignificare voluit, quoniam pluſquam alia bilis genere colore ſuo arquaris inficiat: etenim æruginoſa bilis* ex flaua aſſata vomitur, *& ſubrubra, & atra, & obſcura* eò, quia ſua tenuitate facilè à iecinoris cauo, per hepar & per ſinum venoſi generis, ad totum habitum ingredi valet, totamque cutim ſuo colore aureo auriginoſam reddere poteſt; cuius rei cum meminerit Hippocrates, inquir de Hermocrate *Die tertio auriginoſus euaſit*, & alibi ait *Aurigo ante diem ſeptimum mala eſt*, quem locum citat Galenus ad Hermocratem auriginoſum explanandum, & alio in loco depromit, *Quidam enim acuta, bilioſaque febre laborans die ſeptimo multa flaua bile ad cutem tranſmiſſa, à morbo liberatus eſt, manſitque ſequentibus diebus, deinde auriginoſus*. Vnde ipſa bilis tum pallida, tum flaua iurè meritò aurea quoque à colore ſuo aureo denominari valet. Cæterum Gal. interdum

Gal. 6. epid. 5. cont. 14.
3. Epid. com. 3. cont. 9.
6. Epid. com. 5. cont. 24.
B
5. De vſu partiũ c. 6.
2. De nat. fac. c. 2.
10. De ſimp. me. facul. c. de fele.
Ibidem 10. de ſimp. med. fac. f. 75. F.
10. De ſimp. m. lac f. 74. F.
6. Epid. com. 5. cont. 14.
C
10. De ſimp. me. fac. f. 74. F.
De atra bile c. 2
Com. 3. de vict. rat. in mor. acu. cont. 2.
Et 6. epid. com. 1. cont. 14.
D
6. Epid. cõt. 14.
3. De loc. aff. c. 7 & 5. de loc. aff. c. 3 & 2. de com. me. ſ. locos c. 9. & de ſi. vict. com. 2. cont. 19
6. Epid. com. 4. cont. 4.
3. Epid. com. 1. t. 5.
4. Aph. 62.
6. Epid. com. 2. cont. 1.
3. De loc. aff. c. 7. f. 11. G.

Prima bilis amaræ & flauæ ſpecies.
Pallida quæ naturalis eſt.
Species bilis amaræ præter naturam mutatæ ſunt à ſtatu naturali in colore, conſiſtentia, & calore potentia li.
Secunda ſpecies flaua eſt, quæ in calidioribus naturalis eſt in nõ calidioribus vero præter naturalis eſſe poteſt
Alia bilis pallida quæ præter naturalis eſt ex bile flaua & ſeroſo excremento.
Alia pallida ex ſalſa pituita putreſcente atra, quæ craſſa conſpicitur.
Alia bilis pallida præter naturalis ex flaua bile, & pituita
Secunda bilis amaræ ſpecies omnino declaratur.
Bilis tũ pallida tum flaua aurea ſeu auriginoſa etiam vocatur.

dum bilem æquè tum ex pallida naturali, tum ex flaua calidiori præternaturali componi fassus est, cum dixerit. *Quandoque hunc quoque in vomitu, deiectioneque; aut pallidum, aut flauum, aut ex vtroque compositum, ac medium licet intueri*, quæ vtrique composita bilis splendida habetur *flaua nanque quod veluti igneum in bile splendet, ipsam reddit flauiorem*. A

4. De san. tuen. c. 8. G. 3. De crisibus c. 12.

Tertia species rufa.

Tertia autem species mihi videtur esse, bilis rufa, quæ vtique minùs flaua, hinc etiam minùs splendida est, attamen de rubeo aliquantisper participat colore. *Quoniam & flauam, & rufam, & pallidam nominant huiusmodi bilem: plenique sunt medicorum libri, in quibus hoc, vel illo modo appellatur, sicuti in quibusdam indifferenter. Melius est hoc in loco illud rursus adnotare, vt exactius quis dicta assequatur, quod rufus color ad flauum proximè accedit*. Ibidem.

Discrimē inter rufam & flauā bilem.

Ergo rufa bilis posterior flaua est *in hoc autem differunt, quod alter magis ad album, alter ad splendidum vergit. Nam & amara bilis aliquando rufa apparet, aliquando flaua, sæpius autem & pallida ibi videtur esse: si quidem albior, & turbulentior facta sit rufa: si verò splendens sit, & purior flaua, nam quod veluti igneum in bile splendet, ipsam reddit flauiorem*. Ibidem. Comparando autem rufum flauo colori, & pallidum rufo, ait. *Quantum verò flauo rufum est albius, tantùm illo rufo pallidum* albius, *Quantum rursus minùs album est flauum, quàm rufum, tantùm flauo rufum rubicundum, quia & sanguinis color nonnunquam flauior existit, nonnunquam rubicundior apparet: Vnde & sanguinem ipsum aliquando flauum, aliquando rubrum dicunt*. Ibidem. Rufa ergo bilis ex rubeo, & flauo constat colore ad albedinem vergens, & ad flauam bilem proximè accedit. B

Quarta species rubea est.

Quarta verò bilis amaræ species, rubea quidem existimatur. Ait enim Hippoc. *lingua rubræ verò à sanguine* ratione bilis rubeæ: de qua Plato in Timæo ait vt annotauit Gal. Platonem dixisse. *Interdum sanguine tincta amaritudo* bilis *subrubrum colorem habet*. Hinc ait Galenus, *sic & rubram bilē vocant, quæ sanguinis serum est* amaræ bili pallidæ, seu flauæ, aut rufæ commixtum, quæ *subrubra vomitur*. De qua etiam alibi dicit, & alio in loco habet, *Sic igitur & rubram nonnulli bilem nominarunt, quæ ad tenuem sanguinem consistentia proximè accedit. Sed quoniam non concrescit, iccirco bilem eam appellant*, ac etiam quia ei amara bilis commixta persentitur.

6. Epid. com. 5. t. 34. 8. De dec. Hipp. & Plat. c. 5. 6. Epid. com. 5. cont. 34. 6. Epid. com. 4. cont. 4. Com. 3. de nat. hum. cont. 4. De atra bile c. 2.

Quinta vitellina est.

Quinta autem species vtique erit vitellina bilis, quæ flauæ, & rufæ bili proxima est colore, caloreque maiori, & crassiori consistentia, colore tamen, simulque calore minori, & consistentia tenuiori est quàm cæteræ bilis amaræ species infra ponendæ sint. Vitellina etenim denominatur, vt ait Galenus. Quandoquidem *quæ flaua est, efficitur vitellina: ita enim nominata, cum ouorum vitellis, tum colore, tum crassitudine sit assimilis*: & postea inquit. *Sed vitellina, flaua spissescens progignitur*, & alibi ait. *Nā sæpe flaua bilis plurimum humida reddit, quo tempore non amplius flauum, sed pallidum colorem refert: sæpe numero etiam eò crassescit, vt vitellum immittetur. Vnde à nonnullis illi vitellinæ nomen inditum est*, & alio in loco de parte, seu via, in qua ea fiat exarat. *Ipsa verò ergo bilis, seu pallida, seu flaua, seu vitellina visatur generationem in vasis obtinet*. In venis nanque paruulis flaua morando incalescit, simulque spissescit. C Quandoque verò vnà cum bile flaua etiam tenuior serosus succus comiscetur in ipsis extremis venulis, præsertim hepatis seu ventriculi, vbi etiam atra bilis fit, vt in dysenteria perniciosissima contingit, vt antea iam dixi, ac inibi simul incalescere, & crassescere potest, simulque in vitellinam transmigrari valet bilem. Quemadmodum etiam eodem modo vitellina fieri potest bilis ex pituita flauæ bili mixta, ac perassata. Cuius rei meminisse voluit Galenus hoc pacto. *Bilis autem flaua, vt tenui mista humiditate, & calore pallidior, & consistentia humidior redditur, ita cum diflata ipsa* tenuis humiditas *fuerit*, & incalescat, & spissescat *crudorum ouorum vitello similis apparet, atque ob id vitellina vocatur*.

2. De nat. fac. c. 9. 6. Epid. com. 5. cont. 34. Com. 3. de nat. hum. cont. 25. 4. De atra bile c. 3. De atra bile c. 2

Notatu dignū.

Hinc notatu dignum esse inuenio, eam tenuem humiditatem, ceu vehiculum causam esse, vt bilis flaua non ita tenuis penitus ne dum in venularum angustissimarum vias extremas vnà cum pituitæ aliqua portione quoq; penetret, verùm etiam, vt interdum extra venulas in carnem per porositates perueniat, vt non nisi postea vitellina iam facta longo temporis spatio ipsa bilis tolli possit, vt sæpissimè in febribus tertianis exploratum habui: denique per secessum talem bilem egredi comperui. Immo potius talem bilem vidi æruginosam, quàm secus: Vitellinam etenim in æruginosam conuerti Galenum statuisse inuenio. D

Sexta species bilis æruginosa est.

Cum deprompserit *vomitus tum syncera* nempe pallidæ, seu flauæ, vel rufæ *bilis, tū eius, quæ ouorum vitellis similatur, quæ postea æruginis aliquando colorem referre conspicitur*, idest post euomitionem factam ab aere, exsiccata illa humiditate, vitellinum colorem causante, bilis æruginosa, & quadantenus obscurior etiam euadit: Vnde æruginosa fit. De qua etiam inquit, *flaua autem bilis, cum supra modum assatur, primum quidem æruginosum migrat succum, deinde in nigrū*. Quomodo autem fiat æruginosa, ait. *Et vbi animalia calida aut fame, aut siti torquentur ad atrum colorem vergit, interim illum habens æruginosum, interim cæruleum, interim isatidis, qui quidem magis est colore brassicæ fuscus*. Hinc nota, quòd sicuti æruginea bilis viridis clara est, ita viridis bilis isatidis coloris fusca est, vt infra videbis, ambæque à iecinoris vi, in venis emergunt: sicuti poracea, quæ prassina etiam vocatur, quæ sine morbo vomitur, ac deijcitur, vt Gal. ait lib. 3. de alim. fac. cap. 39. nec non æruginea Zinaria appellata in ventriculo procreantur per corruptionis modum prodire: vt antea iam dictum est, de quibus modo sermo non habetur.

5. De loc. aff. c. 7 in principio. In 3. prot. com. 3. cont. 30. 10. De simp. m. fac. f. 74. F. Lib. de atra bile c. 2. Com. 1. de nat. hum. cont. 4.

Septima bilis amaræ species. Quæ fuscam & isatis & obscura vocatur.

Verùm ad septimam bilis amaræ speciem, quæso, accedamus, quæ vtique viridis obscura, seu viridis fusca est, isatis appellata, cum Galenus exararit. *Et fusca bilis quam ab isatide herba, cuius succi colorem refert, isatidem appellant*, & postea depromit *interim isatidis* color ad atrum colorem vergens, *qui quidem* magis

Com. 1. de nat. hum. cont. 4. 10. De simp. m. fac. c. de felle f. 74 F.

magis

A *magis eſt colore braſſicæ ſuſcus.* Eam verò obſcuram nuncupauit Gal. exarans *etenim æruginoſa bilis vomitur, & ſubrubra, & atra, & obſcura.* Eamq; ex flaua aſſara fieri patet ſicuti etiam aliæ amaræ biles in venis obortæ eodem modo fiunt. Nam Gal. de ipſa, & de crocea, quæ octaua ſpecies eſt, ac de ferruginea, ſeu de rubiginoſa, quæ colore rubigini ferri ſimilis ſe habet, quæ nona ſpecies eſt, ait. *Porrò admodum chlorum ideſt viridis, aut crocea id enim vtroque modo vertas, licebit, quia gemina ſignificat in altera ſignificatione bilis croceæ, ſeu pallidæ copiam permixtam in altera rubiginoſæ ſignificabit, Virides itaque linguas dixit* Hippocrates Galenus explanat *vt in communi vitæ vſu mortales nominant, virides quoſdam ſe vidiſſe dicentes, quibus in biliosis color mutatus fuerit ob pallidam ſcilicet bilem* tum copioſam, tumque aſſatam. Hanc autem iſatidem, & fame, & ſiti, ac nimia, ſeu longa defatìcatione fieri certum eſt, vt infra videbo. Crocea autem, ceu octaua ſpecies à Gal. ſtatuitur, vt antea vidiſti: Verùm priùs ab Hippocrate in textu eo conſtituta fuit, vbi ait. *Si autem aquoſa admodum, aut candida, aut admodum crocea, aut ſpumans deyciçntur, hæc omnia mala ſunt,* & in tex. 21. ait *Mala etiam ſubcrocea.* Item Gal. de bile rubiginoſa dixit t. 20. & tex. 21. poſtea etiam ſcripſit. *Si verò ſubuiridis ſit* deiectio *de rubiginoſa bile (id enim, vt antea dictum eſt. ſecùndum voculæ chloras ideſt viridis, aut crocea ſignificatum eſt) vehementis conſumptionis inditium eſt, ſi lenis ſit deiectio.* Iſtæ nanque duæ ſpecies deteriores longè ſunt cæteris declaratis,

6. Epid. com. 4. cont. 4.

2. Prog. cõt. 20.

6. Epid. com. 5. cont. 14.

10 De ſim. me. fac. f. 74. F.

2. Prog. cont. 20.

Octaua crocea eſt.

Nona rubiginoſa, ſeu ferruginea eſt.

Crocea etiam ab Hip. ſtatuta.

B cum eò longè à ſtatu naturali diſtent, ac eo quoque ad deterrimam atram accedant bilem. Cæterùm adhuc etiam cærulea bilis amara, quæ etiam magis à naturali pallida bile recedit, quàm crocea, & rubiginoſa, & etiam quia atræ bili proxima inuenitur; tametſi in hominibus eam reperiri non cenſeam, cum in tauro tantùm eum ipſam vidiſſe, faſſus ſit Galenus, dicens. *Et vbi calida animalia aut fame, aut ſiti, torquentur ad atrum colorem vergit, interdum illum habens æruginoſum, interim cæruleum, interim iſatidis,* & poſtea. *Et quorundam ego taurorum bilem vidi cæruleam, flaua nimirum ſuperaſſata. Nam ille taurus, vinculis violenter tractus ſupra modum fuerat defatigatus: itaque eo labore cum excanduiſſet, clarum eſt temperaturam eius fuiſſe calidiorem: probabileque eſt ſic violenter pertractum tum ſitiſſe, tum etiam eſuriſſe.* Quatuor ergo ipſis de cauſis tauro illi bilem cæruleam contigiſſe patet: nempe ingentiſſimo labore, ſeu defatigatione, excandeſcentia, ſiti, & fame. Verùm enim verò præter has ſpecies, multæ aliæ, ex ijs compoſitæ inueniuntur biles, nomine carentes, ſicuti de illa dixi ex pallida, & flaua compoſita, de quibus mentionem facere voluiſſe Galenum hoc modo, exploratum habeas. *Conſpicitur præterea nonnunquam, & æruginoſa, & fuſca bilis, & rurſus rubra, item & alia, quæ nomine carent, & id maximè vbi morbus ſit ex putredine.* Hæc autem de bilis amaræ ſpeciebus ex Galeno tantùm me dixiſſe volui, tum quia certa doctrina eſt, tum eò, quòd doctrina iſta nimis ſparſa per omnia ferè Galeni volumina eſt:

10. De ſimp. me. fac. f. 74 F.

Litera G.

Com. 5. de nat. hum. cont. 4. in fine.

Decima ſpecies bilis amaræ cærulea eſt.

Quatuor de cauſis Romæ Galeni tẽpore bilis flaua in cæruleã bilem tranſmigata eſt.

Multæ aliæ ipſius amaræ bilis differentiæ innominatæ inſpiciuntur.

C Vnde magno meo labore iſthæc compilaui, ne amplius ita me defatigarem. In Auicennæ verò libris ita certa doctrina deſideratur, ac etiam non ita inuentu difficilis eſt collectio ſpecierum bilis amaræ, ab Auicenna choleræ appellatæ, & à ſcriptoribus, hæ ſpecies plurimis in Gymnaſijs profitentibus collectæ ſunt. Proinde de his bilibus ex Auicennæ Mente nihil agere volui.

CAPVT XII.

De atræ bilis ſpeciebus.

OMnibus amaræ, & flauæ bilis explicatis ſpeciebus, quæ mordaces ſunt cruditates, minus à naturali ſtatu recedentes, quam aliæ mordaces atræ bilares ſint cruditates. Ideo nunc eas atrabilares ſpecie diſtinctas, & acidas amplectar cruditates. Quoniam, vt iam dictum eſt, ſicuti cinis ſua natura potentiali frigida, & ſicca *pro combuſtæ materiæ diuerſitate variatur,* ſic etiam atra bilis, quæ cinerem penitus imitatur, atque terrea eſt frigida, & ſicca, procul omni dubio pro combuſti ſucci, ex quo fit, diuerſitate ſpecie quoque neceſſario variatur. D Hinc tot atræ bilis ſpecies interim erunt, quot ſucci in noſtro corpore ſunt, qui à calore tum combuſtiuo, tum putredinali in cinerem, ac in atram conuerti poſſint bilem: Cum autem maſſæ humoralis quatuor duntaxat ſucci ſeorſum ſpecie diſtincti ſint, qui comburi licet, ergo quatuor tantùm atræ bilis ſpecies erunt. Quarum prima vtique ex pituita ſuperaſſata (vt à ſucco albo exordiar) emergit, dum pituita potiſſimùm ſalſa in ardente febre (cum in morbis ardentibus maximè atra bilis fiat) putreſcit, ac in bilis naturam tranſeat, denique in atram bilem facilè migrat, vt omnes ſcriptores confirmant. Secunda verò ſpecies ex melancholia naturali exurgit, cum dixerit Galenus, *vbi ſcilicet adſcitia putredo, nigro illi ſucco naturaliter ſe habenti, acceſſit,* vt iam diſi cap. 10. atra bilis fit, dum ex ipſa putredine *quod autem in talem mutatum eſt vim, ac ſpeciem, id iam præter naturam eſt, ceu quod ex vſto non naturalis calor acrimoniam aſciuerit, ac veluti cinis quidam.* De qua etiam ait *Rurſus nigra longè malignior ea quoque, quàm quæ naturalis redditur* Pariter 2. de criſibus cap. 12. ait *Craſſum verò ſanguinis, ac veluti fex, quando immodicè calfactum exaruerit, atra bilis fit,* & alibi ait *Monſtratum nanque eſt, quod craſſo ſanguine nutritur,*

Cap. 10. 8. De ſim. med. fac. c. de cinere ſeu tephra.

3. De ſymp. cau. & 2. de ſym. cau. c. 5.

De atra bile c. 6 Gal. 7. aph. 42.

In tractatu de febre quartana.

9. De nat. fac. c. 9

11. Meth. c. 16.

Prima atræ bilis ſpecies ex pituita aduſta oritur.

Secũda ſpecies ex melancholia naturali fit.

tritur, qui veluti limus purioris est, facillimèque nigra bilis efficitur: ideòque etiam ipsum melancholicum, siue atrum appellamus excrementum. Ideoque discrimen inter melancholicum excrementum, & atram bilem nobis posteris prodit. *Quoniam igitur non concrescit* atra bilis *ab atro quidem sanguine distincta est, non tamen iam, & ab ijs, quæ propriè nigra nominatur. Nam & talia sæpenumero vomuntur, & deijciuntur, quæ* excrementa melancholica, & nigræ *ab atra bile sanè quàm plurimũ non solum facultate* abradente, atque terram fermẽtante acidissima *sed qualitatibus quoque sensilibus differant, quippe hæc* atra bilis acidissima, *neque acerbitate, neque acore*, vt melancholia *manifestè participat, cum bilis atra tum gustu* ingentissimæ aciditatis *ipsam vomentibus, tum olfactu* tetri, seu fœdi odoris *non illis solum, sed alijs* astantibus *quoque innotescat*. Quod ita de melancholia non asserendum venit: *quia ne terram quidem* excrementa nigra melancholica *fermentant, vt illa* atra bilis. Cæterum ibidem vide hæc duo discrimina, à Galeno statuta, ac etiam à Pelope suo præceptore antea explorata; Quando quidem atra bilis ita maligna, & exitialis, vt combusta se habet,

De atra bile c.3

Atra bilis & melancholia à principio turgens strenuè purganda venit.

vt non nisi hominem interficere valeat. Hinc nos docet Galenus eum humorem à principio morbi strenuè nos purgare debere, Nam si id de melancholico succo etiam statuere intendit, qui non ita exitialis, ergo eò magis de atra bile idem intelligit, cum dixerit. *Cæterùm de atra bile, quæ longa experientia mihi certo cognita, compertaque sunt, nunc addam profutura ijs, qui medicæ artis operibus student, omnes enim quotquot ex melancholico humore fiunt affectus, statim inter initia strenuè purgans talem humorem euacuantibus crescere prohibebis*. Cæterùm quoque hanc atram bilem tetigit Galenus vbi ait atram ex sangine crasso gigni bilem, eamque neque corpus nutrire posse, neque denuo in sanguinem conuerti, cum id, quod dulce, pingue, leue, suaueque crassi sanguinis erat, omnino iam exhalatum sit, atque omnino terreum cinerulentum, simulque fuliginosum manserit.

De atra bile c.9

B

Com.2.de vict. rat.in mor.acu. cont.39.

Tertia species atræ bilis ex sanguine crassiori gignitur. 3.De dif. feb.c. 11.in fine.

Tertia verò atræ bilis species ex sanguine quidem crassiori fit, qui *vel supra modum assatur propter vehementem caliditatem*, quia vt etiam 3. de sympt. caus. cap. 2. fol. 28. B. ait Galenus, *omninò ex immodicè cocto sanguine, & feruente veluti cinis quidam nigra bilis efficitur*, vel qui *transmutatur, atque in alteram naturam transit sanguis cum putrescit, nam, vt etiam antea exposuimus pars* tenuior *sanguinis fit flaua bilis, alia* verò sanguinis crassior pars iam putrefacta *nigra*, & adusta bilis quidem euadit, atra bilis appellata, quæ tertia species modò in dilucidatione quartæ speciei eò magis patebit.

1.Pror.rhet.cõt. 2.cont.4.& 2.de diff.feb c.9.& 2.progrhes com. 3 cont.10 & 2. de vic.rat.in m. acu.com 2.De dif.febriũ c.13.in fine.

Quarta species atræ bilis ex bile flaua emergit.

Quandoquidem quarta ipsa species atræ bilis ex bile certè adusta exurgit, ait enim Galenus. *Gemina verò bilis existit generatio, nempe vel flaua bile supra modum exusta, assataque, vel crasso sanguine supra modum assatur propter vehementem caliditatem*, & postea habet, *flaua etiam bilis quandoque in atram conuertitur, cum assata fuerit*, nec non etiam inquit. *Et item est proditum de generatione huius humoris, quæ duplex est, tum ex sanguine crassiore, tum etiam flaua bile vehementer assata*.

1 Prorrhet.com. 2.cont.4. 2.De crisibus c. 12.

Com.3.prog. cont.27.

Hæc deterior est.

Subinde verò inter vtranque bilem comparationem statuendo, vt etiam fecit lib. de atra bile cap. 3. inquit, *Multo verò hæc profectò perniciosior censenda est ea bilis atra, quæ à flaua superassata progignitur: quanto nimirum & humor humore efficacior est, nempe flaua bilis, quàm ea, quæ sanguinis veluti subsidentia existit, &c.* Subinde ait, *Hæc igitur atra bilis à* flaua bile exusta orta *alioqui malefica est, ac derodit partes, in quibus abundè collecta est, altera verò atra mitior, quàm hæc est*.

C

Ibidem.

Ibidem nempe com.3.prog.cõt. 27.

Lib.2.de magn. morbi cacochymia c.13.

Atra bilis vt cinis putrefactæ bilis flauæ quomodo nouæ accessionis anticipationem vel postpositionem efficiat.

Aut inordinatas gignat febres.

Verùm mihi notatu dignissimum esse inuenio ex Gal. vt alibi quoque iam dixi, humorem vtrunque à calore putredinali in cinerem iam redditum, adhuc etiam actu calescentem, causam esse efficientem nouæ putredinis faciendę in ventura accessione, hinc etiam accessionis anticipationem causari, si per sudorem foras humor adustus non exiuerit: sicuti in oppositum, si cinis actu calescens non fuerit, tunc paroxismi post positionem materialiter semper vtique efficere potest. Cum cinis illa bilis adustæ commixta sit vnà cum bilioso flauo humore prædominante, sua natura frigida, & pigra; Cum humor biliosus ab atro potiùs retardetur. Ideò nos docendo Galenus ex Hippocrate quomodo *in quartanam discessuram esse febrem continuam quoties intermittat, prabendatque per errabilem modum* secundum antepositionem, aut postpositionem. Ait. *Quantum enim humorum februit æstiuo tempore per febres continuas, ac desiuit in atram bilem, quodammodo restinctum est, proindeque calore febrifico æger vindicatur, maximeq; quoties sudores superueniunt*, ac ibi anticipatio non fit. *Sed si non anteæ natura quodammodo excernat, veluti cinerem vehementer assatorum humorum, hic rursus permanens in corpore, & calescens putrem quamdam recipit affectionem: Idque quoties ei accidit feruendo excitat febrem*: hinc etiam accessionis anticipatio fit in febre, *à qua rursus eueniente sudore pariter cum eo, quod februit atra bilis euanuit: tum rursus alia reliquia feruẽtes rursus alteram excitant febrem: ceu igitur nondum vnam habeat omne corpus affectionem, sed atra bilis in quibusdam partibus insuper moueatur, in quibusdam immota maneat* non recrescente, immo pigra *in alijs putreat, aut feruere incipiat, inordinatas febres fieri necesse est*. Ex quibus patet quomodo atra bilis, ex flaua bile orta etiam in febre tertiana possit esse causa efficiens anticipationis, & causa materialis postpositionis.

Ibidem com.2. progn. cont.27.

D

Obiectio tollitur.

Cæterum Galenum inuenio dixisse, *sanè in atræ bilis sic vsta speciem etiam vitellina illa subinde vertitur, quoties ipsa quoque igneo percussa est calore*, nec tamen quinta atræ bilis species constituenda censendum est, cum vitellina ex flaua fiat,

2.De natu.fac. c.9.

CAPVT

A

CAPVT XIII.

De ſuccis nigris medijs inter melancholicum naturale excrementum, & inter atram bilem exiſtentibus.

De atra bile c. 3 & c.4. 2.De diff.feb.c. 9.

Erùm inter atram bilem exactam, atque melancholicum excrementum: alij nigri humores nondum in atram bilem exactam conuerſi herele dantur ex Galeni obſeruatione, quos refert ſe vidiſſe illo tempore peſtilenti excretos ægrorum ſalute, qui partim aduſti erant, & de quibus etiam alibi dixit, inquiens: *Ita autem hoc loco accipi volo melancholicum humorem, vt qui non dum exquiſitè in atra bilis naturam tranſierit, ſed in quodam ſit confinio conſtitutus, & quidem pro varietate humorum, in quos conuertitur ſanguis*

De atra bile c.4

febres fiunt ſola malignitate, & non malignitate differentes vt in tumoribus, qui carbunculi appellantur contingit. Et antea dixerat *ſic ergo & quæcunque per calidam, ſiccamque intemperiem fiunt* B *morbi, vt ardores cauſiue craſſum, atrumque ſanguinem reddunt. Simile quoque ijs affecit longa hac prolixiore æſtate peſtilentia orta, nec paucis eorum, qui ſeruati fuere, nigrorum dictorum exceptio per inferiorem ventrem fiebat die maxima ex parte, nono, vel ſeptimo, vel vndecimo:* Quoſque nigros

Ibidem.

ſuccos in tres differentias ſecando, prout magis, ſeu minus hi ſucci de atræ bilis natura participent; ait. *Quorum etiam ipſorum complures differentiæ apparebant: quippe eum aliqua ad atram bilem proximè accederent* mordicatione, tetroque odore: *quædam verò ne mordicationem quidem, nec fœdum odorem in deiectionibus haberent: multa verò quoque inter hæc media conſiſterent*, quia quadantenus iſthæc mordicabant, partimque malè olebant. *Quibus verò ægrotantibus excretio per inferiorem ventrem haud talis fiebat: ij corpus totum puſtulis, quæ nigris exanthematibus ſimiles eſſent, circum vndique ſcatuit, interim quoque, & veluti ſquama decidebat: ſiccefcentibus nimirum ipſis, euaneſcentibusque Cæterum paulatim pluribus poſt eriſim diebus. At qui puram exactamque atram bilem deiecerunt, omnes periere: talis nanque aſſatum ſanguinem eſſe indicat.*

CAPVT XIV.

C

Quatuordecim atræ bilis ſpecies eſſe, quatuor enim ſimplices allatæ, decemque ex ijs quatuor compoſitæ: Quadraginta & duo verò ſpecies ſuccorum nigrorum inueniri, demonſtratur.

Æterùm atræ bilis exactæ ſpecies, quæ ex his ſimplicibus quatuor componi valent, decem vtique adeſſe introſpicio; nam aliàs omnes quatuor componuntur, aliàs verò ex tribus, ac hæ certè tres reperiuntur; quandoquidem interim ex ſanguine bile flaua, & melancholia, interim ex ſanguine bile flaua, & pituita, interim ex bile flaua pituita, & melancholia peraſſatis conſtruitur. Interdum verò ex duobus tantùm formatur, quandoque etenim ex ſanguine, & bile, aliquando verò ex ſanguine, & me-D lancholia, nonnunquam verò ex ſanguine, & pituita: vel ex bile, & melancholia, aut ex bile, & pituita, ſeu deniqueex melancholia ſimulque pituita commixtis: qui vtique decem modi generationis atræ bilis exquiſitæ exiſtunt compoſiti, quibus additis alijs quatuot ſimplicibus omnes quatuordecim erunt modi. Cæterùm quot modi ſunt eſſendi atræ bilis exquiſitæ, tot etiam modi eſſendi cuiuslibet ſpeciei harum trium differentiarum allatarum, ſuccorum nigrorum. Quocirca ipſorum humorum, qui nigri à Galeno appellantur quadraginta duo modi eſſendi cenſentur.

✠

CAPVT

A

CAPVT XV.

Quatuor in corpore humano cruditatum regiones, loci'ue sunt. Primusque locus explanatur.

Cum mea in hoc opere omnium cruditatum, rectè curandarum, cuiuscunque corporis partis doctrinam vniuersam, æquè tum morbis curandis, tum lassitudinibus tollendis inseruientem, tradere intersit. Hinc harum cruditatum hactenus essentia, causis, ac instrumentis simul, nec non generibus, differentijs, atque denique speciebus omnino exploratis; superest, vt earundem cruditatum locos, quibus hæ inesse solent, simulque pro vt in ijs locis sint, nostrum corpus infestare possunt, explanem: Eamque sanè ob causam quatuor cruditatum vniuersi corporis humani regiones esse innenio Galeni doctrina, vt obiter iam dixi. Quandoquidem prima regio, seu primus istarum locus primæ quidem tum viæ, tum venæ reperiuntur, quæ venæ portæ propagines apparent, in mesentereo, & circa hepar, vbi faciliùs, quàm alio vllo in loco nostri corporis naturæ summa prouidentia cruditatum copia colligitur, potissimumque copia pituitosorum: quia in ventriculo procreatur. At verò cum hæ cruditates crassæ, viscosæ, & lentæ sint: ideo facillimè ob angustiam capilarium venularum venæ portæ mesenterei, & loci, qui circa hepar conspicitur, priusquam ad hepar ipsum perueniat, retinetur instar magnorum seminum, quæ super cribrum ob foramina cribri angustia transire, seu descendere nequeuntia, permanent. A mesenterei namque angustissimis capilaribus venis cruditatum copia ita retinetur. Cum mesentereon veluti cribrum, & via sit, per quam iecur à ventriculo chylum in sanguinem conuertendum, vt arbor à radicibus attrahit, vt Galenus fassus est. Cæterùm ipsius cruditatum regionis primæ Galenum meminisse inspicias, cum deprompserit *Malum* nempe sanguinem pituitosum, & crudum *qui in primis maximè venis circa iecur, & quod mesentereum vocant colligitur*, & postea aliquibus interceptis verbis habet, *qui in primis venis crudorum copiam habent* deinde verò inquit *simplex illud quo ad cruditatis abundantiam, quæ in primis est venis*. Alio in loco autem medicinalibus archiuijs consignauit, *Si enim vbi in primis venis crudi succi copia est*. Denique posteritati conducit, inquiens, *vt circa iecur, & primas venas* de cruditatum pituitosarum copia loquendo, *quæ in primis venis, quæ scilicet circa iecur, & mesentereum sunt*. Cur autem venæ portæ propagines in mesentereo repositas, ac etiam in hepatis cauo residentes, ramulis venæ cauæ in hepate ipso existentibus per crucis modum annexas, simulque venam ipsam portam, primas venas Galenus vocauit, facile est intelligere. Quandoquidem quoad sanguificationem ab hepatis parenchymate celebrandam primæ appellantur venæ tum quatenus sanguis primam rubedinis dispositionem à venis ipsis meseraicis per consensum ab hepate recipiat, tum eo, quod etiam primò chylus sanguificandus in ijs venis venæ portæ reperitur, per hepatis cauum suum iter efficiens, subindeque secùndo sanguine, in iecinore iam iam facto per hepatis gibbum, ad venam secundam cauam appellatam, sanguis ille peruenit, ac postea ad totum diffunditur corpus. Quocirca vena caua, ceu domus se habet, venæ verò primæ, veluti porta quidem extimatur, per quam materia sanguificationis hanc venam cauam, tanquam domum nutrimenti corporis nostri ingreditur. Venarum autem venæ portæ capilarum, ac extremarum partis concauæ hepatis meminit Galenus, *Simarum partium venæ ab ea, quæ in porta exoritur in tenuissimas extremitates finiuntur*, & paulo antea dixit *obstructiones à crassis, & viscosis humoribus spirituosæ, seu flatuosæ distentiones, idque in extremis vasorum partibus, quæ ex venæ ipsius portis exoritur*. Verùm perpende sub ratione istius primæ regionis cruditatum etiam primas certè vias omnes, quæ vasa non sunt, comprehendi in ventriculo existentes, pancreo, ac etiam illa prima cauitate inter ventriculi fundum, & pancreon iacente, quæ per venam azigos expurgantur, ac per vrinam. Hæ autem cruditates in hac regione adsunt, ceu in corporis centro, aut profundo, vel veteratæ, seu recentes fuerint.

*

Primæ cruditatum regio in centro, seu profundo corporis nostri habetur, nempe primæ viæ, ac etiam primæ venæ ante secus existentes.

B

Lib. 2. de magnitudine sanguinea c. 5.

6. De loc. aff. c. 3

Malus sanguis est ante sanguinis generationē factus, nempe pituitosus crudus.

4. De tuenda sanit. c. 5.

Ibidem.

4. De tuenda sanit. c. 9.
12. Meth. c. 3.

Prima cruditatum regio o[mn]es cauitates, omnesq. venæ sunt venæ portæ, in corporis centro repositæ.

Et cur prima cruditatum dicatur regio.

C

4. De vsu par. c. 2. & c. 3.

5. De loc. affect. c. 7.

D

In prima cruditatum regione & venæ o[mn]es venæ portæ, & ventriculus & cauitates omnesque adsunt.

3. Ad Glauc. c. 14. & 9. meth. c. 3. & 12. met. c. 3

CAPVT.

A

CAPVT XVI.

Secunda regio cruditatum promulgatur.

Lter autem cruditatum locus hercle medius eſt inter profundum, ſeu centrum corporis noſtri, atq; inter ſuperficiem, ſiue altum, nimirum in tota vena caua, ac in eius omnibus propaginibus; quæ regio, & genus vaſorum venuſum, & vaſa, & ſinus generis venoſi à Galeno quidem appellatur. Ait enim *in venoſo vaſorum genere apparere ſubeſſe illi copiam ſemi crudorum ſuccorum*, & poſtea inquit. *Quæ enim hanc febrem* nempe ardentem *faciunt cauſa in venoſo genere existentes* & alibi. *Quoniam uenoſi generis* febres *ſunt paſſiones* & alio in loco exarat *cuiuſmodi enim ſanguis ſit, qui in vaſis continetur*. Vbi etiam depromit *an intra venarum ſinus malus ſuccus continetur*. Denique ſcribit de vrina omnino cruda, quæ habetur *veluti diſperata concoctionis accidens, quæ talis eſt venoſi generis paſſio*: nempe ſinus venoſi generis, vt alio in loco declarauit his verbis, *an intra venarum ſinus*. In hac autem regione *omnimoda cruditas* quidem fit: tum *pituita*; tumq; aliorum ſuccorum, cum vena caua ſuis propaginibus per omnes corporis partes alendas extendatur, cuius cruditatis vtiq; meminit Gal. vbi ait, quòd in vaſis ſanguinis cruditas accidit, & 4. de tuenda ſan. c. 4. ait *tertio ab his loco eius, cui totus ſanguis impurus, excrementoſusq; eſt*, nempe pituitoſus, qui talis eſt per pituitæ commixtionem, ſicuti etiam bilioſus, & melancholicus, & feroſus eſt per excrementum ſanguini commixtum 6. epid. c. 2. t. 83. At verò hæc quidem regio, quoad latitudinem, in tres ſecatur partes. Alia nanq; venæ cauæ vaſa lata, & magna, cordiq; propinqua, alia verò anguſta à corde longinqua, alia verò inter vtrunque media conſpiciuntur: Cæterùm venulæ anguſtiores, ac extremæ, in quibus ſua anguſtia facillimè etiam ſine magna copia; immo tantum craſſitie, viſcoſitate, ſimulq; lentore excrementorum obſtructiones conſurgunt, cũ hæ in carne diſpergantur potiùs quidem ad tertiam cruditatum regionem ſpectant, quàm ad ſecundam, de quibus ait Gal. *vbi verò in extremis venis, & corporis habitu reſedit, & concoquendum pariter, & per habitum reſoluendum*. Cæterùm quia tales extremæ, & anguſtiores venæ, vel carnis muſculorum, vel glandulæ contingere poſſunt, vel carnis viſcerum; hinc eò quia frequẽtiùs obſtructiones in venulis viſcerum effici ſolent, hioc ait Gal. *Ergo & obſtructiones in iecinore, liene, & renibus facit, maximè quibus in his viſceribus vaſorum exitus anguſtiores natura ſunt*. Verum de ijs, quæ in hepatis gibbo ſunt, poſtquam exarauerat de extremis venulis venæ portæ in cauo hepatis reſidentibus, vt iam c. præcedenti oſtenſum eſt, inquit. *Ad eundem locum aliæ quoq; venarum extremitates à concaua vena in gibbas viſceris partes diſtributarum perueniant*.

B

C

4. De tuen. ſan. c. 4. — 6. Aph. 6. — 3. De criſib. c. 7. — 4. De tuen. ſan. c. 4. — 2. De criſib. c. 12 — 4. De tuen. ſan. cap 4. 2 de nat. fac. c. 9. — 3. De ſymp. cau. c. 1. — 10. De ſimp. m. facul. c. 32. F. — 4. De tuen. ſan. c. 9. — 5. De tuen. ſan. c. 7. — 5. De loc. aff. c. 6.

Secunda cruditatum regio ſinus eſt venoſi generis totus venæ cauæ quæ ad partes ſolidas, & ſpeciẽ carnoſã, & cutim nutriẽdam ſanguine probo laubitur

Sanguis impurus, ſeu excremẽtoſus, bilioſus, melancholicus, ſeu atrabilarius, & feroſus eſt. Item quoq. & pituitoſus qui propriè malus dicitur, vt ſanguini pituita commiſſa eſt, ſãguis excrementoſus & impurus eſt.

CAPVT XVII.

Tertia cruditatum regio tangitur.

Ertius autem cruditatum locus, caro quidem eſt, in cuius poroſitatibus, ſeu ſpatijs cruditates colliguntur; dum hæ cruditates à genere venoſo in carnẽ ipſam ingrediuntur; ipſaque ſpatia, ſeu poroſitates eas etiam implent. In hac autem regione, tum partes ſolidæ, tum ſpecies carnoſa vtique comprehenduntur ſuis capilaribus venulis ſuctæ, ſiue in carne, ſiue in poroſitatibus, aut ſpatijs, meatibusue inter venulas exiſtentibus, fortaſſiſque in oſſibus, ac in oſſium medulla, cruditatum copia fuerit, quæ fortaſſis per medullam ad oſſium capita deſertur, ac ad iuncturas, hinc etiam forſitan dolorem arthritidem vocatum parere valet, perioſtium lædendo. Præterea et vltra carnis tum partium ſolidarum, tum ſpeciei carnoſæ ſpacia, & poroſitates quoque (vt iam dictum eſt c. præced.) venulæ extremæ venæ cauæ, quæ ijs partibus inſunt, in hac tertia regione reponendæ ſunt: quibus etiam ſine cruditatum copia obſtructiones inaſeuntur. Eamque ſanè ob cauſam has extremas venulas in hac cruditatum regione vnà cum carne habitus corporis comprehendendo, ait. *Vbi verò in extremis venis, & corporis habitu reſedit, & cõcoquendum, pariter & per habitum reſoluendum*. Vnde alibi, dum inquit. *Eſto igitur crudi ſucci copia in ſolidis animalis partibus, non in venis*, ibi quidem per venas non exiguas, nec extremas, quæ veluti poroſitates ſe habent, intelligit: immò venas ſinus generis venoſi ſecundæ cruditatũ regionis intendit. Quòd autem Galenus hanc tertiam regionem in ſpeciem carnoſam, ac in partes ſolidas ſecuit, collige, vt etiam alibi dixit, *tum ex carnoſa ſpecie, tum ſolidis ipſis corporibus completur*, & poſtea habet *ſolidorum verò generi ex ſolido nutrimento carnoſo generi &c.* ergo hanc tertiam regionem modò carnem, modò corpora ſolida nuncupauit, cum exarauit *excrementorum, quæ in carne conſiſtere*, & ſubinde ait, *& in ſolidis mordacia*; antea verò dixit, *& in carne continetur*, & poſtea habet. *Deinde eius, qui in carne ſuccus reſidet*. Deniq; verò, vt antea vidiſti, depromit, *crudi ſucci copia in ſoli-*

D

4. De tuen ſan. c. 9. — 4. De tuen. ſan. c. 7. — 11. Meth c. 3. — 4. De tuen. ſan. c. 6. — 4. De tuen. ſan. c. 2. — 4. De tuen. ſan. 8. 4. — 4. De tuen. ſan. c. 7.

Tertia regio eſt caro, quæ tũ in partes ſolidas tum in ſpeciem carnoſam ſecatur.

A

dis animalis partibus. Quòd autem crudicates vel à ventriculo, aut ab hepate genitæ cum bile tenui, aut serosa humiditate, ceu vehiculo commixtæ primò in venoso genere iam impulsæ, postea carnis, seu partium solidarū porositates, ac spacia ingredi possint, facilè demonstrare queo; Nam, vt ait Gal. complura esse spatia patet inter ipsas primas, & similares particulas, atq. ijs ēt plura, maioraq; inter ipsas instrumentales, & compositas particulas, tametsi quæ mollia quidem corpora sūt, ea quoniam sibi inuicem incumbunt, & actu humida sunt interposita spatia latere conspectum faciant. At verò quæ dura, & sicca sunt, in ijs cernere spatia licet, sicuti ossium cauernulas, hinc ratione humoris inæqualis in has cauernulas, ac venulas fluentis, & fluxi, fit etiam in vnica parte læsio intēperamenti inæqualis ait Gal. De porositatibus autem ita habetur, sicuti aūt flamma in continuo motu est, & in modum fluuij alia alijs succedit, & ita calor continuè effluit à corde ad venas, & per venas ad totū corpus, & inde continuè effluit extra corpus: nā & vestes non ob aliud calfaciunt, q̄ quia retinent calorē continuò euaporantē à corpore per poros, sunt aūt pori venæ subtilissimæ, per quas effluit calor, & ēt sudor, qui nihil aliud est, qi ā aqua sanguini admista: poris quoq; amplius dilatatis effluit ipse sanguis. Quod aūt pori sint venæ subtilissimæ inde patet, quòd qualibet vena producit ex se aliā venā minorem, & aliā iterū minorē vsq; dum diuisio perueniat ad capillares venas. Accidit aūt poros per frigiditatē, aut aliquo viscoso fumo oppilari, & tunc calor multiplicatur in venis, non. n. sufficienter euaporare pōt, tum propter angustiā pororum tum quia fugit interiùs propter frigiditatē sibi contrariā, quæ ēst exteriùs: & Gal. ait idque in extremis vasorū partibus, quæ ex venæ ipsius poris exoriuntur &c. Quocirca per hos poros, & spacia inania in nostro quidem corpore ita confluxio vnà, conspiratio vna, vt corpus quidem totum conspirabile, & confluxile sit. Ideoq; Hipp. & Gal. dicunt foras, introq; spirabile totum corpus. Hinc facillimè biliosi humores flauus, & pallidus sua tennitate febrem ardentē efficiētes in venoso genere existentes, quando ad hanc tertiam cruditatum regionem ceu ad neruos transferūtur, primum tremores faciunt. Cæterùm pars quælibet maiorem, aut minorem cruditatum copiā fluentem, simulq. fluxā recipere valet, prout maiorē locum spacij, & pori cōtinet; quo nanq. maiora spacia inania fuerint, maiorē quoq; cruditatū copiā recipere, ac retinere valebunt, & quo maiora spacia faciliùs recipere, difficilius aūt retinere, sicuti in oppositū, quātò angustiores fuerint meatus (à Galeno pro spacijs accepti) tātò difficiliùs copiā cruditatum recipiēt, tantoq. facilè, ac tenaciter retinebunt. Cū itaq; triplex potissimū caro introspiciatur, nempe musculorū, viscerum, & glandularum, in qua meatus inanes insunt, & ampli, attamen ampliora, ac in molliori substantia, & laxiori, spacia sunt carnis glandulosæ, quæ faciliùs cruditatum copiā recipiunt, difficiliùs verò retinent: Vnde sicuti glandulosa caro faciliùs intumescit, ita quoq. faciliùs ab eo tumore auxiliorū ope immunis euadit. Postea caro viscerū, tertiò deinde caro musculorū in hoc ordine habetur, quorum omniū meminit Hip. hoc modo, quæ verò caua sunt, & expāsa, ea affluentem humorem quidē omniū maximè recipiunt, verùm non perinde attrahunt. Cęterū inter carnē viscerum discrimen posuit Hip. & Gal. vt alibi iam dixi. Quandoquidem pulmo, lien, & mammę mulierum, inter spongiformes partes, rariores, molliotesq; magis etiam inanes, & laxiores apparēt. Faciliùs hinc etiam fluxionibus eas affici assuescere patet, ait. n. Hip. spongiosa aūt, & rara veluti lien, pulmo, & mammæ propè admota maximè exugūt, eaq; præcipuè, accedente humiditate, indurescūt, & augescunt: rara enim mollia, vacua, & parua naturaliter sunt, at verò cruditatum copia plena quidem, densa, dura, ac magna fiunt. De quibus dixit Gal. Visceribus autem ferè omnibus intrinsecus, atq: extrinsecus sunt magnæ spaciositates. Ac propterea caro ipsa pulmonis quidē spongiosa, contra verò renum densissima: & post hanc hepatis caro densa: Vndè hepar mollitie, raritate, & vacuitate post lienem se habet; splenis verò caro quantò densior est carne pulmonis tanto hepatis carne rarior. Hinc renes ab obstructionibus difficilius liberantur, postea hepar, tertio mammę, quarto lien, sicuti è contra faciliùs ab oppilationibus pulmo curatur, nota aūt sicuti in hepate, liene, & musculis obstructiones à copia cruditatū gigni possunt, ita in renibus à lentore, & crassitie fieri: vtroq; enim modo obstructiones oriuntur, vt Gal. asserit. De ventriculo aūt cruditates facilè recipiēte, ita Hip. exarat. Neq; enim si in ventriculo humor insit, eumq; foris contineat, & singulis diebus euacuetur; verùm cum eum in se ipso receperit, eūq; vacua, & rara, ac parua penitus imbiberint: pro raro, & molli, durus, & densus euadit, neq; concoquit, neq. emittit: istaq; illi ex figuræ natura contingunt. Cæterum omnium aliarum partium longè partes sphærica figura attrahentes, ac retinentes humiditates, cruditatibus obnoxię facilè euadunt, de quibus ait Hip. partium natura, & figura eiusmodi, vesica, capitis, & vteri in mulieribus eaq; maximè attrahere, & semper attracto humore referta conspiciuntur. Vnde lien cum melācholiam vnà cum aqueo humore attrahat, simulq; retineat: ideò facillimè lien ijs humoribus intumescit cuius meminit Hip. ista à me dicta sunt, quomodo, & quam ob causam aqua copiosior ex potu in corpore oriatur, & quam nam ratione lien eā attrahat. Dixit enim. Assenero autem quod vbi quis amplius biberit, corpus, & lien aquam ex ventriculo ad se attrahunt: et si plus æquo traxerint confestim hominem laborare, idque ita contingere sentiunt, quicunque lienosi sunt. At vbi lien traxerit, optimè quidem confert. Si vetus aqua, quæ in liene, aut ventriculo inest ad vesicā percoletur, & ibi hac veluti per colum effundatur. Neq; enim per superiora loca aqua de liene expurgatur, nisi certè quantum in vasis inest, quæ à liene procedunt. Sed in ventriculum, & vesicam repurgatio fieri potest. Hinc facilè à liene, aqua laborante, ventriculum per consensum lędi necesse est. Hæc

autem

Spatia seu porositates seu cauernulæ in carnosa specie & in solidis partibus insunt in quibus cruditates resident,

De porositatib. spatijs, aut cauernulis ijs Galenus agit.

Lib de inæquali intemperie c. 2.

Idem ferè 2. de tuend. san. c. 11. habet.

Ibidem.

Li. Gal. attributo de vtilit. respirat. sp. f. 61. F.

B

5. De loc. affect. c. 7.

Hipp. lib. de alim. p. 361.

Gal. de vsu pul. c. 9.

6. Epid. c. 6. t. 1.

De vsu pulf. c. 8

Aph. 6.

De maiori & minori cruditatum copia fluēte à spatijs faciliùs retenta, difficiliùsq; recepta & econtra.

Caro triplex.

2. De san. tuen. c. 11.

C

De prisca medicina p. 26.

De mag. morbi cacochymia c.

Li. de prisca m. p. 26. in Foesin Marinelio verò parte. 19 & 40.

2. Ad Glauc. c. 2.

Ibidem.

10. Meth. c. 8.

Ibidem.

D

De prisca med. pag. 26.

Ibidem.

Ventriculus aqua seu melācholia vexatur à liene consensu.

A autem cuncta explanare volui, vt omnino cuiuſcunque membri tertiæ cruditatum regionis natura elluceat, circa eas recipiendas, ac retinendas cruditates; vt his patefactis, mox facilius eaſdem æquè tum dignoſcere, tum curare valeamus cruditates. Ne vlla doctrina noſtrum id promptuarium ſingulæ cruditatis rectè dignoſcendæ, rectèque curandæ, deficiat.

CAPVT XVIII.

Quarta cruditatum regio exploratur.

Gal. lib. de inæquali intemp. c. 9. & 1. de tuen. ſan. c. 12. & lib. Gal. aſcripto de vali reipur. ſp. f. 62. F. 4. De tuen. ſan. c. 4.

Quartus autem cruditatum locus vtiq; corporis noſtri ſuperficies, ſeu circunferentia, ceu altior regio à profundo contradiſtincta conſpicitur; nimirum cutis, quæ poroſitatibus, ſeu meatibus prædita eſt, per quos ſudores miliſſormes efflorescũt, nec non humores tenues biliosi egrediuntur: Neq; mihi obijcere poteris, ſi aſſerueris, hanc quartã cruditatum regionem à tertia allata, nõ ſecari; cum Gal. deprompſerit. *Non eſt igitur abundantia eius laſſitudinis, quæ vlceris ſenſũ præfert cauſa: immo humorum, qui in cute, & carne continetur acrimonia.* Nam etſi caro, ſeu partes ſolidæ, & cutis ſimul vt partes ſentientes vlceris ſenſum, nẽpe acrimoniã, & mordicationẽ æquè percipiãt.

Dubium, cũ videatur cutis tertiæ regionis eſſe.

B Vnde in relatione ad laſſitudinẽ vlceroſum videtur eo in loco Gal. hanc quartam regionẽ à tertia non diſtingui. Nihilominus ibidem Gal. ẽt in relatione ad hũc ſenſum vlceroſum eam ab altera ſeiunxit, dum ait. *Qui igitur vlceris ſenſum facit (incipiendum enim ab hoc eſt) motis quidem grauem excitat ſenſum, ceu corpus vlceretur: idque vel circa cutim tantũ vtiq. quum eſt moderatior, vel circa ſubiectam illi carnem, quum eſt valentior: vel circa vtranq. quum adhuc eſt atrocior:* Proinde harũ quoq; regionum curationes agendas ſibi proponendo, vnius regionis curationẽ ab alia ſegregauit, nobis poſteris ita tradendo. *Prius verò eius, qui exiguus, & iuxta cutẽ eſt, curatio dicetur. Deinde eius, qui in carne reſidet.* Si ergo in relatione ad laſſitudinem vlceroſã hę duę regiones diſſonãt, eò magis abſolutè quoq. diſtinctę sũt, vt re vera ita ſe res habet. Inter aũt ſuccos acres, & mordaces ĩ cute reſidẽtes, ichores qdẽ, ſeu ichoroides humores cuti ſubsũt, ſeu isũt, vt ex Hip. & Gal. habet.

Solutio.

4. De tuen. ſan. c. 4.

2. Epid. ſect. 2. t. 2. & 6. epid. c. 2. t. 35. & 3. epid. a t. 49. vſq; ad 52

CAPVT XVIX.

Varias cruditates acres, & mordaces tertiæ, & quartæ cruditatum regionis, diuerſiſque in locis, variaque copia peccantes, per ſympathiam ab hepate, affectus varios parere quoque poſſe, demonſtratur.

C Æterum pro vndiq; hoc noſtro decorando promptuario, omnes ſcire oportet varietates, quibus acres ab hepate ortæ cruditates, diuerſis modis, per differentem partiũ ſimpathyam, varias procreare valent affectiones. Nam ſicuti antea per ſimpathyam à vētriculo, & à cerebro varias obnoxias eſſe partes exploratum habui, hincẽt diuerſos gigni poſſe affectus: ita etiam modo idẽ, quod per iecinoris originem, & primum conſenſum oriri valet, inuenire maximè congruum erit. Quãdoquidem ait Hip. & Gal. vt varios progignat morbos, varius humor acer, & mordax, prout bilioſus, amarus, ſeu bilioſus, acidus, aut melãcholicus, aut acer pituitoſus, & mordax, inſuper vt calidus, ſiccus, craſſus, aut tenuis, nec non copioſus plùs, & minùs, per ſeq; ſolus, vel alio deteriori, vel ſalubriori commixtus. Vlterius in eo, vt vel in ſolido corpore, aut in ſpecie carnoſa, vel in cute, aut in extremis venę cauę, ſeu portę ramulis capillaribus reperiatur. Præterea ſi in corpore ſolido, vel in principali mēbro animalium facultatũ, aut vitalis, pulſatilis, ac iraſcibilis facultatis, vel altricis virtutis, aut prolificę facultatis, aut in membro non principali, ſed in membro principalibus partibus, & ſubordinato, ac inſeruiente, aut ſeruitute præparatoria vt in pulmone, ventriculo, & vaſis ſpermaticis, ac paraſtatibus, vel ſeruitute latoria, vt in virga viri, in neruis ſenſus, aut motus, aut vtriſq; vel in tunicis venarum, &

Hip. de flatibus 378. & 4. de m. 594. ex Foeſio. Lib. de arte p. 8.

D arteriarum; aũt in membro ſolido, neque principali, neq; principalibus ſubordinato, immo dumtaxat ijs principalibus deſeruiente, vt ſunt membranæ, ſeu panieuli, cartilagines, ac tẽdones, ſeu chordæ. Etſi in ſpecie carnoſa, vel viſcerum, aut muſculorum, aut glandularum, vel tandem in adipe, ſeu pinguedine: Quatenus dico, quòd humor talis varius in pluribus locis ijs diuerſis exiſtens, copiaque etiam diuerſa peccans, varias functiones impediens, varios quoq; affectus hercle efficere poteſt: cum ſecut per eius venas cunctis corporis humani partibus faciliimè eos humores acres, & mordaces, ab eo genitos tranſmittere valeat; pariter idẽ ſplen facere patet: Vnde ex quo Hip. pituitam non niſi alterius acris, & mordacis humoris à iecinoris calore ingente geniti, commixtione abradere, vlcerareque, & mordicare poſſe aſſeuerauit, inquiens, *Pituita nanq. acribus humoribus permixta, vbi in loco minimè aſſueta irruperit, ea exulcerat,* cum ibi ſupra dixerit. *Vbi igitur ad oculos venerit, ij laborant, ſi ad aures, ibi morbus eſt, ſi ad nares grauedo exoritur: ſi ad pectus raucedo appellatur.* Vnde poſtea inquit. *Cum verò ad fauces teneras ẽt fluxio ingruit, eas exaſperat,* & exinde ait. *Quibus ita ſe habentibus fauces exulcerãtur, exaſperantur, & incenduntur, ea laſa ſctæ verò humorem ex capite attrahunt, caput autem rurſus à reliquo corpore aſſumens ijs tranſmittit: cũ igitur*

Lib. de flatibus p. 378. ex Foeſ. Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

hunc in modum fluxio affluere consueuerit,meatusq́; veluti in torrentis alueum exeauati fuerint ad pe- A
ctus quoq; transfundunt:Acris aũt pituita existens in carnem irrumpens venas exulcerat,& alibi ha- 4 De morbis p. 524.
bet.*Pituita.n.ex capite veniens eum paruo admodum tẽpore exulcerat,eum tenerum quiddam,& rarũ*
*sit pulmo:& si vlceratus fuerit,aliquis sanè multis de causis non benè habet.*Biliosa enim cruda inter- 2. Com.de vict. rat. in m.t.t.44.
dum à capite,ac thorace attrahuntur,vigiliæq́, accedunt,pituitæq́; hinc permisceri possunt,& Gal.lib.attribu
acrem eam reddere queunt,vt Hipp.ait.Hinc iure bilis amara,& acida mordax morborũ mater to lib. de dyna-
dicitur,habetur etenim de ea hoc.*Nascitur ex eo bilis etiam,acida,& amara,quæ dicitur mater mor* midijs c.2.
borum.Bilis enim vbi est concitat calorem,& pruritum,& pruritus prurificationem;inde fiunt dolores
intestinorum,oritur etiam inflatio,quæ corpus extenditur,vt rumpi videatur. Verùm bilis flaua præ- Com.2. progn.
sertim,cui proprium est acutas ægritudines efficere,vt Gal.ait ex Hip.decretis:Quam ob rẽ etsi 46.
biliosus quantitate,& mole paucus sit humor plurimæ pituitæ copiæ commixtus,tamen ob eius 2. Aph. 23. lib. de humor.p.61.
maximam vim actiuam igneam,præpollentiam obtinet, & hoc de ipsa vi actiua intelligit,non & 67.& li.prænot. p.54.& de
autem de copia: vbi ait.*Ita Medicum morbis mederi conuenit adhibita horum cuiusque considera tio-* dieb.iudic.75.
*ne,quod in corpore præualet.*Quando aũt copiam perpendere teneamur alibi inquit, vbi de inter- De nat. hom.p. 377.
norũ morborum cognitione difficiliũ notitia dixit.*Sunt.n.apud eos,qui artẽ istam probè callent mor* Lib.de arte p.8.
bi partim quidem non obscuri, ijq́; pauci:partim verò non manifesti,ijque multi : Qui enim ad internas
corporis partes vertunt obscuri,qui verò ad corporis superficiem erumpunt,aut tumorem faciunt mani- B
*festi sui enim copiam faciunt tum visu,tum tactu,vt eorum durities,& mollitudo sentiatur,*ob copiam
ẽt magnitudo morbi tum cacochyma,tum sanguinea habetur, ob copiam quoq; vnà cum qua-
litate mordacium maiorem, ac minorem tertia à quarta regione cruditatum differt,vt antea vi-
disti, Cæterùm ne prolixior sim de parte massæ humoralis sanguineæ lutosa , & fæculenta me-
lancholica,seu atrabilari, quæso,dicamus: quæ à natura pro sanguineæ massæ defęcatione sæpè
pluribus in hominibus non modò,verùm ẽt mulieribus ad multas corporis partes transmitti so-
let,ac ẽt per venas sedales extrahi assueta est.Cũ Natura assiduè hoc vitiosum,lutosũq́; seu fęcu-
lentũ excrementum sanguineæ massę commixtum pro ea sanguinea massa depuranda ab ipsa se-
gregare nitatur,vt ait Gal.*tum à partibus præcipuis modò in ventriculum,atq; intestina, modò ad ex-* De atra bile c.4.
trariam superficiem depellens:sed quæ eius generis tenuioris substantia sunt ea partim per diflationem,
*quæ sensum refugit:partim sensibiliter,vt per sudores cutem perrumpunt,*quæ aũt tenuis sunt,nihilo- Idem ferè dixi 2.de morb magnit.sang.cacoch.c.vltimo.
minus cutis densitate per halitum euaporare nequeunt, inibi manendo pruritum gignunt,insu-
per & lepram,vt ex Hipp.habeo dicente.*Athenis quidam pruritu totius corporis præcipuè tamen te-* 5.Epid. ægro.9.
stium,& frontis detinebatur,ac vehementer admodũ uexabatur.Cutis toto corpore crassa erat,ac qua-
lis in lepra videri solet,neq; vlla ex parte præ crassitudine apprehendi poterat.Hic nullis remedijs iuua-
ri potuit . In Melum autem ad balneas calidas profectus,& cutis crassitudine liberatus est Hydrope ta- C
*men perijt.*Verùm in lepra humoris substantia quadantenus ad crassitiem vergẽs reperitur: A tali Com. 7.aph.40.
humore pręterea ẽt vltra leprã,vt ait Gal.& scabies,& Elephans,ac vitiligines nigrę oriuntur:& & de tum.præt. nat.c.11.& c.14
phagedenę: sicuti sanguis bonus, vt ait Gal.lib.de oculis c.1.particula 6.*Si temperati caloris est,* & 2.ad Glauc.c. 10 & 11.de sim.
phlegmonem generat:si calidior,& subtilior erysypelas,generet: sed calidissimus sacrum ignẽ facit, & med.fac.c.2.
*variolas.*Sed reuertamur vnde digressi sumus de sanguine melãcholico ex parte crassa à Gal.de-
clarata, postquam tenuem dilucidarit sanguinis partem.*Quæ aũt sua crassitudine per cutis densita-* Lib. de atra bile c. 4. & 3. de
tem traduci non possunt sed intus coarcentur,detinenturq́; si calida sint carbones,si minùs talia eãcros temp.c.3.
progignunt.At cum ater humor qualitatibus mitis,remissusq́, est,ac sanguinis commixtus subrubros ele-
phantes parit. Quod si vel spatio hi temporis perdurent,nigriores redduntur:sæpenumero aũt natura va-
*cuum sedis venam recludens talem*fęculentum,atrum,crassumq́;*sanguini permixtum humorẽ excre-*
uit:Vnde & Græci hæmorrhoidi nomen symptomati indidere. Quin etiam,vt sæpe talem sanguinem na-
*tura in crurũ venas deponat,relegetq́; à quo distenta,atq; ampliata varicesa redduntur,*à cuius humo
ris vaporibus in cerebrũ se rapẽtibus melancholica affectio cõtingit:etsi ẽt cũ is humor ad os vẽ 5.De loc aff.c 6 & 1. de sympt.
triculi accesserit,per talẽ cõsensũ imaginario deprauari possit,& hinc melancholia fieri,licet,sua causa c 7. & de
maxima aciditate ad os stomachi trãsmissus *ciborũ uehementissimas appetentias* efficiat,vt Gal.ait consti utio ar-
6.de loc.aff.c.1.& lib.Gal.attributo de anat. viuorũ c.13.vt Gal. per eundẽ Gal.declarẽ,vbi ait, tis c.26.
sicuti superiùs diximus,*modò in ventriculũ,atq; intestina.*Quoties tamen *hepar ad generandam hu* D De atra bile c.8.
*iusmodi superfluitatem sit aptum,&c.*suo calore intẽperato,siccitati iuncto *splen verò sit natura im*
becillior,& quicquid de superfluitate generatur ad se minimè trahere potens in hoc vtiq; corpore tur-
*gidus fit,& crassescit is,qui in venis continetur sanguis,*vt ait Gal.Potissimumq́; fit, vbi quoq; chy- 2. Ad Glauc.c. 10
lus nondum probè coctus in ventriculo caloris ingentis iecinoris vi,ab hepate ipso,& à venis tra 4. De san.tuen. c.11.
hatur,vt statuit Gal.ibi enim necessariò cruditas gignitur,& chylus nondũ aptus,vt in sanguinẽ
bonum conuerti possit,agendo in materiam non benè dispositam,nec errorem cruditatis genitę
corrigere valet.De alijs aũt humoribus tumores,collectiones,obstructiones,tensiones,inflãma-
nes,tam proprias, quàm non proprias,ictericias, & malos habitus gignentibus in partibus soli-
dis,in specie carnosa,& in cute;iam satis dixi,lib.2.de morb.magn.sanguin.c.19.causas verò flu
xionis lib.3.de morbi magn.c.11.iam declaraui. Nam quãuis etiam in venis sint humores;atta-
men solùm primo modo eos considero succos,hic nempe in tertia,& quarta cruditatũ regione.

FINIS LIBRI PRIMI.

DE CRV-

DE CRVDITATIBVS RECTE DIGNOSCENDIS, RECTEQVE CVRANDIS.

LIBER SECVNDVS.

In quo

Cruditatum,& regionum earum compositiones conumerantur,ac diluuntur.

CAPVT PRIMVM.

Generum cruditatum compositiones traduntur.

A 3.Aph. 25.& 4. de tuen.san.c.7. & 1.de diff.feb. a2.

Voniam simplicibus rebus res composita natura, & doctrina posteriores se habent Cruditatum itaque simplicium generibus differentijs, speciebus, simulque regionibus iam satis explanaris, superest horum compositionem statuere. Genus vero cruditatum duplex inspicitur. Nam id vel ad modum generãdi,aut ad eius naturam spectat: Si enim primo modo,tunc tria vtique cruditatum genera conspiciuntur: Quandoquidem per modum corruptionis cruditas in ventriculo exoritur, vt bilis prassina; seu Zinaria est: interim per cruditatis modum gignitur, vt pituita virrea seu acida habetur: Interim vero per adustionis modum emergit, vt bilis flaua, vel atra, aut melancholia, seu salsa pituita reperitur. Quocirca alias primi, & secundi generis simul cruditas componieur: Hæ geminæ etenim cruditates facilè in ventriculi fundo, & progigni, & permanere valent, vt in vomitionibus apparent. Aliàs verò quoque ex secundo, ac tertio genere compositio fit, vt vomitiones nos monent, tametsi etiam interdum horum omnium trium generum compositio pateat. Verùm si secundo modo cruditatum genus desumatur, tunc vel pituita, aut bilis amara, aut bilis acida erit, insuper vel melancholia, vel serosum excrementum, quæ omnia tum in sanguinis missione, cum

B in succorum purgatione conspicuè manifesta sunt, vt ex Gal. autoritate iam dictum est lib. 1. de

6. Epid.com.2. cont.38. magn. morbi cacoch. in sanguinis etenim missione ait Gal. *omnes medici in venæ sectione dicere assolent interdum serosum, interdum melancholicum, aut pituitosum, aut biliosum nonnunquam, & naturalem sanguinem effluxisse*. De humorum autem eductione inquit *fiunt autem hæc omnia purgato-*

2.Aph.37. *rio medicamento, proprium attrahere humorem appetente vel flauam, vel atrã bilẽm, vel pituitam, vel aquosam superfluitatem*, licèt cruda, praua, ac vitiosa tantũ pituita prçter naturalis, bilis amaraq; dum similiter prætetnaturalis fuerit, nec non atra bilis, quæ etiam præternaturalis se habet: At verò melancholia, & superfluitas aquosa, cum naturalia sint, sua natura, non nisi multitudine peccare possunt. Ideoque solummodo de his prioribus succis fusè verba scriptis mandaui, quatenus isthæc praua sunt: cum autem hic, ne dum de prauorum humorum copia, at verò etiam de melancholiæ, & serosi recrementi superfluitate agere mihi ipsi (in meorum ægrotantium vtilitatis gratiam) conducat: proinde, inquam quandoque ex omnibus ijs quinque succis nimi-

rum ex pituita cruda, & bile amara præter naturali, & bile atra, melancholia, & setoso excremento compositionem consurgi posse, aut quod ex quatuor, vel tribus seu duobus succis, ex his humoribus allatis, compositio fortiri potest. Cæterùm vnum tantùm adnoto, hoc est, quòd serosum excrementum, etsi sua natura prauum minime sit, attamen in aliorum humorum omnium, qui crassi, glutinosi, lentique sunt compositione semper plurimi mali causa est. Nam is sua tenuissima qualitate ceu quidem vehiculum habetur, alios succos crassos prænarratos, ei cômixtos in partes peniciores nostri corporis tertiæ cruditatum regionis angustissimas ducens, ac inibi illi crassi succi morando putrescunt, ac tunc omninò serosa illa humiditas à calore putredinali consumitur, illique humores putrefacti, ac in cinerem, & atram bilem iam conuersi, adhuc crassiores facti, non nisi difficulter postea educi possunt: quippe quòd in quartana febre iam morbo determinato, solùm hi humores per sudores dissolui posse videntur, vt Galenus fusius est. Quod equidem Illustrissimo D. Paulo Bragadeno contigit: Vnde hac de re duntaxat iure meritò artem medicam Hippoc. his verbis illustrauit. *Qui à quartana arripiuntur à magno morbo non capiuntur: immo si capiantur prius, mox que superueniat quartana, liberantur.* A

Nota de seroso excremento vt vehiculo aliorū succorum.

Com. 3. prog. cont. 37. & 2. de diff. feb. c. vlt. & 1. epid. com. 3. cont. 17. 6. Epid. com. 6. cont. 7.

CAPVT II. B

De cruditatum generum, simulque specierum compositione.

Verùm ne dum cruditatum generum allatorum, at verò etiam specierum compositiones inuenies, cum non modò cruditates pituitosorum, ante sanguinis generationem obortæ cum alijs cruditatibus acrium, & mordacium post sanguinis generationem exortis componuntur. Verùm etiam ex cruditatibus tum pituitosorum, tum acrium, & mordacium, sub eodem genere repertis, compositio inuenitur. Cæterùm generum horum cruditatum compositio pessimi quidem morbi causa est: vbi biliosi, amari, ac adusti succi copiosi quidem simulque crassi pituitosi, crudique etiam commixti fuerint: vt Gal. nos docuit, dicens. *Itaque morbi sunt pessimi, in quibus vtrique memorati succi abundant, quibus succedere demonstrauimus febrem semitertianam.* Hinc Philini Vxor, ijs affectibus obnoxia *circa diem septimum decimum obmutescebat. Vigesimo verò obijt.* Circa autem crudirarum specierum compositiones, cum ferè infinitæ esse possint, ne tempus conteram, eas non tangam. Verùm sicuti occasio postulabit, in ægris curandis eas inueniam compositiones. C

3. Epid com. 3. cont. 1.

CAPVT III.

Cruditatum pituitosorum, ac mordacium differentiarum compositio perpenditur.

Trium autem differentiarum cruditatum acrium, cum alijs tribus cruditatum pituitosarum differentijs, antea ex Galenus sententia declaratis, compositiones nouem numero esse valent. Ponamus enim pro faciliori negotio E. F. G. esse primam, secundam, & tertiam cruditatum pituitosorum differentiam secundùm accessum, & recessum à sanguine optimo, similiterque H. I. K. pro prima, secunda, ac tertia differentia cruditatum mordacium ponantur. His namque statutis; aliàs E, cum H, vel cum I, seu cum K, componitur, Aliàs F, cum H, aut cum I, vel cum K, componitur. Aliàs verò G. cum H, vel cum I aut cum K componitur, Nam A primæ regioni B secundæ regioni C & D, tertiæ & quartæ regioni cruditatum assignantur. Pituitosarum cruditatum differentiæ primæ E, secundæ F, tertiæ G. Mordacium verò differentiæ primæ H, secundæ I, tertiæ K assimilatur. Quocirca hæ nouem compositiones reperiuntur: Quarum tertia, sexta, & nona deteriores sunt, quia tertia à sanguinis natura magis recedit, quàm prima, & secunda, ita pariter magis sexta, quàm quarta, & quinta; nec non magis nona, quàm septima, & octaua: Cæterùm quinta, & sexta deteriores sunt alijs prioribus: tametsi octaua, ac nona adhuc deteriores conspiciantur quinta, & sexta: Ea propter in melioribus compositionibus audaciùs quidem sanguis educendus, timidius verò humores purgandi: sicuti in deterioribus totum in oppositum humoribus, vel turgentibus, tum propriè, tum non propriè, vt exposui lib. 2. de magn. morbi cacochymia, aut iam coctis, seu præparatis audaciùs purgandi sunt humores, timidiùs verò sanguis detrahendus. D

Lib. 1. c. 5. istius operis.

A

CAPVT IIII.

Regionum allatarum cruditatum compoſitiones elucefcunt.

Vatuor autem hæ cruditatum regiones ita ſimul componuntur : Quandoquidem interdum omnes quatuor regiones componi apparent. Nonnunquam verò tres tantùm, & ita duobus modis, nam vel prima, ſecunda, ac tertia vnà cruditatibus obnoxiæ inſpiciuntur, aut excepta prima cæteræ omnes ſimul cruditatibus copioſis conqueruntur regiones. Aliquando verò duæ tantùm ſimul componuntur, & hæ ſex inueniuntur compoſitiones, vel namque prima cum ſecunda affecta læditur, aut cum tertia, ſeu cum quarta, aut ſecunda, ac tertia cruditatum copia ſimul offenſæ ſunt, vel ſecunda, & quarta, aut tertia, & quarta ſimul componuntur. Ea propter nouem vtique harum cruditatum regionum compoſitiones contingere poſſunt.

Finis Libri Secundi.

DE CRV-

DE CRVDITATIBVS RECTE DIGNOSCENDIS RECTEQVE CVRANDIS.

LIBER TERITVS.

In quo

Cruditatum generum specierum, simulq; regionum notæ scientificæ explananτur; Pro quò executioni mandando caput quartum libri quarti Galeni de sanitate tuenda, ex alijs Galeni decretis, autoritatibus, rationibus, ac experimentis ad verbum expressis, dilucidatur.

CAPVT PRIMVM.

Primæ cruditatum regionis plures locos esse, à fontibusque quinque cruditatum copiosarum notas certas colligi posse, demonstratur.

CVm autem cruditatum primæ regionis duo loci quidem introspiciuntur, sinus videlicet venæ portæ, qui iterum in hepatis cauum, mesentereique, & lienis partis interioris capillares venas scinditur. Nec non cauitates eæ extra eas primas venas residentes, primæ quoque meritò viæ appellatæ, siue in eo corpore glanduloso à Galeno Pancreo, & calicreo nuncupato fuerit, siue in ventriculi cauitare, seu fundo, vel parietibus, seu tunicis, seu tunicatū fibribus, aut in cauitate ea fuerit, quę inter ventriculi fundū iacet & in intestinis. Tamen in plerisq; cruditates copiosæ, in hac prima regione existentes, in ventriculi fundo, ceu in parte, & causa cruditatem pituitosorū generante inueniuntur: Atque in mesentereo veluti in radicibus angustissimis iecinoris, ac etiam circa hepar, nempe in iecinoris cauo à natura colligantur, potiùs quàm ad aliquam partem principalem fluant, vt Galenus rarus est. Cæterùm ipsarum primæ cruditatum regionis, partium signa diagnostica vtique tradere teneor: sicuti etiam de cæteris alijs tribus regionibus, idipsum facere deuincar. Cùm autem à quinque fontibus non modò cruditatem in aliqua parte læsa malè coquente genitam fuisse, ac residere; verùm etiam genituram fore dignosci possit: cum Galenus sedis læsæ notas certas statuendo, artem medicam, his verbis, illustrarit. *Nunc verò ea duntaxat, perstringā, quæ nostro proposito magis accommodata videbuntur. Nam comperi læsas actiones non solùm ob similares, à quibus eduntur ægrotantes. Verùm etiam ob alias quasdam particulas, quæ licèt actionem non habenat, vsum tamen quendam præstare videntur: sic etiam instrumentalium partium morbos, actioni nocentes deprehendi, quibus præcognitis, inueni deinceps continenter plurimos homines infestantes.* Quo circa primus modus dignoscendi tum cruditatem in aliqua parte genitam fuisse, ac inibi residen-

A

Lib. de venæ dissect. c. 1. class. 1. f. 55. G.

1. De loc. aff. c. 1 & 5. de loc. aff. c. 6.

4. De tuen. san. c. 5. & 6. de loc. aff. c 6.

11 Meth. c. 3.

B

3. De loc. aff. c. 3

A reſidentem, tum partem inſtrumentalem affectam eſſe, ex actione læſa facultatis coctricis offenſæ partis organicæ alteratricis obnoxiæ, aut ceu partis intemperatæ ſimilaris, aut veluti partis inſtrumentaliter malè ſe habentis deſumptus eſt, tamquam ex vſu affecto nota certa, & ſcientifica acquiratur. Hinc ait Gal. vt à nocumento partis cruditate, ceu actione vitiata laborantis cruditas ipſa dignoſcatur tanquam partis, ea cruditate, imbecillis redditæ. Cæterùm quoniam actio læſa facultatis offenſæ, aut propter ſedem illius actionis affectæ per protopathyam ſuam, vel ob ſimpathyam ab aliqua alia parte lædente eſſe poteſt. Ideo Gal. ait. *Quippe vitiata actione ſemper inueſtigare ſtudebam, quænam ſedes, vel ipſe afficeretur, vel alteri conſentiret: quùmque eam inueniſſe, &c. Præterea prædictis & ætatem, & naturam laborantis, tum anni tempus, ac terram, &c.* Poſtea verò illico ait. *Verum ſuperioribus duobus libris hunc præcedentibus, niſi fluxa admodum fuerit memoria; didiciſtis affectas ſedes quinque modis poſſe deprehendi Nempe ab excrementis* exeuntibus *atq; iis* accidentibus, ſymptomatibusùe, *quæ affectis partibus adnaſcuntur*, vt exempli cauſa affecto liene intumeſcit, ventriculuſque à liene læditur, totumque corpus improbè nutritur, cum ſanguis à melancholico excremento à liene affecto depurari nequeat. Vnde in hoc modo etiam notæ à poſitu, ſeu à ſitu partis læſæ cadit, cuius meminit Hippocrates, & Galenus. *Item actione læſa: quibus* tribus modis *connumeratur, & color præter naturam*, qui in habitu corporis contingit affecta aliqua parte, vt læſo ventriculo color albus, affecto autem hepate color flauus, ſeu pallidus,
B ſeu auriginoſus fit, ſicuti liene offenſo color niger vſu venit, *& figura* per figuram verò non modò vltimam delineationem partis menſuratiuæ locatæ intendit Galenus, ſed etiam naturam, ſeu ſpongiformem, aut ſolidam partis in ſitu aliquo reſidentis, vt etiam ſtatuit Hippocrates, & vt iam lib. *1. cap. 16. iſtius operis* dixi, cum dixerit Hippocrates partes intumeſcere *ex figura natura* partium fieri. Eamque ſanè ob cauſam natura læſa figuræ alicuius viſceris, vt iecinoris, ſeu lienis in ampliorem, durioremque figuram mutatur. Verum ad eam figuram ita præter naturā maiorem, ac duriorem percipiendam nobis ſignum diagnoſticum à ſitu, ſeu à poſitu, tactu manus acquirendum deſumptum eſſe debet. Vnde ſæpè Gal. partis naturam ſubſtantiam, actionē, vſum ac ſitum pro eodem accipit. Ait enim *Altera nempe cognitio per ipſius rei naturam, ſi quidem hęc tum cuiuſque particulæ ſubſtantiam æſtimabit, tum actionem, tum vſum, ſitumque, à quibus procedens, non ſolum quod ſanari non poteſt præuidebat: ſed etiam quod recipere ſanitatem poteſt de inaniendis ei remediis deliberabis.* Addita tamen alia cognitione, quæ *per experientiam acquiritur, cui longo vſu eſt opus.* His nanq; modis Gal. ſemper ſedis affectæ, cruditatem generantis certas, ac infallibiles inuenit notas ex quo veluti doctiſſima quadam ambitione ductus, iſthæc verba ſcriptis mandauit. *Proinde primum inueſtigaui, quomodo cognoſcendæ partes offenſæ ſint, inuenique earum quaſdā*
C *ſcientifica deprehendi poſſe notitia, nonnullas verò artificioſa voeata coniectura, atque idcirco ipſas magna ex parte rectas* nimirum certas, & ſcientificas fieri; *Eiuſmodi enim eſt artificioſa coniectura viz. Verùm & has ipſas, & diſpoſitiones eis priores, quæ videlicet ſcientificam notitiam admittunt indigere ſemper inueni affectarum partium notione. Itaq; medicinam profeſſus vſq; ad ſenectutem nullam in hodiernum vſq; diem calumniam ſubii, neq; curando, neq; præſagiendo id quod celeberrimis quibuſdam medicis in erdum accidere memini. Quod ſi gloriam quis ab artis operibus non à ſophiſticis ſermonibus aſſequi voluerit is nullo negotio facilè compendio colligere poterit ea, quæ per omnem ferè ætatem diligēti inquiſitione inueni. Idque ſibi perſuaſum habeat hac via, & ratione morbos cognoſcas, & remedia inuenias, vtrumque quidem ſcientificè, aut certè cōiectura quadam, quæ ſit particeps artificii &c.* Hinc *totius curatiui generis indicationem ſumere ſimul remediorum, & quantitatem, & qualitatem, & idoneam materiam inuenire;* Hęc habentur à Galeno, circa ſedis læſæ, & cruditatum, vt morborum cauſarum, dignotionem. His autem conſtitutis prius cruditatis fundi ventriculi ex iam hactenus fundamentis exploratis, notas tectas eliciam.

D

CAPVT II.

Cruditatum pituitoſarum primæ regionis notæ rectæ ab actione ventriculi vitiata hauriuntur. Quocirca de ructibus agitur.

Ruditas itaque futura, nec non iam facta in chylificatione vitiata, ceu in læſa ventriculi actione ex ructibus quidem deprehenditur: cum ructus non niſi chylificationis læſę exhalationes ſint. Vnde vtiles conſpiciuntur ad actionem ventriculi lęſam patefaciendam, quia Gal. ait per ructus, actionem venturam chylificatricis facultatis ventriculi lęſam fore, indicare: ſicuti per deiectiones eam actionem iam lęſam fuiſſe nos dignoſcere poſſe, ſtatuit. Quippe quòd Gal. teſtatur, ructus plures, non modò cruditatem facultatis chylificatricis, tum factam, tum venturam oſtendere. Verùm etiam futuram ægritudinem denuntiare. Hinc ructus caſei bonitatem, ſeu malitiā exprimit, cum ex caſeo difficilis concoctionis, improbi ſucci, ac plurimi excrementi quidem, facillimè cruditas procreetur. Ructus nanque de genere profectò ſpirituum, flatuumque in ſu-

Marginal notes (left): 3. De ſym. cauſis c. 5. — 3. De loc. aff. c. 1. — Ibidem. — Ex Hipp. lib. de natu. hominis 278. — Ibidem nempe 3. de loc. affec. c. 3. — De priſca medi. 2. Ad Glauc. c. 3. & 7. meth. c. vlt. & alibi. — Lib. de priſca medicina. — 3. Meth. c. 1. — Ibidem. — 3. De loc. aff. c. 3 — 2. De vict. rat. in m. a. t. 32. Lib. de arte par ua c. 82. 3. De alim. fac. c. 17. & 1. epid. c. 1. t. 1. 3. Epid. c. 1 t. 1. & 5. de ſympt. cau. c. 1.

Marginal notes (right): Primus modus dignoſcēdi cruditatum in aliquo loco reſidē tium ab actione læſa facultatis coctricis eſt ſeu ex vſu partis affectæ. Actio læſa ſeu vſus affectus vel per eſſentiā aut per conſenſum ab alia parte ſeu à toto. Secūdus modus ab excrementis exeuntibus. Tertius modus ab accidētibus, quæ ex affecta fiūt oriuntur. Quartus modus eſt à ſitu partis læſæ. Quintus modus eſt à partis naturali formatione ſeu figuratione deſumptus. — Ructus de ſalſuo.

A in superiore ventre genitus est; inutilis, qui à ventriculo ad os mouetur, pro naturę prouidentia inutilem tem expellentis ex materia in ventriculo existente proditus. Cuius differentiæ sunt, vt vel nidorosus, seu fumosus, aut acidus, aut fętidus, seu salsus habeatur. Nidorosus autē ex ijs emergit, quę facilis coctionis, celerisq. corruptionis sunt, & à ventriculo calido, & squallido, ac igneo, aut à parte instrumentali, seu à parte similari intemperata adnascitur, cum nobis posteris Gal. prodiderit. *Quibus biliosus humor, aut omnino prauum excrementum quoduis in ventriculo sæpe congeritur, in ijs, quæ natura coctu sunt facilia celeriter corrumpuntur: veluti hominibus, quibusdam, qui calorem natiuum habent non humidum, neque benè temperatum: sed squalidum, atque igneum: hi enim, quæ alij facillimè concoquerit facilè alterata ea corrumpunt, ructusque eis accidunt omnino nidorulenti.* Sicuti etiam fumosum ructum à calore ventriculi igneo, ac immoderato emanare Galenus affirmauit. Acidum verò ructum è contra ab imbecillo, frigido, ac infirmo ventriculo promanare asseuerauit: Nidorosus enim ac fumidus idem prorsus est. Verùm ait nos distinguere debere, an nidorosus ructus, & actio venticuli læsa simul fiat, vel ob intemperiem corporis ventriculi, vt partis similaris, vel vt à parte instrumentali, cui insit humor biliosus, & an is in cauitate, aut in tunicis, aut in ore ventriculi inhærescat: & num quid is succus in ventriculo genitus, an in hepate, an potiùs is ex vniuerso genere venoso, aut à corpore fluat: vt ibi est Galenum perlegere. B Ructus autem fumosus, nidorosusùe, vt ab ouis fritellatis sentitur, indicat non benè cibos coctos fuisse, consequenterque chylificationem adesse læsam, simulque corruptam. Pariter ait de acido, quo ad actionem deprauatam, non tamen corruptam. Nam totum in oppositum ructus acidus se habet. Vbi nanque is est, ibi quidem actio læsa defecta in frigida qualitate apparet, hinc etiam cruditas frigida, nempe pituita ab agente frigido producta indicatur in ventriculi fundo, in quo etiam manet: Quocirca ructus acidus perpetuò vt fassus est Galenus, pituitam acidam crudam significat, ex qua profluit; tametsi ex mala victus ratione sine ventriculi quoque læsione promanare possit: cum Galenus deprompserit. *Si autem supercenauerint acidum ructant. Quod autem ructus acidus fiat, & propter ventriculi frigiditatem, & propter pituitam sæpius in eo aceruatam, & propter ciborum multitudinem, aut si pauci quidem sint potestate tamen frigidiorum.* Cæterùm inuenio vtique acidum ructum etiam ex pituita acida gigni, quæ priùs in cerebro frigido cum genita fuerit, deinde ad ventriculi fundum descenderit, inibique collecta, vt ex Galeno colligo, quæ quidem pituita postea ventriculum lædendo causa esse valet, vt actio ventriculi propria, hoc est, chylificatio vitiata emergat: Proinde in acido ructu distinguendum est, an ex pituita fiat genita in ventriculo, aut in cerebro: nam si in cerebro priùs ea fluxio à capite tollenda est, vt ait Galenus 7. meth. cap. 11. & cap. 12. C Verùm fętidus ructus, qui etiam à raphano fit, aut ex cibis malè olentibus, ac fętidis, seu ex corruptione, & putredine putente cibi assumpti, aut excrementi retenti. Vnde ructus is cruditatem putridam, seu corruptam denotat: Sicuti ructus salsus ex pituita à capite iam defluxa, salsaque, in capite genita, & crassa exortus, pituitam, salsam in ventriculo existentem, & in capite obortam fuisse ostendit.

Ructus differentiæ.
Nidorosus ructus.
Fumosus; ruct° à quo calore fiat.
Acidus ructus à quo calore fiat.
Fumosus ructus seu nidoros° quomodo gignantur.
Acidus ructus quomodo oriatur & à quo.
Acidus ructus à pituita acida vel in ventriculo genita vel in cerebro orta.
Fętidus.
Salsus.

4. De vsu part. 6. c. 9.
6 Epid. c. 3. t. 32.
6. Epid. c. 5. t. 4.
2. De alim. fac. c. 6.
2. De temp. c. 6. & 2. de loc. aff. c. 4.
2. De temp. c. 6.
1 De loc. aff. c. 4 & 2. de vict. rat. in m. a. cont. 33. & 3. de sympt. caus. c. 1.
1. De loc. aff. c. 4
3. De symp. cau. c. 1.
5. De loc. aff. c. 4 Gal. com. 6. aph. 5.
3 De symp. cau. c. 5 & 4. de sim. m. fac. c. 15. Com. 4. aph. 5.
2. De vict. rat. in m. a. com. 32.
5. De temp. c. 6.
Lib. Gal inscributo de sim. me. cap.
1. De loc. aff. c. 4.
De raphano f. 89. F.

C A P V T I I I.

Idem fit à mala victus ratione præcedente, & ab alijs tribus externis erroribus.

Itiatam autem chylificationem, hinc etiam consequenter ventriculi cruditatem iam ortam fuisse ventriculo quoque sano, ac valido existente ostendunt, D cibi, & potus incongrui præcedentes, seu in substantia, qualitate, vel quantitate, modo, tempore, ac ordine incommodo assumpti, vt ait Galenus, & vt dudum dictum est capite ipso præcedenti: & lib. 1. istius operis capite 2. Vbi demonstratum est errorem eternum, ex quo vitiatam chylificationem fieri videmus, quadrimembrem esse, alter enim *in excrementis, quæ in ventre habentur. Alius in cibis, &c. Alius in tempore somni, aut somnus exiguus*, quarum omnium rerum etiam causas exposui, quibus alium externum addidi errorem, qui ex nimio veneris sequitur vsu ex quolibet enim horum externorum errorum, chylificatio frustrari potest, cum tunc à calore naturali cibi concoqui nequeant, hinc cruditates necessariò vtique emergunt, vt iam vbertimè dictum est.

Cibi, & potus insalubres cruditatum notæ sunt.

1. De loc. aff. c. 4. & 3. de sympt. caus. c. 3. & 5. de alim. fac. c. 6. & 4. de tuen. san. c. vltimo.
3. De simp caus. c. 1.

CAPVT

A

CAPVT IIII.

Cruditatum pituitoſorum copiam, in ventriculo genitam, in primaque cruditatum regione collectam eſſe, ab excrementis exeuntibus: nempe ex deiectionibus pituitoſis, aut pituitæ commixtis, elicitur.

De loc. aff. c. 4. 1. Epid. com. 2. cont. 44.

Excrementa cru do exeuntia cru ditatum nota ſunt.

Ecrementa verò quoque vtilia ſunt ad chylificationem læſam, ſimulque cruditatem in ventriculo genitam patefaciendam, vt Galenus exarauit: Nam propriè ait deiectiones ſua forma cruditatem, ſeu concoctionem eorum, quæ in ventriculo coquuntur denotare: ſicuti excrementa, in cerebro genita, per nares expurgantur; Et ſicuti vrinæ coctionem, ſeu cruditatem in hepate, totoque genere venoſo iam factam oſtendunt. Quemadmodum ea, quæ per tuſſim excer-
B nuntur, ea, quæ in pectore, ac pulmone reſident, manifeſtant. Ideoque ſi fęces ſubalbidæ, ſeu defectæ inæquales, aſperæ, hinc quidem congeſtæ non fuerint; exiſtente pituita copioſa in prima regione, ſaltem vnà cum fęcibus pituita mixta erit: præſertim ſi octo diebus pituitæ præparatio oximelle copioſè adhibito ſingulo mane iam facta, poſtmodumque iniectio enæmate ex benedicta laxatiua compoſito: Quandoquidem tunc vnà cum deiectione pituita copioſa oculorum intuitione, glutinoſaque certè tibi apparebit, vt ſemper infinitis meis ægris vſu veniſſe exploratum habui: inter quos præſertim Illuſtriſſimus D. Paulus Bragadenus eſt, cui in quacunque tali deiectione iam præparata copioſiſſimam pituitam egreſſam fuiſſe vnicuique, deiectionem introſpicienti, patenter notum eſt.

CAPVT V.

Idem ex pituitoſorum vomitionibus colligitur.

C

De ſalubri dieta tex. 35. ad 1. 21.
3. Ad Glauc. c. 14. & 5. de vſu par. c. 4.
2. De ſymp. cau. c. 3 & c. 4.
Gal. com 7. aph. 3.
3. Ad Glauc. c. 14. & 2. de ſim. med. fac. c. 19. & 13. & 14.

Aciliùs verò longè hæ cruditates primæ regionis ab excrementis, per vomitiones exeuntibus, cerni poſſunt, quàm deiectionibus: Hinc non aliunde Hippo. inquit pituitam, hyeme genitam in ventriculo vomitionibus facillimè educi: nec non totum corpus æſtate purgandum per ventrem ſuperiorem fiat, cum faciliùs tūc adminiſtretur, quàm per ſeceſſum. Inſuper Gal. aſſerit cruditatum copiam primæ regionis, à vomitibus hercle eiuſdem copiæ cruditatum eductæ inueſtigari, cùm id, quod in vomitibus cernitur, in ventre manifeſtius ſit. Hinc ſingultus, & angor ſtomachi, ſeu morſus oris ventriculi fit.

CAPVT VI.

Cruditatum primæ regionis copiam, ex figuræ natura partis læſæ mutatæ à ſuo naturali ſtatu deprehendi, necnon à ſitu, manibus tactu ſedis affectæ colligi, oſtenditur.

D

De priſca med. & Gal. 2. ad Glauc. c. 2.

Formatione autem, ſeu à figuratione, tum ſubſtantiæ, tum naturæ, ſimulque à magnitudine, & à ſitu ſedis offenſæ primæ cruditatum regionis tales cruditates in primis reſidere venis inuenies, vt ex Hipp. & Gal. iam patet, vt alibi fusè demonſtratum eſt. In prima nanque regione meſentereon, ac pancreon vtique reperiuntur, quæ ſubſtantiam continent ſua formatione, ſeu figuratione, vacua, molli, rara, non magna, compreſſionique facillimè cedente, velut ſpongia ſe habet. Proinde, ne dum à cruditatum craſſitie, & viſcoſitate obſtructionibus læduntur, vt renes faciunt, qui duri, ac denſi apparent. Verum etiam multò plùs à cruditatum copia facilè obſtructæ euadunt: Eamque certè ob cauſam his partibus à cruditatum copia repletis ſecùndum totam earum figurationem naturalem, ne dum in venulis, ac poroſitatibus, ſeu ſpatijs ſuis hę partes replete, denſæ, tumefactæ, magnę, durę, compreſſionique nihil cedentes neceſſariò iam factę erunt. Vlterius etiam his cruditatibus earum partium calor natiuus ſuffocatur: Vnde intemperatę, ac imbecillę euadunt, quippe quòd interdum contingit, vt à ſuo naturali calore imbecilli, cruditatum pars tenuior reſoluta, manente parte craſſiori, ac viſcoſiori, hę partes lapideſcant, ac tumore ſcirrhoſo concitentur: Quocirca hę cruditates facilè tunc tactu manuum percipiuntur.

A

CAPVT VII.

Cruditatum primæ regionis copiam ex accidentibus, quæ eas cruditates consequuntur, deprehendi posse demonstratur.

Affectiones, quæ ex pituita fiūt.

Ymptomata verò, quæ vt vmbra corpus cruditatem copiosam pituitosorum primæ regionis cruditatum subsequuntur, herclè sunt & primo, vbi pituita cruda, vitrea, non acida, à Praxagora, & à Philotimo cruda propriè appellata in vētriculi fundo fuerit, ad stomachumque ascendens, inappetentiam ciborum efficit, vt Galenus ratus est; sicuti si ad cerebrum peruenerit, soporosam affectionem parit, vt etiam à dulci pituita somnolentia fit; At verò ab acida, & salsa pituita vigiliæ exoriuntur. Verùm ea acida pituita in ventriculi fundo iacente, si ad os ipsius ventriculi se taperet, procul omni dubio semper homines famelici euaderent, vt etiam à bile acida atra, & à melancholia naturali, idipsum emanat, ob aciditatis constrictionem: Sicuti totum in oppositum pallida bilis, seu flaua, vitellina, & crocea ob amaritudinem stomachum lædendo nauseā inuehunt. Ex salsa autem pituita sitis sequitur. Præterea pituitosos, & crudos succos habentes inediam multam ferunt. Insuper dolor grauatiuus, & anxietas ventriculi, atque quam plurimæ, ac ferè infinitæ affectiones, quæ circa stomachum oboriuntur ex cruditatum pituitosorum copia: Verùm præsertim ructus, ægræ concoctiones, tormina, voluuli, seu inflationes, aut flatus, & affectiones omnes, ad os ventriculi spectantes à Galeno traditæ, vt ijs in locis cum est videre. Cæterùm ex mesenterei læsione hę affectiones emanant. Ait enim Galenus: *si vel lienis causa, vel ventriculi, vel intestinorum vniuersorum maximè ieiuni, mesentericæ venæ omnes habituali intemperie afficiantur, facilè etiam vnà refrigerare possunt omnes simarum iecoris partium venas: quo fit, vt ad hepatis quoque vniuersum corpus intemperies ipsa perueniat*. Vnde inuestigandum est, an à mesentereo, vel à ventriculo, aut à liene, seu intestinis afficiatur; Porrò interdum meseraicę venę à iecinoris cauo, phlegmone affici possunt. Ea propter mesenterei inflammati signa Galenus posuit, & Fernelius: sicuti etiam supurati mesenterij signa ab Hippoc. & Galeno. Cæterùm notatu dignum esse inuenio. Aliquos fuisse, vt ait Gal. falsò existimantes fluxum hepaticum ex facultate iecinoris attractrice obnoxia, seu era chylum ad sese non attrahente exortum nō esse hepaticum affectum, immo mesentericum tantùm; putantes, quòd *iecur meseraicis venis, veluti manibus, quæ ex ventriculo ei cibum afferant, vtitur*, hinc ijs cruditatibus, læso mesentereo, *vident cibum per venas meseræo, & mesentereo intextas distribui non posse, vt solebat*. Verùm enim verò, cum non detur vlla naturalis vis, influens non modò in mesentereo, nec ventriculo, verùm nec etiam in hepate, vt alibi contra Auicen. iam dictum est, vt Valesius statuit: Nihilominus non est negandum mesentereum, quod facilè à sanguine malo, crudo, crassoque obstruitur, vnà cum sima hepatis parte, ob totum venularum magnam angustiam ita obstructum, ac veluti à radicibus angustissimis suis, hepar impedire, quominus hepar ipsum ab ijs radicibus suis obstructis alimentum à ventriculo nempè chylum sanguificandum attrahere valeat, & ita mesentereō in pluribus ęgris vidi concausam fuisse fluxus hepatici. Cæterùm potissimùm hoc affectu Reuerendum Plebanum hic Venetijs Ecclesiæ D. Thomæ Augustinum, nomen sortitum perijsse reminiscor. Ad hęc autem mesentereo ita obstructo improbæ sanguificationis quidem dispositiua causa esse potest: Quandoquidem iam dictum est Galeni sententia, chylum primam rubedinem, ac primam sanguinis alterationem in venis mesenterei, acquirere. Si itaque hæ venæ obstructæ, caloreque suo naturali destitutę sint, nunquam chyli eam primam alterationem sanguificam ingredi poterūt: sed sanguificatione à mesentereo quidem non disposita, nec hepar probum procreare sanguinem valebit, hincque ob mesentereum ita lęsum sanguificationem deprauatam, seu defectam esse, tunc manifestum erit. Verùm cruditates copiosas in prima regione coaceruatas esse, ventris profluuia facilè denotant, cum mesentereon per intestinum rectum expurgetur, nec non ventriculus, ac hepatis cauum: Denique à copiosis cruditatibus primæ regionis, difficiles anhelitus, tusses, ac lypothymię syncopes, & mots ad cor perueniendo fluctibus, gignuntur.

Lib. de plenit. vlt. f. 81. G.
4. De tuen. san. c. 4. & 2. de diff. feb. c. 6.
Ol. lib. de ple. c. vlt.
6 De loc. aff. c. 1
Ibidem.
21. Meth. c. 5.
5. Epid. ex Foes. 2050. 2052. & Gal. 2. ad Glau. c. 14. & 12. Met. med. c. 3.

B

8. De com. m. 3. l. c. 3. &c.
1. De san. tuen. c. 9 & 4. de san. tuen. c. 5. & 5. de loc. aff. c. 6.
5. De loc. aff. c. 6 & 2. ad Glauc. c. 14. & 12. met. c. 1.
13. Meth. med. c. 24.
5. De loc. aff. c. 7 & c. vlt.
Lib. de morb. par. c. 7.
6. Epid. c. 2. t. 38 & 39.
9. De loc. aff. c. 7.

C

2. Contro. c. 15.

Etiam lib. Gal. attributo de compag. membrorum c. 10.

D

6. Aph. 2.
21. Meth. c. 19.

6. Aph. 2.
Gal. 2. meth. c. 3 & Paul. lib. 2. c. 77.

CAPVT

A

CAPVT VIII.

Cruditatum primæ regionis copiæ maioris, & minoris notæ exhauriuntur.

Rimæ autem regionis cruditatum copia maior, ſeu minor à ſymptomatum quidem partium iſtius primæ regionis magnitudine grauiori, ſeu remiſſiori, ſimulque à partis læſæ maiore, ſeu minori imbecillitate deſumitur. Cruditatis nanque magnitudo, vt ait Galenus maior, aut minor vtique pro vt plura, aut pauca, ſeu efficaciora aut mitiora ſymptomata, ab ijs cruditatibus concitata habeantur, elicitur. Quocirca ſi cruditates multæ fuerint, etiam hominibus tremorem inducere poſſunt.

1. De ſympt. cauſ. c. 1.

2. De ſympt. cauſ. c. 2.

B

CAPVT IX.

Cruditatum ſecundæ, tertiæ, & quartæ regionis ex cap. 4. lib. 4. de tuenda ſan. Gal. notæ in ſequentibus capitibus explanandæ proponitur. Vrinamque ſolam ſucci ſecundæ regionis firmum ſignum eſſe demonſtratur.

Onſtitutis autem primæ regionis cruditatum notis, nunc ſecundæ regionis cruditatum notas enucleabo. At vero quia Galenus ſecundæ, tertiæ, ſimulque quartę regionis ordine miro ſtatutas omnes patefacit cruditates, etſi quoque harum trium regionum clarioris doctrinę gratia, primę regionis cruditatum tangat. Eamque ſanè ob cauſam Galeni caput explanare enitar, vt promptuarium id omnino Galeni doctrina decoretur. Proinde eum Galeni locum dilucidans, primo ſecundę, mox tertię, denique quartę regionis cruditatum rectas declarabo notas. De ſecundę itaque regionis cruditatibus ait. *De ijs vero, quæ intra venas ſunt, nullum manifeſtum nec euidens ſignum habemus, præter ſolam vrinam*, ac poſtea ibidem idipſum confirmando, ait. *Ac ſudor quidem ſuccorum, qui in vniuerſo corpore continentur nota eſt: vrina verò eorum tantùm, qui in vaſis continentur*, & paucis verbis interceptis, inquit. *Sicuti verò vrina ſuccorum, qui in vaſis ſunt.* Cęterùm cum id mille alijs in locis Hippocratis mente confirmarit, alijs autoritatibus non eſt opus, niſi vbi de vrinę rubeę ſignificatione mentionem fecit, hoc modo. *At verò ſanguinem abundare crudiorem, & ſeroſiorem rubra indicat vrina, qui in venis videlicet iecoris, & profundi corporis* ipſius hepatis *continetur.* Cauſa verò cur vrina concoctionem probam, ſeu vitiatam ſuccorum generis venoſi oſtendat, eſt; quòd vrina non niſi ſeroſa humiditas ſuperflua, ac inutilis à natura expulſa, quę prius in chylo reperiebatur, veluti ſua tenuitate, vehiculum chylum ipſum quadantenus craſſum per anguſtiſſimas meſenterei venulas, ad hepar ducens. Vnde prius hęc ſeroſa humiditas cum ea diſpoſitione ſanguificationis in venis meſeraicis factę inuenitur, poſterius verò tum in venis hepatis, tumque in ſinu generis venoſi vnà cum ſanguine celebrato, ſeu concocto exiſtit, hinc ſicuti ſanguis, in meſeraicis venis preparatur, ac in venis hepatis, nec non in toto genere venoſo coctione perficitur, ita quidem vnà cum ſanguine neceſſe eſt, vt ęquè ſeroſum id quoque excrementum alteretur. Eamque ſanè ob cauſam neceſſariò, qualis ſuccus in genere venoſo reperitur, talem vrinam ſemper denotare, pro comperto habetur.

C

4. De tuen. ſan. c. 4.

Ibidem.

5. Progn. aph. 26. vſq ad 37. & 1. epid. com. 3. cõt. 44. & 1. de criſibus c. 7 & c. 12. & lib. de vrinæ ſignific. ſp 78. F. 3. Epid. c. 3. 2. 5.

Vrina cõcoctionem ſeu cruditatem ſuccorũ in venis generis venoſi adeſſe denotat.

Cauſa cur vrina hæc oſtẽdat redditur.

Vrinæ natura.

D

A

CAPVT X.

Aliqui modi, quibus vrina impeditur, quominus ipsa succos in genere venoso residentes ostendere queat, promulgantur, simulque explanantur, ne decipiamur.

T verò speculationibus dignum esse inuenio, interdū impedimenta per accidens adesse, quæ inhibent, quominus vrina succorum generis venosi concoctionibus, seu cruditatibus cognoscendis conferre possit: hinc hęc omnia impedimenta, explotanda summo iure veniunt; vt ijs cognitis in vrinis, hac doctrina, à Galeno statuta, nihil decipiamur. Quandoquidem vrina deprauari valet ab aliquo succo alieno, extra genus venosum iacente, qui tamē, dum vrina extra venas est egressa, ipsi vrinæ postea commisceatur, aut albus, vel niger, aut flauus, aut viridis fuerit, ac ita colore, liquore, substantia, & contentis, eo succo deprauari potest: Humor nanque pituitosus in prima ea canitate *inter ventriculum, & septum transuersum* iacens conclusus, vbi *per vrinas in vesicam versa pituita, morbi fit solutio*, vt Hip. ait. Præterea etiam pituita, & in mesentereo, & pancreo, & liene, aut hepate, seu vtero, vel capite, verum potissimum in vētriculi fundo coaceruari valere postea verò à natura per vrinam expelli potest: Vlteriùs Melancholia, seu atra bilis, vel niger succus nondum in atram omnino conuersus bilem in liene; atq; bilis flaua in hepatis gibbo residēs: omnes nanq; humores isti facillimè vnà cum vrina laudabili, tum sua substantia, coloreq; tum suo liquore, & contentis extra genus venosum commisceri potest, ac exinde per vesicam educi; aut vnus, aut duo simul commixti succi: Vnde ex quo hi humores quidem eam laudabilem, concoctamque vrinam, quę prius in sanguine probè cocto generis venosi inerat suo colore tingere possunt, sua substantia incrassare, suoque liquore opacam reddere, atque etiam vrinæ contentos deprauare: Hinc videmus interdum vrinam albam, aliquando flauam, quandoque verò nigram: nonnunquam autem viridem: ex bilis flauæ, & atræ permixtione in vrinam delapsa, vt in Vxore D. Dominici, Caluo, mei amicissimi, frequenter contingere solet, cum vtrunque eius Mulieris hypochondrion tensione offensum fit. Verum præter melancholiæ, atræque bilis nigredinem, alia vtique nigredo, nempe sanguinis grumosi in aliqua parte collecti, nigrique penitus iam facti accidere potest: quæ nigredo vrinę cum permisceatur, vrinam nigram producere quoque valet: vt Montanus adnotauit. Porrò in toto genere venoso vrina concocta contineri potest, simulque succi concocti; attamen vrina profectò ob renum obstructiones propter renum imbecillitatem calidi innati prohibetur quominus contenta, & materia vrinæ colore citrino naturali decorata per renes ipsos pertransire valeat, quippe duntaxat vrinę aquositas tenuis, & alba transit: Ac tunc vrina cruditatem denotat, non tamen res ita se habet. Præterea albedo quoque in vrina vltra pituitæ albedinē à pure fœtido in aliqua particula genito, ac in cyathi fundo mox descendente. At verò alijs tribus modis vrinæ significationem eorum, quæ in sinu generis venosi sunt aliquod impediens deprauare valet. Quandoquidem & à capite valde calido, & ab aliquo præter naturam circa septum transuersum iacente, nec non à læsa vesica vrina deprauatur. De primo enim modo Hippocratem inuenies asserentem *cum caput supra modum percalfactum fuerit copiosa vrina redditur. Si quidem in eo liquatur pituita, quæ liquata partim quidem ad nares, partim ad os, partim etiam per venas, quæ ad pudendum tendunt, secedit, quo cum peruenerit vrinam album reddit, & veluti vrinæ stillicidium afficitur*. Verum aduerto id fieri non tantum à pituita in capite residente, ac inibi quoque liquatæ, sed etiam à pituita prius in ventriculi fundo existente, mox à capite iusto calidiori attrahente, veluti à cucurbitula excalfacta attrahitur ad se, quę denique à capite ad vesicam profluit. De secundo etiam modo Hipp. nobis posteris prodidit. *Quibuscunq; tenuem, & crudam longo tempore mingentibus vrinam, si cætera, vt in conualituris inditia fuerint, ijs abscessum ad partes septo transuersò inferiores expectare oportet*. Tunc enim pars vrinæ crassa vnà cum vrina quidem non egreditur: inimo ijs in partibus, in quibus expectandus abscessus manet. Eamque certè ob causam, vrina tunc temporis talia excrementa haudquaquam indicat, qualia venis insunt. Tertij verò modi Diuinus senex ita mem init. *Nec te decipiat, si vesica ægrotās aliquā talem reddiderit vrinam: non enim totius corporis morbum ostendit, sed ipsius solius*. Idem verò contingit rene læso, seu ambobus obnoxijs renibus. Hinc iure Galenus statuit vrinam non semper verum denotare, cum tantum vrina supra morbos febriculosos vniuersales totius generis venosi ostendat, vt antea iam satis ostensum est, nullo tamen impedimento intercepto. Vrinę etenim biliosę interdum propter renes, & vesicam accidunt, vt ait Galenus: Quare ait quoq; vrinam supra venas, & supra renes, & supra vesicam significare.

Impedimenta quæ ex accidēti accent quo minus concoctionem in venis ressidentē vrina denotare possit. Vrina à pituita deprauari pōt.

Vrina à melancholia deprauatur & à bile flaua.

A sanguine grumoso idipsum euenire potest.

A renū obstractionibus idem fieri valet.

A pure perfecto etiam id accidit.

A capite valde calido copiosa vrina. Cum in e. multa pituita lique fcat. qua liquefacta ad venas, & ad vesicā vnà cum vrina pergit vnde à pituita à capite facta vrina alba fit. Ab abscessu sub diaphragma genito, idem fit.

A vesica obnoxia idem fit.

Vrina supra venas. supra renes & vesicam osten dit.

B

7. Aph. 54. 3. De nat. fac. c. 13. & 2. de tēp. c. 6.

11. Meth. c. 15. & 2. ad Glauc. c. 1.

C

2 De vrinis c. 4. p. 106. Montanus ibidē p. me. reigo. Vide Gal. 3. de loc. aff. c. 3 & 6. de loc. affect. c. 4 Montanus ibidem p. 105.

Lib. 2. in princ. in Foes. 450.

D

Hip. 4. de morb. 504. 2. Prog. 34.

2. Prog. 37.

3 De præsag. ex pul. c. 4. Com. 2. prog. 26 Com. 2. prog. 37 Com. 4. aph. 77. & Hip. 4.

CAPVT

A

CAPVT XI.

Alij fontes à Galeno conſtituuntur, à quibus cruditatum ſecundæ, tertiæ & quartæ cruditatum regionis ſigna indicatiua, ac etiam prænunciatiua apprehenduntur.

His autem ſtatutis caput Galeni explanabo: Galenus enim poſtquam ſibi cruditatum venoſi generis notas ex vrina declarandas propoſuerit; Antequam eas notas in ſpecie explicet: illico alia ſigna, in genere deſumpta, cruditatum ſignificatiua, vt cruditatum cauſæ procatarticæ ex alijs fontibus capienda, tum ſecundę, tum tertiæ, tumque ſimul quartæ regionis ſignis explanare pollicetur. Et ratio eſt, eò quòd hæc ſigna cognitioni ſignificationum vrinæ conferunt. Ideoque cum à notioribus, & à facilioribus cognoſcendæ veritatis doctrina ſit; hinc ante vrinæ ſignificationes iſthæc poſuit: & primò in genere, mox verò vt capite ſequenti in ſpecie. Artem itaque medicam illuſtrando, inquit. *coniicere tamen ex his licet. Primùm exiſtimabimus quonam qui affligitur: vſus ſit victu: ſecundo ſolitus ne ſit malum ſuccum naturæ ſponte congerere*, an non: *Ad hæc an naturalis aliqua, & conſueta excretio iam deſierit*, qua excretione ſuppreſſa, cruditatum copia exorta poſtea ſub hoc tertio ſignorum genere etiam cadit, meo quidem iudicio, quando *vel mutilato aliquo membro, aut vbi quis in exercitatione educatus ad ocium ſe conuerterit*, vt Galenus ait, ibi enim tam cacochymia, quàm plethoria colligi pôt, hic autem Gal. non poſuit omnes excretiones ſolitas, quæ dum retinentur, copiā cruditatū colligunt. Sed poſuit 7. meth. c. 1. *Quarto an excretione, aut purgatione, aut vomitu, aut geſtationibus, aut vſu aquarū ſponte naſcentiū ſoliti ſuperuacua expellere id intermiſerint.* Quinto. *Atq; in victu quidem videndum an cruditas, et crebrior, & maior, quam ex cōſuetudine præceſſerit: an mali ſucci cibis copioſè ſe impleuerint, an vinum pro antiquo muſtum, pro tenui craſſum; an aqua marina mixtum biberint: an etiam prorſus à vino ſe ad aquæ potionem tranſtulerint: nec ſemel, biſue in quolibet horum peccauerint: ſed aſſiduè, bonoq; tempore*, nempè longo tempore. Hæc enim quinq; cauſarum procatarticarum cruditatum procreandarū genera conſpiciuntur, quorum quintum genus in ſuas ſpecies diuidit, quæ omnia, cum ex ſe eluceſcant, nulla explanatione egent. Omnia itaq; iſthæc, ceu cruditatum cauſæ, ſeu occaſiones ſemper cogitandæ ſunt, in cruditatum rectè curandarum cognitione recta pręſtanda, vt etiam lib. 1. c. 2. obiter partim iam dictum eſt: At verò cum Gal. in eo capite ſigna quoq; ſtatuere intendit, quibus in vlceroſa laſſitudine, quæ vitio mordacium cruditatum exoritur dignoſcere poſſumus: an acres ſucci crudi in genere venoſo etiam, an ne tantùm in ſolidis partibus, ſeu ſpecie carnoſa inſint: cum antea exararit. *Quoniam igitur eiuſmodi laſſitudo vitio acrium excrementorum oritur: ante omnia conſiderandū eſt in ſolidis, ne tantum corporibus, an intra venarum ſinus malus ſuccus contineatur.* Idcirco priùs ſigna generica harum cruditatum ex parte ſecundę regionis, poſtea tertię, & quartę regionis, in quibus laſſitudo ea vlceroſa fit, conſtituit eò, quia hæ cruditates prius in ſecunda regione reſident, mox in tertia, & quarta iacent regione: cùm ad eam tertiam, & quartam regionem accedant hæ cruditates, à ſecunda promanantes regione. Aduerte autem hęc omnia ad cognitionem cruditatum primæ etiam regionis conferre.

B (margin, left): Ibidem. 4. De tuen. ſan. c. 4. — 3. De loc. aff. c. 7 — Ibidem 4. de tuen. ſan. c. 4.

C (margin, left): Ibidem.

Margin notes (right): Connexus. — Textus & explanatio. — Cruditates à ciborum vſu, & ab ocio. — A cumulo aſſueto. — Ab excretione conſueta retenta. — A membro aliquo magno mutilato. — A purgatione cōſueta omiſſa. — A victus ratione mala adhibita. — Textus. — Cruditates ex laſſitudine vlceroſa aeres eſſe dignoſcuntur. — Verum in qua nā regione ſint an in duabus regionibus repetantur cogitandum.

CAPVT XII.

Signa capite præced. à Gal. generica ſtatuta, nunc in ſuas ſpecies ab eodem Gal. ſecantur. Notaſq; mordacium cruditatum tertię, & quartæ regionis nobis Galenus aſſignat.

D

His autem genericis notis conſtitutis: modò duo facit Gal. primo nanq; has notas, hactenus in ſuas ſpecies non diſtinctas, diſtinguit, vnà & cruditatum mordacium, tum in ſolidis corporibus, ſimulq; genere carnoſo, tum in cute reperiētium, ex iis notarum ſpeciebus nobis tradidit. Ideò pergit, & inquit. *Secundo ſicuti diximus æſtimandum num ex eorum numero, qui facilè malum ſuccum cogerūt, laſſatus ipſe ſit. Deprehendas id per contactus an ſcabie, aut lepra, aut vitiligine, aut pruritu crebro, ſit affectus, aut herpes, aut elephanciaſis, aut ophiaſis, aut alopeciaſis, aut puſtula crebra, aut epinyctides, aut denique vllum ſymptoma, quod ex vitioſo ſucco, & natum, & auctum eſt, illum malè habuerit.* Cum Galeni intentio prima ſit in hoc textu propoſito, has notas in ſpecie diuidendo, nos docendi quomodo tertiæ & quartę ſimul regioni cruditatum mordacium copiam ineſſe dignoſcere valeamus: Ideo in executione, id, quod eſt ſecundum in intentione primò ponit, nempe cathalogum affectionum cuteneorum, quæ etſi cutaneę ſint attamen in partibus quoq. ſolidis, ac in ſpecię carnoſa adſunt: Quo facto, deinde id quod primū erat in intē-

Margin notes: 4. De tuen. ſan. c. 4. — Connexus. — Textus & explanatio. — Signa vt cruditatum mordacium tertiæ & quartæ regioni inſint cutaneis affectibus.

A

tione declarat; duo eodem tempore dilucidando. Nam illico in species genera allata secando, nobis assignat modum, quo ex his notis specificè acceptis, eas cruditates mordaces in tertia, & quarta cruditatum regione repositas esse deprehendere valeamus: inquiens. *A consideranda diximus consueta ne vlla excretio retenta sit per vomitum, vel hæmorrhoidas, vel fistulam aliquam*, si vero Galeni tempore cauteria in vsu fuissent, vt nostro æuo sunt in vsu, procul omni dubio Galenus etiam dixisset, *vel cauterium aliquod*, Postea verò ait *vel dysenteriam, vel si mulier est per menstruum profluuium. Deinde num ipsa medicamento se purgare semper solitus id intermiserit. Nonnulli enim sunt, qui deiectorijs medicamentis, alij vomitorijs, aut vrinam, sudoremùe cientibus, aut vsu sponte nascentium aquarum vtique quibus aut sulphuris, aut bituminis, aut nitri vis inest: vere, vel autumno, quotannis soliti excrementa vacuare aliquando id negligunt.* Quod valde nocet: cum ea assuetudo iam in naturam acquisititiam conuersa sit. Assuetudines nanque in robustis, ac senibus, etiamsi malæ fuerint permutandæ confestim, malum sit, potissimumque in senibus. *Gaudent enim naturæ* hominum *consuetis rebus* ait Galenus ex Hippocratis mente. Cæterum Galenus subinde ait. *Atque ex his quidem de mali succi modo coniecturam facere oportebit.* Coniectura verò recta, ac scientifica, hinc certa quoque acquiritur.

Textus & explanatio.
A vomitu retento ab hæmorrhoidibus suppressis.
A fistula sanata,
Textus
A dysenteria consueta non acta.
A menstrui consueto profluuio.
A purgatione assueta relicta.
Textus & explanatio.

Ibidem.
Idem ferè 7. meth. c. 11.
Hip. li. de med. officina com. 3. t. 20. & Gal. 3 de mot. muscul. c. 3 & 3. de sim. me. fac. c. 18. & alibi.
5. De tuen. san. c. 10.
8. Meth. med. c. 9.
4. De tuen. san. c. 4.

B.

C A P V T X I I I.

Curationem copiæ harum cruditatum secundæ, tertiæ, & quartæ regionis acrium, suo ordine, digestam moliendam mensuram præsidij vacuatorij à capacitate loci affecti, copia laborantis inueniendo sibi proponit Gal. vt ea methodus copiam cruditatum regionum cognoscendi recta, & certa pateat.

Connexus.
Diuisio.

SVbinde autem harum mordacium cruditatum secundæ, tertiæ, simulq; quartæ regionis curationem quoad earum copiam adimendam proponendam statuit, tria faciendo, primò enim copiæ mensuram educendam, inueniendam sibi proponit. Postea verò per eam maiorem copiæ mensuram, seu minorem, peccantē, ac tollendam, copiam tertiæ regionis à quarto cruditatum loco segregat. Tertio à faciliori, & à notiori nobis copia curanda exordium desumēdo, prius sibi proponit, agere de curatione quartæ regionis, oculorum intuitione nobis manifestæ, secūdò curationem, tertiæ regionis; deniq; curationem secundæ regionis, copia acrium succorum laborātis, pertractare pollicetur; qui ordo omnino opponitur ordini curandi; cum hic ordo dignoscendi à loco, sensui noto, ordiatur. Primùm itaq; hoc modo statuit. *Ac remedium ad mensuræ eius quantitatem proportione inuenire.* Quam mensuræ certè quantitatem præsidij copiæ educendæ, à loci affecti capacitate cruditatum, nec non acri, & mordaci quidem succo repleta, Gal. inuenit, prout in cute profunditate carente exiguus succus peccet, in solidis verò partibus, seu carne profunditate prædita, mediocris succus collectus sit: In venarum verò sinu eximius reperiatur. Cū sinus is venosi generis in profunditate maiori amplissimus sit: cū dixerit. *Mediocrius si omnino sit exiguus, & ad cutem tantùm collectus: valentius verò si multus, & in profundo.* Nam superficie sine profunditate existenti, non nisi exiguus succus inesse valet: hinc tunc *remedium mediocrius inuenire* iustum est: Si verò in profundo corporis, hoc est in sinu venarum, tunc sanè *multus* succus, acer, & mordax erit: ideo ibi *remedium valentius* eductiuum *inuenire* æquum est. At verò si in partibus solidis, seu spetie carnosa succus mordax fuerit, tune medio modo copia peccans erit; quocirca eo tempore *remedium* vtrq; medium vi eductiuum, inter *mediocrius, & valentius* se habens *inuenire par est.* Subinde verò tertium propositum agere pollicetur, hoc modo. *Prius verò eius, qui exiguus & iuxta cutem est curatio dicetur: deinde eius, qui in carne residet: tertio ab his loco eius, cui totus sanguis impurus, excrementitiusq; est.* Pro quarum dilucidatione, primò perpende, vt antea diximus Gal. quartę regionis cruditatum, primò curationem constituendam esse proposuisse, vt à faciliori, & notiori sit ordo doctrinæ: Quam sane ob rem modò non ordinem curandi has tres cruditatum regiones, simul cruditatum acrium copia infestas, proposuit. Quandoquidem ibi totum in oppositum ordo seruandus est eò, quia tunc secunda regio, ceu totum corpus respiciens primò curanda esset, supposita quoque primæ regionis prius curatione molita, postea tertia regio, denique regio quarta similiter à cruditatibus ijs liberari deberet; quippe duntaxat ordinem doctrinæ cognitionis curationis harum cruditatum in regionibus compositarum terminat. Præterea perpende per sanguinem impurum, excrementosumque, sanguinem acrem, seu mordacem, vel biliosum acidum, vel biliosum amarum, seu melancholicum, aut pituitosum salsum Galenum intelligere, qui sanguis talis est, quatenus superuacaneo, impuro, seu excrementoso humori commixtus est, nempe vel bili amaræ, aut acidæ; seu melancholiæ, aut pituitæ salsæ admixtus fuerit:

C

Textus & explanatio.
Textus & explanatio.
Textus & explanatio.

4 De tuen. san. c. 4.
Ibidem.
Ibidem.
Ibidem.
6. Epid. c. 2. t. 38 & 10. de sim. m. fac. f. 2. F. & 2. de diff. feb. c. 6.

D

A fuerit: Hinc lib. 2. de mag. ſang. diſcrimen inter ſanguinem acrem, & pituitoſum aſſignaui, quoniam ſanguinē pituitoſū Gal. *malum ſanguinem* vocauit nondum coctum, & ante ſanguinis generationem ortum, *qui in primis maximè venis circa iecur, & quod meſentercum vocat colligitur*, qui cum eo inſit dulcedo mitis, nihil exhalata, adhuc in ſanguinem probum conuerti valet: ideo ita euacuatione non eget, vt alius ſanguis impurus, ſuperuacaneus, ac excrementoſus vltra ſanguinis generationem productus, qui ex parte excrementi, ſeu crudi ſucci, à quo iam pars dulcis nutritiua exhalata eſt; vt in cinere combuſto apparet, qui non amplius ad benignum nutrimentale reduci valet: proindeque ratione ipſius cinerulenti ſanguinis, omnino vacuatione ſui ipſius indiget. Tandem ſpeculor copiam cruditatum acrium, in his regionibus reſidentem, poſſe dignoſci ex notis, huc vſque explanatis, ceu ex rectis, ac certis ſignis diagnoſticis.

CAPVT XIV.

B Primò curandi quartam, ac tertiam regionem, à copia cruditatum acrium laborantem, doctrinam, ac methodum cognoſcendæ curationis agendæ, nos docet Galenus: mox ſecundam regionem: vt cap. præcedenti iam pollicitus eſt.

Oſtmodum verò Galenus ſuum intentum primum quidem attingit, hoc eſt, acrium cruditatum, in cute, aut circa cutem reſidentium curationem adminiſtrandam nos docet; poſteritatem docendo, ita. *Sed ſi quis iam inſtitutum mihi ab initio repetens, &c.* pergens vſque ad hæc verba *qui copora ſic affecta curat, vt excrementa, quæ circa cutem ſunt, educat: propterea quod affectus in hac vna conſiſtit*. Hinc cognita copia cruditatum, his notis iam ſtatutis, facilè eam copiam educere erit. Subinde autem curationem conſtituit, ſi mordaces ſucci, ne dum circa cutim, & carnem fuerint copioſi; Verùm etiam in toto venarum venæ cauæ ſinu adfuerint, hoc modo exarando. *Itaque rurſus detur eundem iuuenem præter alia, quæ eadem ſint &c.* Maiori autem eductione eget copia, in genere venoſo iacens, vt iam dictum C eſt, tum etiam quia priùs ipſa & venæ ſectione, & ſucci copioſi acris, & mordacis aluina, fortaſſiſque vomitiua euacuatione purganda; ait enim ibidem. *Nam ſi quum ſanguinis copia, aut vena incidenda &c. Poſt hac aluus comedicamento deijcienda eſt, quod maximè accomodatum malo ſucco ſit: Quod ſi vitioſi ſucci tantùm, hique citra ſanguinis copiam ſubſint, purgatio petenda eſt, quæ infeſtanti excremento ſit accomoda. Infeſtat verò aliàs biliosum, aliàs atra bilis, aliàs pituitoſum; ſed quod vel ſalſum, vel acidum ſit. Atque horum quodlibet aut craſſius, aut ſero propius, aut media quapiam conſiſtentia; de quorum diſcernendorum notis nunc agamus.*

[Margin: Connexus. — 4. De tuen. ſan. c. 4. — Textus & explicatio. — Ibidem. — Textus & explanatio. — Textus.]

CAPVT XV.

De cruditatum craſſarum, aut ſeroſarum, aut mediæ cuiuſpiam conſiſtentiæ notis rectis Galenus agere aggreditur.

D Vm hactenus Galenus cruditatum notas prænuntiatiuas ceu cruditatum copiæ generationis cauſas, ſeu occaſiones externas procararcticas appellatas conſtituerit: Poſtea verò connumerando ea excrementa, quæ noſtrum corpus infeſtant, vt iam dudum vidiſti, iſthæc excrementa in craſſiora, ſeroſiora, atque medio modo in conſiſtentia ſe quoque habentia diuidendo: de eorum agnoſcendorum notis indicantibus tractationem efficere velle, ipſe aſſeuerat, inquiens *de quorum diſcernendorum notis nunc agamus, ſi cum puſtulis laſſitudinis affectus conſiſtat, ex his facilis inuentu erit excrementi ſpecies. Sin abſque his in boni ſucci quidem corporibus tum ex ijs, quæ præeeſſerunt cibis, tum reliquis, quæ ipſis corporibus inciderunt. In ijs verò, qui malos ſuccos natura colligunt, hinc quoque nonnihil capiendum; ſed de eiuſmodi temperamentis vberius poſt agetur. Nunc de reliquis agamus; ex quibus licet de mali ſucci ſpecie coniecturam accipere.*

[Margin: Connexus. — Explanatio textus. — Textus.]

A

CAPVT XVI.

Causas procatareticas cruditatum pituitosarum notas quidem horum cruditatum esse: Pariter causas externas cruditatum mordacium notas quoque esse. Vnde sicuti cruditas pituitosorum, & mordacium seorsum contraria sunt, ita quoque earum notas contrarias esse Galenus ostendit, ex otio, & multo labore, breui, & longo acto, aut cum sudore, vel sine sudore.

Connexus.

Alenus autem pergendo, nos docet causas externas, seu occasiones, tanquam notas cruditatum pituitosarum, notis quidem, quæ etiam causæ pariter externæ, seu occasiones cruditatum actiuni, & mordacium omninò contrariè oppositas esse. Primò itaque id, ex otio, & multo labore demonstrat, inquiens. *Qui in otio degunt, hi pituitosum acernare succum solent, quos multus labor exercet, hi biliosi m, vel melancholicum illum æstate, hunc autumno gignunt*, otium enim, & multi labores, tum causas procatarcticas antegressas à Græcis appellatas, quæ ad cognitionem tam cruditatum, quàm morborum valde faciunt, tum occasiones, simulque notas rectas æquè tum præcognitiuas, tum indicatiuas cruditatum esse, iam satis patet. Insuper eas notas quoque seorsum cõtratias, extremis, ac longinquas cruditatum proportione contrariè oppositarum habet etiam pro comperto habetur. A nimio nanque, & multo labore, ceu à vehementi motu admodum calfaciente, siccante, simulque tenuante, non nisi herelè humor proportionalis, calidus, siccus, ac tenuis progigni valet, qualis succus biliosus est amarus; alioquin saltem melancholia emergit. A quiete verò omnimoda totum in oppositum res se habet; Vnde succus crudus frigidus, humidus, & crassus oboritur, qualis pituita vel acida, aut vitrea reperitur. Hinc otium morborũ frigidorum, humidorum, crassorumque causa esse conspicitur. Differentiam verò inter labores diuturnos, ac breues, cum statuerit, ait. *Quin etiam an diuturni labores fuerint inspiciendum est: quãto enim fuerint longiores, tanto sunt ad atram generandam bilem magis procliues*. Nam continui labores, ac longiores ita humores deurunt, vt eos humores in cinerem, hoc est, in atram bilem omnino præternaturaliter vertant. Verùm tertio causam procatarcticam, seu occasionem, hinc etiam notam crassioris, tenuiorisue excrementi collecti, ex labore multo sine sudore, aut cum sudore adhibito eliciendo, inquit. *Præterea qui cum sudore multo obeunt: hi crassius excrementum faciunt: Qui sine sudore peraguntur magis tenue, veluti qui hyeme, & frigido aeris statu suscipiuntur.* Quandoquidem labores multi non nisi sanguinem tenuare valent, quo tenuato, ac in excrementũ serosum, tenueque redditum, & copiosum præsto est quidem, vt in sudorem euacnetur; si vtique id per sudorem educatur, tunc lanè crassius excrementum manebit; sin excrementum id à labore diuturno in magis tenue iam conuersum per sudorem non educatur, ibi quidem coacteruatur, ibidemque manet. Cæterum vt penitiori studio isthæc penitus elucescant ex Hippocratis doctrina quidem speculor, otium, & laborem veluti duo principia salubria, & insalubria artis medicæ vicissim contraria nos intueri debere. Hinc etiam Galenus inter notas allatas otium, & laborem constituit à priori desumptas, ceu causas procatarticas, vt dudum ostẽdi. Vlteriùs cum per otium ne dum pituitæ generationem absolutam habeamus, verùm etiam simul pituitæ copiam attingamus; otiosis enim hominibus, mulieribusque corpus facillimè excrementis motu non consumptis impletur, cum otium repletionem pareat. Cæterùm otium causa generationis copiæ pituitæ introspicitur, non modò quatenus in otio excrementum pituitosum non destruitur, verùm etiam in eo, quod calor innatus partium, & calor influens in nostro corpore, neque ad concoctionem excitatur, neque viuidus fit, vt in labore moderato vsu venit: Quippe quòd otium gemina de causa allata, calorem tum partibus insitum, tum influentem suo proprio calore priuando, pigrum, imbecilléque reddit: hinc calor naturalis tum ventriculi, tum heparis crudum frigidum, humidum, & crassum nutrimentum procreat: Hinc otium morborum frigidorũ causa à Galeno assignatur: otium insuper eò, quia causa est, vt pori, per quos omnis pars carnis, seu solidi corporis suum alimentum extrauenatum attrahere potest, occlusi sint, dum hi pori excremento pleni sunt. Proinde non aliunde Galenus otium exilitatis, gracilitatisque membrorum causam esse constituit, cum hæ partes alimentum sufficiens attrahere nequeant. Eamquessanè ob causam Galenus quoque excrementis, his porositatibus obstructis, frictiones validas, simulque picationes ad poros aperiendos in partibus hoc modo exilibus, & gracilibus idoneas esse asserit: Ideoque omnibus in ambulationes, & vtroq; genere exercitationes validioribus conferre statuit. Hinc ante cibum mane deambulandum, vt prius hi pori aperiantur, quibus apertis quæcun-

Margin notes (left): Textus & explicatio. — Textus explanatio. — Textus & explanatio. — Otium & labor duo principia salubria seu insalubria. — Otium causa est generationis copiæ cruditatum pituitosarũ multis modis. — Cur otium causa est, vt corpora gracilia fiant.

Margin notes (right): B — 4. Aph. 32 & de optimi nostri corp. constit. i. f. 38. B. — 2 De com med. 5. l. c. 2. — Com. 2. aph. 16. — De causis mor. c. 1. — Ibidem. — C — Ibidem. — C. 2. de nat hu. 1. 1. & li. de flat. p. 273. ex Foes. — 1. Epid. com. 1. cont. 4. — C. 2. de nat. hu. cont. 9. — D — De constitutionibus c. 4. c. l. 2. f. 61. E. — Lib. de caus. m. c. 1. — 1. Epid. com. 2. cont. 78. — Com. 3. de articulis cont. 80. — 5. De tuen. sanit. c. 3. — Ibidem.

A quæcunque corporis pars ſuum alimentum attrahere valet. At verò ita per contrariam doctrinam bilioſi, melancholici, & attrabilares ſuperuacanei dignoſcuntur humores: cum per motum nimium non ſolùm ſanguis in eos humores vertatur: verum etiam calor naturalis hepatis; ac influens calor igneus admodum euadat. Prætetea quia humidi radicalis, naturaliſque vnà cum innati, & influentis caloris ſubſtantia à nimio motu per euaporationem exhalatur, ſimulque diſſipatur, ac extinguitur; hinc homo bilioſior redditur. Hinc quo motus maiores, longioreſq; ſunt, eò quoque aduſtius excrementum emanat.

C A P V T X V I I.

Ichorum humorum natura dilucidatur, vt faciliùs poſtea pateat, quomodo humores maſſæ ſanguineæ in multo labore tenuati, ac in ichores conuerſi, ſi per ſudores egrediantur, craſſiuſq; excrementum colligatur: ſin per ſudores non educantur, tenuius excrementum coacerue tur.

B

Textus pars vltima penitus explicatur.

CÆterùm, vt Galeni textus pars poſtrema prorſus quoque manifeſta ſit, & etiam aliæ partes vberrimè pateant, contemplor in vehementi motu laboris propoſiti ſanguinem quadantenus ita tenuari, vt partim in ſeroſam humiditatem, ichoremúe ſanguis ipſe transmigret. Quatuor autem maſſæ humoralis ſucci quidem ſunt præter excrementum ſeroſum, quod per vrinam non vacuatur, immo vnà cum ſanguine in toto venarum ſinu commixtus reſidet, & quod per ſudorem expellitur à natura, ceu inutile nempe ſanguis, bilis flaua, ſeu pallida, pituita, & melancholia. Omnis autem humorum horum vtique ſuum ſerum, vel ichorem, vel ſaniem appellant Medici, continet, vt lib. 3. de morb. magni ſang. cap. 16. etiam dictum eſt, quæ excrementa, deterrima hercle ſunt, à quibus noſtrum corpus omnino liberari debet: ſerum nanque ſanguinis pituitæ, bilis amaræ, & atræ, nec non melancholiæ, ſimulque ſymptomata, quę ab his ichoribus concitantur à Galenus ad amuſſim dilucidantur. Qui ſane ichores cum tenuiſſimi ſint, facillimè vnà cum feroſo excremento, per corporis humani ambitum procul omni dubio à natura, vt deterrimi, ac morboſi, ſeu inſalubertimi expelli poſſunt: ſicuti pituita, cum ſit craſſa, per ſudorem educi nequit, vt Galenus teſtatus eſt: quoniam per ſudorem tantùm tenuia excrementa ſuperflua à toto habitu educuntur. Proinde ait Galenus in textu *qui cum multo ſudore obeunt, hi craſſius excrementum faciunt*, cum ibi feroſi omninò educantur ſucci, manente craſſiori excremento: At verò *qui ſine ſudore peraguntur magis tenue, veluti qui hyeme, & frigido aeris ſtatu ſuſcipiuntur.* Cũ ibi ſanguis tenuatus maneat; quam ob rem hyeme excrementum magis tenue pro veris tempore colligitur, æſtate verò craſſius excrementum pro autumno aggregatur. Ideoque verè morbi curanei plurimi fiunt, autumno verò morbi interni concitantur. Quandoquidem ſicuti excrementum tenue per cutim facillimè vacuatur: ita craſſum in centro, & genere venoſo manet. Cæterùm in ſpecie omnes iſti ichores à notis ſuis dignoſcendi ſunt, quæ notæ ab effectu quidẽ producto ichoris, quiſnam ſerum ſit in ſinu venoſi generis ſanguineam maſſam coinquinans facilè deprehendi poterit: Si nanque ſanguineus fuerit ſerus, tunc vrique ſanguinis pars tenuior, & crudior cum ſit, vrinam rubeo colore tingit. Hinc vrina rubea morbi ſecuritatem oſtendit, cum humor benignus ſit: attamen difficile iuditium portendit, hoc eſt morbi longitudinem, quia à crudioti ſanguine morbus emanat: ſanguinis autem ſerum, vt ait Galenus *omnium mitiſſimum eſt*. De pituitæ ſero Galenus ait. *Timiditatem quidem pituitæ ſerum facere par eſt, non tamen vigiliam, aut perturbationem, aut animi motum cum terrore: torpor enim ipſi, & frigus ineſt ſolum, non mordacitas atque malignitas, niſi forte, & ipſa plane vitiata acida, aut ſalſa euaſerit*. Vnde ex quo liquet, pituitæ ſalſæ, & acidæ ichorem, animi quidem perturbationem, motumque cum terrore, & vigiliam, ac pauore inferre poſſe, ſi ad cerebrum peruenerint, harum pituitarum ichores: Sed à vitreæ pituitæ (crudus ſuccus à Praxagora vocatæ) ſero, pauorem, frigus, ſimulq; torporem hoc eſt ſtuporem, ſomnolentiamque duntaxat produci poſſe, iuſtum eſt. Cæterum bilis flauæ ichor valde infeſtus, prauuſque conſpicitur: Infeſtiſſimus verò atræ bilis ſanies, ichoruè, cum ambo timorem, ac mæſtitiam inducant mordacitatis cauſa, cum Galenus depromp ſerit, vt etiam lib. 3. de mor. magn. ſang. cap. 16. iam dictum fuit. *Timores verò magnopere acris, & deuſtæ flauæ bilis ſymptomata ſunt; cognatæ iam timoribus ſunt mæſtitiæ*: & alibi ait ex Hippoc. mente, aſſerentis. *De ſanguine ichoride, quod in pauidis talis, aut in vigilantibus, & ſiue malus, ſiue bonus* inquit enim in commentro Galenus. *Non ſimpliciter tenuem, & aqueum ſanguinem ab ipſo* Hippocrate *icheroidea vocari ſuſpicandum eſt, ſed eum, qui venenoſa aliqua, & maligna facultate præditus ſit in ſecundo vũq;*

Marginal notes (left): 1. De ſan. tuen. c. 12. — 6. Epid. com. 2. t. 38. & 8. de dec. Hip. c. 5. & 2. de diff. feb. c. 10. & 2 de nat. fac. c. 9 — Ibidem nempe 2. de nat. fac. c. 9 — 6. Epid. com. 2. cont. 38. — C — 3. De vict. rat. in mor. a. cont. 62. Li. de atra bile cap. 4. & lib. de côſt. artis medic. c. 19. — 4. De tuen. ſan. c. 4. — 3. Epid. c. 1. cont. 5. & 1. prog. c. 2. cont. 27. & 1. de cuſib... 32. — 2. Prog. c. 2. cõt. 27. — D — 6. Epid. c. 2. cont. 38. — Ibidem. — 4. De tuen. ſan. c. 4. — 6. Epid c. 3 cõt. 38 & 1. epid c. 2. cont. 74 — Ibidem. — 6. Epid. c. 2. cõt. 38.

Marginal notes (right): Quilibet humor ſuũ habet ichorem. — Textus & explanatio. — Hyeme excremẽta tenuia cumulantur Æſtate vera craſſa colliguntur excrementa. — A quo rã ichor in ſpecie dignoſci valeat. — Ichor ſanguinis quid ſit, & quomodo dignoſcatur. — Pituitę ichor natura & dignitio — Pituitæ ichor acidæ & ſalſę malignus. — Bilis flauę ichor in ſua natura & cognitione dilucidatur. — Et ichor atræ bilis. — Ichores hi ex Hip. Platone, & Gal dilucidantur ad verbum omnium autorum. — Hippocrat. Galenus.

Hippocrat. Plato. Galenus. Plato. Galenus.

epidem.sect.t.statim in principio ipse scripsit. Et sub cute ichores creabantur, inclusi autem calescebant, & pruritum excitabant: deinde pustulæ, vt ambustis exurgebant, & sub cute vri se putabant, constat igitur vt ex ichoribus haud exigua symptomata oriri dicat Hippocrates. *Plato etiam in Timæo per hanc vocem, ichores, tale quiddam significat hæc inquiens ichor autem sanguinis quidem serum mitis: nigræ verò bilis, sed acidæ serus.* Vnde concludendo Galenus exarat *ichoroides itaque sanguis vocatur in se prauam, ac tenuem humiditatem continens non aqueam, & morsu carentem, sed mordacem, & erodentem. Dicente autem Platone ichor verò sanguinis quidem serum mitis, nigræ verò bilis, sed acidæ serus nobis declaratum est.* Hoc autem facto, subinde ichorum discrimina statuens, ait. *Differt autem inter se secundum eorum scilicet humorum naturas, quorum serum esse dicetur: & erit infestissimum atræ bilis serum, minùs infestum flauæ, minùs item, quam hoc pituitæ, sed omnium mitissimum est sanguinis serum, & ichor.* De ichore sanguineo autem excrementoso acri, & mordaci, erodenteque verba cum fecerit, inquit, *omnino quidem pauidos, hoc est, cum terrore perturbatos, præterea etiam vigiles, ichoroides sanguis efficiet. Quod si vitiosi alienius succi non modò sanguinis serum in sanguinarijs vasculis* porositatum *contineatur*, ac ad cerebrum ascenderit, *& deliria, & phrenitidas, & furores pariet*: quod etiam 3.epid.cap.t.cont.5.exarauit. Hæc autem symptomata nedum ichorum succorum allatorum copiam ostendentia in venarum vasculis coaceruatam esse existimantur: at verò etiam excrementi serosi sanguinis per vrinam haudquaquam expulsi copiam denotant, quod excrementum per sudorem educi solet, cum sudor eandem serosam obtineat materiam quam etiam vrina continet Galeni sententia; cum qua vtique sudoris materia tenui, ac serosa, facilè ichores in medium allati simul cum sudore emittuntur; quippe quòd natura semper ichores expellere protensa inspicitur: cum hi ichores mordaces, ita praui sint, vt etiã sanies sint: Vnde non modò nihil nutrire valent. Verùm etiam plurima, & praua excitare symptomata solent: Hinc sua mordacitate ichores illi dum per sudorem egrediuntur partes sentientes neruosas tangendo horrorem, rigorem, tremoremue ante sudorem concitant.

Ibidem. Ibidem. B

10.De simpl.m. facul.c.de sudo re f.75. A & de atra bile c.2. 8.De dec. Hip.c. 1. & 2. de com. med 5.l.c.7. 2.De vict.rat. in m.2.t.44. 6.Epid.c.2.t.38. & 3.epid c.t.5. 1.Epid c.2.t.64. & 2.epid. c.t.t. 35. & lib. de trem. palp. & conuul.c.6.

C A P V T XVIII.

Ex sudore, à sapore iudicato secundæ, tertiæ, & quartæ cruditatum regionis cruditates, in speciebus, distinctas Galenus nos dignoscere docuit.

Connexio. Textus & explanatio. Sudor acidus Salsus.

C

VErùm amabo ad Galeni textum redeamus, cum dixerit pergendo *considerãdum, ad hæc est non solùm de vrinæ multitudine, & qualitate, sed etiam de sudoris qualitate: hic nanque partim acidus*; tuncque vel ichor pituitæ acidæ, aut melancholiæ, seu atræ bilis, materiæ sudoris serosæ commixtus erit *partim salsus est*. Tametsi omnis sudor salsus aliquantulum sit, ob serosum excrementum, quod sanguinis vehiculum est, & quod vrinæ superfuit, quodque ceu sudoris materia in quocunque sudore principaliter efflulit. Nihilominus de hoc Galenus minimè loquitur, immo quoniam sudor adhuc salsus magis euadit, aut salsæ pituitæ ichoris commixtione; vel paucæ portione ichoris bilis amaræ, qui cum sero sanguinis commixtus causa est salsi humoris, vt lib.1.c.de pituitæ salsæ generatione, iam dictum est in hoc opere, nec non qui per sudorem egreditur.

4. De tuen.san. c.4. 8. De dec Hip. c.5 & 6. epid.c. 2.t.38. 1. De san.tuen. c.12. 2. De diff feb.c. 6. 10.De sim. me. fac.f.75. 5.De vict.rat.in m a.t.62.&1.de ar.cur.ad Glau. c.9.&4 de tuen. san.c.4.

C A P V T XVIX.

Idem Galenus ex lutoso sudore efficit: Vnde de tertiæ concoctionis excremento verba fiunt. D

Sudor lutosus.

Sudor tertiæ cõcoctionis tenue excrementũ nõ est propriè. Tertiæ concoctionis excremẽtum tenue est inuisibilis perspiratio.

PErgit autem Galenus depromens *partim veluti lutum* sudor nanque lutosus, sordidusue, me quidem iudice ex sordis in summo corpore collectæ permixtione consurgit: cum in qualibet concoctione duo quidem excrementa reperiantur, quorum alterum tenue, aliud verò crassum est: Sudor autem, vt Galenus fassus est, vtique tenue excrementum est tertiæ concoctionis, attamen impropriè sudor naturalis excrementum tertiæ coctionis tenue habetur; sicuti etiam impropriè vrina excrementum secundæ coctionis tenue existimatur, cum propriè secundæ coctionis tenue excrementum bilis hercle sit sub hepatis cauo in cysti felleo reposita. Manet ergo tertiæ coctionis inuisibilem certè ambitus totius corporis perspirationem tenue excrementum esse: vt clarè ex his Galeni verbis elicere poteris. *Verùm in ipsa prima carnis generatione duplex prouenire excrementum necesse est, alterum crassius, alterum tenuius excrementum sequitur. His excrementis*

4. De tuen.san. c.4. 5.Meth.c.1. 8. De tuen.san. c.12.

1.Meth.c.3.

etiam

A *etiam per vniuerſum corpus ſemper prouenientibus, quod tenuius eſt ipſa inuiſibilis eſt perſpiratio* fuliginum, ſeu fumidi, ſeu euaporoſi excrementi: *Quæ perſpiratio etiam ſubinde fit viſibilis, quoties vel naturalis calor languet*, iſthæc enim fuliginoſa, ſeu fumida, aut vaporoſa expellere cum non poſſit, immo calore naturali deficiente hæc excrementa aerea, ac inuiſibilia craſceſcunt, ac in aqueam tranſmigrando naturam viſibilia euadunt: *vel nutrimento vtitur ampliore, quam iuſtum ſit*, tunc etiam excrementa ea aerea, in aqueam vertuntur, iiſdem rationibus allatis, grauato nempe calore innato: *vel motus quiſpiam vehementior animali contingit*, quo tempore calor naturalis coquere optimè nequit, hinc ea excrementa aerea in aqueam euadunt ſubſtantiam. *Alterum nimirum tertiæ coctionis craſſium excrementum eſt ſordes, quæ in ſummo corpore noſtro colligitur.* Quorum etiam excrementorum hoc modo Galenum meminiſſe inuenio. *Nam ſi ſordes eſt craſſum illud, ac terreſtre, quod reliquum eſt eorum, quæ per latentem tranſpirationem euacuantur.* Si itaque ſanguis in ſecunda coctione admodum excrementoſus, ac lutoſus, craſſiorq; valde æquè contingat: tunc etiam in tertia coctione facillimè excrementum craſſius longè maiori in copia quàm par eſt oboritur: quod ſi ſudori commiſceatur, ſudor vtique non niſi ſordidus, ſimulque lutoſus egredi valet: ſicuti vnctuoſus ſudor colliquatiuus ſe habet: cum in carnis colliquatione, ac omnino præter naturaliter fiat: ſæpe autem ſudor is vnctuoſus, ſordidus quoque B ſimul contingere ſolet: cum lutoſus etiam à calore vſtiuo fiat dum calor ipſe vſtiuus ſanguinem craſſiorem, ſordidum, ac lutoſum in ſudorem eum conuertit, frequenterque etiam cibis exiſtentibus craſſioribus, ſordidis, ac lutoſis, ex quibus talis ſudor facilè emergit.

Margin notes (left): 10 De ſim. med. fac. c. vlt. & 1. de com. med. ſ. lo. cos fol. 131. B. — 3. De ſympt. cauſ. c. 4.

Margin notes (right): Quæ viſibilis fit tribus de cauſis. Prima. — Secunda. — Tertia cauſa. — Tertiæ coctionis excrementum craſſum eſt ſordes. — Sordidi ſudoris cauſa. — Vnctuoſi ſudoris ratio.

CAPVT XX.

Idem Galenus ex ſudore fœdo odori iuncto oſtendit.

Galenus autem ſuum inſtitutum pergendo, exarat, *aut virus planè olet* is ſudor etenim non niſi vtique putredinem in venis extremis magnam, fætentemque ſanguinis, humoris ue indicat. Non enim à parua putredine in extremis concitata venis ſudor fœtidus inuehitur: neque à magna putredine in intimis venis cordi propinquis orta, fit: Attamen interdum in corporibus calidis, ac humidis, ſanitate integra gaudentibus quæ ad putrefactionem valde parata apparent, ſudores fœtidos profluí patet: hinc partes ſub C axillares fœdo ſudore fœtere liquet, cum hæ partes carne denſæ, non perſpirabiles, & cócauæ ſint: Vnde in carne, carniſque poroſitatibus tunc eò, quia omne tertiæ concoctionis excrementum allatum tam tenue, quam craſſum retinetur, inibique ſine perſpiratione incluſum: non niſi putreſcere poteſt: hinc etiam conſequenter neceſſe eſt, vt fœtidus ſudor efflorefcat, qui etiam in cute manet concauitatis cauſa; quare vlterius eum ſudorem fœtere quoque iuſtum eſt. Quocirca ſudores fœtidi, cruditates in venulis extremis, aut poroſitatibus facilè putreſcibiles adeſſe denotant. Sed inſuper, vt ait Galenus ſudores malè olẽtes ab omnibus eduleis cibo aſſumptis, acidis, ac ab alijs iis ſimilibus facilè corruptibilibus oriri pro comperto habetur, dum humores putridi, fætidique, ex ijs alimentis oborti, ſero ſudorifico commiſcentur: præterquam quòd etiam hi humores ſanguineæ maſſæ ſeroſum excrementum ſudorificum tetro odore parere valent.

Margin notes (left): 4. De tuen. ſan. c. 4. — 8. Meth. c. 7. — Gal. ibidem. — De à tenuante vict. rat. c. 1.

Margin note (right): Sudor fœtidus & eius cauſa.

CAPVT XXI.

Sudorem vniuerſi corporis omnium quatuor cruditatum regionum ſuccorum notam eſſe indicatiuam. Quomodoque ſudoris horum ſuccorum colorem, & ſaporem deprehendere nos poſſe, Galenus docet.

D

Cæterùm quæſo huius ſudoris ſermonem laconicè perpendamus, vt ad alia ſigna accedamus vtiliora. Inquit Galenus pergens, *licet autem hoc ex ſtrigili deprehendere cum lauantur. Sæpe nanque amarus planè apparet, qualis vtique morbo regio laborantibus emittitur*, quia cum ſudore erit amara bilis aquoſa, cuius amari ſudoris etiam meminit alibi, *eius verò dignotio etiam citra guſtum facilis eſt ex ſolo colore*, cum dixerit ſudores odorem & colorem, & guſtum excremento, quod per ſudores euacuatur ſimilem habere, quod de ſudoribus præternaturalibus intelligas, ſuccos incoctos in vniuerſo corpore inexiſtentes indicantibus, ſicuti ſudores naturales habent odorem, colorem, & guſtum ſeroſæ tantùm humiditatis, quæ excrementum tertiæ coctionis eſt tenue, im propriè tam enarratum. Quoniam igitur de cruditatum vniuerſi corporis dignotione, ex guſtu, & odore,

Margin notes (left): 4. De tuen. ſanit. c. 4. — 14. Meth. c. 1. 10 De ſim. med. ac. c. de ſudore. De ſym. cauſis 3. c. 3.

Margin notes (right): Textus, & explanatio. — Sudores qui præternaturales, & qui naturales. Cruditates totius vniuerſi corporis ex ſudore à guſtu, ab odore & à craſſitie ſudoris agnoſcuntur.

& odore, & craffitie, fudotis defumpta verba iam fecerit, proinde idem per fudoris colorem hautitut, cum fudor eo excremento crudo fuo colore tingatur, exarans *quippe pallidus pro eiufmodi bilis ratione apparet: fæpe tamen poft validiffimos labores, & vehementem æftum planè flauus confpicitur* omnibus enim patet in maximis laboribus, ac in ingenti æftu fanguinem venæ cauæ ignefcere, ac fanguinis igniti partem tenuiorem bilem colore flauo fieri, quæ vnà cum ferofo recremento fudorifico per cutis poros facilè exitum habet. *Aliquando medius, atque ambobus mixtus cernitur veluti quodammodo ex pallido flauus. Ad eundem modum & ipfius bilis humor fe habet, quando hunc quoque in vomitu, deiectioneque, aut pallidum, aut flauum, aut ex vtroque compofitum licet intueri.* Hoc autem declarato exemplo vomitus, ac deiectionis, ait, quod quislibet horum trium humorum fero fudorifico commixtus fuerit in fudore, femper eum fuo colore deprehendere poffimus. *Qualifcunque vero is in corpore habetur, tale neceffe eft appareat ferum.* Deinde epilogando, ait fudores per guftum, odorem, fubftantiam, & colorem notam effe excrementorum eorum, quæ vniuerfo corpori infunt, ficuti vrina tantùm eorum, quæ in genere venofo abundant, nota eft. *Ac fudor quidem fuceorum, qui in vniuerfo corpore abundant nota eft: vrina eorum tantùm, qui in vafis continentur. Omnino ergo nihil omittendum, fed fudor quoque ipfe, (vt modò diximus) infpiciendus.* Et ait vt nobis liceat, quòd patientes, ac fudore laborantes doceamus, vt fuum deguftent fudorem. *Aliquando verò ipfum qui afficitur guftare fudorem fuum quo certius internofcatur, iubemus. Id quod aliquando fua fponte accidere folet, dum ex fronte, & eius partibus in os fæpe dilabitur.*

Textus & commentus. Sudores biliofi colore flauo. Aut colore pallido. Vel colore cõpofito ex flauo & pallido. Textus & commentus. Textus & commentus. Textus & commentus. Textus & commentus.

A 4. De tuen. fan. c.4. Ibidem. Ibidem. Ibidem. B Ibidem.

CAPVT XXII.

Cruditatum fecundæ regionis, hoc eft, generis venofi notas ex vrinæ confiftentia, colore, quantitate, odore, liquore, & contentis defumptas Galenus colligit.

Connexus. Text. nota per vrinam. Commentus. In vrina fubftantiæ confiftentia, color, quantitas, odor, liquor & contenta perpēdenda funt.

Poftea verò Galenus (vt promiferat) notas cruditatum per vrinas capiendas, fuccorumque in venarum finu exiftentium nobis tradit, inquiens. *Aeftimare præterea vrinæ tum confiftentiam, tum colorem oportebit: Sed nec quæ in ea pendent, aut fidunt prætermittere conueniet, fed omnia perpendere.* In vrina præter fubftantiç confiftentiam, & colorem, & quantitatem etiam odor, liquor, & contenta, feu hypoftafes funt, quę omnia expendenda funt ait Galenus ad humores inconcoctos, feu coctos dignofcendos. *Ciuifmodi enim fanguis fit, qui in vafis continetur, ea planè oftendunt, quando fi is biliofus fit, ferum quoque eius biliofum effe neceffe eft, idque pro vtriufuis bilis ratione fimili modo pituitofum fi is fit pituitofus.*

Ibidem. C

CAPVT XXIII.

Vrinam, cruditatem, feu concoctionem fuccorum venarum ex colore, vt ex faciliori, & notiori nobis fignificare ait Galenus, Vrinæque colorem naturalem fubrufum effe demonftratur.

Connexus. Vrina quid fit. Vrinæ color naturalis fubrufus & quæ caufa. Mercurialis. Montanus. Cur fubrufi coloris vrina naturalis fit, à Montano redditur caufa.

B vrinæ colore exordium defumit Galenus, ceu à faciliori nota, ac vniuerfaliori. Quandoquidem vrinæ naturalis color, feu ferofi recrementi, quæ vna fuperfluitas totius maffæ fanguineæ eft fecundæ concoctionis in venis contentæ ex aquofa, & ferofa humiditate prodita citrinus quidem elarior, & pallidus clarus effe debet, vt medius color inter extremos colores vrinę, vt adnotauit Mercurialis ex Galeno primo de Crif. cap. 12. ità exarante. *Quæ quidem optimè cocta in ys, quæ fupremum fanitatis gradum confiderare oportet: talis enim eft fubrufa, & fubflaua, magifque fubrufa, quàm fubflaua,* & etiam deinde ait, *optima autem omnium vrina fubrufa, ac fubflaua eft, quemadmodum antea diximus,* & ait etiam. *Poft hanc eft fubpallida, pallida verò iam, & fubrufa eft.* Montanus verò de hac re ita exarat. *Eft enim color medius inter album, & flauum ficuti eft cortex citri, & ifte color, color fubrufus eft, qui parum declinat à colore citrino magis verfus pallidum, quemadmodum eft palea hordei, is erit color fubrufus: fed talis vrina optima habet talem colorem, quia ei non eft admixta flaua bilis, fed eft ab ea feparata. Sed vnde, & quare habeat huiufmodi colorem fubrufum? adquirit à concoctionibus talem materiam, vbi femper relinquitur aliqua pars fanguinis, & ei admifcetur. Verùm quia bilis nihil aliud eft nifi pars fanguinis fpumofa, feruens, & tenuis, inflammans in concoctione*

D In 3. de morbis vulg. com. 1. c. 5 & de anat. vit. c. 12. De atra bile c. 8 in fine. Mercu. lib. 3. de excrementis c. 4 Mont. 2. de vrina c. 2.

aquofita-

A *aquoſitatem, quæ ei admiſcetur; ideo cum ſit concoctio ſanguinis ſemper bilis ei admiſcetur, & in ipſo eſt, quæ eſt pars inconcocta, licet enim ſeparata ſint omnia excrementa, tamen quia, vt diximus ibi eſt pars ſanguinis valde ſubtilis, quæ eſt pars minima, ideo quod facit, ibi parum eſt, & tamen tingit vrinam eo modo quo diximus, & ideò hæc vrinalis aquoſitas fit in colore ſimilis paleæ hordei.* Mihi autem videtur vrinam optimum ſanguinem indicantem colore eo ſubruſo decoratam eſſe non modò, vt in ſanguificatione facta in hepate à calido innato à bile eum acquirat colorem, verum etiam tum à bile flaua, tum à pituita tingatur. & ſicuti ſanguis profectò ſua forma *in medio eſt bilioſorũ atque horum, quorum vtique genus vno vocabulo appellare licet, vel crudum ſuccum, vel pituitam*, ita etiam congruum eſt, vt humiditas ea ſeroſa, & aquoſa, quæ ſanguinis ſuperfluitas eſt, medium acquiret colorem ab vtriſque ſanguinis extremis allatis. Vnde Gal. ait ruſum colorem de albedine, de flauitie, & rubedine participare, vt lib. 1. c. 2. iam dixi. Vnde is color æquè tum à ſanguine, tum à melancholia naturali, tum à bile flaua, tum à pituita naturali neceſſariò in vrina acquiritur: etſi non videatur à melancholia eam tingi poſſe, ob melancholiæ denſitatem colorẽ eius non relinquentem. Quocirca naturaliter vrina eſt ſubruſo colore tincta, ceu color ſubruſus medius ſit æquè participans, tam de albo pituitæ, quàm de flauo bilis, ac de rubeo ſanguinis colore.

4. De tuen. ſan. c. 4.

3. De criſ. c. 11.

Propriũ exiſtimatio curationæ naturalis color ſubruſus ſit, cau ſa aſſignatur.

Vrina naturaliter à ſanguinis rubeo colore, & à pituitæ albo core, & à bilis pallido colore flauo æquè ſuũ colorem ſubruſum acquirit, non autẽ à melancholia.

B Præter naturaliter verò vrinæ commiſcetur vnumquodque excrementum omnium humorum venarum; immo etiam per vrinam quandoque abſceſſus excernuntur, nec non ſpiritus flatuoſus euacuatur. Neque obijcias ſi dixeris ſerum nudum eſſe album per ſe. Vnde à pituita non pẽdet, vt ab albo agente. Quia dico quòd ſerum, vt frigidum, & humidum, ac album eiuſdem generis eſt pituitæ vnà cum pituita ſimul cum chylificatione in ventriculo genitum. Exinde vnà cum chylo in hepate in ſanguificatione ſubſtantiæ conſiſtentiam mediam inter craſſam, ac tenuem æque tum à pituita, tum à bile acquirit, vt vrina laudabilis fiat, hinc etiam coloratur ab vtroque excremento. Verùm cum Gal. de cruditatibus bilioſis principaliter curandis agat; ideò prius ait, ſi cruditates in venis bilioſæ fuerint, ſerum quoque bilioſum eſſe neceſſe eſt: poſterius verò de cruditate propriè verba fecit, nempe de pituita, & ſicuti flaua, aut pallida vrina bilem crudam notificat venis ineſſe, ac ſanguinem ſupra iuſtum modum eſſe percoctum: ita alba vrina pituitã crudam enuntiat, ac ſanguinem inconcoctum, vt ex ijs Gal. verbis licet colligere, *illa nanque ex ſanguine fiunt, vbi ſupra iuſtum modum eſt percoctus; hi verò ex eo nondum perfecto.* Hinc vrina alba, & nuda in omnibus debilitatem, & corporis frigiditatem ſignificat, lib. Galenus ſpurio cum dicat Hippocrates. *Quibus vrinæ albæ, & perſpicuæ, malæ, præſertim ſi in phreniticis appareant.*

16. de morb. vulg. com. 5. tex. 31.

1. prog. com. 2. tex. 17

Gal. com. 4. aph. 71.

Obiectio.

Solutio.

Vrina flauo tincta colore cruditatem bilioſam flauam in venis adeſſe denotat. Sicuti alba vrina pituitam crudam oſtendit.

4. De tuen. ſan. c. 4.

De dynamid. ip. 35.

4. Aph. 72.

Vrinæ albæ ſignificatio.

C Et Gal. in comm. ait *Aquoſæ autem vrinæ (tales enim ſunt albæ, atque perſpicuæ) magnam cruditatem oſtendunt, & præterea flauæ bilis totum impetum, ſurſum in caput factum fuiſſe.* Aquoſus enim humor frigidus, ac humidus, & albus ex pituitoſi humoris genere eſt, per modum cruditatis genitus in ventriculo primo, deinde in hepate, vt antea aſſerui veluti ferè ſit pituitæ pars tenuior, & crudior, ſicuti vrina rubea ſanguinem abundare ſeroſiorem, tenuiorem, & crudiorem in iecinoris venis, ac in profundo corporis hepatis contentum, nempe in genere venoſo ſignificat. Quam vrinam albam, tenuem, & aquoſam in textu illico ponit hoc modo. *Ergo vbi crudus planè is eſt, vtique tenuis, aquoſaque vrina cernitur, nihil nec quod ſidat, nec quod pendeat in ſe habens. At vbi is concoctus eſt, hæc in vrina apparent, atque etiam nubeculæ quædam deſuper tenues ſuperſtant, veluti quod in ſummo lacte colligitur, & quod in ſummo refrigerati iuſculi concrevit.* Hic vrinam iam allatam, crudum ſanguinem oſtendentem ponit, nec non vrinam laudabilem ſeu bonam, ſanguinẽ concoctum ſignificantem ſtatuit oppoſita enim iuxta ſe poſita magis eluceſcũt. Verùm hic Gal. id facit non modò, per vrinæ colorem, ſed etiam per contenta, quæ vrina in ſe habet; quæ ſanè veluti vrinæ forma ſe habet, tum quia vltimum excrementum eſt cuiuslibet coctionis in venoſo genere venæ cauæ facta; vt patet: cum plures gradus coctionis ſanguinis ſint, nam vltra primam

Ibidem.

Quandoq. vrina alba aquoſa eſt cum bilis flaua ad cerebrum aſcendit.

Gal. in 3. de m. vulg. com. 1. t. 5. & 1. progn. com. 2. t. 27 & 1. de criſ. c. 12. in fine 4. De tuen. ſan. c. 4.

Textus, & commentus.

Hæc pars textus Gal. per eundẽ Gal. explanabo ex verbis com. 2 prog. 36. à Gal. ſtatutis Ver. alſ quæ prius ſunt præcognoſcẽda ac præſtatuẽda.

Mont. 2. de vrinis c. 6.

Contentum in vrina quid ſit: vt vrinæ forma.

D alterationem factam in venis meſeraicis primus gradus coctionis ſanguineæ maſſæ in cauo hepatis fit, ſecundus verò in gibbo ſanguificatur, tertio in venarum ſinu, vbi etiam pituita coquitur, ac in ſanguinem probum tranſmigratur. Quartus verò in venis extremis, tum etiam eò, quod ſignum eſt contentum in vrina oſtendens bonam, aut malam ſanguificationem factam, vt vltimum tale excrementum illius ſanguificationis, cum ſit vrinæ pars craſſa, cuius ſeparationem à parte liquidiori ſemper explorare tenemur, vt à nobis cruditatis, ſeu coctionis nota principalis obtineatur. Cætera verò in vrina habentur tanquam materia tantùm.

Plures gradus coctionis ſanguinis.

Nẽpe quatuor.

In progn. com. 1 t. 42. in fine. 4. De tuen. ſanit. c. 4.

*

CAPVT

A

CAPVT XXIV.

Vrinæ contenta cruditates in genere venoso existentes ostendentia declarantur.

Cruditatum secundæ regionis ex vrinæ colore omnibus flatutis significationibus, Ideo nunc idem explanare oportet ex vrinæ contentis, quæ significatiua sunt, vt vrinæ forma. Quorum naturam primo indagabo; postea cur ea necessario gignentur veram tradam causam. Denique eorum geneticam, & specificam dilucidabo naturam. Proinde aducto coctionem in venis ab Hippocrate veluti puris perfecti, ac optimi generationem desumi, vt Gal. etiam fecit per similitudinem generationis puris cocti, & optimi in phlegmonibus geniti, & ait ex Hippocratis sententia, dum humores crudi cocti facti sunt, pus appellari, quod etiam alibi magis declarat. Hinc Hippocrates ait pus alimentum esse venæ, & arteriæ, cum de parte cocta, & vrinæ contenta intellexerit, hypostasis enim vrinæ pus appellatur coctum, & optimum in venis, ac arterijs existēs. Cum autem Hippocrates pus optimum definierit, inquit. *Pus autem optimum album esse debet, æquale, & leue, ac quam minimè fœtidum: huic verò contrarium pessimum est*, & licet à Galeno alia definitio puris optimi posita fuerit, ab ista Hippocratis dissonās, tamen est eadem, cum dixerit, *superante igitur integrè ipsa natura, optimum fit pus conspectui album, crassum, & quaque versum sibi simile, leue autem tangenti, & minimè fœtidum*, crassum enim pus optimum est ad saniei differentiam, quæ subalba, ac tenuis est, in præternaturalibus dispositionibus, vt in tumoribus, ac vlceribus, quæ sanies pus imperfectum est, vt ex malo vlcere exit: Præterea per quaque versum sibi simile intendit æquale, secundùm quanlibet partem, tum in odore, & colore, tumque in substantiæ consistentia. Album autem pus gignitur duabus de causis, quarum alia philolophica, altera verò medica est; prior enim est, vt aer sua perspicuitate, dum humido admiscetur, aut calore, aut motu agitante, humidum quidem à fæce terrea depuratur, commixtumque cum sit aeri diaphano, spumosum, & album fiat, vt in vino nigro, & in mare viridi apparet. Hinc omne album est spumosum, & omne spumosum quoque album est. Quod Hippocratis, Platonis, Aristotelis, & Galeni autoritate mihi asseuerare facile erit. Hippocr. enim ait (vt etiam lib. de cert. medic. iam dixi) *humidum in corpore calescit, ac diffunditur, & à motu conquassatur, ac spumescit, cum humidum in corpore diffusum, & calfactum fuerit, & siue ex labore aliqua piam re spumuerit, dum ab ipso secernitur coitus imaginem repræsentat.* Vnde Hippocrates voluit ne dum in semine, sed etiam in qualibet re per spumosi corporis generationem albedinem fieri: Et etiam exarauit manifestioribus verbis. *Aer enim purus per tenues membranas pellucidus apparet, eamque sanè ob causam spumæ omnes albæ conspiciuntur.* Plato quoque hanc veritatem confirmare voluit, inquiens, *sæpe verò tenerioris, recentisque carnis portio quædam vnà cum aere colliquescit, deinde vento inflatur incluso, humiditate protinus circumfusa, fiuntque ex hoc ampullæ, quæ sigillatim propter paruitatem videri non possunt, functæ verò simul, & grandiores tumefactæ molem conspiciuntur, coloremque propter spumæ generationem habet album.* Aristoteles etiam idem in intendendo, habet. *amplum ex paruo ergit factum, & spissum ex liquido, & album ex nigro causa est quod spiritus immiscetur, qui factum efficit, & albedinem aperit, vt in spuma, & niue, nam & nix spuma est.* Alio verò loco ait, *aer autem perlucens albedinem facit, quemadmodum spumam, albedinem verò omnibus aer vaporosus præbet inclusus.* Cui veritati se ascribit Gal. vt Philosophus hoc pacto, *coloremque ex spumæ generatione album habet*. Quæ quidem albedo ab aere prout manet, aut non manet, in corpore albo emergit quatuor modis, vt exactè alio loco exaraui: causa igitur albedinis puris est, quia pus spumosum à calore naturali suo spiritu aereo genitum, per ebullitionem ampullas generantem, hinc etiam crassum, & spissum ex tenui, & liquido humore factum, nec non leue tactui est, cum à spiritu aereo innato calido suaui obortum sit; hinc lene non autem asperum, vt pus pessimum à calore igneo emanans est, & cum in ebulitione totum pus sigillatim in ampullis æquè commisceatur secundùm consistentiam, colorem, & odorem vt coctio, & alteratio sit optima: Ideò quoque pus optimum, aut nullum saporem habet, aut quam minimè fœtidum est eò, quia à calido innato temperatissimum conspicitur, cum omne agens in eius naturam passum conuertet: Vnde pus optimum non est toto genere præter naturam, immo hypostasis vrinæ sanorum planè secundùm naturam se habet, quæ pus dicitur tamen impropriè, ac per metaphoram tantùm. Cæterùm ea causa vniuersalis albedinis puris satis quidem non est, cum etiam sanguis à calore naturali aereo fiat, tamen rubeus gignitur à parte rubea, hoc est ab hepatis substantia, non autem à tunicis venarum, vt ait Galenus quam ob causam à parte, colore albo, sibi simili confici necesse est, quæ etiam causa simul sit, vt aer puri commisceatur: hinc pus leue fiat, ac spumosum, & crassum, seu spissum, & licet, dicatur à Gal. cinerulentum suo colore, id tamen ratione caloris præter naturalis dicitur combustiui, & putredinalis pus insuauissimum efficientis, vt

igneis

Marginalia (left): Coctio in venis crudorum succorum, similis generationi puris perfecti est. — Pus optimum ex Hipp. — Ex Galeno. — Commentus. — pus cur album. Prima ratio Philosophica est. Calor naturalis aereus est causa. Hippoc. — Plato. — Aristoteles. — Galenus. Explanatio. — Causa hæc non sufficit. — A partibus spermaticis albo colore puris albedo fit.

Marginalia (right): 4. Meth. med. c. 6 & 5. de diff. feb. & lib. de tum. præter n. c. 3. & com. 2. aph. 47. — 3. De nat. hum. t. 3. — B — Com. 2. de vict. rat. in m. a. t. 44. Lib. de alim. in fine. — Gal. attributo de vrinis c. 40. lib. prog. sect. 2. t. 42. & lib. prænot. pag. 47. in Foesio. — 2. De diff. feb. c. 6. — Cornel. Cels. li. 5. c. 26. Gal. de dyn. c. 1. lib. 5. 310 & de tum. præt. nat. c. 8. — Li. de genitura Corn. f. 40. — C — Li. de flatib. in Foes. p. 2. — In Timeo f. 419 col. 2. — 2. De gener. ani. c. 2. — 5. De gener. anim. c. 6. — 8. De dec. Hip. & Plat. c. 6. — Lib. 2. de colore inscripto. c. 7. — D — Gal. in 2 prog. t. 22. Gal. ex Hip. sententia comm. 1. prog. vlt. c. 43. Gal. com. 2. de nat. hum. t. 3. — 3. De gene. 33. 4. De vsu part. c. 11. & 13. & 5. de vsu partium c. 8. — Li. de fasciis com. 2. t. 33 in progn. com. 3. t. 42.

A igneì; ſpumoſum verò vocatur ab agente, à quo ſuam formam aſſumit. Gal. itaq; vt medicus albedinis puris optimi cauſam reddit, inquiens. *Ad hæc colorem eius reddi ſimilem ſemini par eſt cãdidum quidem, non tamen exquiſita ratione, veluti nix eſt: ſemen.n. à natura ducitur in ſolidorũ corporũ colorem exquiſita ratione: modicè pus ſi quidẽ ſemini nihil de cauſa præter naturã eſt permiſtũ, puri verò non aſſiduè quidẽ par, vt iam dictum eſt: permiſcetur tamen aliquid omninò, cũ ſanguis de proprijs opificijs exiliuit. Hæc itaq; cauſa eſt, ob quã candidũ ſemen, ac pus fiat: nã & pus quodammodo ſolidis aſſimilatur corporibus, quæ quidem ſunt conceptaculorũ tunicæ, neruiq; & copulæ, ac mẽbranæ, atq. ẽt cartilagines, oſſaq; Eadem ẽt cauſa eſt, ob quã, quod ſubſidet in vrinis candidum ſit: etenim & id veluti pus obtinet generationẽ, quod proportione reſpõdet inter id, & naturales humores inuectũ.* Ex quibus habemus puris albũ, cũ in ſe habeat à calore præternaturali quadantenus calorem cinericiũ ob putridum vſtũ nõ omnino à fęce terrea deputatum exactè non fit ab aereo ſpiritu innato albũ, vt nix eſt, neq; à partibus ſolidis ita exactè album, vt ſemen nihil præternaturalis continens in ſe. Pręterea ex Gal. dictis elicio eadem ratione contenta in vrinis candida fieri. Hinc hypoſtaſim in vrina coctum, ac probum ſanguinem in venis eſſe denotantem, albam quidem, leuem, æqualem, & cõtinuam eſſe debere, ait Gal. Cuius natura inter ſanguinẽ probũ, ac inter pus perfectũ ſe habet.

Cauſa puris albi Medica à Galeno aſſignatur nẽpe partes albæ ſpermaticæ pus efficientes, quibus.
Calor naturalis ineſt.
Pus non ita album vt ſemen nec vt lac.
Cauſa redditur.

1. De diff. feb. c. 6. vbi probat ſimilẽ putredinẽ tumorũ & vaſorum eſſe 2. de criſ. cap. 12. 4. de tuen. ſan. c. 4. & 2. de criſ. c. 27. 1. Progn. t. 42.

B

C A P V T · X X V.

Cur vrinæ contenta neceſſariò gignantur, ſimulq; concoctionem, ſeu cruditatem ſucci vaſorum oſtendant: Vrinamq; bonam mediocriter craſſam, ac à liquore ſeparatam eſſe debere, demonſtratur.

1. De diff. feb. c. 5. 2. Progn. t. 41.

Cauſa verò ob quam contenta ipſa gignẽtur, eſt eò, quia Natura ſemper humores aſſimilare, & ſoperuacanea, quæ non põt aſſimilare, expellere intenta eſt. Verum cum ſecundæ coctionis vltimum excrementum quale eſt contentũ in vrina, vt Gal. ait, aſſimilationem, & confectionem refugiat: Ideò quod melius eſt natura facere aggreditur, tum pro corporea ſanitate, & conſeruatione attingenda, tum pro ſeipſa quoq; in corpore humano particulari, manutenenda, cum aũt ſpiritus aerea ſubſtantia prędıtus calidi innati ſolidarũ partiũ, ſeu ſpermaticarum albarum ille ſit, vt primum agens corporeum ſalubre, & inſalubre facultatis coctricis inſtrumentaliter, pro qua re quidẽ ſpiritus ille, vnà cum ijs partibus ſolidis aſſiduè in quantitate, & qualitate conſeruandus eſt: igneus. n. factus, non ampliùs aſſimilare valet, neque coquere; hinc pro ijs corporibus ſolidis conſeruandis validis viribus, natura ſemper protenſa tantùm ijs partibus ſolidis corporis humani leſiones ſubtrahere nititur. Quam ob cauſam vrinarum contenta cocta, & optima naturaliter & alba à partibus ſpermaticis enarratis fiunt. Cõtenta verò hæc vel in ſanis ſunt ſolum, à calore naturali facta; vel in ægris primò à calore igneo putredinali corrũpẽte, ſubinde à calore naturali ſimul producta ſunt: oſtendunt aũt coctionẽ per eorum ſeparationem à parte liquidiori vrinę factam, tunc. n. oſtenditur caloris innati dominiũ ſupra ſuccos coquendos, cum denotetur, natura iam ſuccorũ concoctionem aggreſſa eſſe; hinc ẽt ſuperans, aut ſaltem ſuperatura pręcognoſcitur; ſicuti è contra, dum pars craſſa nihil à parte liquidiori ſeparabitur, naturã iam à cruditate ſuccorum aut victam iam, aut vincendam fore portendit, cũ nondum ſatis ſit, ꝙ vrina bona ſit ſubrufo colore, verùm ẽt vt mediocrem craſſitiem obtineat, vt ait Gal. *optime eſt cocta in ijs, qui ſupremũ ſanitatis obtinent gradum, conſiderare oportet*, cum dixerit ſuperiùs, *coctum, aut inconcoctum nomine quidem ſunt vnum ſicuti & genere; plurimã verò in eo, quòd magis, aut minùs differentiam babẽt.* Ideo ait primò de cocta exactè circa colorem, & circa conſiſtentiam, *talis.n. eſt ſubrufa, & ſubflaua, magiſq; ſubrufa, quàm ſubflaua: ſtatim verò, & hæc mediocrem craſſitiem babet. Nam quæ hac ipſa craſſior eſt, aut tenuior concoctionem imperfectam ſignificat*, redditq; rationẽ, *ſi quidem altera nondum in humorem conuerſa eſt, altera verò adhuc conturbata eſt.* Ideò Hip. ait. *Donec rufa fuerit vrina, ac tenis morbum crudũ ſignificat*, cum nõ ſatis ſit color ſubrufus; verùm ẽt, vt moderata craſſities in ea ſit, atq; vt pars ea craſſa à liquidiori parte ſeparetur, cum dicat Gal. *Liquet aũt, quòd neq. aliquid ſubſidet huiuſmodi vrinis, neq; enim contingit, ut quæ tenuis ſufficienter fuerit, vel ſi multo tẽpore quieta ſteterit aliquam recipiat ſecretionẽ adeò, vt craſſior pars, quæ in ipſa pendebat ſubſideat, tenuior verò ſuperferatur, nã hoc ſolùm aduenit ijs, quæ aliquam craſſitudinem habent*, & alibi ait *ipſius craſſi à liquidiore ſeparatio, &c.* Quam ob cauſam vrina alba, ac tenuis duplici ratione cruda eſt, & à colore, & à tenuitate, cuius meminit Gal. in tex. antea poſito (vt ijs iam poſitis ad explanationẽ accedã) & etiam Hipp. & Gal. aiunt, vrinas tenues crudos indicare morbos: inſuper etiã quòd craſſæ non ſubſidentes, vt craſſiores à calore natura non regulatæ idem ſignificant, vt iſti autores autumãt, tenuis quidem vrina, cum nondum à calore naturali in humorem coctum reddita ſit, quia dum coquitur, maſſa ſanguinea neceſſariò ſemper ſedimẽtũ, aut ſuſpẽſũ, aut ſublimis nebula in vrina efficienda aſſimilationẽ refugiens, vt vltimũ excremẽtũ adeſſe debet. Craſſa verò nimis nõ ſubſidẽs, hoc eſt, nõ ſeparata à parte liquidiori, cũ à calore naturali ea craſſities facta nõ fuerit, imò à

Cauſa cur in vrina contenta procreantur.

In 6. de m. vul. c. t. 15. & 2. de decoro Hip. c. 7. & com. 2. aph. 15 & 5. de ſim. me. fac. c. 9.

11. Meth. med. c. 5. & com. 2. de nat. hum. t. 1. In 6. de m. vulg. com. 3. t. 5.

C

In 1. de m. vul. c. 2. t. 46. In 1. de m. vulg. c. 2. t. 46.

Contenta hæc vel in ſanis vel in ægris.

Contenta hæc coctionẽ oſtendunt ſi facile à liquidiori parte vrinæ ſegregentur.

4. De ſa. tuen. c. 4. & 1. de diff. feb. c. 6.

Vrina optima habetur, ꝗ mediocriter craſſa eſt & cuius contenta à liquida parte ſeparetur.

2. De criſ. c. 12.

Tenuis vrina ac turbata cruditatem denotat.

Eodem loco 1. de criſib. c. 12.

D

In progn. com. 2 t. 30. Lib. 1. de criſ. c. 12. 4. De tuen. ſan. c. 4.

3. De m. vul. ſec. & com. 2. t. 5. Eodem loco.

Ad textum explanandũ nota. Cur tenuis vrina cruditatem ſuccorum in venis oſtendat.
Cur tenuis vrina cruditatem oſtendat.
Cur nimis craſſa idẽ denotat nempe turbata.

calore præternaturali cõturbante. *Cũ crassas ẽt fuiſse indicet, nec subsediſſe vrinas planè sint illæ ex conturbatis, ac turbidis vt solet hic appellare, quæ semper turbationem crudam annuntiant multo prædità spiritu flatuoso*, vt mustũ. De tenui aũt alba, quę talis mingitur, & talis permanet, quę sũmũ cruditatis obtinet, Ita Gal. ait. *Quæ verò ad summũ incocta est has oẽs vincit, est aũt aquosa exquisitè, neq. iam coqui incipiens, qualis turbulenta, neq in spe, vt coqui debeat, sicuti quæ paulo post perturbatur, sed veluti desperatæ coctionis accidens, quæ talis est venosi generis passio existit, qualis est in ventriculo extrema ipsa cruditas*, ac deinde ait, *praua aũt sufficienter est, quæ tenuis, & alba est sicuti aqua: nã simplex quidẽ non est dispositio: sed vltimæ est imbecillitatis inditiũ*, cum aũt plures coctionis gradus sint per separationem partes crassæ sublimis, aut suspensę, vel subsidentes: Ideò de primo modo non dixit in textu: sunt. n. nebulæ, vel sublimes, aut suspensæ, vel subsidentes, quoties à parte liquidiore vi caloris innati separatę sint, tamẽ nebula alta cruditatẽ ostẽdit. Verũ per nubeculam intelligit sedimentum in primo gradu, cũ quatuor gradus sint perfecti sedimẽti, vt infra patebit.

A

Gal. eodem lo. co.

Vrina tenuis & alba summum cruditatis habet.

1. De crisibus c. 12.

Etiam lib. de vrinis c. 40.

1. De cris. c. 12. & com 4. de vict. rat. in m. a. 177.

C A P V T X X V I.

Vrinæ contenta, seu hypostases quid sint: & quæ hypostases optimæ sint probam succi coctionem, aut cruditatem significantes.

B

EX hactenus autem statutis, inuenio eam vrinæ partẽ crassam, quæ & hypostases, & contenta appellantur, à parte alia vrinę quidem liquidiori separatam esse: vt vniuersaliter omnia, quæ crassa in vrina sunt, comprehendantur ex Gal. verbis: Contenta nanq; vocantur prout à parte liquidiori continente vrinæ à cõtineantur. Hippostases verò nuncupantur ea contenta quatenus illi atomi, seu corpuscula, nondum in nebulã conuersa in parte tenuiori vrinæ sũt. Vnde hoc modo hypostasis accepta communis quidem est; & vrinæ subinguali, & vrinæ moderatæ crassæ, tũ separatę à parte liquidiori. Verùm in plerisq; hypostasis pro sedimento, & pro suspenso, quod ęneorema vocatur, & pro nebula sublimi. Etsi hypostasis pro sedimento interdum appelletur, cũ in lib. Gal. ascripto de vrinis c. 40. habeatur, *qualis est nubecula. suspensũ & ea, quæ in fundo est, hypostasis*. Sedimentũ aũt seu hypostasis nihil est, nisi vltimũ sanguificationis, seu coctionis sanguinis excrementũ: quod in sanguinis generatione, & partiũ assimilatione naturę cõfectionẽ refugit, nõ ita alteratũ, vt sanguis est, vt antea ex Gal. iã dixi, & quod in vrina subsidet, in venis quidẽ genitum nõ extremis tãtum, neq; in vltima solũ coctione, vt voluit Auer. & Actuarius: sed in omnibus venis, ac in quacunq; coctione in venarum sinu venę cauæ, & partis gibbę hepatis celebrata, seu genita. Quę quidẽ hypostasis, vt facta sit, à calido innato omnino coquente, ac vt indicet optimam coctionẽ massę humoralis iam iam factã fuisse; alba, leuis, & æqualis, continuaq; esse debet, ait enim Hip. *Vrina in febre albũ, & leue depositũ habens sedimentũ celerẽ liberationẽ denunciat.* Et postea. *In vrinis nubeculæ albæ quidem, & quæ infimum locũ tenent vtiles sunt, rubræ verò, nigræ ac liuidæ molestiam exhibent.* Vnde quandoq; ab Hip. nubeculas aliquando depositum sedimentum vocat, vt etiam Gal. Tandem Hip. ait. *Vrina aũt optima est, si sedimentũ candidũ fuerit, leueq; & æquale per omne tẽpus, donec morbus iudicatus fuerit: securitatem. n. ac morbum fore breuem significat: si verò intermittit, atq; interdum puram emittit vrinã, interdum subsidet candidum, ac leue, morbus diuturnior, ac minus securus est.* Gal. verò de quantitate etiam partis crassæ à liquidiori separatæ expressit respectu coctionis, quę fit ad coctionem omnino factam considerare, exarans. *Nam cũ adhuc coquitur sanguis, vrina, quæ mingitur, leuẽ, & æqualem, & albam subsidentiã ac multã facit*, quod in sanis corporibus intelligit vt expressit, cum in quantitate mediocri esse debeat, & humidi alimenti cocti proportionatũ sedimentum. Vnde postea addit, *iam verò perfecta coctione color quidem vrinæ intenditur, minus autem subsidet*, Ratio est, quia à calore omnino coquente pars crassa quadantenus assumitur. Vnde massa humoralis magis calefit, hinc color rufus, qui subpallidus est, intensior fit, vnde pallidus euadit. Quocirca non satis est, vt vrina mediocriter crassa, quæ separata sit à liquidiori parte, facilè, seu repente; cum ẽt alba esse debeat, leuis, æqualisq; Hinc ait Gal. *Non tamẽ si ẽt mediocriter crassa fuerit, & breue quicquid quod subsidea, habuerit, iã cocta erit: si n. vel farinæ hordei crassiori, vel squammis, vel furfuribus similes subsidentias habuerit, vel nigras, vel virides, vel liuidas, vel fætidas præter id quod quæcunq; tales sunt cruditatẽ habent ẽt alioquin sunt perniciosæ*, ergo cocta vrina sedimẽtũ album, & leue habet. Addit verò Gal. vt in optima coctione massę sanguineę sedimentum depositum etiam continuum esse debeat, inquiẽs. *Perfecta igitur coctio est, quando in vrinis subsederit aliquid album, et leue, & æquale, & continuum*, cum tale sedimentum optimũ non intermittens in ægris esse debeat: si nanq; intermisserit, tunc humor in vna parte coctus, in alia vero parte crudus esset: Quando quidem per totum tempus vsq; ad morbi iudicationem sedimentum continuum esse debet; si humores vitiosi vbique, & penitus cocti fuerint, vt Hippocrates, & Galenus asserunt. Insuper sedimentum minime fætidum esse tenetur, cum dicat Galenus, *optima verò vrina, quæ ex putrescente humor coctionem à continenti vase suscipiente perficitur, est, quæ album, & leue, & æquale, & minimè fætidum sedimentum habet.* Verùm

Contentorum nomina.

Hypostasis.

Sedimentum, Suspensum. Et nebula.

Contentũ quid sit.

1. De crisi. c. 12. & 4. de tuend. c. 4.

4. De vict. rat. in m. a. cont. 78.

C

1. Progn. 42. & coacæ prænot. 575 & 577. p. 162. & 163.

4. Collig. c. 24.

1. De iudic. vrinæ c. 3.

Hip. 2. prog. 2. 36

Gal. 1. de cris. c. 12. & c. 17.

Sect. 2. coacæ prænot. 575.

Sectione coacæ prænot. 577.

Hip. 2 prog 20. & 36 & 4. aph. 71. vt ait Gal. com. 2. progn.

2. Prog. 26. Hip. qui idem posuit lib. prænot. p. 48 in fine ex Foes. Iisdem locis.

Vrina in febre album & leue sedimentũ continens celerem denotat solutionem.

Vrina optima ex Hippocrate.

Ostendens morbum breuẽ aut longũ futurum

Hęc vrinæ inculpabilis est vt Gal. in com. & com. 2. progn. t. 2

Cõtentorũ quãtitas perpendenda, q subsideat.

Sedimentũ quibus copiosum est.

D

Contenta leuia & æqualia esse debẽt vt coctionem denotent, & alba.

Vrinæ contenta perniciosa cruditatem ostendentia.

Loco citato.

Sedimentum id contentorũ depositum coctionem denotans etiam continuũ esse debet non autem intermittens.

1. De crisib. c. 17 & lib. de vrinis c. 40.

Hip. 2 prog. 26. Gal. 1. de dif. fe. c 6.

Et minimè fætidũ esse debet.

1. De diff. feb. c. 6.

A rùm ſedimentum etiam alio modo cōtinuū eſſe deuincitur, nēpe vnitum, non aūt diuulſum. At vero hic dubium exoritur, an in ſanis hoc ſedimentum eſſe poſſit, vel tantum hypoſtaſis ſublimis, ſeu ſuſpenſum, quod etiam æncorema vocatur, cum nubeculas ſtatuat Gal. in textu in ſublimi parte vrinæ exiſtentes, ac ſuper natantes, bonam indicantes coctionem, quarum etiam cū alibi meminerit, inquit. *Itaq; ſæpenumero (vt dixi) ſupernatat in vrina deſuper, quam ego nubeculā propriè ſoleo nominare,* quod ex Hip. ſententia iam fecit. Cui dubitationi ex Gal. ipſius verbis ſatisfaciam, aſſerentis in corporibus ſanis partē craſſam copioſiorē eſſe in vrina, dū fit coctio, quā perfectè facta coctione, & ſignum eſt, quod plus copia humoris, qui crudus appellatur euacuetur, vt in pueris, & in alijs plurimo cibo vtentibus, & otioſis eſt videre: hinc ēt cruditatibus iſti repleti ſunt, & copioſiorē mingunt hypoſtaſim, vrinamq; colore clariorē eſſe, vt Gal. eum locū eſt perlegere. Hioc ait Montanus *corpus aūt exactiſſimè ſanū non habet contenta, præſertim ſi rectè vtatur victus ratione &c.* Cur aūt Gal. in tex. non dixerit, queſo ſedimentū? neq. ſuſpenſum? ſed tantū *nubeculā, & ſublimamentum?* Reſpondeo quòd à Gal. nebula hypoſtaſis appellata quidē nō deſumatur in vrinę parte media ſupernatās, cū talis hypoſtaſis ſublimis à Gal. *ſublimamentum* vocetur, q̄ potius deorſum tendit, quā ſecus. Contenta vero in ſuperna vrinę parte nubeculā nuncupare ſolebat, cū ſcripſerit. *Sed ſatis erit, ſi habeant ſublimamentū. Intelligo ſublimamētū id, quod corpulētius, candidusq. in vrina, neq; in ſummis eius, neq. in fundo vaſis, ſed in media ſede ſublime, vel exquiſitè mediū, vel deorsū potius, q̄ ſurſum exiſtat. Ea igitur ſolitus ſū nominare ſublimēta, ſed ab Hip. ea quoq. (nubeculæ nominantur, eandē obtinentes proportionē circa vrinā, quæ vera nubeculæ ad aerē præferunt: etenim hæ humore, qui circiter eſt, corpulētiores: & itē illæ aereæ ſunt. Itaq; ſæpenumero (vt dixi) ſupernatat in vrina deſuper: quā ego nubeculā propriè ſoleo nominare.* Quò. n. nubeculę ſubliniiores ſunt, locum vaſis ſupremum occupantes, eò quoq; magis de aerea vel ignea ſubſtantia continent, ac eò minùs de humore cōcocto participant. Nā, vt ēt antea iam ex Gal. doctrina dictū eſt hypoſtaſis concocta talis eſt, vt à calore naturali in humoris cocti ſuperflui naturam iam conuerſa eſt, cuius humoris natura ſua graue eſt ad deorſum, vt ad ſuum centrū, tendere. Hinc quo magis ad fundū matellæ tendunt, eo ēt magis in humores coctos conuerſæ ſunt. Sin æquè medium locum vrinæ in vaſe poſſideant, æquè ēt compoſitæ ex ſubſtantia aerea, & ex humore iam cocto erunt, & verificatur per id, quod Ariſtoteles inquit 3. & 4 cęli nempe omne corpus graue, vel leue tantū de loco habere, quantum de forma leue, aut graue habet: hinc ſedimentum tantum de cōcocto habet, quantum de humore graue cum aliquo leue comixto. Nubecula itaque in ſuperiori parte eſt, ſublimamentum vero in medio loco, ſedimentum autem in infimo reſider loco.

4. De ſan. tuen. c 4. Com 1. prog. t. 16. 2. De cris. lib. c. 13.

Dubium an in hominib. integra gaudentib. ſanitate, id ſedimētū in fundo depoſitum ſit, vel ſuſpenſum. Solutio.

1. De vrinis c 8. ad finem.

Solutionis dubij confirmatio à Montano ſtatuta.

Dubium aliud. Solutio.

Com. 1. prog. t. 26. 3. De criſ. c. 11. & 4. de vic. tat. in m. ac. t. 7.

B

Sublimamentū quod ēt nubecula à Gal. vocatur in medio loco iacet & potius deorsū quā ſurſum & æneorema quoq. appellatur.

Cur cōtēta quo magis ad fundum tēdant, eo magis ēt concoctos humores oſtendunt.

De concocto vrinæ ſedimento habet depoſitū tantū, pro vt de ſucco poſſidet graue in fundo reſidente.

S

C A P V T X X V I I.

Vrinæ contenta in nebulam, in ſuſpenſum, ac ſedimentum ſecantur, pro vt tres ſuccorum in vaſis omnibus coctionis gradus indicant: hinc de iſtorum natura agitur.

TRes autem coctionis humorum gradus ex iam poſitis inueniuntur, quatenus tres loci ſunt vrinę in quibus vniūtur particulæ partis craſſę à liquidiori ſeparatę; ſicuti tres loci ſunt in vrina, in quibus ſeparatur pars vrinę craſſa à liquidiori parte, & in quibus vnitur, veluti nebula in aere, aut propè terram, aut ſuper terrā. Hypoſtaſis enim alta, quæ ſublimis pars ſeu ſublimata, & nebula quoq; appellatur, quæ potiùs cruditatem oſtendit, & quę à materia fit pituitoſa, dum ipſa pituita ſurſum fertur, & à calore igneo putrefaciente, & ſimul à calore naturali aereo coquente, ac etiam ipſam penetrante pituitam, hinc cum pituita ipſa permiſcetur, & ex parua fit ampla, ex graue leuis: vnde conflatur, intumeſcit, ac eleuatur à calido eo valido, eleuante, iam concoctionem aggreſſo: Sin hyppoſtaſis ea ſublimis non alba fuerit, quippe veluti fumea, ſeu fuliginoſa, aut rubea, vel lutea, tunc humor viſcoſus eſt, qui vel aduſtus, aut bilioſus à calore igneo inordinato: alta nihilominus fit etiam à calore naturali, cum eo igneo commixto, aereo, tumefaciente, & eleuante, vt ex Gal. 2. prog. 26. à quo etiam ea ſeparatio fit. Quam obrem talis nebula alta, nigra, aut rubea, aut lutea in morbis, & morbū quidem acutum, longitudinemq; ac difficultatem morbi denuntiat. Verùm multo deteriorem nunciabit, quoties circa vrinæ ſuperficiem hypoſtaſes fuerint diuulſę, vt granula diuulſa nigricātia ſpiritu flatuoſo plena: tunc enim ab ingente calore igneo humor aduritur, & ſolida liquefiunt corpora, cuius rei eum meminerit Hip. lib. prenot. p. 49. ex Foeſ. ait, *in vrinis autem, quæ nubeculas habent, conſiderandum venit, an ſupernè, an infernè ferantur, & quoſnam habeant colores, & quæ quidem deorſum feruntur cum dictis coloribus bona cenſenda, & commendandæ, quæ ſurſum feruntur malæ, & vituperandæ.* De ſecundo verò loco, in quo ſuſpenſum, aūt ſublimamentum, ſeu æncorema apparet, eadem ſanè eſt aſſignanda cauſa, & non niſi gradu, ac ſecūdū magis, & minus à nebula differt alta; Pariter ī tertio loco laudabile reſidet ſedimētū, q̄a ibi ſpiritus calidi innati, & igneus calor humores non eleuat putreſcētes, vt ſuſpensū, quatenus calor igneus minor eſt, & naturalis

Nebula ſublimis in parte ſuperiori cruditatem portendit. Et à quo fiat nebula ea ſi ea nebula alba fit à pituita cruda fit.

D

Lib. de vrinis Gal. aſcripto c. 19. 3. De criſ. c. 12. & 4. de tuen. ſa. c 4.

Si vero fumida vel fuliginoſa ſeu rubea aut lutea ea nebula à quo humore crudo proueniat. Et quid in acutis morbis denotet.

Quid oſtendat ipſa nebula diuulſa, vt granula diuulſa nigricātia ſunt vſtionem, etenim & colliquationem denuntiant.

Sublimamentū ſeu ſuſpenſum æncorema & nubecula ēt nūcupatū in medio loco reſidens examinatur.

maior: vel q̃a humor coquẽdus minor in quantitate est in nebula, aut quatenus minùs opposita, A
repugnantiaq; minùs ascensum habet, vt esse minùs coctus magis ascendit nebula. Ideo ẽt differt suspensũ à nebula alta in eo, quòd magis de humore cocto participat, q̃ nebula, vt ex Gal. colligo quod erit, quando alias conditiones cocti sedimenti habebit: & sicuti de eo spiritu naturali, ita ẽt de calore igneo eleuante, corrumpente intelligas. Ita. n. de sedimento reperiente in tertio loco asserendum est, tum sit in fundo matellæ, tum propè fundum, vbi magis de humore participat cocto, quam in secundo loco, & ita secundus locus habet maiorem humorem coctum, q̃ primus, cum vrinæ contenta sua natura quidem terrea sint: hinc in fundo resideant. Vnde nullatenus per se eleuantur nisi à calore, & à spiritu. Verùm iste tertius locus non est solùm in fundo, at à fundo vsq; ad quartam partem matellę inferiorem, qui totus occupatur à sedimento cocto: verùm tantum in hoc tertio loco hyppostasis coctionem in venis factam esse significat, quæ hypostasis à quocunq; humore, iam cocto, & in humorem conuerso fit, assimilationem, & sanguinis perfectam generationẽ refugiente, vt Gal. 1. prog. t. 42. & 1. de cris. 12. partim verò esse debet aerea talis hypostasis, vt Gal. 2. prog. t. 26. hinc sursum eleuata ob substantiam aeream calidi innati, coquentis. Ita propter quartus locus in vrinæ cyatho datur in fundi superficie nimirum vasis, in quo contenta vrinæ sunt sine eleuatione vlla, & absq; vlla nebula: si aũt nullo modo neq; coqui possint, neq; sublimari, seu subleuari à calore naturali aereo conflante, tumefaciente penetrando, ac eleuante, à calore præternaturali, vel à materiæ malitia, seu à materiæ peccantis crudę quantitate comprimente, ac suffocante victo, ac superato, aut aliquo alio modo resoluto, ac imbecilli facto, qui concoctionem aggredi minimè potest, hinc ẽt non separat terrea excrementa ponderis causa à liquidiori parte separata, & contenta talia solum in ægris inueniuntur, ac in putredine graui; cum tria putredinis genera sint, quia excrementum vel coctum, aut semiputridũ, vel prorsus putridum est; coctum aũt excrementum fit à naturali calore omnino vincente calorẽ putredinalem, ac tunc contenta in tertio conspiciuntur loco, à liquidiori separata parte, & in quandã sunt conuersa nubeculam, quæ has octo habet conditiones, nẽpe alba est, leuis, lenis, nõ aũt grauis, nec aspera, præterea continua, & vnita, non aũt intermittens, nec diuulsa. Insuper debet esse æqualis, ac non fętida continua nẽpe semper eodem modo, non aũt per interualla, nec intermittens, sed semper tali, & quantitati humidi assumpti, ac in sanguinẽ coctum cõuersi proportionata: Vnde multa esse non debet. Ac demũ; figurę pirramidalis apparere tenetur. At verò putridũ, & omnino crudũ contingit dum calor naturalis debilis à putredinali calore aliquo modo superatus, ac victus fit, ac tunc in quarto narrato contenta sunt loco. Mediũ vero putridũ simulq; semicrudũ fit quoties semicoctum vnà & semiputridũ oritur, & dignoscitur dũ contenta equè tam bonę hypostasis, & coloris mali vrinæ conditiones habuerint. Ex ijs verò statutis perpende conditionem leuis esse separatã à conditione lenis hypostasis, cum nubecula esse debeat partim leuis, non autem penitus grauis, vt residentiã combusta omnino putrida, seu colliquata sunt in maximo incendio.

B

C

Differentia inter suspensũ in medio loco, & inter nebulam altã in sublimi loco existentem. Sedimentum in tertio loco residens describitur.

Datus ẽt quartus locus in infimiori loco in quo cõtenta cruditatẽ omnino perustam esse significant. Vnde in tertio contenta in cocta coctione in venis adesse ostendunt perfectam.

Ista contenta in fundo residentia, vel combusta, aut colliquata vel putrefacta à calore igneo cõbusta colliquata ac putrefacta.

Hypostasis in tertio loco optimam ostenderet coctione octo conditiones habet.

1. De cris. c. 12. & 17.
2. Prog. t. 26.
Leuis ex Gal. 1. de diff. feb. c. 6.
2. De diff. c. 6.
3. De cris. c. 12. & lib. de vrinis c. 40.

De quarto loco inconcoctum ostendente putridum & omnino vstum.

Semicoctum vero, & semiputridum simul iunctum ostendit vrina nota bona hypostasis & malus color.

Com. 2. prog. t. 26.

Gal. 1. prog. t. 42.
Lib. de vrinis Gal. ascripto c. 40.
Gal. & Hipp. 2. prog. 26.

C A P V T XXVIII.

Contenta alios duos habent gradus. Vnde de corona, ac de circumagentibus vrinæ agitur, ac magis vrinæ nubecula explanatur.

SVpersunt autem duæ res in vrina mala, & cruda declarandæ, vltra subiugalẽ vrinam; nempe coronam, & circumagentia, ad integram, & exactam cognitionem hypostasis coctę vrinæ explorandam. In media enim regione vrinę, & matellæ præter æneorematam vel sublimamentum à gręcis vocatum, seu suspentum à Latinis, etiam corona conspicitur interdum, quæ est circulus quidam per similitudinem illius oculorum membranę, quę, vt ait Gal. *iris, nonnulli verò coronam nominant*, quasi regia capitis corona, vndique circulari figura non procul à loco vasis continente, quæ veluti circulus partem vrinæ liquidiorem circumambiens se habet, qui varius est, ac diuersicolor quandoque: Ista verò corona à calore quidẽ igneo colliquatiuo, seu colliquante humidũ, vel nutrimentale, vel etiam substantificum in solidis corporibus, vel etiam in specie carnosa existens exoritur. Vnde ex quo ipsa corona quidem substantia est quadantenus crassa, & vnctuosa, seu pinguis, hinc etiam partim aerea, partimque humoralis: Humidum enim, quod à calore eo igneo liquescit, corporum certè solidorum, specieique carnosę pars humidior, suauior, ac dulcior est, hinc etiam crassa, viscida, ac vnctuosa necessariò est: quæ pro corporis nutritione parata iam erat, vt in febribus colliquatiuis apparet, ac in febribus hecticis, in quibus humiditas substãtifica consumitur, in tertia specie hęctice præsertim, ac in secunda specie propè tertiam speciem: Verum enim verò aduerte partem vnctuosam in ea corona haud manere, sicuti in vrinis pinguibus manet, immo à calore igneo ingentissimo separatur pinguis: hine ad sublimem partem, vt oleositas in vrina minimè ascendit; verum tantùm ad mediam ascendit regionem ea pars crassa, &

De corona.

Cuius natura sit corona vrinæ.

Lib. de vrinis c. 40.
10. De vsu partium c. 2.

D

A ſa, & viſcida; & iſta corona omnino præter naturam eſt, rationibus iam allatis. Cotenta autem circumagentia protſus quoq. præter naturam ſunt, nullumq; certū occupantia locum in matella vrinæ, ſed vbiq; ſunt abſq; vlla ſeparatione partis craſſę, à parte liquidiori vrinę, q̄ ſe habet inter mediocrē craſſam & clarā, ac inter valde craſſam, ac turbidā; ac iſta quidē ex ſeeūdo ac terrio genere compoſita ſemper inuenitur putredinis, aduſtionis, & colliquationis, vbi æqualis pugna adeſt inter calorem naturalem aereum, ac inter calorem igneum præternaturalem, vbique eſt agitatio materię à calore igneo facta, ac ſimiliter vbi tentat natura coctionem illius materiæ aggredi, verùm nequit impedita à ſuo æquali contrario: vnde eam partem craſſam ab alia liquidiori ſegregare nequit; hinc agitata ſunt ea contenta, & agunt, & reagunt, ſicuti actio, & reactio quoque calidi innati, & caloris præter naturalis æqualis eſt, vnde mouentur talia contenta circumagendo circa latera matellæ ob ſpiritum flatuoſum in ijs contentis in ea agitatione introclnſum, ac propter plurimum igneum calorem violenter eam materiam peragitantem, ac inæqnaliter mouentem etiam multiformiter producit ea cōtenta, multiſque in locis inæqualiter: hinc inęqualiter etiam contenta iſta agitantur, ſenſimque ſicuti perfrigerantur, ita à ſpiritu flatuoſo, vt euaporoſo, ex quo conſtructa ſunt etiam conuelluntur, ac euaneſcunt reſpectu partis leuis. Pars verò grauis combuſta, aut putrida; aut colliquata horum cōtentorum, ex tertio gene

De cōtentis circumagentibus.

Circumagentia talia quid denotant circa cruditatem ingentiſſimam.

B re dum vrina perfrigerit, ad fundi ſuperficiem vt ad quartum locum deſcendunt. Vnde talia contenta omnia non multo temporis ſpacio in media regione vrinæ permanent. At illa contenta non dum penitus vſta, ſemicrudam materiam indicant eſſe, ac inter ſpem, & metum euentus rem ſe habere denotant, ac talis vrina praua eſt, euius cum meminerit lib. Gal. aſcripto de vrinis cap. 39. ait. *Vrinæ verò, in quibus nihil reſidet ſunt omnino prauæ* ibi per reſider, nihil ſeparatum intelligit: Cæterum hæc me dixiſſe volui ad integram ſedimenti, nebulæ quoque impropriæ dictæ, vrinæ à Galeno poſiti in textu, in tertio matellæ loco reſidentis doctrinam acquirendam. Quod ſedimentum tantò magis participat de forma perfecta, quantò magis in parte inferiori illius loci erit, tunc enim magis de concoctione perfecta humoris habebit, quo grauior fuerit, dum tamen ea grauitas ſit vnā cum leuitate in ea nebula ſemper ſurſum tendente, & in qua leuitate etiam figuram piramidalem faciens ſit virtus in ea nubecula, ſeu ſedimentum perfectum tres, aut quatuor gradus perfectionis habeat, & ait Gal. quòd ſatis eſt, quòd habeat primū gradum ad coctionem perfectam oſtendendam ſaltem venturam, ac imminentem.

CAPVT XXIX.

C

Cruditatum notæ, ex vrina ſubiugali à Galeno exhauſtæ, explanantur.

Æterùm iam tēpus eſt, vt ad reliqua accedamus à Gal. poſita in tex. de notis cruditatum dilucidandis, & per vrinę ſignificationes capiēdis. Ideo pergit Gal. inquiens. *Quod ſi turbida ſit, qualis veterinorum uiſitur erudis refertas venas indicat, non tamen ceſſare naturam, ſed eos valenter conequere.* Hane vrinam etiam allibi poſuit, exarans. *Nam, quæ hac ipſa craſſior eſt concoctionem imperfectam ſignificat.* Cum dixerit deinde. *Adhuc conturbata eſt*, cuius meminit Hipp. & idem Gal. *cū craſſas ēt fuiſſe indicet, nec ſubſediſſe vrinas planè ſunt illa ex conturbatis &c.* Cum duo crudarū vrinarum genera ſeorſum contraria ſint, alterum quorum in vrinæ ſubſtantiæ conſiſtentia, in tenui tate conſtat, quæ vt nihil à calido innato alterata, neq; cocta: hinc etiam nihil in humorem reddita ſe habet. Alterum verò ex Hipp. quoq; ſententia in nimia craſſitie repetitur, vt vrina conturbata, ſeu turbida ab Hip. appellata: hinc ait Gal. *cum craſſas etiam fuiſſe indicet, nec ſubſediſſet vrinas planè ſunt illæ ex conturbatis, ae turbidis, vt ſolet hic appellare, quæ ſemper turbationem crudam annuntiant multo præditam ſpiritu flatuoſo, vt muſtum*, vt antea iam poſui. Horum autem duorum

4. De tuen. ſan. c. 4.

1. De criſ. c. 12.

3. De mor. vul. ſect. & com. 1. 4. 5.

Gal. 1. de criſ. c. 12.

Hipp. locis antea citatis.

3. De mor. vul. com. 1. tex. 5.

Connexus.

Textus & commentus.

Turbata vrina Hip. in ægro 1. lib. 3. de m. vul. ſect 3. t. 72. & in ægro 6 lib. 3. de m. vulg. ſect. 3. t. 77. & in ægro ſeq. t. 78.

D generum crudarum vrinarum meminit, inquiens. *Nam quæ hac ipſa craſſior, aut tenuior concoctionem imperfectam ſignificat, ſi quidem altera non dum in humorem conuerſa eſt, altera verò adhuc conturbata eſt*, vt antea dictum eſt, dum inculpatæ vrinæ, ſeu perfectæ, & coctæ craſſitiem mediocrē ſubſidentem, ſeu ſeparantem poſuimus. Nam per *nec ſubſediſſe vrinas*. Hip. & Gal. intelligunt, vt vrinæ illæ partem craſſam à liquidiori parte ſegregatam ira, vt craſſa iſta ſubſideat, vt infra magis patebit: Vnde tales vrinæ crudæ ſunt prout concoctionem imperfectam in venis indicēt, ob crudam turbationem plurimo flatuoſo ſpiritu plenam, factamq; à calore igneo præternaturali violenter humores in venis peragirante, mouente, & conquaſſante: etſi natura adhuc aggreſſa coctionem inſiſtet efficaciter concoquere, quia natura humoribus prędominatur. Poſtea ait Gal. *ſi verò eeleris ſeparatio craſſi à liquido in ea cernitur, ſitq; quod ſubſidit album leue, & aquale iam iam ſuperaturam eos omnes naturam indicat*, cum vrinarum turbidarum, ſubiugaliumùe tres differētiæ ſint; cum dixerit Gal. *cum triplex ſit vrinarum turbidarum differentia, quia vel, cum tales mictæ fuerint, paulo poſt reſident, vel ſemper ſimiles permanent: vel pura quidem minguntur, poſtea verò conturbantur. Praua quidem ex dictis tertia: mitis aūt prima: media verò inter vtranq; ſecunda. Quoniā, quæ*

1. De criſib. c. 12.

4. De tuen. ſan. c. 4.

1. De criſ. c. 12.

Vrinæ ſubiugales quomodo cruditatem denotent.

Textus & commentus.

Subiugaliū vrinarum tres differentiæ in methodo curatiua.

statim quidem residet parũ aliquid inæqualis turbulentiæ superesse demonstrat: Quæ verò semper manet similis vigere adhuc, quæ est in sanguine agitationẽ ostendit: Quæ verò extra cõturbatur debet incipere concoqui: quare optimo iure ea pessima est: Nã & longiori tẽpore, et virtute forti indiget ad coctionẽ, sed quæ turbulẽta mingitur, statimq; subsidentiã bonã habet, morbũ haud ita multo post cõcoquendũ signifi cat, atq; id circo mitior, & quoniã in tex. crudas posuit vrinas in meth. tuen. san. in sanis, vt culpatas vrinas cruditatũ, seu affectionũ lassitudinũ: coctas verò in sanis inculpatas; alio vero in loco vrinarum crudarum meminit in methodo medendi in ægris: Cæterùm cum primo modo duæ tantùm turbidarum vrinarum inueniantur differentiæ nempe mitis, ac media, prima, ac secunda: tertia verò, quæ praua, ac pessima est, veluti accidens desperatæ coctionis tantùm cum pendeat à causa morbifica, in ægris est, ac in methodo medendi: hinc à Galeno in textu relinquitur, ac solùm aliarum duarum meminit. Nam mitem primo posuit. Dum autem perpende in subingali vrina, nempe turbulentiam, quæ fit dum calor naturalis coquendo altercationem habet cum calore putredinali, ex quo peragitatio, & conquassatio exoritur, & flatus etiam copiosus. Præterea separatio est, quæ vel tardè vel cito fit. Nam totum signum generale coctionis est segregatio partis crassæ à liquidiori parte; vt apertè ait. *Verùm omnium, quæ turbantur vrinarũ generalis nota esto, ipsius crassi à liquidiore separatio, aut propere, aut tardè facta, aut omnino nulla.* Generalis enim tum earum, quæ in corpore turbantur, ac turbidæ quoque minguntur, tum quæ extra turbantur, si nanque cito post turbata, aut micta turbata separatio, ac sedimentum fiat, cito etiam spes est naturam coctionem aggredi, sin tardè, tardè quoque spes est naturam coctionem crudorum aggressuram fore, Et ait aut omninò nulla, hic enim tangit tertiam differentiam. Verùm turbationis vrinarum causa immediata, seu prima, pariterque causa separationis dilucidanda venit. Verùm prius ad primum dilucidandum aduerte, quod flatus, qui etiam ventus est, vt Hippocrates, & Galenus asserunt, ac etiam Arist. & qui fluctuatio cum sonitu in corporis humani ventre, ac in hypochondrijs clydones appellantur aduerte inquam quòd nihil est, nisi aeris halituosi, ac exhalatiui motus, vt Galenus, & Aristotel. asserunt. Vnde 4. meteor. cap. 2. summæ tertiæ, ait spiritum esse fluxum continuum aeris ad longitudinem, ibi enim per spiritum quidem flatum intelligit, cum flatus de genere spirituum, & de genere aeris sit, vt Hippocrates & Galenus asserunt: Cum autem flatus aeris motus sit, à causa tamen motiua emanat, vt à causa efficienti. Itcirco ad caliditatem cum pertineat mouere: hinc à frigiditate flatus non mouetur, nec etiam à calore naturali valido, nisi cibi fuerint sua natura valde flatuosi, vt ait Galenus, quia is validè coquendo per se flatum non gignit: Vnde à calore deficiente fit, cum dixerit Galenus loco citato. *Est autem, & horum generatio in ipsis, quæ in ventre, sunt locis, succis quibusdam pituitosis, vel cibis inibi à deficiente calore in halitum solutis,* quem calorem vocat etiam moderatũ quod nono comp. me. 5. l. c. 9. Hinc Auicen. ait caliditatem, & frigiditatem validam flatui esse contrariam, quare mirum non est si Paul. Æginetta multos ægros frigidis solis præsidijs colico dolore vexantes curauerit, cum frigiditas flatum quiescat, non autem moueat, pariterque calor validus id efficiat. Quatuor autem requiruntur calori imbecillo flatum generanti, primũ enim vt agat, nimirum vt moueat, secundum vt id agens mouens in latione tale sit, quatenus mouet per se virtute alteratrici, seu coctrici naturali, nam calor præternaturalis debilis, cum non agat coquendo, flatum non efficit; à calore verò igneo putrefactiuo colliquefactiuo, ac vstiuo forti violenter succum in venis contentum agitando, ac mouendo flatus gignitur, vt in praua, ac pessima vrina turbida in febre cacoethe vehementi contingit. Tertium est vt agens imbecille esse debeat coquens adeò, vt exhalationes non resoluantur insensibiliter, dum excremẽtosum attenuaretur crudum ac in halituosum exhalabile conuerteretur, vt à calore naturali forte euenit, sed excrementosum in exhalationes simul congregatæ manere debet crudum, hinc flatum generat: quod nos docuit Galenus, exarans *eodem modo etiam cum aerea substantia humido vapore coniungitur flatuosus spiritus in animalibus gignitur:* etsi etiam per accidens à calore naturali valido flatus gignatur, ob cibaria per se flatuosa. Quartum tamen est, vt non resoluat, immo promoueat solũ, cum itaque solus calor naturalis debilis has quatuor habeat conditiones: Idcirco iste solùm efficiens causa flatus erit, vt ait Galenus. Materialis verò causa, ex qua fit flatus, vt antea tetigi, est quidem succus, aut cibus pituitosus, vt eodem loco Galenus affirmat frigidus, & humidus, quatenus crudus sua natura frigidus & crassus, & lentus, vt Galenus ait: hinc incidentibus, & coquentibus flatum tollere deuincimur 5. de loc. aff. cap. 6. Vnde materia flatus cruda esse debet frigida, & crassa: A bile verò cum cruda per modum adustionis sit flatus gigni non potest vt dicunt Hippo. & Gal. nisi fuerit humor pituitosus, crassus, corruptus, in naturamque bilis colore factus, aut sit ab imbecillitate partis suffocatæ etiam ab aquositate copiosa; à sanguinea ideo massa pituitosa flatus oritur: Vnde sanguinea insinuatur plenitudo flatuosa potiùs quàm sanguinea, quòd ea iam calefacta imbecilliter fit, vt Galenus ait. Verùm etiam à melancholia flatum fieri, ait Arist. sect. 30. probl. 1. atræ etenim bili flatus tribuitur, & sicuti ventus à terra, ita flatus in nobis ab atra bile eleuatur, cum melancholia frigida, & sicca, & crassa sit terræ naturæ proportione respondens, Arist sect. 20. prob. 60. Vnde lienosi flatuosi sunt: etsi videatur ex materia sicca flatum gigni non posse, cum dixerit Auicen. humiditatem, & quidem etiam plurimã

flatus

Crudo methodi præscriptiua duæ differentiæ tantum à Galeno statuitæ fuerunt, tertia vero tetigit solũ, non autem expressit.
In turbida vrina & turbationẽ & separationem explorare tenemur.

Textus & commentus.
Signum generale coctionis est separatio cito, & propriè facta, dum vrina turbida cito clarescit.
Turbationis vrinæ causa immediata est agitatio & ebulitio à flatu promanãs.
Causa formalis flatus.

Causa efficiens agitãs & mouẽs flatũ calor quidem est naturalis deficiens seu imbecillus seu moderatus nẽ[illegible] non validus.

Quatuor calori deficienti flatũ producenti insunt.
Primum.
Secundum.

Tertium.

Quartum.
Flatuum causa materialis succus pituitosus frigidus & humidus crassus, & viscosus est: vel humor aquosus multus
Pituita corrupta in naturamq. bilis flaua mutata flatũ gignere potest.
Quæstio an à melancholia flatus oriri valeat vt Aristoteles existimauit.
Plurima humiditas causa materialis flatus frigiditas vero & crassities causa perdurationis flatus.
Solutio.

A
4. De tuen. san. c. 1.
1. De crisib. c. 12
Ibidem.
B
5 Eph. 72.
Lib. de mundo c. 1.
3. De symp. cau. c. 2.
3. De symp. cau. c. 1 & c. 2.
Sect. 26. proble. 3.
Lib de flat. & 2. epid. c. 3.
3. De symp. cau. c. 2 & 12. meth. c. 8.
Lib. 3. f. 20. c. de coitus diminutione.
Gal. 3. de symp. caus. c. 2.
C
Lib. de plenitudine c. 10. & 11. meth c. 8.
7. De decret. Hipp. c. 4.
3 De symp cau. caus c. 2.
1. De alim fac. c. de tritico & 11. meth. c. 8 & 5. de loc. aff. c. 7. & 9. de comp. me. 5 l c. 9.
D
Lib. de plenitu. c. 10.
Lib 3. f. 20. t. 1. c. 17.

Lib de plenitudine c.11.

A flatus cauſam materialem eſſe; frigiditatem verò, & craſſitiem cauſam eſſe perdurationis flatus, & interdum eam materialem cauſam, & efficientem iuuare. Cui dubio reſpondeo flatum oriri ex pituita, ſeu ex ſeroſo recremento vnà cum melancholia commixto, quo melancholia valde obdelectatur, vt cinis aqua obdelectatur, vt teſtatur Ariſto. in problem. hinc Hippoc. 4. de morb. ait ſplenem eſſe locum aquæ, & Gal. ait Melancholicos ſaliua eſſe præditos, & à potu abſtinentes, cum habeant ſanguinem ſeroſum, vt 6. de morb. vulg. & Ariſt. ſtatuit corpora ſanguinē dilutum habentia timidiora eſſe; cum timor ſemper ſanguinem mulancholicum arguat. Hinc ab humiditate extranea melancholiæ commixta cum ſubſtantia frigida, & craſſa, à calore languido iam narrato flatuoſum gigni ſpiritum pateat, qui omnibus noſtri corporis partibus, etſi duriſſimis, vt oſſa ſunt, ineſſe poteſt, vt Hippocrates lib. de flat. & Galenus inquit. Quibus autem ſtatutis facilè vrinæ turbationis cognitionem ingredi poſſumus. Nam cruda ea turbatio vrinæ à multo ſpiritu flatuoſo, in ea introcluſo, procul omni dubio procreatur. Verùm ſpiritus iſte flatuoſus copioſus ipſi cruditati incluſus, vel ob motum conquaſſantem, turbantemue aeream ſubſtantiam fit, vel propter calorem deficientem naturalem, mouentem eam ſubſtantiam aeream. *Ac ſpiritus quidem, qui in corporibus inſunt flatus nominantur, qui verò extra corpora aer.* A ſpiritu enim flatuoſo plures præter naturales fieri affectiones aſſeuerat Hippocrates horroremque fieri,

14. Meth. c. 7. & 12. meth. c. vlt. Auic. lib. 1. f. 2. doct. 3. c. 9

1 De criſib. c. 12 & in 3. de mor. vulg. com. 1. t. 5. Hip. l. 1. de flat. p. 274. ex Foeſ. & p. 275.

Ibidem p. 276.

Melancholia pituitæ ſeu ſeroſo excrementoi[...] cta generatione[...] flatus iuuare valet. Ideo in liene eſt flatus cū in liene melancholia ſit, & aquoſus ſuccus.

Vrina cruda turbata à multo flatu ſeu ſpiritu flatuoſo ei permixto emergit, ob calorē deficientem peragitantem contenta & vrinæ liquorem ſimul conquaſſantem.

B hoc modo declarat. *Quando igitur corpus cibis expletum fuerit, tum ſpiritus magna quoque copia accedit, diutius immorantibus cibis, qui quidem cum præ multitudine nequeant, diutiùs immorantur: obſtructo autem inferiore ventre in vniuerſum corpus flatus percurrunt, & ad ſanguinem refertas partes illapſi eas refrigerant: At refrigeratis his locis, in quibus fontes, & radices ſanguinis continentur per vniuerſum corpus horror penetrat*, cum flatus copioſus in omni corporis parte ineſſe valeat. Ex quibus conſtat, ex cruditatibus frigidis flatum gigni, & inflationem exoriri poſſe, concurrente calore naturali debili: hinc ex his cruditatibus flatuoſis plures oriuntur morbi, & ſicuti talis cruditas per vniuerſum corpus recurrens horrorem gignit, ita in venoſo genere cruditas talis ſpirituoſa vnà cum ſanguine introcluſa propter viarum anguſtiam, exitum deſiderans, mouetur, ac alteratur à calore naturali coquente debili, vel ex ſanguine excrementitio crudo, pituitoſo, aut à cibis pituitoſis fit: ideo etiam turbeſcit in corpore; vnde mingitur vrina turbata; Sin in corpore non promoueatur, nec etiam turbeſcat: Vnde ſpiritus vnà cum vrina clara mingitur, tamen extra corpus promouetur, ac turbatur vrina extremam indicat cruditatem. Turbatio igitur vrinæ in laſſitudinibus à calore naturali alterante, vt coquente valido non fit niſi per accidens ratione humoris crudi, coquendi per ſe flatuoſi, ac valde crudi, & copioſi, non autem

3. De ſan. tuen. c. 9. & 4. de ſan. tuen. c. 5. & 5. de loc. aff. c. 6. & 3. de ſympt. cauſ. c. 2.

3. De ſymp. cau. cap 1.

Turbatio vrinæ à calore naturali coquente valido non fit, niſi ratione cruditatis humorum copia peccātium. Aut decendum vt is calor validus ſimpliciter non ſit validus pro ſumma copia cruditatis coquēda immo debilis.

C à calore valido per ſe: Verum pro vt neceſſariò materia ea admodum cruda flatuoſa ſpiritalis ſuperuacanea per ſe mobilis, & maximè agitabilis, ac turbabilis, & vaporabilis exitum quærens ſit potentia. Vnde coctionem, quæ alteratio eſt, elixationi ſimilis, accipere nequit, quin priùs præceſſerit turbatio eius, vt paſſio ſua propria cruda prius tenuanda, digerenda, ac reſoluenda, ad materiæ illius ſubinde eam coctionem exactè acquirendam, ac poſſidendam. Hinc Galenus ait, *fortis autem calor cum longo internallo nutrimentum ſupereſt amplius quàm pro halitu generando id attenuat, niſi tamen flatuoſum ſit natura.* Calor enim validus longo temporis ſpatio nutrimentum ſuperando id conficit magis quàm pro halituoſo flatu generando id attenuet: ſicuti è contra calor deficiens priuſquàm conficiat, nutrimentum attenuat, ac in halituoſum flatum conuertit: ſubinde conficit; per conficere autem Galenus intendit ſanguinem perfectè coquere. Vnde gignitur flatus, non à calore naturali valido ſimpliciter: verùm pro ut ea materia ualde cruda, & copioſa ſit per ſe potentia flatuoſa, quæ ad actum flatuoſa reducitur ab agente per accidens, cum talis per ſe potentia ſufficienter non ſit ad actum acquirendum: aut ſatius dicatur calorem ſimpliciter validum, tamen in relatione ad materiam admodum crudam, & copioſam coquendam eſſe imbecillem. Ideoque quo citiùs, ac uehementius urina turbida emicta clareſcit, eò citius etiam, ac efficatius crudi illius humoris tenuationem, & coctionem exactam naturam aggrediendi, ſpes eſt, ut id nobis nuntiat: Sicuti è contra quanto tardius, ac languidius clareſcit, tanto tardiùs, ac tanto imbecillius tenuatio flatus, & cruditatis coctio eſt expectanda. Ca-

3. De ſymp. cauſ. c. 2. & 2. progn. t. 42.

Horum humorū concoctio fieri nequit, niſi prius ea vrinæ turbatio præceſſerit, vt horum crudorū paſſio propria vt ſubinde coctione ſuperuenitura à ſeparatione iudicetur.

3. De ſimpt. cau. c. 2.

Quo citius ac vehementius vrina turbata clareſcit, eo citius etiam hi crudi ſucci coctum erunt & ē quo tardius clareſcit, eo tardius cocturi.

D lor uerò naturalis languidus urinas per ſe turbare poteſt agendo, tamen ijs quatuor conditionibus antea narratis, ut ex Galeni uerbis elicio, dicentis. *At calor, qui in cibos agit quidem: Cæterum diminute is eos quodam quidem modo diſſoluit, non tamen priùs conficit, atque hinc oritur flatuoſus ſpiritus: nam à deficiente calore cibi in halituoſum ſpiritum flatuoſum reſoluuntur.* Quocirca quo efficat ius calor naturalis æquè tam ualidus, quàm languidus eos crudos flatuoſos tenuat ſpiritus, ac digerit, ac in euaporationes reſoluit, eo ualidius concoquit eos humores crudos: ac etiam humores iam factos, & coctos eò celeriùs & ualidius à ſeroſo liquidiori ſegregat recremento; ſicuti per oppoſitum quanto leuius tenuat, ac debilius uaporationes eas reſoluit, tanto quoque mitius concoquit, ac tanto languidius, ac tardius tum ſeparat, tum ſedimentum efficit. Si uerò nulla ſeparatio fiat, neque ulla quidem coctio fieri poteſt, neque ulla etiam turbidi crudi flatuoſi tenuatio, nec reſolutio: immo tunc uiget calor igneus præternaturalis, aut putredinalis, aut uſtiuus, aut colliquefactiuus, qui ſuccum, in uenoſo genere contentum, peragitando, ac dimouendo flatum efficit, ut Galenus uoluit, ut antea dictum eſt. Quocirca deſperatæ coctionis ſignum eſt:

1. De criſ. c. 12.

Lib. de plen. c. 10. & 12. meth. med. c. 8.

Si vrina turbata non clareſcat; tūc nulla coctio expectanda eſt. Diſperatæ coctionis ſignum eſt vrina micta clara, ac deinde turbeſcat.

vbi

vbi urina clara mingitur mox turbescit: Hinc urina turbida emicta, quæ similis etiam manet, A
praua quidem est: At uero tertia utique pessima se habet: etsi quandoque etiam cum tali urina aliquos ægros sanitati restitutos fuisse exploratum habuerim: existente tamen uirtute pulsus, calidi innati, cordi implantati ualida, ac ratione uehementiæ symptomatum in augmento morbi est; cum dicat Gal. *Nam & longiori tempore, & virtute forti indiget ad concoctionem*: Ideò si hęc urina in morbi principio contigerit adhuc longiori tempore indigeret respectu copiosioris materiæ crudæ, coquendæ, cum ipsa vrina tertia tantùm in ægris fiat. Concludit autem Galenus in tex. de prima differentia inquiens. *Ergo si protinus separatio fiat; & quod subsidit sit album, leue, æquale, superiorem longè naturam succis quos concoquit ostendit: Sin bonum sit, quod subsidit, sed quod post longius interpositum tempus colligatur etiam naturam temporis spacio separaturam succos nunciat*. Ea propter semper tenemur nos eam separationem partis crassæ à liquidiori parte factam, & eam sedimenti collectionem explorare in vrina turbida, quod etiam in alijs vrinis verum denotat; Cum non satis sit bonum sedimentum in vrina crudorum succorum in sanguinem iam conuersorum confectionem in venis factam ostendens, quia requiritur etiam celeritas temporis, qua sedimentum bonum vniatur, quæ naturæ superantis succis crudis, & coquentis prædominium significat. Quamobrem sedimentum bonum celeriter collectum superiorem valdè naturam cruditate humorum, quos concoquit esse, nos docet: & *iam iam superaturam* prorsus *eos omnes* humores crudos *naturam indicat*, vt antea in tex. exarauit Gal. Sin sedimentum bonum fiat B
longo temporis spatio naturam quoque temporis decursu tantum superiorem fore, & concoctionem *aggressuram insinuat*. Ideo subinde ait, *si verò vel omnino nulla separatio, vel id, quod subsidit malum sit, imbecillitas naturæ significatur, egetque ope aliqua ad succos percoquendos*. Nam si in ægris nulla separatio fit, tunc enim spiritus calidi innati vnà cum parte solida cordis simulque spiritu calidi influentis venarum, & arteriarum consequenterque totius corporis, qui in sua qualitate tum prima, tum secunda originali aerea bezoarticis, ac refrigerantibus, tum epithematibus refrigerantibus, & cardiacis conseruandus; similiter etiam in quantitate: Igneus nanque factus calor is, corpus nostrum corrumpit, & liquat, vt ignis ligna, & adipem vrit, & liquat. Sin quod subsidet malũ sit in sanitatis tuitionis methodo, aut si aquosa vrina, & alba cũ tenuitate, & copia cruditatum magna fuerit, vnà cum viarum stipatione, & parte affecta suo calore naturali proprio præcordiorum priuata, ac imbecilli reddita, quæ neque coquere, neque expellere potest, moderatè calfacientibus, laxantibus, digerentibus, ac resoluentibus sine attractione eam partem fouere tenemur, vt particulariùs loco proprio dicam. Hæc itaque executioni mandare tenemur, ad iuuandam debilem concoctionem, *si vel omninò nulla separatio, vel id quod subsidet, malum sit: Tunc enim imbecillitas naturæ significatur*. Quocirca *eget ope aliqua ad succos percoquendos*, cuius signi meminit etiam alibi, dum posuit notas perfectæ cōctionis, debilis coctionis, ac mediæ coctionis per vrinas acquirendas, hoc modo. *Debilis verò coctio est, quando ex aquosa mediocriter subpallida facta fuerit, & quidem si turbida apparuerit, & talis permanserit, & rufa etiam, ac tenuis ex eodem genere est*, vt etiam posui antea; vbi etiam perfectæ coctionis, & mediæ coctionis notas à Gal. statutas inuenias. C

Prima differentia si illico subsideat & sedimentum album leue, æquale q̃d denotet ex Galeni verbis.

Si vero nõ cito quid ostendas. Sedimẽtum bonum non sufficit ad coctionẽ ostendẽdam in vrina turbida clarefacta, cum sit celeritas temporis qua ea vrina subsidet, requiratur.

Textus, & commentum.

In sedimento malo & vbi nulla separatio fit in vrina subiugali & in alijs quid agendum pro natura auxilium.

Textus & commentum.

Eodem loco.

4. De tuen. san. c.4.

4. De tuen. san. c.4.

12. Meth. c.8. & com. 4. aph. 37.

In 6. de morb. vulg. c.5. t.5. & lib. de marco. c. 3.

3. De crisi. c.17. & c.19.

1. Ad Glauc. c. 10. & c.14. de consartis med. c.12. & com. 3. de vict. t.29. & com. 4. de vict. t.44.

4. De tuen. sanit. c.4.

4. De crisib. c.17

CAPVT XXX.

Concludit Galenus ita veras esse cruditatum, & concoctionum notas generis venosi, sicuti veræ sunt cruditatum vniuersi corporis notæ sudoris, ab eo antea constitutæ.

Pergit autem Galenus in textu: *Sicuti verò vrina succorum, qui in vasis sunt, qualitatem prodit; ita sudor, aliaque, quæ per vniuersum animalis habitum apparet eos, qui illic sunt affectus demonstrant*. Statutis enim notis cruditatum in secunda regione existentium, Concludit eas vrinæ notas esse veras, sicuti notæ ab eo iam positæ cruditatum vniuersi corporis à sudore desumptæ veræ sunt. D

Sicuti vrinæ notæ rectè ostendunt cruditatẽ & concoctionẽ succorum vasorum ita notæ ē sudore assumptæ vera sunt totius corporis.

A

CAPVT XXXI.

Cruditatum primæ, ſecundæ, tertiæ, & quartæ regionis ſimul notas ex caloris, & frigoris ſenſu, & ex colore totius habitus corporis Galenus declarat.

Conneɛtio.

Textus & commentum.

Textus & commentum.

Cutis color præternaturalis à ſucco emanat non à partib. ſolidis nec à ſpecie carnoſa.

In 2. de morb. vul. com. 1. t. 5.

HIs autem ſecundæ regionis cruditatum ſtatutis: Proponit, ſe poſiturum eſſe notas cruditatum non modò in ea prima, & ſecunda cruditatum regione reperientium, verùm ſimul, ac tertiæ, nec non quartæ regionis, per affectus vniuerſi corporis humani aſſumendas. Atque id priùs per primas qualitates actiuas efficit cum dixerit. *Quippe ſuperantibus in eo calidis ſuccis inſolito caloris ſenſu vrgetur: frigoris verò quum frigidi dominantur.* Subinde autem idem per colorem vniuerſi habitus corporis explanat, cum exarauerit. *Iam albiores pituita ſuperante* ſicuti qui *pallidiores ſũt* B *bili abundante cernuntur. Quod ſi meracior bilis ſit etiam planè flauiores,* & ratio ab eo redditur, *ſi quidem color à ſucco prouenit non ex ſolidis animalis partibus, vtque quum ſe ſucci in altum* naturaliter *non receperunt*. Sicuti etiam de ſudore antea dixerat *ex ſolo colore pallidus pro bilis ratione apparet, &c.* Meracior autem bilis nempè ſincerior abſque pituitæ mixtione, quæ in pallida contingit, flauiorem efficit habitum. Pro alto vero cutem intelligit, partes ſolidas, & ſpeciem carnoſam circa cutem exiſtentes, ſicuti per contrarium pro profundo genus venoſum intendit.

CAPVT XXXII.

Cruditates mordaces, & calidas ab accidentibus, à calore exortis dignoſci poſſe ſicuti cruditates pituitoſas, & frigidas ab accidentibus à frigore productis noteſcere poſſe Galenus demonſtrat.

Conneɛtio.

4. De tuen. ſan. c. 4.

Textus & commentum.

Rigores vel animi affectus propter frigora à ſuccis &c.

In cerebro pituitæ vitreæ ichor exiſtens quid faciat.

In 6. de m. vul. c. 2. t. 38.

Bilis flaua & eius ichor, & atræ bilis ichor reſidens quid gignit & melancholia.

6. De m. vul. c. 4. t. 38 & 1 de m. vul. c. 2. t. 74 & in 3. de m. vul. c. 1. t. 5.

Textus & commentum.

4. De tuen. ſan. c. 4.

De cur. rat. per ſang. miſſ. c. 10. in fine.

C CÆterùm cruditas in partibus ſolidis, & in ſpecie carnoſa, ac in venulis extremis harum partium exiſtens, ſi fuerit in cerebro, vt in parte organica, animi quidẽ affectus ſeu imaginatio deprauata fiet, ſin per partes muſculoſas tranſmittatur pituita vitrea, aut alia frigida; rigores per totum corpus fiunt: cum dicat. *Accidit verò id illis propter frigora, rigores, vel animi affectus: veluti timores, vel ingentem triſtitiam, vel inſipientem verecundiam quorum nullum ſi adſit, nunquam ſe in altum recipient ſucci; æque neque in cutem violentius irruentes hanc adurent vnquam, niſi animus aliquo modo affectus ſit, aut æſtu immodico animal extrinſecus oblæſum. Ergo vehementer commotis, aut iratis, aut in pudore veluti reciprocantibus ſe humoribus inſpicere colorem non oportet. At ſi nec ambientis violẽtia calidi, frigidiùe, nec vllus animi affectus, cuiuſmodi iam dictum eſt ſubſit certiſſima ſucci animalis cognitio ex colore datur.* Quod pituitæ frigidiſſimæ nempè vitreæ ſerum timiditatem quidem ſeu pauorem efficit, ſi in cerebro fuerit iam antea dixi cap. 17. vbi de ichoribus egi ex Hippoc. & Gal. mente; non tamen vigiliam, nec animi perturbationem, nec motum cum terrore, quia in eo torpor eſt, & frigus tantum, non autem mordacitas, nec malignitas: Acidæ verò, & ſalſæ pituitæ, ſaniem animi perturbationem, ac motum cum terrore, vigiliam, & pauorem efficere par eſt: Bilis verò flaua, ac eius ichor, atræque bilis ſerum timorem ingentiſſimum, ac mæſtitiam faciunt, ob aduſtionem fuliginoſam obſcuram, & acredinem horum ſuccorum, & vigiliã, D delirium, phrenitidem, furores, animi perturbationes, & motum cum terrore producunt. Verũ bilis flaua, & atra, ac earum ichor, per ſe, timorem gignunt, mæſtitiam vero per accidens, & conſequẽter timorem vt Gal. in ſextum de morb. vulg. c. 2. t. 38. Melancholia verò vtranq; æquè per ſe gignit 3. de loc. aff. c. 6. item vigilias, & motum, ac perturbationem animi cum terrore, & inſipientem, verecundiam, ac inſipientem dementiam facit, vt Hippoc. in Epiſto. ad Dem. Regem. Quocirca quilibet eorum crudorum ſuccorum, qui in cerebro fuerit, eius effectum, cerebrum lędendo, producens manifeſtabitur, ab actione læſa animali deprauata, aut diminuta, aut abolita, & oportet, vt illi affectus ſint præter rationem, non autem cum ratione, vt in iratis &c. neque vt ſit paſſio non perdurans, immo paſſibilis qualitas perdurans ſit accidentalis, dicit autem Gal. *propter frigora, rigorem* quia 2. de diff. feb. c. 6. ait. *Acida verò, ac vitrea pituita, ſi in perſentientes corporis partes deferatur ſine febre rigores generat, ſalſa verò non rigorem, ſed horrorem cum febre efficit* de quacunq; autem horum humorum plenitudine impropriè vocata ait Gal. *Si verò etiam admodum creuerit talis plenitudo, tum & corporis illis grauitas ineſt, atq; ad motus pigritia tum mentis tarditas, & ſenſus hebetudo.*

CAPVT

CAPVT XXXIII.

Cruditatum vniuersi corporis notas antea partim à Gal. explanatas, adhuc ex colore habitus totius corporis, Galenus manifestat.

Connexus. Notæ cruditatum totius corporis ex coloribus Textus & commentus.

Quæ notæ à coloribus exhaustæ certæ sunt: cum in cute color præter natura à cruditatū colore emanet.

Enique Gal. proponit, notas cruditatum in vniuerso corporis habitu residentiū, per colores capiendas omnino esse; quas ante promulgare cæperat: ait ergo cognitionem per colores acquisitam certissimam esse: Ideò pergit inquiens. *Tanquam igitur corpus sicubi albius solito est effectum pituitosum abundare succum indicat: sicuti pallidius, aut flauius biliosum: ita sicuti ad rubicundius quam pro natura, est mutatum sanguinis abundantiam subesse significat: sicuti ad nigrius nigram superesse bilem ostendit. Videas præterea eeu plumbi colorem aliquando nōnullos habere: rursus aliquando ceu mixturam esse albi, liuidique: aliquando liuorem solum sine albo consistere: Ergo eiusmodi colores crudos dominari succos indicant.* Hic finem posuit notas cruditatum statuendi: & cum hæc pars ex se ipsa clara sit, nullam explanationem ingrediar: Tria autem mihi notatu dignissima sese offerunt, quorum primum est quòd sicuti in toto corporis habitu color denotat cruditatis speciē copiosā, ita in cute capitis, in alopecia cognoscitur cruditas, quæ in causa est alopeciæ, vbi ait Gal. *Qui in alijs confestim albidior est, in alijs pallidior, in alys verò nigrior. In quibus igitur cutis in capite color apparet albidior à corrupta pituita* in cute ea capitis, non autem in cerebro, tunc enim lethargus fieret *vitium esse indicat, in quibus autem color apparet pallidior vtendum medicamentis, quæ pallidam bilem vacuant: sicuti ijs, quæ nigram vbi color apparuerit nigrior*. Secundum est, vt habitum ponat magis æquo rubicundiorem, tanquam signum notificans sanguinem crudum copia prædominari: Vnde sanguinem crudum abundantem, vel tenuiorem esse patet, cuius meminit Gal. vel sanguinem consistentia moderata, cuius intelligit hic Gal. meminisse, sicuti etiam de eo interdit Hip. alloqui, dum habitum rubrum, immo magis iusto rubicundiorem statuit; & etiam Gal. alibi posuit, vt signum etiam plethoriæ: Sanguis vero crudus is quidem est in prima differentia cruditatum tum pituitosarum, tum mordacium, in qua audacter sanguis detrahendus, cū valdè à natura confecti sanguinis minimè distet, vt ait idem Gal. Tandem interdum habitus albidior à pituita salsa quidem prodit; & corpora squalida sunt ista, & calida valde, & sicca non autem frigida, & humida, & hoc admodum valet, ne decipiamur.

4. De tuen. san. c. 4.

B

A colore dignoscitur à quo crudo succo alopecia fiat.

Sanguis crudus quis nam intelligendus sit.

De remedijs paratu facilibus c. 6.

Gal. 4. de caus. pulsc 14. & 4. de præsag. ex puls c. 8.

In 3. de m. vulg. c. 2. tex 5. & 1. progn. com. 2 & 37.

Hipp. 6. de mor. vul. c. 3. t. 21. & de vict. rat. in mor. ac com. 4. t. 26.

9. Met. me. c. 4.

C

4. De tuen. san. c. 4.

CAPVT XXXIV.

Cruditatum obstructiones, tensionesùe gignentium in partibus solidis, in specieque carnosa, in extremisque venulis secundæ cruditatum regionis notæ explorantur.

Æterùm superest, vt cruditatum obstructiones, seu tēsiones in corporibus solidis, specieq; carnosa, ac in eorum venulis extremis producentium indicatiua explorem signa. Cum hæ cruditates eas facere possint obstructiones; vel sua copia peccantes, seu crassitie, aut viscositate, seu glutinositate, ac lentore; copia autem peccantes sunt vel cruentæ, quæ à rubea vrina dignoscuntur, vt ait Gal. hinc venæ sectio inter præsidia præfertur ad obstructiones eas arcendas, etiamsi nullius plenitudinis signa sint, vt ait Gal. vt principale remedium; hinc fortassis plethoriæ signa quoq; crūt: Aut copia non cruento colore peccant, immo albæ sunt, aut flauæ, aut nigræ, etsi præsertim albæ, in quarum curatione venę sectio principaliter minimè conuenit: verùm ceu præsidiū, sine quo obstructiones ab ijs cruditatibus prodite, tolli non possūt; Cruditates enim istę copiosę plùs venæ sectioni cedunt, quàm pharmacis purgantibus, antequam preparantibus vtamur, vt ex Gal. & Hip. colligo, quod etiam in morborum inflammationibus verissimum est, vt iam lib. 2. de mor. mag. sang. iam dixi. At cruditates istę dignoscuntur à tensione partis spongiformis sua natura, paruę, vacuę, rarę, & mollis, iam plenæ, densę, duræ, & magnæ factæ; nec non à spirituosis, seu flatuosis distentionibus in extremis vasorum partibus angustis, oreis, cum grauitatis sensu, vt patiens cogatur ea parte graui decumbere. *Quod si halitus sus quoq; spiritus, cui non pateat exitus ibi concludatur: non solùm grauitas, sed tensionis etiam sensus sequitur.* Ideoq; Gal. 4. de tuen. san. c. 4. talia hypochōdria à flatu turgida, & inflata appellauit vt lib. 6. c. 12. dicam, & lib 4. c. 18. In talibus itaq; hypochondrijs, ne dum grauatiuus dolor, verùm etiam dolor extensiuus fit; & licet id de hepatis obstructionibus statuere intendat Gal. nihilominus etiam idem de liene, mesentereo, & pancreo, vtero, ac de alijs partibus intelligendum venit. Pręterea à ipsa actione partis instrumentalis cognoscuntur, & ab excrementis exeuntibus mutatis, & ab accidentibus, quę sequuntur, ex ipsa

10 Meth. c. 2. & 9. meth. c. 2. & meth. c. 4.

In 3. de m. vulg. c. 1. t. 5.

D

8. Meth. c. 4 & 10. meth. c. 2.

Gal. 8. meth. c. 4 Hip. de vict. 19 t. in m. a. c. 4. t. 22. & 5. de mor. p. 44 & ex Foes. Hib lib. de purg. med & Gal 2. ad Glau. c 1. & c. 2.

5. De loc. aff. c. 7

Cruditates obstructiones efficiētes à quibus dignoscuntur.

Hypochondria turgida & inflata à flatu vnà cū cruditatibus. 6 De loc. aff. c. 8 & 5. de loc. aff c. 6 & c. 7.

5. De loc. aff. c. 7

2. Ad Glauc. c. 2

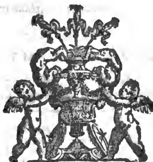
A læſa parte ea inſtrumentali, ex copioſis cruditatibus albis, aut nigris, vel flauis. Cruditates verò craſſæ, viſcidæ, ac lentæ obſtructiones efficientes, vt tales, abſq; copia obſtruente, vt partibus anguſtis, ac duris, & denſis contingit, vt venulis renum, etſi etiam in partibus mollibus hæ gigni poſſint obſtructiones, vbi venæ anguſtiſſimæ ſua natura fuerint, veluti in Iecinore, & liene, & vtero. Conſtituit enim Gal. pulmonis carnem ſpatioſitatibus plenam eſſe, hinc etiam ſpongioſã: contra verò renum carnem denſiſſimam: ſplenis verò carnem etiam ſpongiformem, minus verò longè pulmonis carne; ſicuti hepatis caro inter renum, & ſplenis carnem ſe habet, vt antea dixi. Quocirca quanto ſpongiformior eſt pars, tanto magis obſtructionibus, à copia genitis, laborare poteſt, at tãto minus obſtructionibus à craſſitie, viſciditate, & lentore productis affici valet: per oppoſitum verò quò denſior, ac durior eſt pars, eò magis etiam obſtructionibus à craſſitie, viſcoſitate, ac lentore ortis lædi poteſt, eòque minus à copia. Verum inter ſplenis, ac pulmonis carnis formationem, meſentereon, ac panceron conſpicitur. Tales cruditates dico dignoſcuntur, vt ait Gal. exarans *obſtructiones à craſſis, & viſcoſis humoribus ſpirituoſa, ſeu flatulenta diſtentiones, idq; in extremis vaſorum partibus, quæ ex venæ ipſius portis exoriuntur. Has quidem obſtructiones ſequitur grauitatis ſenſus, quæ dextro hypochondrio*, aut ſiniſtro *incumbat. Quod ſi halituoſus quoq; ſpiritus, cui non pateat exitus ibi concludatur, non ſolùm grauitas, ſed tẽſionis etiam ſenſus ſequetur*. In poris enim,

B ait Gal. craſſos, & viſcoſos humores, ſeu poroſitatibus, ſeu ſpatijs eatus, tum ſolidorum, tum ſpeciei carnoſæ obſtructiones efficere; tum pituitoſos, tum melancholicos, parteſque imbecillas, ita eos crudos reddere poſſe humores vt non modò coquere, tenuare, ac reſoluere eos non valeant; verùm neque etiam expellere, neque attrahere, neq; tranſitum chyli à ventriculo ad hepat permittere, vt meſenterion eſt. Nam hepat imbecillum attrahere chylum nequit, quandoq; nec lien melancoliam immo à deficiente calore partis ita læſæ plùs longè cruditates in halituoſum ſpiritum flatuoſum debiliter reſoluuntur, ſi aerea ſubſtantia humido vapori, à calore debili genito coniungatur, quàm coquantur; quippe interdum nihil coquuntur, dum conſtipantur à frigore, *vel obſtructis exilibus meatibus, vel conniuentibus, vel corpore etiam ipſo immoderatius denſato*. Praeterea etiam non coquuntur cruditates ſi duræ iam factę fuerint partes, ac lapiduerint, veluti tophi à calore igneo, aut à frigiditate violenter partem reſoluente tenuiorem partemque craſſam exſiccante: cum pars mollis quatuor de cauſis dureſcat, vel enim extenſione à ſpiritu flatuoſo, aut repletione humoris, ſeu conſtipatione, aut exſiccatione: Ac iſtarum quælibet cruditas à cauſis præceſſis calidis, aut frigidis facilè dignoſcuntur, & à tactu, & à renitentia, & ab alijs antea narratis notis, vt à virtute læſa, ab excrementis, &c.

5. De tuen. ſan. c. 7.
9. Ad Glauc. c. 2 Idem Hippo. de priſc. medic. ex Marinello f. 6. t. 39. & 40.
5. De loc. aff. c. 7 Idem lib. de ſalub. diæta Hip. tex. 30. & com. Gal. & 4. de tuẽ. ſan. c. 5.
Ibidem & 6. de lo. af. c. 1. & Hip. de priſc. me d. t. 19. & 40. ex Marinel.
5. De loc. aff. c. 7 & 6. de loc. aff. c. 1.
9. De com. med. 5. l. c. 9. & 3. de ſympt. cau. c. 12. & 11. meth. me. c. 18.
9. Meth. c. 5. Lib. de priſca med. t. 39. & 40. ex Marinel.

Differentia inter partes quæ facilè obſtructionibus à copia ortis laborant, & quæ facilè obſtructionibus à craſſitie genitis afficiuntur.
A quibus hæ obſtructiones dignoſcantur.
7. De dec. Hipp. c. 4.
Pars mollis quatuor rationibus indureſcit.

Finis Libri Tertij.

DE CRVDITATIBVS RECTE DIGNOSCENDIS, RECTEQVE CVRANDIS.

LIBER QVARTVS.

In quo

Cruditatum indicationes eliciuntur vnde,

Cruditatum rectè curandarum in genere, specie, & regione spectantium indicationes vel praparatiuas, aut eductiuas, siue reuulsiuas, aut deriuatiuas, seu roboratiuas, simulque vitales esse, demonstratur.

Præparatiuasque denuo ad corpus, ad cruditates, ad vias, atque ad calorem partibus insitum, ad concoctionem moliendam, excitandum, referri ostenditur.

Eductiuam verò tum sensibiliter, tum insensibiliter Diaphoreticam administrandam esse, probatur.

Quæ omnia Hippocratis, & Galeni Decretis, Autoritatibus, rationibus, experimentis, ac exemplis explanantur.

CAPVT PRIMVM.

Ad cruditates auferendas duas tantùm indicationes satis esse, præseruatiuam, ac vitalem: Aliam verò curatiuam non requiri ostenditur: & cur.

Curatio scopis perficitur. Scopi tres sunt in methodo curatiua.

Cruditates autem omnes rectè curandas ex hactenus fundamentis constitutis tum sua essentia, tum genere, differentijs, ac speciebus, nec non simul harum cruditatum regionibus iam iam suis notis rectis, scientificisque æquabiliter tam præcedentibus prænuntiatiuis, quàm præsentibus indicatiuis, cuilibet hoc opus perlegenti, simulque perscrutanti, prorsus quidem certas elucescere, parenter notum esse reor. Ea propter deest solùm, vt indicationes ad eas cruditates tollendas idoneas constituamus; vt denique ijs indicationibus adhibitis, harum cruditatum curationem, & ingredi, & perficere valeamus: cum nulla curatio nisi his scopis perfici possit: Qui tres sunt, curatiuus scilicet, præseruatiuus, atque vitalis: A

11. Meth. med. c. 7. & 7 meth. c. 12. ex Hip. lib. de flatibus in principio.

A vitalis: Curatiuus enim ſcopus à morbi eſſentia, præſeruatiuus à morbi cauſa, vitalis verò à naturę ſubſtantię viribus, ſimulque à ſolidis partibus viſcerum deſumuntur. Verùm id in methodo medendi curatiua requiritur. In methodo nanque tuendæ ſanitatis conſeruatiua, quę principaliter ſimilibus progreditur, ad ea, quę ſecundùm naturam ſunt, manu tenenda. Secundariò verò contrarijs præ ſe fert, ea, quę pręter naturam habentur auferendo; vt ea, quę ſunt in ſuo eſſe naturali primario à morbis pręſeruentur, ac ne morbi fiant: Eamque ſanè ob cauſam Gal. in libris tuendę ſanitatis de omnibus quidem cruditatibus rectè curandis agit, ad laſſitudines tantùm relatis, prout cruditates copioſę cauſę ſint, à quibus hę laſſitudines producuntur, vt primę affectiones pręter naturales, ac etiam vt accidentia, ſeu ſymptomata non propriè vocata ſint morbum venturum imminentem denuntiantia; Quæ cum per ſe nihil indicent immo per accidens, quatenus cauſę ſunt morbi imminentis rationem continent, indicant, Ideo ad eas eripiendas cruditates, ſatis eſt morbi imminentis cauſalis indicatio: quam illius morbi imminentis pręſeruatiuam Galenus appellauit, vt clarè patet. Curatiua autem morbi indicatione hic opus non eſt; cum hic morbus pręſens curandus minimè ſit: Quocirca non in methodo medendi curatiua, cruditatum curatio inuenitur: ſed in methodo tuendę ſanitatis à morbo venturo pręſeruatiua. Perpende autem ſymptomata morbum venturum denuntiantia, ſymptomata impropriè eſſe;
B cum ſymptomata propria tantum à morbo pręſente pendeant vt libro 1. de magn. ſang. iam demonſtratum eſt. Vnde hęc propriè accidentia ſunt, vt ſigna venturi morbi indicatiua.

4. Meth. c. 3. & & 13. met. per gener. c. 6. & 7. met. 12. & 8. me. c. 9. & 13. met. c. 3. & c. 5. & 12. met. c. 5. 4. De tuen. ſan. c. 2. 2. Meth c. 10. 12. Meth. c. 1. 4. Meth. c. 4. & c. 5. & 12. meth. c. 7. & c. 10.

3. Met. c. 1. & 4. meth c. 4. & c. 6 & 9 meth c. 7. & 11. meth. c. 10. & 12. meth. c. 2. 9. Meth. c. 10 & c. 14 & 4. meth. c. 4 & 6. Duo vero tantū in methodo tuẽdæ ſanitatis præſeruatiua appellata.

Laſſitudines ſymptomata vt ſigna ſunt morbi venturi, in methodo præſeruatiua prohibendi ne morbus fiat, ſicuti ſymptoma morbi præſentis in methodo curatiua ſe habet, ſed ſymptoma morbi præſentis effectus eſt morbi eius terminati laſſitudo vero ſignum eſt morbi venturi non eius terminati.

CAPVT II.

Cruditatum primæ regionis indicationem quidem primam eſſe reuulſiuam, ſeu deriuatiuam, aut vacuatiuam; ne cruditates in venoſum genus ingrediendo, ad aliquam partem nobilem, ac principalem lædendo, accedant.

C Qvamuis primi cruditatum loci noſtri corporis plures partes ſint, vt antea iam dictum eſt: Nihilominus Galenum tantùm meminiſſe patet cruditatum pituitoſarum, quę in vena porta reſident; hinc in meſentereo, & in hepatis cauo, & pancreo quoque habentur; ſiue venulis, ſiue poroſitatibus, aut meatibus, ſpatijsùe carnis inſint; & quarum cruditatum curandarum indicationes elicere intendit Galenus. Cęterùm cruditatum harum indicationes potiſſimum à cauſis iſtarum cruditatum colligi debent; Cauſis nanque ijs ablatis; cruditates etiam eas auferri neceſſe eſt: Cauſę autem hę, cum varię ſint, etiam diuerſum, multiplicemque flagitant ſcopum. Fluxionem etenim pituitę, vel à ventriculo, ſeu à capite obortam, maximè cauſam eſſe pituitoſorum crudorum inuenio: cum Gal. dixerit. *At frigida à capite quidem fluxio tarditatem concoctionis, & cruditatem, & acidos ructus creat.* Quod duobus modis id excitat, nempe vt ſua pręſentia frigida, & humida; & hinc ſubinde ventriculum ſuo calore naturali valido priuando, cauſa vtique eſt nouę generationis cruditatum pituitoſarum: ego verò vt doctrina meo propoſito inſeruiat, fluxionem pituitę primo modo conſidero, per pręſentiam pituitę in aliquem locum primę cruditatum regionis iam fluxę, copiam cruditatum pituitoſarum contingere: cui fluxioni vtique reuulſio, ſeu deriuatio euacuatione, vomitione molienda materię fluentis; ſimulque materię fluxurę interceptio opponitur. Nunquam etenim cruditates iam fluxę commodè curari valent, quin priùs fluxio, quę ad huc profluit reuellatur, ſeu deriuetur. Vnde ad ſanguinem ſiſtendum à pulmone profluens ob catarrhi diſtillationem in ea Matrona Romana intercipiendi, deriuandiùe gratia catharthi fluxuti, capitis ſyncipite detaſo, ſinapiſmum admouere coactus fuit Galenus; quo remedio, à morte euidenti, ac propinqua eam mulierem Galenus vindicauit.

4. De tuen. ſan. c. 5. & 12. meth. c. 3. 4. De tuen. ſan. c. 4. & c. 9.

6. De tuen. ſan. c. 9.

Prima cauſa cruditatum iam genitarum primæ regionis eſt pituitæ fluxio.

Quæ reuulſionē deriuationē, ac interceptionem ſimulq euacuationem indicat reuulſiuam.

D Ibid. & 7. met. c. 11. & c. 12. 1. Meth. med. c. 1.

✻

A

CAPVT III.

Cruditatum primæ regionis secundam indicationem partis pituitæ fluxionem gignentis, seu mandantis correctiuam, simulque roboratiuam esse ostenditur.

AT verò nec ipsa quidem pituitæ fluxio diuelli potest: nisi etiam læsionem partis mandantis eam fluxionem, simulq; gignentis profligetur, vel læsio in intemperie, vel à materia instrumentaliter illi parti contigerit. Hinc eò, quòd pituita propriè à ventriculo, impropriè verò à cerebro procreatur, vel vt à parte simila ri intemperata in vna, seu duabus primis qualitatibus prædominium habentibus, simul combinatione iunctis, vel vt à parte instrumentali excrementis repleta, simulque offensa, vt satis lib. 1. istius operis Galeni mente demonstratum est. Proinde frustra eam pituitæ fluxionem à ventriculo, seu à cerebro, vel ab vtraque parte, ad illas primæ regionis cruditatum venas transmissam depellere nitimur, quin priùs partis fluxionem ipsam pituitæ, & parientis, & mandantis vitium, nempe vel intemperiem, seu repletionem, aut vtrunq; simul auferamus, eamq; partem imbecillem roboramus: Factaq. prius distinctione, an pars eã pituitæ æquè tam gignens fluxionem quam transmittens ita obnoxia sit per se, an per consensum ab aliqua alia parte, vel à toto; si nanque per consensum afficeretur; etiam prius consensus ille de medio tollendus esset, etiam priùs eam partem ad ventriculum, seu ad cerebrum fluxionem mandantem à vitio suo emendare cogimur; postea verò illico roborare, tenemur: Cæterùm potissimum ventriculi fundus, cum pituitæ generationis, simulque fluxionis causa prima sit, ante cibi assumptionem roborandus venit. Cerebrum quoque si distillantem ad ipsam primam cruditatum regionem mandauerit fluxionem à suo vitio decastigandum erit. Subindeque corroborandum veniet: cum ventriculus sæpe à cerebri fluxione laboret, vt lib. 1. istius operis iam ostẽsum est, vbi de sympathia partium à pituitæ fluxione læsarum verba scriptis mandauimus. 5. De loc. aff. c. 6 B 7. Methodi c. 11

Ventriculi fundus pituitæ generationis, & fluxionis causa est prima.

CAPVT IV.

Cruditatum tertia, quarta, quinta, & sexta indicatio, nimirum adæquatiua, seu præparatiua, tum cruditatum, tum viarum, tunque corporis, necnon caloris naturalis partis à cruditatum copia grauati, ac imbecillis redditi coquere nequeuntis ad concoctionem agendam, excitatiua promulgatur. C

CRuditates autem primis in venis allatis iam fluxæ, in fundoque ventriculi residentes coaceruatæ, quæ vt frigidę, humidæ, crassæ, viscosæ, pigræque, seu lentæ: ini bi quoque non nisi impactæ, infixæ, stabiles, ac firmæ: hinc necessariò etiam ad motum, & ad vacuationem ita ineptæ, renitentesque introspiciuntur, vt eorum adæquationem, præparationem, seu digestionem priùs ingredi cogamur. Præparantur verò duobus generibus præparationum seorsum distinctis: Quandoquidem à primo artis medicæ agente lib. de Med. certitud. iam explanato, nimirum à natura seu calido innato hi humores concoquuntur, vt lib. 2. de magnit. mor. cacochyma vberrimè ostẽsum fuit c. 13. Ideò si calor naturalis, tum vniuersalis, tum particularis particulæ, à cruditatũ copia onerata imbecillis redditus fuerit, tunc vtique iuuandus, fouendus, ac excitandus, ad coctionem agendam, calor ille naturalis erit, vt infra declarabo. Adæquatur præterea crudus is humor ab artis medicæ secundo agente, per se artificialiter curante: nimirum à Medico artis medicæ fido collega, & socio. Ad quem sanè, vt religiosa cum præmeditatione, diligentique cautione, tantùm adequatos, & concoctos educat succos tuto, & iucundè, simulque fęliciter, perpetuo tres præparationes disquirendę spectantur, à Gal. constitutæ, nempè & humoris, & viarum, & corporis patientis virtute valida prædiri prępatatio à Medico semper in succorum eductione priùs attingenda est, vt conspicuè iam declaraui lib. 2. de magn. morb. cacochyma c. 2.

Gal. 4. de tuen. sani c. 5. com. 2. aph. 22. & 1. de crisib. c. 9. & alibi vt lib. 2. de magn. morb. cacochyma c. .. & vt Aetius ait li. 3. c. 23. ex Hipp. lib. de hum. et Poes p. 62. & 1. aph. 88.

D

Gal. ll. de ar par ua c. 99. & de const. art. med. c. 12.

1 Epid. com. 2. t. 44. & 45. & 46. 4. De tuen. san. c. 4. & 28. meth. c. 3.

1. Ad Glauc. c. 14. & c. 1. apho. 82. & 24. Com. 1. aph. 24.

Cruditates & à natura coquendæ: & ab arte præparandæ. Si calor naturalis coquens cruditates debilis fuerit tunc fouendus est.

Præparatio succorum crudorũ à Medico molienda triplex est scilicet humorum, viarũ, & corporis totius viribus validis decorati.

CAPVT

A

CAPVT V.

Tertia indicatio,allata nempe cruditatum adæquatio à Medico mollienda omnino explanatur: cautioque aliquibus conditionibus decorata perpenditur, ne aliquis,in eos crudos humores digerendos, committatur error.

Ecundus autem modus,quo cruda digeruntur,cum artificioſus omninò ſit, prius eluceſcere debet, poſtea verò alius modus, qui maiori ex parte naturalis ſe habet,quadantenus verò tantùm artificioſus pateſieri debet itaque ab arte medica ſucci crudi pituitoſi enarrati,præſidijs tum primis,tum ſecundis qualitatum facultatibus materiæ peccanti contrarijs, præditis ad euacuationem quidem præparantur. Proinde pituita aut vitrea,aut acida,aut inſipida dulcis copia dũtaxat peccans eò,quia frigida,& humida craſſa,glutinoſa,ſeu viſcida, & lenta, nec non denſa,obſtru-B ctiua, motuique inepta conſpicuè appatet:hinc oppoſitis virtutibus præſidiorum eam quidem pituitam calfacere,exſiccare,tenuare,diſſecare,hoc eſt,incidere,friabilem facete,abſtergere,rarefacete deuincimur:hinc etiam conſequenter eam fluxilem reddere certè cogimur:vt apertiſſimè nos Gal. docuit. Hac etiam cautione,vt potius incidenda, ſimulq; detergenda hæc pituita fit,quàm calidis efficaciter,ſeu euidenter alterantibus calfacete Quoniam calfacientia valida hanc pituitam liquefaciendo,eam quoque in venarum ſinum,ac exinde in totum corpus;ducere poſſent, hinc etiam ſanguinem totum coinquinare, omneſq; hinc partes ſuo probo ſanguine nutrimentali priuare,caloremque tam naturalem,quàm influentem labefacete,ac ita omnes noſtri corporis vires profligare,ex quo poſtea, & lypothymia,& ſyncopes, & interitus ſuccedere poſſet: Calida nanque talia,craſſa,& à frigido concreta, vt ait etiam Ariſt. colliquant, liquefaciunt,atq; ſimul peragitant. Hinc ait Gal. *Vbi in primis venis crudi ſucci copia eſt,diſiccandum nobis cum eſſe,concoquendumq; diximus:cauentibus ſemper,ne in habitum corporis traducantur*, & 4. de tuen. ſan. c. 5. de his primæ regionis cruditatibus præparandis ait *danda ipſis cibus,& potus,medicamentaque ſunt ſingula eius generis,quæ attenuant,diſſecent,& non conficiant ſuccorum craſſitudinẽ, idque citra manifeſtum calorem,nam qui ex calfacti vehementius ſucci ſunt,ij in omnem corporis par-*C *tem feruntur*. Eamq; ſanè ob rationem,vbi in primis venis crudorum copia fuerit, ait Gal. *quæ vrinam cient hoc caſu non probo:maximè quæ prævalentia ex his ſunt, & ſanguinem calfaciunt, ac liquant*. Hæc enim diuretica,vt calida,ſicca in tertio gradu,acria,tenuiumq; partium,crudorum copiam liquando,in genuſque venoſum impellendo;tunc *ſi tenax ſit,& craſſum* crudum ſuccũ impulſum *obſtructionem geminabit*. Immo,vt à quocunque calore tum balnei,tum aeris ambientis, & alterius cuiuſlibet calfacientis,eamq; cruditatum copiam liquefacientis nos cauere tenemur, *læduntur nanque non parum ab vtroque exceſſu, videlicet, in balneo, & æſtate, & omni caloris incremento,crudis humoribus liquatis,ac per omnes corporis partes fluentibus ita, vt metuendum ſit ne ad pulmones,& cor ferantur:aliquando etiam ne ad cerebrum ſubeant:cum longè præſtet: vt circa iecur, & primas venas adhuc ipſis ſubſiſtant*.

4. De ſan. tuen. c. 4. c. 5. & c. 7. & 12. meth. c. 1. & 8. meth. c. 4. & 11. meth. c. 13. & alibi ex Hip. mente vt ſuo loco vbi de curatione ſigam. 4. De ſan. tuen. c. 4. & 5. & 7. & 9. & 12. meth. med. cap. 1. & 8. met. c. 4. 4. Meteorũ c. 2. & c. 3. 4. De tuen. ſan. c. 9. 4. De tuen. ſan. c. 4. Idem quoq. ait 11. meth. 4. 8. Meth. c. 4. 11. Meth. c. 3.

Succorũ crudorũ præparatio, ad eos educendos, à Medico molienda, per alterantia contraris fieri debet. Pituitæ crudæ præparationis ſuæ faciendæ indicationes inſinuantur. Cautio in cruda pituita adæquãda, nẽpe vt calida præparantia valida euitãda ſint, ne pituita in prima cruditatũ regione reſidens colliquefiat, & poſtea in genus venoſũ, & ſubinde in partes ſolidas fluat tunc etiam multæ tactæ ſequentur. Neque diuretica omnia tunc ſationibus. Nam tunc eiſdẽ obſtructiones geminaremur. Omniaq. externa calorifica aeris æſtuoſi ambiẽtis & balnea & fictiones & cucurbitulæ, iſthęc omnia, fugienda ſunt.

CAPVT VI.

Ad cruditatum primæ regionis copiam à Medico rectè adæquandam, quis nam aer,& quænam quies requiratur: omniaq; remedia cuti adhibenda, ne cruditates illæ in totum corpus attrahantur, euitanda eſse, depromitur.

D

Voniam tribus modorum generibus, in cruditatum pituitoſarũ primæ regionis copiam ad euacuationem moliendam à Medico diſponendam, errata effici poſſunt: eam cruditatem in genus venoſum,totumq; corpus introferendo,vel nanq; alteran te pharmaco,& cibo magis iuſto calfaciente, liquante ore aſſum pto; vel ab aliquo cutaneo extrinſecè attrahente,admoto præſidio:vel aere nos ambiente calidiori, ſeu motu calfaciente,peragitanteq; eam cruditatem. Ideò capite præcedenti primo genere declarato, nec non partim tertio quoq; genere explanato: Supereſt, vt penitus tertiũ genus in medium afferamus de aere,ac motu,ſeu quiete verba faciendo,ſimulq; ſecundum genus aperiamus. Ab aere,itaq; nos ambiente indicationẽ ſemper deſumere cogimur,tanquam à cauſa ſine qua non,vt ait Gal. cũ aer cauſa vtiq; ſine qua non ſit,quæ ſubſtãtia partiũ tũ ſimilariũ, tũ inſtrumentaliũ ſana, aut morboſa eſſe nequit. Proinde ſine ipſo aere nos ambiẽte *nec tolli morbus,nec teneri ſanitas pōt*,qui duo *corporis sũt affectus:Hic igitur cauſa ſine qua nõ obtinet rõnẽ:cũ id,q ægrotat al*teramus, *quouſq; ſit mutãdũ*, p aerẽ ipsũ:Cũ aer nos ambiẽs vnũ ſit,ex quib. neceſſatio corpus noſtrũ alteratur ait Gal.

9. Meth. c. 14. ex Hip. mente lib. de flat. & lib. de aere a 9. 5. & locis. De arte medic. c. 85. & 1. epid. c. 1. 5. 1. & 1. de ſan. tuen. c. 15.

Indicatio ab aere nos ambiẽte tanquam à cauſa ſine qua non capienda eſt, in cruditatibus recte curandis. Aer ambiens ne ceſſatio noſtrũ alterat corpus.

Inter ea, quæ nos alterant ac primū habet locum quia non à nobis, immo à cęlo promanat.

Aer ambiens triplex.

Quis nā aer requiratur ad cruditatum primæ regionis copiā adæquādam ac admiendam.

9. Meth. c. 15. 9. Meth. c. 14. 11. Meth med. c. 3.

A Gal. Quippe quod inter ea, quæ nostrum corpus alterant, aer vtiq; primum considerationis locū possider, quateous aer à nobis haudquaquam promanat, vt cætera omnia, immo à eęlo pendet; cum dixerit. *Verùm cum materia reliquorum præsidiorum omnium electio in nostra potestate sit, eius quam ambiens præstat in nostra manu non sit: ratio est ex hoc quoque propriam quandam indicationē sumamus*, quem ambientem nos aerem triplicem esse iam dixit. *Ambiens verò ipse einsmodi est redditus propter tum regionem ipsam, tum anni tempus, tum cæli statum.* Cęterùm ad cruditatum primæ regionis copiam diuellendam, simulque pręparandam aer quidem siccans, temperateq; calidus conuenit, vt ex Gal. his verbis colligere poteris *sanè propositis aduersissima sunt, tum balneum, tum aer ambiens, qnoties vel nimium calidus est, vel frigidus. Itaque vt lauandi hi non sunt; sic & recli nandi in domo sunt, æstate quidem, quę frigent: hyeme, quę caleat, &c. In domo verò immodicè frigida, & hyeme, & denique ambiente frigido; succi, qui crudi sunt, & inepti ad coquendum manent, & iecoris obstructiones, si leues sunt, eas crassitudine sua hærentes, impactiq; creant*, nempe in hepatis cauo.

Tribus modis aer, vt causa sine qua nō, nos iuuat, ac nocet.

Tales cruditates habentes seruandi sunt in omni quiete, vnde nec exercitatio, nec balnea conueniunt vt Hippoc. & Gal. dicunt.

Vnctiones tantum digerentes congruæ sunt.

Cutanea omnia quæ inhibenda sunt, & alia cui ? vnda à Gal. conumerantur in primæ cruditatū regionis cruditatibus rectè curandis.

Gal. ad Thrasc. 38. 6. Epid. c. 6. t. 8. 4. De tuen. san. c. 5. 4. De vict. rat. in m. a. t. 44. Ibidem. 4. De tuen. san. c. 6.

Verùm hoc eodem aere inspirato, nociuo, & cor, & naturalem alterando colorem lędere valet, cū his duobus modis nobis aer noceat, seu nos iuuet: immo vt etiā tertio modo, quia carnes io corpore humano residentes, aerem ipsum attrahunt, vt Gal. ex Hip. sententia depromit: At verò de motu, & quiete ira exarauit Gal. *Eadem de causa nec exercitare, nec omninò monere, sed nec lauare expedit eos, qui in primis venis crudorum copiam habent, si quidem omnes id genns motus*, dimouēdo, ac peragitādo *succos illos in totum corpns agunt, seruandi igitur hi sunt in omni quiete.* B Quod ex Hippocratis decreto habuit assercoris *corpus quiett permittere, vngere, & æquabiliter contegere* in talibus cruditatibus maturandis, & Gal. in comm. ait, *nempe aduersus vim febris humiditatem eā, quæ vnctionibus comparatur remedium esse putauit, præter quam quòd neq; valenter calfaciat, neq; refrigeret: sed leniat, mulceatq; quibus maximè indigent, quæ coquuntur, & maturantur* fluxiliaq; fiunt. Reliqua verò, quæ cuti adhibita, vt cutanea harum cruditatum primæ regionis copiam ad altum, & ad superficiem trahendo, in totum reliquum corpus transferre quoq; possunt, omnia, vnà cum exercitatione, & iracundia euitanda connumerauit, hunc in modum. *Summæ verò eorum, quorum occasione foras ferantur, hæ sunt, exercitatio, & frictio, & balnenm, & fomenta calida, & vnctio calfaciens: tum ex animi affectibus, iracundia, & vno verbo omnia, quæ succos, qui alte in animantis corpore sunt mersi ad motum quoque versus irritant.* Hinc ēt pituita salsa, cum crassa, & glutinosa sit, etiamsi in genere venoso sit, in febre ardente ad cutem per balneum attrahenda oon est: cū per cutim educi nequeat, vt per cutim bilis flaua, tenuitate sua io febre ardente euacuari pōt, vt ait Gal. Ideò in febribus biliosis putridis post purgationem vniuersalem, & humotum concoctione iam maiori ex parte facta, tantū relaxantibus, simulq. balneis Gal. vtebatur. Isthæc itaq. cutanea omnia in cruditatibus pituirosis omoibus, nedum primæ regionis, at verò ēt secundæ regionis prohibenda omninò sunt: tametsi quando pituitosi iam aliquo errore succi crudi in tertiam regionem lapsi, coactè non nisi vbi per cutim diaphoreticis remedijs eos humores adimere deuincamur, quos nec venę sectione, nec medicamentis purgantibus, educere possumus. C

Hæc aūt cutanea damnanda etiam vbi pituita in secūda cruditatum regione fuerit.

3. De vict. rat. in m. a. com. 62. 11. Meth c. 16. & c. 9. & c. 20.

C A P V T VII.

In cruditatibus propositis præparandis vnà cum adæquantibus, & victus ratione nos ea, quæ aluum mitissimè subducunt dare debere; vt cruditates illæ viam intestinorum acquirendo, in totum corpus transferri nequeant.

Hip. & Gal. mirabile inuentū, in cruditatibus primæ regionis rectissime curādis.

In quo inuento multa emolumenta habētur. Inuentum est, vt vnà cum alterantibus ea quæ mitissimè ventrem subducūt admisceantur.

Lib. de humoribus p. co. 11. Meth. c. 3. 4. De tuen. san. c. 4.

Ippocrates autem, & Gal. summo artificio, tum ne cruditatum pituitosarum copia quotidie ab incidentibus vnà & detergeotibus quadantenus præparata, fluxilisq; reddita, viam venosi generis, totiusq; corporis accipiat, tum vt meatus obstructi abstergantur, aperianturq. tum etiam vt sicuti paulatim ea copia adęquatur, ita etiam sensim, ac sensim educatur, tum deniq; eriam, vt ea copia viā eductionis sibi commodiorem cōuenientioremq. priùs acquirat, vt faciliùs postea ea iam fluxilis reddita, per aluum medicamento soluente euacuari possit, cum Hip. dixerit. D *Quę dncenda sunt per loca conuenientia ducere oportet.* Proinde Gal. respiciens tantùm commodè eam copiam per vomitum, ac per secessum educi posse: hinc ea præsidia, quę aluum mitissime subducere possunt, extollit, inquiens, *considera, quæ ad alnum spectant, ac si sua sponte commodè non deijciat, audacter per inferius aliquid infundes. Accidit nanq; post aquam mulsam, vt quæ in primis venis, quæ scilicet circa iecur, et mesentereum sunt colligi supernacua solent, hæc commodè deijciantur:* vbi ponit aquam mulsam crudam, quæ *vt minùs nntrit, sic magis subducit. Post hæc si superuacua largius descendant, ne sic quidem sistenda, sed exhibendns pro aqua mulsa, ptisanæ cremor est*: & alibi ait. *Hac itaq; de causa ptisanæ cremor in hoc casu tutior est, vt qui tum modicè nutriat, tum nusquā per angustos meatus hęrent, sed & permeet, & ipse, & meatus per totum detergat, & qnicquid in semicoctis, crudisue succis continetur crassi id dissecet, ac resoluat. Horū ipsorum gratia, & mulsa his idonea est, & oximeli,*

4. De vict.rat.in m.a.t.79.
11. Meth.med. c.19.
4. De vict.rat.in m.a.com.5.
3. De vict.rat.in mor.a.t.30.
4. De mend.ſin. c 5.

A *oximeli,& apomeli,& piper,& zingiber &c.* Hinc ét inquit Hip. *Verùm quæ ventri expurgãdo exhibiturus ſis,ea cum mulſa aquoſa,& multa propinabis.* Gal. vero exarat. *Paratur fluxilitas ijs quidem, quæ per ſedem excerni debent,mulſa,& cibis ijs,qui ventrem molliunt pharmacis, quæ modicè proritare poſſunt, quæ enim acriora ſunt vitare oportet.* Quod ex Hippocrate Galenus habuit. Hæc omnia itaq; ventrem ſubducentia parùm acria ſunt,quia acredine,mordacitateque expultricem facultatem irritare,ſeu proritare valent, ad mitè ventrem ſubducendum, vt multa cruda ſe habet, vt ait Galenus,vt lib.2.de mago.morbi cacochyma iam demonſtratum fuit, & vt alibi etiam Galenus affirmando ait *Minus ſi quidem acris aqua mulſa,quæ cocta eſt, non ſolum quod coctura peragatur,conficiaturque: Verùm quod & ſpumoſum ipſius omne tollatur, nempe quod acre, & flatuoſum exiſtit in mellis eſt ſubſtantia: cocta autem tum morſu caret,tum flatu vacat,diſtribuiturque melius,quàm per inteſtina deſcendat,quo fit,vt eam ob cauſam magis alat quàm cruda,ſitimq.magis arcet,vrinasq. magis ciet cocta quàm ea,quæ cruda eſt.* Quod autem etiam oximeli optimum ſit,vt mitè ventrem ſubducat: profectò quatenus *parum acre eſt* ex Hippocratis mente patet, ſic etiam de apomeli, pipere,ac zingibere aſſerit Gal.cum piper,ac zingiber admodum valét ad flatus ex cruditatibus ijs exortos ad inteſtina ducendos,vt Gal.ipſe declarat,ſed de hoc, loco proprio, vbi de his præſidijs agam,videbis. Hæc autem remedia,ad eas declarandas indicationes tantum poſuit.

Medicamenta hæc modicè irritent facultatẽ expultricem. Ac talia ſunt parum ſub acria, vel ſubmordacia,vel ſubſalſa vel ſubamaroſa. 3.De ſimp. medic. facul.c.15.

B

C A P V T VIII.

Cruditates craſſas præparatione,tenues verò eductione indigere; craſſosq; ſuccos à frigore concretos à moderatè calidis liqueſieri debere; humores autem à calore craſſefactos à frigidis liqueſcere debere, Ariſtot.doctrina oſtenditur.

4. De ſan.tuen. c.4.& 9. Gal. 1. aph.22. & 24. & li.quos purgare oporteat Oribaſ.d.5.ſ.28 ſ. & Aetius lib. 3.c.23. & 1.Gal. attrib.de dynamidijs c.4.

SEd vt iſtius rei vniuerſam complectar doctrinam,ſpeculor Galenum nobis præcepiſſe crudorum pituitoſorum copiam priùs præparandam eſſe,ſimulq; coquendam: ſicuti etiam copiam tum biliosorum aduſtorum: Quæ amara excrementa craſſefacta præparare tenemur;& multitudinem tum bilis atræ acidæ, tum denique melancholiæ,antequam ipſa euacuetur, priùs præparandam, & coquendam eſſe. Præparatio enim à natura facienda, ſimulq. adæquatio à medico adminiſtranda perpetuò in his humoribus craſſis,atque tenacibus, antequam copia educatur, expe-C ctanda eſt;cum hi ſucci ſtabiles,ac firmi,& lenti, partibusq; anguſtis inhęreſcentes ſint, motuiq; prorſus rebelles; Bilioſi verò pallidi,ſeu flaui,qui naturales,ac tenues inſpiciũtur,& ſeroſi,aquoſiùe,ſuperuacui,ac tenues, nulla expectata adæquatione, neque concoctione vt lib.2.de magn. morb.cacochy.iam etiam dixi; illico educendi ſunt; cum Gal.iam ſtatuerit. *Quoniam ergo duo prima ſunt,quibus primus intentus ſit oportet, qui eiuſmodi affectibus medebitur crudorum, ſiue etiam ſemicoctorum,qui ante ſanguinis perfectionem fuerunt,percoctio. Et acrium,ac mordacium, qui ſecundi ſunt,& ſanguine poſteriores,eductio.* Neque dicas eos mordaces educendos tertiæ regionis eſſe; nã etiã mordaces in extremis venis, & corporis habitu priùs concoquendi ſunt, vt ex is Gal.verbis elicere poteris,vbi ait. *Si enim vbi in primis uenis crudi ſucci copia eſt,diſcendum nobis eum eſſe, cõcoquendumq.diximus,cauentibus ſemper ne in habitum corporis traducatur. Vbi verò in extremis venis,& corporis habitu reſedit,& concoquendum pariter,& per halitum reſoluendum.* Verùm quoniã rerum arcanarum veritatis indagator Ariſt.ſtatuit, à calore,& à frigore aquoſa,vel terrea,ſimulque aquoſa commixta omnia æquè craſſeſcere poſſe,ſimiliterque liqueſcere,& ea,quæ à frigido concreſcunt, à calido ſuo contrario liqueſcant: ſicuti pariter ea, quæ à calido craſſantur, à frigore quidem ſoluantur,ac liquantur,vt ex his Ariſtotelis verbis,eſt colligere. *Quæcunque craſſeſcũt, aut aquæ exiſtentia,aut terra,& aqua: Et hæc aut frigido,aut calido ſicco,quapropter,& ſoluuntur cõ-*D *trarijs: Quæcunque ſoluuntur concretorum à calido,aut à frigido: quæ enim à ſicco calido concreuerunt ab aqua ſoluuntur,qui calidus eſt:* & poſtea ait. *Aqua autem humidorum non incraſſatur ſola: incraſſatio enim humido quidem abeunte fit; ſicco autem conſiſtente; Quæcunque autem communia terra, & aqua,& ab igne concreſcunt,& à frigido incraſſantur,aut ab ambobus.* Proinde pituita cruda craſſa, tenuantibus quidem remedijs temperatè calidis, tenuari, fluxiliſque reddi debet: cum à frigido ventriculi ipſa pituita emanarit: è contra verò ſuccos craſſos acres, & mordaces ab hepatis calido ſicco obortos, præſidijs remiſsè frigidis tenuantibus diſſoluere, fluxileſque efficere cogimur.

*

In craſſis ſuccis expectanda coctio & adæquatio.

4. De tuen.ſan. c.4.

Tenues vero ſucci illico educendi per pharmaca ſolutiua inito aſſumpta.

4. De tuen.ſan. c.9.

Mordaces in venulis extremis & corporis habitu cruditates reſidentes coquendæ priùs ſunt ac tenuandæ poſtea diaphoreticis reſoluendæ per cutem.

4. Meteorum. ſum.2.c.3.

Ibidem.

Quæ à calore craſſeſcunt à frigore liquantur, & quæ à frigore glutinantur à calore ſoluũtur ex Ariſtotele.

Pituita quæ craſſa genita eſt à frigiditate,ideo à temperatè calidis tenuari debet.

Bilis vero quia craſſa eſt ob calorem proinde à moderatè refrigerantibus tenuari debet.

A

CAPVT IX.

Aristotelis doctrinam, allatam veram esse in rebus incrassatis, non autem in omninò combustis; quæ concreuerunt; hinc atra bilis, & melancholia, vt ea, quæ concreuerunt, non quidem à præsidijs frigidis fluxilia reddi possunt, vt omnis bilis amara crassefacta à frigidis remedijs liquescit: Immo à præparantibus moderatè calidis, & potentia humidis ad euacuationem, atra bilis, & melancholia disponuntur.

T verò doctrina allata omninò vera non est, nisi conditione modificetur: cum ea, quæ à frigore concrescunt, vt Arist. ait, *calido euaporante omni hæc insolubilia sunt, nisi superabundet caliditas*. Pariter ea, quæ à calido sicco concrescunt *quidem insolubilia sunt. Fictile igitur, & lapidum quorundam genera, quæcunque ab igne, terra combusta, sunt veluti molares insolubilia* sunt: Hinc humores terrei acidi, prorsus combusti à calido mouente, & à frigido vincente, & à sicco, vt acidi geniti, in naturam frigidam, & siccam conuersi, à frigido humidos fluxiles quidem non redduntur; immo à calido & humido mollientc, vt atræ bilis, & melancholiæ, in quartanis febribus, & scirrhis, ex ijs humoribus exortis, vsu venit: Vnde hi succi potiùs concreuerunt, quàm crassi facti sint. Differt enim concretio à crassatione: Nam crassescunt quidem omnia, quæ priùs liquida fuerant, vt aqua in glaciem, ac niuem, & oleum à frigido densante crassa euadunt: à sicco verò calido sal, & nitrum, in quibus manet humiditas potentialis passiua, quæ iterum ad actum reducitur, dum ea liquescunt: Ea verò, quæ concrescunt, quatenus ex mollibus fiunt, cum longè plùs de terrea substantia habeant, quàm de aquea: Vnde solida, non autem liquida sunt ea, quæ concrescunt: cum autem humidum omninò euaporetur potentiale, quod non amplius ad humidum actu reduci valet: ideo insolubilia manent ea, quæ hoc modo concrescunt, quam distinctionem ex his Aristotelis verbis desumere poteris. *Quæcunque igitur mollia, sed non humida non incrassantur, sed concrescunt, exeunte humido veluti assatum fictile. Quæcunque autem mixtorum humida sunt, & crassantur. Quæcunque autem propter infrigidationem, & calido coeuaporante omni hæc insolubilia sunt, nisi superabundet caliditas, sed mollificantur, veluti ferrum, & cornu*. Verùm enim verò, vt istius rei integram habeas veritatem. Prima conditio crassationis, quæ etiam concretionis communis est, vt à calido, aut à frigido externo, vt à causa efficienti; quæ semper extrinseca est, semper fiat, quod per concretionem explanare voluit communiter alloquendo Aristot. *Quæcunque concrescunt aut aquæ existentia, aut terræ, & aquæ, & hæc aut calido, aut frigido sicco. Qua propter & soluuntur contrarijs, quæcunque soluuntur concretorum à calido, aut à frigido*. Idem quoque de incrassatione ait. *Incrassantur autem ab ambobus, est quidem, vt eodem modo*. Subinde differentiam eorum, quæ à calido, & eorum quæ à frigido externo incrassantur, & concrescunt statuendo, inquit, *est autem vt aliter*. Vnde tum concretionem, tum incrassationem, à calido extrinseco genitam, à calido quidem siccante, humidùmque euaporare faciente, produci asserit *à calido quidem humidum educente; euaporante enim humido incrassatur siccum, & consistit*. Sicuti concretio, & incrassatio à frigido extrinseco sicco, calidum primario intrinsecum, & humidum secundariò intrinsecum cogente, & exhalare calidum id cum suo humido simul faciente, oritur: Vnde, vt hoc fiar, duo requiruntur, quorum primum, vt à frigido extrinseco, vt à causa syllogistica concretorum, & crassatorum corporum calidum internum exprimatur: aliud verò, vt calidum illud expressum, ea expressione quidem euaporetur, ratione cuius euaporationis humidum, ei calido iūctum quoque, vnà cum ipso calido exhalatur, manente autem sicco, & crassatio, & concretio fit, vt ex ijs verbis patet, *à frigido autem calidum exprimente, cum quo humidum simul recedit euaporante*. Quocirca incrassantur, & concrescunt quæcunque per exiccationem, & ob euaporationem humidi factam vi calidi, aut intrinseci, aut extrinseci, vt expressè Aristoteles antea declarauerat, inquiens. *Exiccantur autem omnia, aut calfacta, aut frigefacta, ambo autem calido, aut ab interiori caliditate, aut exteriori*. Differunt autem propriè incrassatio, & propriè concretio, vt iam antea clucescit. Quibus sanè statutis, cum humores in nostro corpore redundantes quicunque humidi sint, non autem molles, quia plùs aquei sunt, quàm terrei. Mollia verò longè plus terrea existunt, quàm aquea, vt ait Arist. *Quæcunque igitur à frigido concrescunt communium terræ, & aquæ; plùs autem habentium terræ, quàm quidem aquæ, quia calidum egreditur, concrescunt. Pariter quæcunque à sicco calido concrescunt, hæc quidem insolubilia* propter terream substantiam omnimodè concretam. *Et quæcunque mollia, sed non humida non incrassantur, sed concrescunt exeunte humido veluti assatum*

Succi acidi concrescunt à calore promouente, & à frigido vincente vt a. de morbi magnitudine cacochyma dixi

Differentia inter concretionē & crassationē.

Prima conditio communis . & crassationis . & concretionis generica, tum à calido, tum à frigido emanans

Differētia quōcrassescunt a calido, & quomodo à frigido.

Secunda conditio communis concretionis, & incrassationis specificæ à calido tantum proditæ.

Tertia conditio & quarta cōmunis concretionis & incrassationis specificæ à frigido tantum ortæ.

Quinta cōditio quæ communis est, & generica, Idem Hip 1.de m.447.ex Foes. vbi ait.

Siccant verò calida, vbi supra modum calfaciūt, & frigida, si quoque supra modum refrigerant.

Humida crassātur, & mollia concrescunt.

B 4.Meteor.sum.1. c.1.

Eodem loco 4. meteor.c.3.

C

2.Physic.

D

4.Meteor.c.3.

Ibidem.

Ibidem.

Omnia acida ſunt à frigido vincente vide lib.6.c.8.

A *aſſatum fictile*. Quocirca humida omnia craſſantur: Mollia verò concreſcunt: craſſataque omnia liqueſcunt. At verò concreta non liqueſcunt: *ſed mollificantur*, quia *mollia*, non autem humida erant: Quam ob cauſam atra bilis, & melancholia, quæ ex humore humido, non autem ex molli ſucco craſſefactæ fuerunt; Ideò liquefieri poſſunt: Verùm quia hæ ambæ veluti omninò deuſtę ſunt, ac in cineris, ſimulque terreæ ſubſtantiæ naturam conuerſæ frigidi, & ſicci temperamenti: humido aqueo iam euaporato ob calidum ſiccum mouens acidi concreti melancholiæ, & atræ bilis generationem; quam deinde perficit frigidum ſiccum vincens. Hinc hi acidi ſucci tanquã à frigido concreti, non à contrario eius cauſæ efficientis mouentis amplius liqueſcere poſſunt, immo tantum fluxiles à moderato calido molliente, humectante, ſimulque tenuante tanquam à contrario eius cauſæ efficientis vincentis, ac perficientis reddi poſſunt. Bilis vero amaræ omnes ſpecies, craſſefactæ à calido ſicco vincente proculomni dubio à frigido humido liqueſcere valent ceu à ſuo contrario, cum igneæ naturę hæ omnes biles ſint, non autem penitus combuſtæ, nec in cinerem, nec in terream naturam tranſmigratæ, vt atra bilis, & melancholia ſunt.

Craſſata liqueſcunt, & cõcreta mollificãtur. Atra bilis & melancholia à calido molliente ac humectante nõ parantur ac fluxiles reddũtur, non ſiê à frigido: quia à frigido vincente concreuerunt: non autem à calido vincẽte ſed tantũ mouente. Biles vero amaræ à frigido humectante fluxiles fiunt cum à calore vincente genitæ & craſſefactæ fuerint.

C A P V T X.

B

Hippocratis cautio in cruditates alterandas gradatim interquiete ſeruata: An quoque de cruditatibus primæ regionis intelligenda ſit, cum ibi alterantia pro nutrimento præbenda ſint, nec non vnà cum his alterantibus etiam ventrem ſubducentia commiſceri debeant, vel potiùs de alijs tribus cruditatum regionibus tantum explananda ſit.

6.Epid.c.2.c.25. t.36. In com.26.

CVrioſa autem planè hic inquiſitio mihi cadit; cum Hippocrates decreuerit ex Victorio Trincauelio interprete. *Nihil deſpicere, nihil temere gradatim contraria adhibere, & interquieſcere*: & ait Gal. de prauis conſuetudinibus ad contrarias permutandis intelligi debere, *quandoquidem neque ipſas negligere, neque ſtatim traducere conuenit, ſed paulatim, & ipſos interquieſcere permittendo. Bifariam autem verbum interquieſcere intelligere poſſumus: Vno quidem modo, vt non*

C *ſolùm in contrariam conſuetudinem paulatim aliquos transferamus, ſed antequam vniuerſa mutatio facta ſit inter mutandum quieſcamus: vt quando ex otio ad exercitationes conuertimus, primum quidẽ à breuiſſimis incipiemus, atque paulatim has ad augebimus, deinde nonnunquam vnum, vel etiam duos ocioſos dies interponemus. Altero modo hac vox (interquieſcere intelligenda eſt, tanquam illi verbo adhibere) contraria ſit, vt in quos, quã priùs haud inerat conſuetudinem inducere volumus: ipſam paulatim inducamus, à quibus verò priùs ſeruatam reuocare, paulatim rurſus & iſtos quieſcere, hoc eſt, deſinere iubeamus*. Hic ergo etiam de quacunque mutatione curatiua in contrarium conuertenda intelligi debet, cum idem Hippocrates ſtatuerit: *ſemel multum, & repente vel vacuare, vel replere, vel calfacere, vel refrigerare periculoſum: omne ſi quidem naturæ inimicum. Paulatim verò, quod ſit, tutum, cum alias, tum maximè ab vno ad aliud facienda eſt mutatio*. Quam vniuerſalem regulam ad conſuetudinem coarctat Hippoc. vt ex Galeni verbis patet. Proinde ſimiliter de præbendis alterantibus cruditates adæquantibus, idem iurè meritò aſſeuerare poſſumus *contraria* cruditatibus his *gradatim adhibere, & interquieſcere* nos debere: potiſſimùm eò, quia cruditates ſæpe curatu difficiles, & non niſi longo temporis decurſu adimantur cum tunc duobus, tribuſuè diebus interquieſcere teneamur nos, ab alterantibus abſtinendo, illico tamen poſtquã cruditates paucas

D iam præparatas vacuauerimus, vt Natura quadantenus recreetur, vt ex Gal. confirmatione eſt videre. Præſertim vbi cruditatum copia magna fuerit, vires autem imbecillæ, vbi parum vacuare à permittenti debili datum eſt: & vbi plures ſubpurgationes ab Hippoc. appellatæ peragendæ veniunt: Quam purgationem *vocant Medici eiuſmodi vitioſi ſucci curationem græcè Epicraſin*, vt ait Gal. *oportet nanque vbi indicationes ita ſibi aduerſantur, & paulatim, quod vitioſum eſt vacuare, & paulatim inuicem, quod ſalubre eſt, pro eo reponere*, Et alibi ait, *ſi modo curandus eſt, vt ea, quæ contriſtant vacuentur: ſi id omninò fieri nequeat, vt per Epicraſin ſanetur*. His autem hunc in modum ſtatutis, quęro an quoque gradatim viæ primæ cruditatum copiam alterare deuincamur, ac interquieſcere cogamur; Nam ex Hippocratis decreto, Galenus affirmat confeſtim ita nos alterare debere, vt quatuor, & ſeptem primis diebus tantùm deterſoria interna præbere teneamur pro nutrimento incidente, ac tenuante: & ait, *Ergo nutries hos maximè oximelite, aliquando etiam ptiſanæ, & mulſi exiguo quoppiam: ſuſtinent enim hi victum, ſi modò alij vlli tenuem: ipſa nimirum crudorum copia, quos paulatim coquunt ad corporis alimentum abutentes*, & 8.Meth.c.4.ait, *ſed ſicuti dictum eſt priùs in alimentorum ratione ſunt ptiſana, & mulſa, &c*. Præterea etiam, eò magis

crudita-

2.Aph.51.

6.Epid c.2.cõt. 26.& 6. epid.c. 3.cont.27.

9.Meth.c.13.& 4.de vict.rat.in morb.ac.t.39. 4.De vict.rat.in m.ac.t.41.& t.76. 9.Meth.c.10.de qua etiam ait c.31.& de cur.rat. per ſang. miſſ.c. 33. 11.Meth.c.8. 4.De vict.rat.in m.a.t.47. 13.Meth.c.3.& 11.meth.c.16. 4. De tuen.ſan. c.1.

Paulatim cõtraria adhibere, & interquieſcere oportet vt natura recreetur.

Ad cruditates adæquandas cõtrarijs alterantibus gradatim progredi debemus, & interquieſcere, vt natura inſtauretur.

Et per vices plures græcè per epicraſin curandæ hæ cruditates ſunt.

Verũ gradatim primæ viæ cruditates alterandæ ſint.

Quatuor, & ſeptem diebus pro nutrimento deterſorijs tantum valde alterare debemus, in cruditatibus primæ regionis rectè curandis.

Solutio quæstio.

cruditates primæ regionis præparentur,'Hippocrates, & Galenus ventrem subducentia præparantibus, & cibis commixta præbebant. Cui respondeo vbi maximam harum cruditatum copiam videmus lipopsychiam, aut syncopim imminentem, vbi nulla harum cruditatum, tum in primis, tum in secundis venis existentium vacuatio conuenit, vt Hippoc. Gal. & Paulus tenent: immo tantùm reuulsio, & siccatio, digestio, & adæquatior tuncque confestim hoc modo alterare debemus, cum Hippoc. dixerit. *Vbi verò virium debilitatem à nimia copia ortam, aut animi defectionem iudicare oportet, quandiu hoc feceris alio vertendum, aut siccandum, aut reuellendum.* Nam ibi adæquatio humorum, & reuulsio loco euacuationis accipiuntur: At verò, vbi non ita copiosa materia cruda pituitosa fuerit, vnde neque animi defectio, neque aliud symptoma vrgens expectatur, maiorique parte ea copia vacuata, tunc sanè tam in prima regione, quàm in secunda, tertia, & quarta gradatim contrarijs alterare deuincimur, ac interquiescere: fortassisque magis id facere cogimur in prima cruditatum regione curanda, quàm in alijs regionibus, cùm vbi prima regio à pituitæ copia læsa est, ibi quoque ventriculus offensus sit. Hinc peculiariter ne cruditates primæ cruditatum regionis iam præparatæ ad stomachum se rapiant, & alijs rationibus statutis: Idcò vnà cum præparantibus ventrem subducentia commiscebant isti Autores: Nec tamen id opponitur, vt in longa curatione cruditatum primæ regionis molienda gradatim, & interquiescendo non progredi cogamur. A

Lib. de humoribus pag. 60. ex Poef.
11. Meth. c. 5.
Lib. 3 c. 37.
Ibidem.

B

CAPVT XI.

Indicationes tum viarum, tum corporis præparatiuæ in medium afferuntur, simulque promulgantur.

Viæ præparandæ.
Præparantur viæ mollientib. seu laxantibus.
Primum notandum
Quibus laxantibus semper parum adstringentis commiscendũ est ne calor naturalis dissolua tur.

OMnibus autem ad cruditates adæquandas, indicationibus attinentibus adamussim penitus dilucidaris; Modò illicò alias indicationes æquè tum viarum, tum corporis præparatiuas enucleare deberem. Cæterum quoniam fusè ea, quæ corpus nostrum ad aluinam purgationem inepta reddere possunt, omnia iam connumeraui lib. 2. de magn. morb. cacochyma cap. 5. consequenterque ibidem cor poris præparatio ad aluum purgandam iam exactè patet: Idcirco tantùm vias præparantes indicationes ad hanc ventris inferioris expurgationem administrandam, hic ponam. Quandoquidem vbi Hippocrates artem medicam ijs verbis illustrauit, *corpora quæcunque quis purgare volet, eò fluxilia facere oportet,* ibi quidem non modo ex parte præparationis humoris peccantis, & crudi *circa tenuatos humores, minimèque lentoris participes* intelligi debet. Verùm etiam ratione præparationis viarum corporis purgandi *circa apertos, relaxatosque meatus, omnique obstructione liberatos, per quos ipsi succi medicamentorum purgantium vi traduci, trahique debent.* Idem intelligas, & etiam inquit Gal. *ac visceribus prouidendum vngendo, atque emplastrando ijs, quæ mollire, & laxare possint.* Tria tamen hic obseruanda sunt cautionis gratia, quorum primum est, vt vnà cum mollientibus, ac relaxantibus semper aliqua adstringentia commiscere tenéamur paucissima in quantitate, vt laxantia, mollientiaq; corrigantur, ad visceris laxãdi, & ape riendi caloris naturalis tenorem conseruandũ, ne tenor is dissipetur. Secundum verò est, vt nunq̃ ijs aperientibus, mollientibus, seu laxantibus vtamur, nisi priùs totum reliquum corpus ex purga tum fuerit; simulque illius partis à cruditatum copia tensæ, & obstructæ magna ex parte ab his vitiosis succis expurgatio partim molita, partimq; ea crudorum copia concocta sit: Gal. enim aic, *qui cataplasmatibus, & perfusionibus assiduè præcordia vexant, ipsos in eiusmodi affectibus phlegmonas accersere. Minimè igitur, & his vtendum priusquam superuacua magna ex parte partim vacuata sint, partim concocta: tunc verò vtaris etiam bis licet, non tamen duntaxat relaxans, sed ex absinthio mediocriter perfundens, si tamen febris non planè fuerit magna,* tunc enim nec etiam laxantia admouere debemus eò, quod illius partis phlegmone facilè superuenire posset, & hoc tertiũ est à nobis obseruandum in hoc præsidio, executioni mandando, etsi etiam quarta conditio sit à Gal. posita ij. meth. cap. 16. nempe, ne vbi phlegmone fit, laxantia admoueamus, & alio loco antea dixit. *Hæc igitur cum medicorum vulgus ignoret, omnes oleo perfundunt, & cataplasmatibus relaxantibus curant, prius quam corpus vacuetur: omniumque maximè diuites, quibus non solùm in talibus obsequuntur, sed & eos lauari in balneo permittunt. Ego verò nec eorum, qui ex putredine humorũ se bricitent, lauem; nec relaxantibus cataplasmatibus priusquã superuacua purgarim, vtar. His vacuatis non solùm audacter lauem, sed etiam cataplasmatibus vtar, in alijs quidem membris ijs, quæ relaxent. in iecinoris verò, ac ventriculo etiam additis, quæ mediocriter adstringant: Parcius tamen ad pectus, quàm ad ea est adstringentibus vtendum; quoniam talia humores, qui phlegmonem excitant in pulmones, & cor nonnunquam reperimunt. Ac longè quidem magis in pulmonis phlegmone abstinendum ab adstringentibus; quoniam in eo ipsis quoque relaxantibus admiscendum aliquid acrium quod amaodo, & euidenter calfacientium est: quippe foras trahere potius quàm reprimere in eo debemus, itaq; etiam cucurbitula vtiliter ijs, qui sic laborant, si priùs sint vacuati, applicabitur.* In pleuritide prorsus relaxan-

Secundum notandum.
Mollientia non admouenda, ante reliqui corporis purgationẽ, nec ante cruditatum aliquam coctionem.
Tertium notandum.
Mollientia in magna febre non adhibenda
Quartum notãdum.
Vbi phlegmone est, laxantia nõ applicanda sũt, nisi in fine vbi phlegmone ædematosus & frigidus manserit.
Secũdum notandum vt conside ratione dignus ex Gal. verbis omnino cõprobatur, quæ cũ ex se clara sint ex explanatione non egent.
Thoraci repellẽtia non admouẽda sunt sed sola relaxantia sine adstringentibus cætera; immo cum acrium extrahentiũ portione admixta, &c.
Et cucurbita thoraci admouenda toto reli quo corpore prius purgato.

C
2. Aph. c.
Gal. com. 2. aph. 9. & com. 2. aph. 24.
Idem 3. de diff. feb. c. vlt. & 6. epid. c. 2. t. 35. & 11. meth. c. 17. & 4. de tuen. san. c. 9. & 12. meth. c. 3. & 13. Meth. c. 5
7. Ad Glauc. c. 11.
13. Meth. c. 15. & 12. Meth. c. 3.
6. Epid. c. 3. t. 20.
13. Meth c. 15. & 12. meth c. 3.
12. Meth. c. 3.
D
11. Meth. med. c. 16.
Cap. 17. eiusdẽ lib. 11. methodi.

A laxantibus vti debemus abſque adſtringentibus, ne intro humor reprimatur. Potiſſimum autem hepati, & ventriculo adſtringentia competunt, cum hæ duæ partes concoctionum ſuccorum officina ſint: poſtea verò lieni. Sicuti autem propriè abſinthium pro iecinore, ita capparis cortex pro liene adſtringendo, ſeu roborando valet, vt ait Gal. Item pro hepate, & ventriculo roborando vini fex, cytonea, & alia iis ſimilia adſtringentia, laxantium præſidiorum à Gal. correctiua proponuntur: Quæ medicamenta pro explananda indicatione relaxatiua poſui obiter: nam exactè de his loco proprio, vbi de remediorum materijs verba faciam, dicam.

13. Meth. c. 17. 13. Meth. c. 15.

Quibus viceribus adſtringentia competunt pro laxantibus corrigendis.

C A P V T XII.

Cum ad vias aperiendas tantùm poſt corporis totius purgationem, nec non partis tenſæ quadantenus vacuatione, partimque concoctione reliqui humoris iam facta; partem tenſam relaxare rectè poſſimus: donec laxantibus vti nequimus, tunc detergere nos debere meatus extrinſeco medicamento deterſorio demonſtratur.

B

QVoniam iam vidimus tantùm vias partis obſtructæ, ac tenſæ relaxantibus, ſimulque emollientibus remedijs relaxatas, apertaſque reddere nos poſſe, his quatuor conditionibus ſeruatis, hoc eſt quòd ſolùm toto corpore iam expurgato, atque etiam parte affecta partim à materia peccante vacuata, tum ſanguinis miſſione, tum cacochymiæ eductione, partimque concocta: Præterea vt aliquantulum adſtringentis relaxantibus commiſceamus; Magna febre non exiſtente, neque phlegmonis principio, nec incremento, nec vigore præſente, immo tantùm in declinatione, & vbi materia frigida manſerit. Sæpius contingit, his de cauſis, vt nos vias eas partis tumefactæ, his mollientibus aperire non poſſimus: proinde ne hoc interim ſine apertione viarũ vacuandarum moremur, Gal. vt vtilitatis, ſalutiſque ægrotantium amator, ſimulque poſt Hippocratem Artis medicæ diligentiſſimus Princeps, ſtatuit interea eas vias non modò intrinſecè,

C at verò quoque extrinſecè nos deterſorijs aperire pharmacis debere; cum dixerit. *At ſoluunt quidem obſtructiones, quæ deterſoriam facultatem obtinent, ſeu foris cuti admota, ſeu intro in corpus accepta.* Vèrùm iſthæc deterſoria extrinſece tenuantia, ſimulque digerentia, ſicuti laxantia eſſe nihil debent, ne laxando, humores praui in penitiores partes ingruant; hinc obſtructiones tum ad venas anguſtiores, ramificataſque, tumque ad carnis ſpacia, ſeu meatus ſi acceſſerint, tunc hæ geminarentur obſtructiones, aut ſaltem valde augerentur: ſic pariter talia præſidia ſine vlla vi attractoria ſubeſſe debent, cum hæc omnia ſuperuenirent incommoda vt ex Galeni verbis illico poſtea, hoc modo allatis elicere poteris: *Periculum verò eſt etiam ne quæ foras trahunt, vnà cum iis, quæ obſtruunt etiam aliud quippiam attrahant, & quæ ab interno ſurſum feruntur aliquid ſecum ex iis, quæ in vaſis continentur rapiant.* Errorem verò, ac damnum, quod ex hoc conſequeretur, ſubinde promulgat inquiens: *Quod ipſum ſi tenax ſit, & craſſum excrementum ad intimiorem, anguſtioremque partem, ſimulq; ſurſum, ac altum attractum, obſtructionem planè geminabit ſin aliter multitudine certè ſua non parum omninò nocebit. Cernimus enim aliquando etiam quòd multum eſt, cum totum confluat obſtruendo hærere, infingique non minus, quàm ea, quæ glutinoſa ſunt, & craſſa, quod ſi per meatus anguſtos eſt tranſitus multò profectò magis retineri, quo igitur ex his iter liberum, & quæ foris admouentur attractio tuta ſit, vtiliſſimum eſt corpus inaniſſe.* Poſtea verò paucis interceptis ver

2. Meth. c. 4.

Ibidem.

Ibidem.

Detergere debemus extrinſecè quando relaxare nõ valemus.

Deterſoria hæc præſidia neque cum laxantibus neq; cum attrahentib. admiſcenda, ſeum tũc obſtructiones geminarentur.

D bis, ea, quæ deterſoriam vim cuti admouenda continent, tum quæ cuti applicari poſſunt, abſque vlla attractione tum cum attractione conumerat, hoc modo, *detergentium ſanè materiam expoſitã habes in commentarijs iis, qui de medicamentis ſunt conſcripti. Deligenda verò ſemper ſunt, quæ ad rem propoſitam ſunt accomodata: quippe diſtincta in his ſunt, tum quæ magis, tum quæ minùs detergẽt,* quia detergentia leuia, & ſine morſu poſuit 6. de comp. med. per genera c. 2. in fine: detergentia verò valde, ac vehementer poſuit 2. de comp. med. per gen. cap. 5. *Sed nunc exempli gratia pauca dicamus moderatiſſimè detergent tum erui farina tum hordei, tum fabarum. Præterea mulſa, quæ ſit aquoſa magis verò, quàm hæc iris, & panacis radix, & ariſtolochia, & mulſa, quæ mediori eſt mixtura: veluti etiam hac magis, quæ meraciſſima eſt, ſit hęc vbi mixta melli exigua eſt aqua: ſic vt liquatum mel exiguos cutis meatus facilè ingredi poſſit. Poſſunt autem vel hac magis detergere, tum ſpuma nitri, tum nitrum ipſum, tum aphronitrum. Sit autem nitrum oportet, quod ex tenuibus partibus conſtet; cuiuſmodi Berenicii eſt; Si verò lapidoſum ſit vri id, leuigariq; diligenter debebit. Mel aũt puriſſimũ, acerrimumq; cuiuſmodi eſt Himetrium. Eſt aũt & ſapo ex iis, quę maximè detergere valeant. Atq; hæc ſatis multa detergentium materię exempla ſunt,* quæ etſi ad cutem abſtergendã in balneis poſuerit: attamen iſthæc

Ibidem.

Ibidem nẽpe 9. meth. med. c. 4.

Detergentia extrinſeca eo tempore quo relaxãtibus vti nequimus admouenda ſunt.

Deterſoria pharmaca quæ ſunt nullam vim attractoriam habentia à Gal connumerantur.

Pro indicatione deterſoria agenda ſtatuenda.

Detersoria præsidia, quæ extrinsecè admoueri possunt, ante laxantia pharmaca, eo tempore quo laxantia applicare non decet, ad viscera côparata ad variosq. tumores, ac tensiones indicantes ea detersoria.

11. Meth. med. c.16.

Pro liene cataplasma ex oximelite, & absinthio & cappare compositum, ad Indicationē detersoriam molliendam explanandam.

Eodem l.8. meth. med. c.4. & alibi vt 10. meth. c.2.

Detersoriū pro obstructionibus detergendis extrinsecè admouendum.

A isthæc degentia cruditatum in aliquo hypochondrio, seu alia parte contentarum, vbi tensio, seu tumor etiam phlegmonosus, ac putridus fuerit, ac impuro corpore existente alibi constituit, quod ea pharmaca extriosеca detergentia sine vlla laxatione, sineque vlla attractione admouenda, sicoe ijs quatuor conditionibus nunc allatis seruandis, cum deprompserit *obseruandum verò diligenter est non in liene modò, verùm etiam in omnibus partibus, in quibus humor putrescit, quod symptoma maximè si vehemens, quod secundo loco, aut tertio: quo videlicet affectu ex ipsis planè inuento idoneā ei curationem adhibeas. Aliàs nanque in membro affecto calor superat: Aliàs tumor, qui propter abundātiam humoris, vel propter crassitudinem sit durus. Si igitur calor præponderat id agendum, vel sensim per ea, quæ repentem calorem obtinent, digeratur, quod genus est tum lini semen, tum chamæmelum, quibus adijci, vel hordei, vel fabarum farina debet, quippe quorum neutrum excalfacit. Sæpe autem (vti non ignoras) quod medici artomeli vocant pro cataplasmate eiusmodi phegmones præparamus, atque aquæ aliquid miscemus: Ad lienem verò etiam aceti aliquando aliquid. Si verò laborantis phlegmone partis calor non multum à natura excesserit: Sed magnitudo eius notabilis fuerit digerere haud timidè sine aqua debebis, etiam fœni græci aliquid supradictis immiscens. Si verò veluti scirrhosa phlegmone sit propter humorum, quos continet, vel crassitudinem, vel lentorem tum aceti aliquid, tum amara medicamenta* vt Marubium est 7. de simp. med. fac. clas. 5. f. 62. A. *simul immiscenda curabis potissimùm in liene. Etenim viscus hoc propterea quòd à iecinore crassum humorem trahit eiusmodi humoris occasione plerumq; laborat. Quo magis cataplasma, quæ ex oximelite, & absinthio, & cappari fiunt, illi sunt idonea. Hæc igitur cum medicorum vulgus ignoret, omnes oleo perfundunt, & cataplasmatibus relaxantibus curant, priùs quàm corpus vacuetur,* vt cap. præced. iam positum fuit: Vnde illa grauia sequuntur incommoda. Quocirca dum aliquod prohibeos relaxantia præsidia inhibens fuerit, pro abstergendis cruditatibus, vel copiosis, aut crassis, simulq; glutinosis, vel vtroque modo, in tensionem, seu tumorem elatis priùs tamen vena secta, vt Gal. nos docuit, si copia in obstructionibus fuerit, vt lib. 2. & 3. de magn. morb. sang. iam ostensum à me fuit aliquod detersorium remedium emplastri modo, cui admouere possumus ex hordei, & fabarum farina cum puluere absinthij, corticumque, radicum capparorum, & ox melite, & aqua mulsa compositum: quibus etiam portionem specierum diarrhodonis abatis, aromaticique rosati, seminumque lini farinę, & chamæmeli. Si verò adhuc validius requiratur, addi posset, & radix iridis, & aristolochia, & prassium, & alia ijs similia. Nota autem quòd ego hic detersorium exempla, ad indicationem allatam dilucidandam posui, ne confundatur tractatio de indicationibus cum tractatione de curatione præsidijs molienda. B

C A P V T X I I I. C

Caloris naturalis à crudorum copia grauante, simulque à crassitie, ac tenacitate compressi, vnà & suffocati, vel totius corporis, aut partis alicuius offensæ ad eam cruditatem coquendam, iuuatiua, & excitatiua indicatio explanatur.

Calor naturalis membri obstructi, seu tumefacti, tenaci, dū adeo imbecillis euadit, vt sæpe fouendus sit.

4. De vict. rat. in m. a. t. 44. & 2. diff. feb. c.5.

3. Epid. c.3. cōt. 4. & cōt. 46. 4. de præsag. ex pul. c.12.

Tres sunt modi, quibus huius mēbri calor innatus debilis effici potest.

Eest autem, quod quomodo calor innatus cruditatem coquens imbecillis adeò fiat, vt ille cruditatem coquere nequeat, nisi eum priùs foueamus, ad concoctionemque peragendam excitamus, declaretur. Id tum de calore naturali alicuius particulæ, tum vniuersi corporis intelligendo. Natura nanq; sua facultate coctrici, alteratriceque appellata, quod optimum est assimilare conatur, sanguinemque conficere: Ea verò, quæ aliena sunt, & quæ sanguificationis confectionem refugiunt coquere, postea que expellere: ea priùs maturando fluxilia reddit: Sin autem Natura oppressa, ac imbecilla fuerit, hoc suo officio fungi nequit. Tribus autem modis calorem, alicui parti insitum inuenio, ita debilem reddi posse, vt is nisi foueatur, ac excitetur, cōcoctionem quidem ingredi nequeat: vel nanque suffocatione à compressione ponderis copiæ crudorum grauantis producta, aut oppressione, seu interceptione spirituum, ceu substantiæ calidi illi parti complantati confluere nequeuntium oborta, vel à crudorum crassitudine, simulque tenacitate obstruente, aut à crudorum copia obstruente; vel denique calor is ineptus ad concoctionem agendam effici valet constipatione crudorum, partiumq; solidatum, concoctioni faciendę assignatarum, genita ob frigus partis affectæ. De primo enim modo iam lib 3. de magn. morb. sang. c. 13. dictum est, pariter de secundo quoque modo. Et licèt ibi de copia sanguinis calorē naturalē cōprimente, & grauante vnà & suffocante, ac deniq; obstruēte, & intercipiente intelligatur. Prætetea ēt de sanguinis crassitudine, & glutinositate obstruente, simulque intercipiente id referatur: in cuius sanguinis emissione molliend a nos docet Hipp. & Galenus, sanguinem prius liquidum nos, & calidis fomentis, & quamplurimis, assiduisq; frictioni- D

4. De vict. rat. in m. a. t. 28. De conſtit. artis med. c. 12. Com. 3. de vict. rat. in m. a. t. 29. 4. De vic. rat. in m. a. t. 44.

Calor is natura lis tunc extrinſecè fouendus, vt crudos concoquere poſſit ſuccos.

A ctionibus reddere debere, tamen ſi iſthæc à ſanguinis copia, craſſitie, ac tenacitate promanent hæc eadem à crudorum vtique copia, craſſitie, & glutinoſitate progigni valent: hinc iſthæc inhibere poſſunt, quominus calor innatus eos crudos ſuccos aliqua in parte collectos, in tumoremq; elatos concoquere poſſit: niſi cum caloram innatum partis humorum crudorum collectione læſæ *prius adhibitis fomentis*, vt ait Hippoc. foueamus, & ad concoctionem moliendam quoq; exci tamus. Quæ fomenta moderatè calida, concoctiua, ſeu maturatiua eſſe debent. Quandoquidem crudorum concoctio ex calfacientibus hercle fit; concoctioni etenim eorum frigus aduerſatur, ſicuti perpetuò calidum opitulatur. Quocirca partium affectarum natura, vt ait Gal. ex Hippocratis decreto *auxilio externo aliquo indiget, ſi aliquando imbecillior reddita fuerit*, cum Hippocrates ibidem exararit, *corpus quieti permittere, vngere, & æqualiter contegere*, & in comm. Gal. vlteriùs ait, *aduerſus vim febris humiditatem eam, quæ inunctionibus comparatur remedium eſſe putauit præter quam quod neque valenter calfaciat*, ne in altum cruditates attrahat: *neque refrigeret: ſed leniat, mulceatque: quibus maximè indigent, quæ* à Natura *coquuntur, & maturantur*: ſimulque fluxilia concoctione, ſeu maturatione fiunt: veluti ſucci crudi ſunt. De tertio autem modo apud Galenũ patet, cum interdum crudi humores copioſi vehementer conſtipati ſiot, in parte frigefacta, hinc etiam imbecilla, ſeu in meſentereo, ſiue pancreo, aut in parte circa hepar, & circa lienem reſiden

9. Meth. c. 2

11. Meth. c. 4. & c. 5. 9. Meth. c. 2. 4. De tuen. ſan. c. 4.

1. Ad Glauc. c. 10.

1. Ad Glauc. c. 14. De præcogn. ad poſthumum c. 12. & idem ait 7 meth. c. 4.

Pro calore naturali debili ventriculi fouēdo.

Pro meſentereo & pācreo, & liene, ac hepate.

Ad excitandum calorem naturalem imbecillē alicuius mēbri ad crudos concoquendos ſuccos; cucurbita magna ſicca magna ignita flamma admouēda & etiam ſuffumigium vtero prodeſt.

B te. Eamque ſanè ob cauſam tunc iure meritò calidis moderatè præſidijs rarefacere oportet: ſicuti denſatio, ſeu ſtipatio à frigido quidem exoritur: Si autem in venarum ſinu ſumma, & ingens cruditas ſit, ab vrina cruda omnino pernota: vt lib. 3. c. 29. ad finem, iſtius operis eſt iam demonſtratum, tunc etiam certè *imbecillitas naturæ ſignificatur, egetque ope aliqua ad ſuccos percoquendos*, vt ait Gal. & vt etiam diximus lib. 3. c. 29. tum extrinſecis remedijs, tũ intrinſecis ore aſſumptis præſidijs: Quam ob cauſam Gal. ad eandem intentionem reſpiciendo, inquit. *Quies, & calfactio circa hypochondria iuuat* concoctionem molliendam crudorum ſuccorum, de cura tertianæ notę alloquendo. Poſtea verò exarauit; *quando verò adhuc humores in ipſis continentur nondum adſtringere, ſed tantùm calfacere*, quod quidem de cruditatibus in ventriculo contentis, in ſtomachi angore aſſerere intendit. Immo dum coctio facta non eſt, in ventriculo iubet. *Vobis autem Regibus, quibus tutiſſima remedia medici admouere conſuerunt, lanæ manipulum* 7. met. med. c. 4. *aſſumi* vocatum *nardino pigmento calido intinctum, oſtio ventriculi imponere: tum ille alias quoque ſubiunxit ſolitus ſum purpuream lanam, & nardinum pigmentum calfactum ſtomacho ſupermittere*. Verùm ſi meſentereon, & pancreon læſa ex conſtipatione fuerint; iſthæc vtiq; emollientibus emollire tenemurq; æ lieni, vtero, & hepati etiam admouere ſolemus, iiſdem quatuor conditionibus etiam relaxantium applicandarum ſeruatis, antea explanatis; Quippe quod ad digerendam materiam

Lib. de locis in hom. p. 422. ex Foeſio.

21. Meth. med. c. 19.

Pro vtero, meſentereo, liene, iecinore, pulmone, & capite cucurbitula ſicca maximè valet.

Cucurbitula ſicca phlegmoni admouenda in declinatione eſt tum, pro indicatione tenuante coquente ac excitante calorem naturalem coquentem cucurbita ſicca vtero admouenda ad menſes excitandos.

C crudam, & frigidam denſatam, ad excitandamque naturam tum ad coquendam eam; tumque ad expellendam eam iam concoctam inſenſibiliter, cucurbicula magna vehementer ignita, & calfacta, ſicca plurimum valet; & vtero & lieni, & iecinori, & pulmoni, & capiti pluries admota. Hippocrates enim ait, *cum verò repleti vteri in tumorem ſublati fuerint nihil effluit, & pleni euadunt* poſtea verò inquit. *Hic morbus primùm huiuſmodi fomento curandus: Immiſſis in vinum ficubus immaturis ipſum calfacito, cucurbita ad os vaſis, in quo caleſit, ad hunc modum appoſita, cucurbita media directa repurgata, ſummaque eius parte parùm reſciſa, veluti in vtriculis fieri aſſolet ipſum veluti cooperculo circuntegito, quo odor per anguſtum immiſſus ad vterum pertingat, & calida perfundito, medicamentiſque calidis ſubditiſijs vtitor*. Ad hanc etiam intentionem valet cucurbita magna vtero appoſita ſicca, quia Gal. ait. *Hac ratione, & cucurbitula (ſtrenuum planè auxilium eſt inuenta, tum vt foras euocentur, quæ ſunt in alto, tum vt eximantur, atque eruantur, quæ in ſcirrhum iam abiit. Verùm cucurbita in ipſa parte, quæ phlegmone vrgetur inter initia non eſt, immo poſtea quando totum corpus vacuaueris, ac neceſſarium ſit, eorum, quæ in inflammata parte continentur aliquid educas, atq; eruas, aut etiam foras verſus attrabas, & quemadmodum rurſum & ſanguinem (ſi ita eſt opus) attrabimus; ſi quidem cum menſes euacare in animo eſt in pube, & inguine cucurbitam figimus* vt lib. 3. de magn. ſang. iam quoque dixi. Pro eadem quoque intentione in Pulmone, ita phlegmone affe

11. Meth. c. 17. 2. Ad Glauc. c. 2. 13. Meth. c. 18.

13. Meth. c. 21.

12. Meth. c. 8.

14. Meth. c. 7.

Ad pulmonem ad hepar, ad lienem & cerebrũ admouenda in fine phlegmonis ædematoſi pro naturali calore ad coctionem excitando.

Quæ cucurbita vt incantamentum eſt ait Galenus.

D cto ait, dum reprimentia damnat, attrahentia verò extollit *quippe foras trahere potiùs quàm reprimere in eo debemus. Itaque etiam cucurbitula vtiliter iis, qui ſic laborant, ſi prius ſint vacuati applicabitur*. & alibi depromit *ſic & hepati, & ſpleni cucurbitulas applicamus*. Alio verò in loco *in cerebri & eius membranarum phlegmonis cucurbitulis*. Galenus vtitur. *Verùm vbi nec influit adhuc quicquam, & totum corpus priùs eſt vacuatum*. In lethargia verò, & phrenitide in earum declinatione ait Gal. *nunc oxyrhodinum infundendo nunc radendo tum ſpõdilium, aut ſerpillum. aut id genus aliquid admouendo: immo verò ſi malum traheret etiam caſtoreum, aut certè etiam cucurbitam*. Cucurbitula enim ſicca materiam tenuat, digerit, ſimulque ſpiritum flatuoſum foras extrahit, inquit enim. *Ac de doloribus quidem, qui ex craſſis, glutinoſiſuè, aut frigidis ſuccis, vel etiam flatuoſo ſpiritu excitantur hactenus abundè. Similis nanque eſt eorum omnium curatio, & quæ per comprehenſas iam materias perficiatur: niſi quod is, qui ſpiritum flatuoſum comitatur propriam quandam curationem eſt ſortitus ex cucurbita cum flamma copioſa ſubinde admota: videbiturque tibi præſidium hoc in huiuſmodi affectibus incantamẽti cuiuſquam ſimile quid efficere, ſiue in inteſtinis, ſiue in quauis corporis particula hi ſunt excitati*: & poſtea exarat. *Aliquando verò, & cucurbita magna bis, ter, ue ſine inciſione*

medio

Admouenda in testinis, vmbilico, & cæteris partibus.
Obiectio.
Solutio.
Cucurbita sicca citra euidentē calfacionē suū opus efficit.
Calor si natura lis debilis eſt intrinsecis ore assumptis auxilijs fouendus.

A

13. Meth. med. c. 6.

4. De san. tuen. c. 4.

medio ventri affixa. Tanta verò ac taliter applicata etiam totum vmbilicum comprehendet. Neque mihi obijcias, si dixeris, hic locus tantùm eſt indicationum dilucidationis, non autem materiæ præsidiorum: Quandoquidem modò cucurbitas declaraui tantùm ad indicationem iuuatiuam calidi innati, coquentis, simulque excitatiuam, & vehementer attractiuam explanandam citra calfactionem euidentē cum Galenus asseruerit *duplicem indicationem habet: nempe eius quod dolorem creat, vacuationem, atque alterationem. Vacuant id tum calfacientia omnia, tum quæ citra calfactionem vehementer trahunt; veluti, & cucurbitulæ, & caua cornua quędam, quibus nonnulli cucurbitularum vice vtuntur.* Cæterùm quando vrina cruda summam oſtendit cruditatem, vbi *imbecillitas naturæ significatur, egetque ope aliqua ad succos percoquendos*, vt iam dudum quoque posui; Nam non extrinsecè modò, natura tunc auxilio eget: Verùm etiam intrinseco aliquo fomite indiget: quod modicè calfaciat, ac ad viam inteſtinorum accedat; neque mihi ceu superfluum ascribatur, si pro hac indicatione dilucidanda, exempla materiæ præsidij huic indicationi deseruientia statuero. Inter quæ exemplum vini primum locum tenet. Ait enim Gal. ibidem. *Nec tamen à vino enim abſtinebimus, concoquit enim id semicrudos humores, quantùm aliud quoduis tum sudorem, vrinamque promouet, ac somnum conciliat, &c. Id autem optimè quiete, & somno conficit.* Si ergo vinum quies, & somnus ad semicrudos humores coquēdos potiſſimùm valet, ergo eò magis ad summè crudos succos coquendos iuuabit. Vnde alibi inquit. *Quippe somnus concoquit, vigiliæ digerunt, quorum vtroque eſt opus ijs, qui ex multitudine crudorum succorum ægrotant: Ergo inuicem mediocriter adhibiti iuuare se mutuò vtiliter poterunt, atque si pulsus his paruus admodum, infirmusque, aut etiam supra hæc vehementer inæqualis; scire licet extremum periculum esse, facienda tamen nobis, quæ retuli, nec aliud quicquam moliendum, &c. Aliquando enim subito ad imbecillitatem, vel inæqualitatem, vel paruitatem* pulsus *mutantur. Quo tempore panem ex vino diluto exhibere conueniet: vtique si nec ventriculi, nec iecur phlegmone laboret: quando si hæc infeſtentur, iam corpore crudis succis referto, planè desperata salus ægro eſt, pulsibus sic mutatis.* Et alibi de Rege, succis crudis copiosis laborante, depromit. *Poſtquam verò, & vnguentum ventriculo impositum eſt, & pedes calidis manibus attrectati incaluere; vinum sabinum poposcit: atque pipere inſperso bibit* Piper, & Zingiber, ac diatrium pipereum, diaſpoliticumque proponit ad eandem intentionem, vt loco proprio dicam, pariter, & aliam compositionem ex succo malorum cytoneorum ex melle, aceto, zingibere, & pipere albo medicamenti etiam constituit, quam etiam tunc promulgabo. Hæc autem dicta sint quo ad succorum crudorum primæ regionis, tum præparationem, tum simulque concoctionem, vt hi succi educi valeant per aluum, tametsi quoque per ventrem superiorem tos ita præparatos, concoctosque educere oporteat deriuationis gratia, tum pituitosos, tunque biliosos.

Vinum concoquit vrinaq. mouet, & somnum conciliat.
Vinum quies & somnus ad semi crudos coquendos succos valent. Ni ad omnino crudos succos coquendos vinum minime dandum.

B

13. Meth. c. 3.

Disperatæ salutis his cruditatibus signum.

Vltra vinum, piper zingiber, & diatrium pipereum, ac diaſpoliticum ad coquendas cruditates optima sunt.

De præcogn. ad posthum. c. 13. Idē 1. ad Glauc. c. 14.
6. De tuen. san. c. 15.
4. De tuen. san. c. 6 & 1. ad Glauc. cap. 12. & 7. meth. c. 13. & 1. ad Glauc. c. 17. & 14.

C

Hipp. 4. de vict. rat. in mor. ac. t. 110. & Gal. 2. ad Glauc. c. 14 & 2. de sim. me. fac. c. 13. & c. 14.

C A P V T XIV.

Indicationis crudorum copiæ vacuatiuæ, Aliam eradicatiuam, aliam subeuacuatiuam, seu minoratiuam per epicrasin peragendam esse: Aliam insuper sensibilem à cauitatibus, & à vasis & à carne moliendam; Aliam denique insensibilem diaphoreticam græcè nuncupatam haberi, ostenditur.

D

Lib. de humoribus p. 60. ca Foef.
13. Meth. c. 3. & 1. ad Glauc. c. 14.
Lib. 2. c. 37.
Lib. de humor. p. 58.
5. Aph. 68.

Lib. de magnit. sang. c. ... & de ma. cacochymia cap.

CRuditatum autem rectè curandarum primæ regionis indicationum primo genere hucusque fusè exposito: Ad secundum genus, quæso, accedamus: Quod equidem fuit eam cruditatum copiam, iam à Medico præparatam, & à natura concoctam euacuare nos debere, seu saltem deriuare, siue reuellere; nam, vt ait Hippoc. *Vbi verò virium debilitatem, aut animi defectionem indicare oportet; quandiu hoc feceris alio vertendum, aut siccandum, aut reuellendum*: interdum nanque id fit, aut in summis cruditatibus, aut medijs cruditatibus, ideo tunc priùs reuellere, postea verò deriuare tenemur vt Gal. & Paulus confirmauit: *Reuulsio verò per longitudinem, deriuatio autem ad latera* fieri ait Hippoc. quam deriuationem triplicem esse alias dixi ex Hip. eodem loco, & ex Galeni confirmatione, vel enim secùndum latitudinem dextrorsum, ac sinistrorsum, aut per altitudinem antrorsum, & retrorsum, aut secùndum profunditatem extrorsum, ac introrsum, & cum hæ tres differentiæ, vt genera in sex bipartiantur, ergo octo sunt species, duæ reuulsionis sursum, ac deorsum, sex verò deriuationis allatæ. Euacuatio autem vel ampla, confeſtimque peragenda, eradicatiuaque appellata etiam, ad animi vsque deliquium molienda, vel imbecillitatis virium permittentium paucissimam vacuationem adminiſtrandam fore ratione, tantùm eductio pauca, paulatim, ac per vices facienda, hoc eſt, per epicresin. Quæ vacuatio vtique ab Hippoc. subpurgatio vocata fuit, ab alijs minoratio, de quibus eò quia tum lib. 3. de mag. sang.

tum

A tum 2. de cacochyma vberrimè iam dixi: ideò nunc ſuperuacaneum eſſet de his alia verba ſcriptis mandare. Verùm vlteriùs euacuatio, vel ſenſibiliter fit, vt etiam lib. 6. cap. 28. dicam, aut per aluum, aut per vomitum, ſeu per ſputamenta, ſeu per nares, aut per vrinam, ſiue per menſes, aut hemorrhoidas, ſeu per ſudorem fiat, aut à cauitate, aut à venis, ac etiam ex carne ſit; ait enim Hipp. *Vena enim in venæ ſectione quicquid in ea ineſt pituitæ, & bilis, & ſanguinis morboſi vnà cum his magna ex parte foras emittit. Pars verò ex carne per medicamenta, & potiones diffunditur, et per calfactoria extrinſecus admota adeò, vt morbus per totum corpus ſpargatur.* Nam etſi ibi Hip. de tumore duro lateris in pleuritide per ſputamenta tollenda verba fecerit; iidem tamẽ concludit & pro noſtro inſtituto, vt li. 6. c. 25. dicã: Alia ergo euacuatio inſenſibiliter fit ſuccorum, qui neq; venæ ſectione, neq; pharmacis purgantibus educi poſſunt ſenſibiliter: immo cum in ſpatijs, meatibusùe ſpeciei carnoſæ, ſeu partis ſolidæ infixi, ac ſtabiles ita contineantur, vt ſenſibiliter intrinſecè vacuari nullatenus poſſunt: idcirco per inſenſibilẽ halitum, ſeu diflationẽ extrinſecus extrahendi ſunt: hinc ait Gal. *qui in extremis venis, & corporis habitu ſunt per halitum reſoluendum*: Cum alio modo educi non poſſint: Iſta aũt vacuatio diaphoreſis quidẽ grecè appellatur, quæ à virtute præſidij fit diaphoretica tres concoctionis modos ſimul iunctos poſſidente, nempe humores eos crudos, & craſſos ita maturandi, ſimulq; tenuandi, vt in aeream naturam eos ſuccos tranſmi-
B gret: nec non cutem, & carnem adeò rarefaciendi, ac aperiẽdi, vt viæ omino apertæ ſint, atq. deniq; eos ſuccos ita attenuatos foras attrahendi, vt loco opportuniori, vbi de horum remediorũ diaphoreticorum materia, & natura agam.

1. Aph. 11 & alibi.

Quot à noſtro corpore, & a quibus partibus excretiones fiant.

Lib. 2. de morbis p. 448.

De euacuatione inſenſibili, per cutem diflationibus, exhalationibusue molienda.

4. De tuen. ſan. c. 9.

Euacuatio hæc diaphoreſis vocatur, per diaphoretica præſidia executioni mandanda.

Diaphoretica iuſa tres concoctionis modos faciunt.

C A P V T XV.

Partis læſæ tum cruditates gignentis, tum tranſmittentis, tum recipientis duplicem roboratiuam indicationem eſſe, vel enim integram priùs tota materia cruda vacuata, vel mediam non tota materia cruda vacuata, ſed maiori ex parte, demonſtratur.

C CRuditatum primæ regionis ſecundam indicationem vtique membri offenſi pituitæ fluxionem gignentis, ſeu tranſmittentis emendatiuam, ſimulq; roboratiuam eſſe, iam c. 3. demonſtraui; quam indicationem genere deſumptam modò in ſuas ſecare debebo differentias: neque mihi dicas, quòd antea c. 4. eas differentias ſtatuere ego tenebar. Nã ibi quo ad intẽtionem eam indicationẽ poſui, modò verò quo ad executionem eam in ſuas differentias diuido. Quandoquidem in Arte medica, ſicuti etiam alijs artibus contingit, id quod in inuentione, ſeu intentione methodo reſolutiua, ceu in reſolutione extremum, ac vltimum habetur, in executione verò, ſeu generatione primum eſt Ariſt. & Gal. ſententia. Vnde Gal. ait, *ergo quod vltimum in ipſa reſolutiua methodo eſt inuentum, id primum omnium in curatione eſt peragendum*. Sicuti è contra viciſſim primũ in inuentione, vltimum in executione ſe habet: partis itaq; cruditatem fluentẽ producentis, ſeu mãdantis, corroboratio quidem, vel omnimoda, ac integra adſtringentibus, alterantibuſq; poſt omnes cruditates coctas, & penitus vacuatas, ac ẽt toto corpore prorſus expurgato dũtaxat molienda: vel media tantũ fouentibus ſolum adminiſtrãda, non omnibus cruditatibus vacuatis, at ſolũ maiori ex parte, q̃ roborationem ſæpe ventriculo pituitã & creanti, & ẽt alijs partibus tranſmittenti adhibere cogimur: alioquin pituitæ generatio, ſimulq; fluxio ad primas ingtuẽs venas nunq̃ adimeretur, nec ẽt conſequenter prima cruditatum regio ab earum cruditatũ copia infe-
D ſtante, curaretur: Hinc Gal. in quotidiana febre curanda ſtatuit *circa flatum verò de ventriculo eſt habenda ſolicitudo, ac de eius ore præſertim* de eius roboratione intelligendo: tametſi ẽt nõ minùs in tertiana ſpuria, vbi copia pituitæ procreatur meo quidem iuditio propè vigorem vniuerſalẽ agendum ſit. De ventriculi verò corroboratione loquens Gal. ait. *Quod ſi ex iſtis faciliùs fiat etiam abſinthij comam in melicrato decoquens ad potandum exhibeas, atque deinceps vinum: ac omnibus modis membra oportet corroborare partim ijs, quæ extrinſecus apponuntur, partim abſinthij potionibus; non tamen id in principijs faciendum ſuadeo, ſed poſtea quando partes, quæ circa aluum ſunt, fuerint expurgatæ: Quando verò adhuc humores in ipſis continentur nondum adſtringere, ſed tantùm calfacere conuenit*, quia adſtringentia in tunicas ventriculi, ac in alias partes ventriculo adiacentes penitiores cruditates infingerent; Vnde penitiùs hæ cruditates ac tenaciùs inhærefecerent, hinc difficilius tunc detergerentur: Vnde Galeni conſilium, in ventriculo roborando eſt, vt prius cruditates detergamus, ac educamus; ſubindeque ventriculum adſtringentibus roboramus. *Vbi verò multa pituita frigida in ore ventriculi fuerit aceruata fouere quidem plurimum oleo, in quo abſinthium ebullirit, &c.* Quoties ergo euacuatæ cruditates nequaquam ſint, nec etiam ventriculum omnino roborare debemus, at vero concalfacere ſine adſtrictione ac ita

Obiectioni opponitur.

1. Phyſ. t. 89. & 3. de anima t. 49 & 2. mag. moral. c. 10. & 3. ethic. c. 3.
4. Meth. c. 4. & 11. meth. c. 10.

De media ventriculi roboratione, maiori tãtum ex parte corpore, nõ toto reliquo corpore purgato, adhibenda.

1. Ad Glauc. c. 11.

In febre quotidiana & in tertiana ſpuria vbi pituitæ generatio adhuc viget.

1. Ad Glauc. c. 14.

Quæ roboratio tão intrinſeca quam extrinſeca eſſe debet.

Error qui eueniret, ſi in vẽtriculo cruditates adeſſent, ventriculum roborare tentaremus.

Tamen tunc extrinſecè tantum eum fouere ventriculum oleo debemus.

Pars etiã pituitã à ventriculo recipiens roboranda vt est mesenteron & hepatis cauum.

ventriculum fouere deuincimur; ne denuò ita pituitam gignet; neq; ad primas venas transmittat. A
Quo ad partem verò lęsam recipientem, quę est mesenteron, aut paneteon aut hepatis cauũ roboranda venit, causam imbecillitatis adimendo, vel sub genere attractionis, seu receptionis comprehensam; de qua re dixi tum lib. 3. de magn. morb. sang. c. tum li. 2. de mag. morbi cacoch. c. 6. Per pensis repellentibus, in principio fluxionis adhibendis. Nec non repellentibus, simulque digerentibus vnà commixtis, in fluxionis incremento, & vigore admouendis; atq; deniq; resoluentibus in materię fluxæ declinatione moliendis. Quantum aũt ad cerebrum mucum, seu distillationem, tum gignens, tum transmittens ẽt roborandum est: prius tamen corpore toto, ac etiam capite expurgato, factaq; distinctione, an cerebrũ per protopathyam, vel per simpathyã ab aliqua alia parte afficiatur, seu à toto, semper nanq; primum membrum, transmittens corrigẽdum est, postea secundum, quod partim mandat, partimq; recipit roborandũ venit: tertio deniq; partem solam recipientem roborare deuincimur. Si ita exempli causa cerebrũ à ventriculi consensu laborarit, primò ad ventriculũ incumbendum solũ transmittentem. Postea verò ad cerebrum, quod à ventriculo fluxionem recipit, & etiam ad pulmonem mandat: Tertio aũt ad pulmonem à cerebro recipientem, vt in distillatione ad pulmonem descendente contingere solet. Sicuti ẽt si ventriculus à cerebri distillatione afficiatur: deinde si ventriculus ad primas venas cruditatem à cerebro receptam transmittet, tunc primò ad cerebrum incumbimus, subinde ad ventriculum, tertio ad primarum venarum particulas incumbere tenemur. B

De cerebri mucum, seu destillationẽ procreantis, roboratione.
Primum mẽbrũ transmittens, prius roborandum, posterius recipiens roborandum membrum.

C A P V T XVI.

Cruditatum primæ regionis indicatio vitalis proponitur.

Æterùm vitalis indicatio ad cruditates primæ regionis rectè curandas, vel vniuersi corporis, vel alicuius visceris habetur: Vniuersi corporis aũt vitalis indicatio triplex est, quatenus tria membra principalia sunt totum corpus regens: Cordis enim calor naturalis, vt primum agens corporeum, seu primus motor corporeus salubris & insalubris totũ corpus vitali, pulsatili, & irascibili vi, nec non calore influente, regit, vt li. de med. cert. iam dixi, similiter spiritus animalis in cerebro obortus actionibus animalibus idipsum gubernat: sicuti hepar, ceu sanguificationis alimentalis officina, totum corpus regit. Proinde indicatio à natura totius corporis manutenenda dicitur, tanquam prima iudicatio, quæ cæterarum omnium indicationum maximè regina est, perpetuo primo similibus, similigineisq; formæ substantię totius corporis humani nutribilis, nutriendiq; executioni mandanda est. Nanq; si virtus hæc non conseruaretur, nec vtiq; indicatio præseruatiua, nec etiam curatiua, vbi morbi iam facti sunt adimpleretur. Vnde hæc indicatio vitalis à virtute naturæ exhauritur.

2. De arte cur. ad Glauc. c. 2. & 8 method. c. 8. & 13. meth. c. 5. & 9. meth. c. 13. 6. Epid. c. 5. tex. 5. & 2. aph. 17. 3 Meth. c. 3. & 9. met. c. 13. & 7. met. c. 21 & 13. methodi c. 3.

C

4. Meth. c. 4. & 3. met. cap. 1 & Hip. lib. de prisca medicina.

C A P V T XVII.

Indicatio ista vitalis tum à tota vniuersa totius corporis virtute naturę substantiali, tum à virtute substantiali particulari viscerum desumitur. Triplexque virtutis naturæ substantia, vnà cum suo originali temperamento conseruanda reperitur, hoc est, spiritus calidi naturalis, & corpora solida, & species carnosa.

D

Tota itaque natura communi, tum cordi, tum cerebro, tum hepati insita, pluribusq; immo cæteris cunctis partibus reliquoq; corpori toti, suis actionibus, functionibusùe omninò accommodata, etsi potissimum à natura vniuersali cordi complantata indicatio vitalis vniuersalis accipiatur. Quemadmodũ à partibus peculiariter viscerum, tum oblæsis, tum minimè offensis, per quas omnes nostri corporis naturæ operationes singulares fiunt, indicatio vitalis particularis exhauritur. Hinc vires vniuersales totius corporis, alimentis euchymis, hoc est, probi succi, facilisque coctionis, ac minimi excrementi manutenendæ sunt: Partes verò solidæ, ac istarum spiritus, & calor naturalis conseruandus, & proprium temperamentum originale earum omni ingenio custodiendum, cum dixerit Gal. *Spiritus substantia vnà cum solidis corporibus, sic nobis custodienda, vt tum qualitate, tum quantitate*, & alibi ait. *Virtus ergo omnium prima custodienda hominibus est: seruabitur autem si nec eius substantia inaniatur, nec tanta alteratione alteretur, vt ea corruptioni sit propinqua, atque huius custodia pars est, vbi vel temperiem ipsam præsentem seruamus, vel absentem* originalem, ac naturalem deperditam adscititiam, iterum *inducimus*:

In substãtia spiritus calidi innati, & in substantia corporũ solidorũ cõsistit vires nostrarum actionũ, corporearum 6. de mor. vulg. c. 5. t. 5. & c. 1. aph. 17 & 4. de com. me. per gen. c. 6. & in 1. de m. vul. c. 2. 1. 46. vt dixi lib. 2. c. 6.

Vt iam dixi lib 2. c. 14.

22. Meth c. 5. 9 Methodi c. 11

11. Meth. c. 3.

quippe

9. Meth. c. 11.

A *quippe ſi quem curare ſtudes affectum is vacuationem requirit, vires autem extrema imbecillitate laborant, toto illo tempore, quo vires reficimus eorum, quæ affectum ſanent, nihil planè ægrotanti exhibebimus. Vbi verò eò roboris perueniſſe eas conijcimus, &c.* Pariter nec etiam tanta alteratio competit, vt *ea corruptioni ſit propinqua*, vt antea iam dixi ex Galenus 9. meth. cap. 13. cuius rei iam quoque memini in lib. 2. de morb. magn. ſanguinea. Quocirca ſubſtantia vitium, quæ quidē *tum ex ſpiritu, tũ ex carnoſa ſpecie, tum ſolidis ipſis completur*, vt ēt antea dixi vnà cū ſuo originali, ac proprio temperamento tum primarum, tum ſecundarum qualitatum, perpetuò cuſtodienda *ijs, quæ ſimilia ſunt.* Incumbimus autem *ſpiritui ex reſpiratione, ac transpiratione, et qui ex ſanguine attollitur vapore, &c. ſolidorum verò generi ex ſolido nutrimento, carnoſo generi per eã naturam, quæ in medio humidorũ, ac ſolidorum corporũ eſt*, & ait ēt, *cum verò horum cuiq; vel optima temperies ſit, vel aliquatenus vitioſa, quæ quidem optima eſt ſemper ſeruari debebit, quæ verò omninò vitio non caret, hæc in ſanis quidem vel ſeruanda eſt, vel alteranda; in ægris verò ſeruanda eſt, ea ipſa ſcilicet ratione, qua priùs oſtendimus maximam eſſe à conſuetudine indicationem, quippe vel temperamentum originale ipſam ſeruare, vel ad adſcitium inducere. Tractari verò (vt prædictum eſt) modi auxiliorum indicationem ex eo temperamento, quod iam præſens ſit, ita nimirum ſicuti ex ætate non quam æger priùs habuerit, ſed quam nunc habet.*

11. Meth. c. 3.

Ibidem Gal.

Ibidem.

Quæ ſubſtantia cū ſuo proprio, & originali temperamento, tum quantitate tum qualitate manutenenda.

Etſi dixerit Gal. ēt in ſpecie carnoſa vires corporis tantum tuo humido ... ſolidis etc. ... 14 dixi.

B

CAPVT XVIII.

Indicatio vitalis ab vniuerſa natura totius corporis ex hauſta, qualem victus rationem poſtulet in cruditatibus primę regionis pituitoſis rectè curandis exemplis alimentorum dilucidatur.

IN cruditatibus itaq; pituitoſorum craſſis, viſcoſis, lētis frigidis, & humidis prę ternaturaliter ſe habentibus contrarijs pręſidijs non modò, verùm etiam tenuã tibus alimentis, incidentibus, abſtergentibus, calidis, & exiccantibus, nos pergere tenemur, ita nos docente Galeno citra tamen calorem manifeſtum crudorum humorum copiam adæquare deuincimur, ne vehementer humores crudi, à calore valido exſiccante liqueſcant, neq. liquefacti in totum introferantur corpus: Hoc enim modo victus ratione virium ſubſtantia ea triplex manu tenebitur, vnà cum temperamento proprio originali harũ ſubſtantiarum; præparabiturq́; crudorum humorum copia. Verũ *quoniam præcordia iſtiuſmodi omnibus turgida, inflataq́; ſunt ac facilè quicquid aſſumpſerint in flatũ vertitur, non inutile fuerit longi piperis aliquid cum cibo dare: Quippe quod flatuoſi ſpiritus craſſitudinem ſoluit, & quæ in præcordijs pigra ceſſant ad ventrem inferiorem depellit, & concoquendis, quæ ſumpſeris, ſubuenit*, è contra verò *quæ vrinam cient*, ait Gal. *hoc caſu non probo maximè, quæ prævalentia ex his ſunt, & ſanguinē calfaciunt, ac liquant*, tunc. n. in totum habitum crudi humores, ſeu *in omnē corporis partem feruntur* inquit Gal. quod quidē de calidis carminatiuis per ventrem inferiorem ſpiritus craſſos flatuoſos diſcutientibus minimè afferendũ venit, ſi quis vtetur ſolũ vrgēte flatu, tanquam ſymptoma vires proſternens, ac reſoluens quoquomodo, cui ſemper *occurratur*, cũ dixerit *quatenus ſupra vires eſt, reliquis ſit maior, conſtat igitur primam adhibendã eſſe curã, vt ei, quod vires reſoluit, occurratur*, tunc ēt præterea id eſſet cauſa, augeſcens cauſam gignētem cruditatem, quæ ſemper tollenda venit. Quocirca etſi dixerit Gal. *ſeruandi igitur hi ſunt in omni quiete, dandaq; ipſis cibus, potio, medicamentaq́; ſint ſingula eius generis, quæ attenuent. diſſecent, & minimè conficiãt ſuccorũ craſſitudinem, idq́; citra manifeſtũ calorē, nam qui excalfacti vehementiùs ſucci ſunt, ij in omnē corporis partē feruntur.* Nihilominus laudat piper, quod ſanè manifeſtè calfacit, & aliquo modo pituitam liquat, cum eius calor ad ventrē inferiorem craſſum ducat pituitoſum non autē pituitã craſſam, frigidam, viſcoſam, & lentam in ſinum venarũ ducit, vt diuretica, & alia calidiora, quã piper eſt, medicamēta, tũ ſimplicia, tum cōpoſita. At verò quoniam victus tenuis, vel quo ad facultatem attenuandi per alterationem, contrarij factam, ſe habet, cuius iam memini, aut pro vt victus ratio pauco nutrimento fit, ac ita inedia non modò ad cruditatum coctionē facit, (cũ tanto cibi impediant cruditatum coctiones, quanto ægri robur lædãt) Verum ēt quatenus paulatim coquuntur crudi humores, *ad corporis alimentum* faciunt, inedia dico euacuatio quidem eſt per accidens, vt ēt ex Hip. habetur. Verum quia quantum inedia ad coctionem valet, tantùm quoq; vel amplius viribus officit, vt ait Gal. præſertimq́. in lōgis affectionibus, in quibus delinquũt ægri victu tenui. *Quicunq; enim error committitur maior in hoc fit, quã in paulo pleniori victu.* Præterea ēt, *condonandum aliquid tempori, & regioni, ætati, & conſuetudini* potiſſimumq́; conſuetudini, quæ natura quidem eſt adſcititia, cum dixerit *in ægris verò ſeruanda eſt ea ipſa ſcilicet ratione, qua priùs oſtendimus, maximam eſſe à conſuetudine indicationem.* Quocirca ſtatuit indicationem ab ætate, & à natura deſumptam, nihil abſolutè eſſe, *ſed tantùm cum conſuetudine*, cum *à præſtantiſſimis medicis aduentitia natura fuerit vocata, quin & Hipp. videtur in neceſſariſſimis ſcopis eam ſemper poſuiſſe, cui etiam in indicando ſecundum locum tribuit.*

4. De tuen. ſan. c. 4. & c. 6. & c. 7. & c. 9. & 12. me. c. 3. & 11. met. c. 16. & Hipp. 4. de vic. rat. in m. a. c. 147.

C

Gal. iiſdē locis cū et Ariſt. docēns 4. meteo. c. 3.

Gal. 4. de tuen. ſan. c. 5.

4. De tuen. ſan. c. 4.

Ibidem.

9. Meth. med. c. 11. Idem 1. ad Glauc. c. 14.

4 Meth. c. 4. & 7. meth. c. 12.

4. De tuen. ſan. c. 5.

D

4. De tuen. ſan. c. 5. & in 6. de morb. vulg. c. 3. t. 12.

1. Ad Glauc. c. 10

4. De tuen. ſan. c. 3. li. de arte, & de priſca medi.

1. Ad Glau. c. 10 Hip. 2. aph. 5.

Hipp 1. aph 17. Gal 13. meth. c. 3. & 8. meth. c. 9 & 9. met. c. 14. & in li. Hipp quæ in med. aff. c. 3. cont. 20.

11. Meth c. 3.

8. Meth. c. 9.

In lib. Hip. quæ ī med. off. com. 3. cont. 10.

Qualibus alimētis curāt ueniam cruditatū pituitoſarum.

Quoties præcordia turgida, ac inflata ſint calida carminatiua ad ventrem inferiorem flatū & cruditatē ducentia danda.

Obiectio tollitur cur calida, ad ventrē inferiorem tendentia, laudantur à Gal non autem diuretica.

Piper tenuat exiccat, flatũq. diſcutit calfacit, ac per inteſtina exhalare flatũ ſimulq. cruditates efficit.

Diæta quod inſ. ... emolumē tum ad cruditates rectè curandas.

Inedia euacuat per accidens.

10. Meth. c. 7. & de venæ ſect. ad uerſ. Eraſiſtrat. c. 8. & c. 9.

In inedia exequtioni mandāda conſuetudo obſeruanda venit, ne quid nimis diæta vtamur, cum aſſuetudo iam natura acquiſita ſit.

Indicatio à natura, & ab ætate accepta, nihil abſolutè eſt, ſed in relatione ad ægrorum aſſuetudinem.

CAPUT XIX.

A

Rationes, cur interdum cruditates hę tum lõgo temporis decursu tantum, tum difficillimè, his indicationibus tolli possunt. Et quando hę cruditates patientes interficiant, nullo præsidio iuuaturo, demonstratur.

Cur interdum longo tẽpore ac difficilè cruditates tollantur. 1. Ratio.

1. Ad Glauc. c. 14 & 9. meth. c. 1. 6 De tuen. san. c. 9. & c. 10.

HIs autem scopis hactenus constitutis, sæpe nisi diuturno tempore, simulq; nonnisi difficillimè satisfacere possumus. Quandoquidem dum cruditates veteres fluerent ob pituitam adhuc fluentem, ac etiam fluxuram à ventriculo, fortassisq; à cerebro, ad ipsas primas venas venæ portę; tunc nunquam fluxio hæc auferri posset, quin etiam priùs ventriculi, & cerebri talem fluxionem gignentis, ac mandantis vitium adimatur. Quod equidem non nisi longo temporis spacio emendari valet. Nam etiam ob causam ipsam, eam fluxionem, generantem difficillimæ curationis hę cruditates apparent: sicuti enim harum intemperies nonnisi diuturnè fit, ita quoq; diuturnè tolli potest. Vlteriùs difficilis curationis sunt ob cruditatem in has primas venas iam fluxam: tum ob copiam eius nonnisi difficulter educendam. Quoniam optima excretio tantùm post integrã coctionem fit: quę concoctio crudorum duntaxat longo temporis spatio adimpletur. Insuper ob crudorum crassitiem, tenacitatem, ac lentorem ad liquationem difficilem. Ac eò magis, quo etiã à calidis euidenter, tenuantibus, colliquantibusq; in totum corpus eas cruditates impellentibus nos cauere debemus. Pariter ab exercitatione ab aere calido, & ab alijs rebus multis, quod ferè impossibile est ea omnia euitare. Præterea quia paulatim contraria præparantia adhibere deuincimur, ac interquiescere. Porrò difficilis curatio est ob viarum angustiam, per quas vias hæ cruditates educi debent, à primis venis angustissimis capilaribus. Ad hæc si partes ijs cruditatibus oblæsæ, ac imbecilles fuerint, tunc sanè facultas coctrix solummodo languidè coquere valet. Ac etiam earum facultas expultrix expellere tantùm languidè potest, cum duntaxat naturam iuuatricem obtineamus, cum materia prorsus cocta sit. His enim rationibus iure meritò Gal. exarauit. *Quemadmodum enim gutta in subiectam petram casitante vix longissimo tempore in ea fit sensibile cauitatis vestigium: sic in crudis morbis, & coctu difficilibus se res habet.* Deniq; cum in pletisq; vnà cum pituitosorum copia primæ regionis, mordacium quoq; copia secũdæ, aut tertię regionis in corpore humano reperiatur; hinc triplici ratione harũ pituitosarum curatio contraria, ac difficilis est: quoniam tum in earum alteratione, tum in vacuatione, tum in roboratione ventriculi frigidi, & hepatis calidi res contraria se habet. Verùm quandoq; nullatenus eas cruditates curare possumus, cum earum curationis desperata salus penitus sit, Galeni sententia, cùm asseret. *Pulsuũ interim ratione obseruata, aliquando enim subito ad imbecillitatem, vel inæqualitatem, vel paruitatem mutantur. Quo tẽpore panem ex vino diluto exhibere conueniet vtiq; si nec ventriculus, nec iecur phlegmone laboret.* Tunc enim vinum minimè conueniet, ob eius visceris inflammationẽ. Nã *quando si hac* phlegmone. ventriculus, aut hepar *infestentur iam corpore succis refertò, planè desperata salus ægro est pulsibus sic mutatis.* Ergo nos docuit Gal. p pulsus eos subitò mutatos nos dignoscere posse, numquid ægri sic laborantes conualeturi, vel morituri sint; Subinde verò, ne summo nostro dedecore, vituperioq; ægri pereant; imò summa nostra laude, ac artis pstantia nos iubet, ægrorũ parentibus, seu consanguineis, affinibus, amicis, & adstantibus ægrorum ex pulsibus ijs interitũ planè prænuntiare debere, inquiens. *Ergo in eiusmodi ægri casute ipsum à culpa immunẽ præstabis si moriturũ prædixeris, ac nullo generosiore medicamento vsus fueris.* Postea verò ad nostrã maiorẽ intelligentiã illico ait. *Quibus verò spes est salutis? Est aũt omnibus, qui ita citra phlegmonẽ ægrotant maximũ medico, qui vtiq; ipsas in principio susceperit, videtur mihi dedecus esse. si in syncopem inciderit, quanquam per inscitiam medicorũ quotidię id fieri cernitur. Verũ non est, quod hos spectemus, aut cũ nobismet conferamus, sed cũ eo, qui cũ reuera peritus in arte sit; sedũ putet ægrũ animo extemplo linqui:* nẽpe lypothimia, quæ à syncope differt, vt 12. meth. c. 5. *ipse* Medico *nec symptoma prædicente, nec ad id præparatio, aut idẽ prohibente.* Scias verò, etsi hæ cruditates maximè in primis venis à Gal. ibi constitutæ fuerint, attamen quoq; ait: *iã corpore* nempe toto *crudis succis referto*, ibi nanq; & lipothymiam, & syncopen, & mortẽ superuenturam prędicere debemus. Ab inflãmatione etenim consequenter partis inflãmatæ suffocationẽ, mortificationem, simulq; cancrenã fieri conspicuũ est, mortificationẽ etenim *vtriusq; virtutis, & retentricis, & alteratricis* partium vocauit, Gal. 1. de cris. c. 12. Vnde non modò lipothymia, & syncopes, & mors prędicenda in ventriculi, & hepatis phlegmone, verùm ẽt mesenterei, renum, & cuiuscunq. partis, tum superioris ventris, tum inferioris phlegmone affectæ: potissimum existente cruditatum copia allata, quæ semper aliquo modo inhibet, quominus nos ægrorum phlegmonem rectè curare valeamus. Quam rẽ iterũ denuò postea confirmauit. *Quod si non modò crudi succi sint. sed ẽt eò corruptionis peruenerint,* ẽt sine phlegmone, *vt eo concoqui ad perfectionẽ non queant, qui sic ægrotant eorũ desperata salus.* Extremæ cruditatis aũt in ventriculo existentis meminit Gal. pro cruditate sũma ad concoctionẽ penitus ineptam secũdæ cruditatũ regionis per vrinã omninò crudã explananda, his verbis. *Quæ verò ad summum*

Margin notes (left): 2. Ratio. — 3. Ratio. — 4. Ratio. — Quinta. Sexta. — Septima. Octaua. — Nona. Decima. — Vndecima. — Sicuti gutta non nisi longo tractu temporis lapidem excauat, ita cruditates adimuntur. Duodecima. — Quando cruditates intractabiles sint; & ex quo dignoscantur. Tunc panem ex vino madefactũ dare conuenit, dummodo nec in ventriculo nec hepate phlegmone insit. — Tuncq. ex acto prognostico nos ipsos inculpabiles reddere debemus. — Noto Galeni præceptum. — Cruditates si corruptioni subierint, sine phlegmone & lethale signum est.

Margin notes (right): 7. Meth. c. 21 & c. 33. — 2. De diff. febr. 16. — B — 4. De præ. ex pulsu c. 33. — 3. Epid. c. 1. t. 5. — 2. De diff. febr. 16 — 4. De tuen. san. c. 4. & 6. & 7. — 4. De tuen. san. c. 6. — 6. Epid. c. 2. t. 26. — Com. 2. aph. 42. — C — 12. Meth. c. 3. — Ibidem. — Ibidem. — Ibidem. — D — Ibidem nempe 12. meth. c. 3.

A *ſummũ incocta eſt has oẽs vincit; eſt aũt aquoſa exquiſitè, neq; iam coqui incipiens qualis turbulẽta, neq; in ſpe, vt coqui debeat, ſicuti quæ paulò poſt perturbatur: ſed veluti deſperatæ concoctionis accidẽs, qua talis eſt venoſi generis paſſio exiſtit, qualis eſt in ventriculo extrema ipſa cruditas*: apepſia à Gal. vocata: tamen ſcias, quòd *Peior eſt ea tranſmutatio, qua in peregrinam qualitatem iuxta eruditatem fit* per corruptionis modum genita: quàm ſi eibus non mutetur apepſia vocata. Hinc in prima regione bilis praſina, & ziniaria deteriores longè ſunt, quàm aliud crudum pituitoſum, immo iam dictum eſt zinariam adeò veneficam eſſe, vt antequam putreſcat, patientem interficiat. Vnde ex ea quidem putrida quidem minime fit febris.

3. De ſympto. cauſ. c. 8. 8. De cõp. med. 3 l. c. 7. f. 194. B.

Lethale ſignũ quoq; eſt vbi extremæ cruditates adſunt ex vrina penitus aquoſa ac tenui cognitæ ceu ſignum diſperatæ concoctionis vt etiam eſt vrina clara emiſta, & paulo poſt turbatur.

CAPVT XX.

Cruditatum tam pituitoſarum, quàm mordacium ſecundæ regionis indicationes abſoluuntur.

B Vm cruditatum ſecũda regio, quæ venarum ſinus, ſeu venoſum genus eſt, harũq; cruditatum copia coinquinata eſſe poſſit, quæ certè multitudo tum pituitoſarũ ante ſanguinis generationem, per cruditatis modum genita, vel mordaciũ poſt ſanguinis generationem, ac per aduſtionis modum orta eſſe valet: ſub mordaciumq; copia compræhenſa quidem tum bilioſorum flauæ bilis, tum atræ, nec non melancholiæ. Pro quarum autem omnium harum cruditatum huc vſq; allatatum copia eripienda tria ſanè perpetuò perpendenda veniunt, preparatio nẽpe, eductio, & via per quam educi poſſit ea copia; tametſi Gal præparationis internæ mordacium haud meminerit, attamen, me quidem iudice, de cruditatum mordacium tertiæ, & quartæ regionis copia allocutus eſt Gal. non autem ſecundæ, dum exarauit. *Quoniam ergo duo prima ſunt, quibus primum intentus ſit oportet, qui eiuſmodi affectibus medebitur crudorum, ſiue etiam ſemicoctorum, qui ante ſanguinis perfectionem fuerunt peroctio, & acrium, ac mordacium, qui ſecundi ſunt, & ſanguine poſteriores eductio.* Nam ibi intendit *in venoſo vaſorum genere apparere ſubeſſe illi copiam ſemicrudorũ ſuccorum* pituitoſorum *in reliquo verò corpore toto multitudinem horum mordacium, &c.* Secundæ itaque regionis cruditates, niſi turgeant mordaces, & acres craſſæ adæquandę ſuot: Ambæ autem hę cruditates extremæ quidem, & ſeorſum oppoſitę ſunt, inter ſanguinem probum, vt ait Gal. *Si quidem ſanguis in medio eſt bilioſorum, atq; horum, quorum vtiq; genus vno vocabulo appellare licet,*
C *vel crudum ſuccum, vel pituitam*: Quo ad pituitoſarum adæquationem vero tum intrinſecis ore ſumptis, tum æquè topicis alterantibus præſidijs agendam, circa indicationem pręparantem, ita exactè iam dictum eſt, dum alterantium primę regionis meminerim, vt hic alterantia ea repetẽda haud veniant. Vnde ſatis eſt, vt ea perlegas dudum allata. Alterantia verò cruditatibus quidẽ acribus inſeruientia c. ſeq. inuenire poteris, vt laconicè me expediã: perpetuò aſſumptis alterantibus, ne dum humores ſpecifica proprietate reſpicientibus, vt exempli gratia ſyr. bizantinus, & de aſplenio melancholicũ humorẽ petit ſyr. de pomis, & de ſucco borraginis atram bilẽ, ſyr. violatus bilẽ vitellinam, & oximel pituitã. Verùm ẽt partes læſas à tota ſubſtantia proportione reſpondentibus, quod per ſignaturas eſſe dicunt ſpagirici, vt Quercetanus, & Crolius vt agrimonia cichoreum, & ſeris hepar reſpiciunt: item abſinthium quod iecoris tenorẽ ſeruat; ſicuti cortex radicũ capparorũ lieni conducit: ſimiliter cetrach, fumaria, &c. Pro capite vero betonica; pro ligamentis iua artetica valet. Quoad euacuandi locum commodum, ſicuti prima regio per vomitũ, ac per aluum expurgatur: & primò per vomitũ deinde per ſedem: ita ſecunda regio commodè per aluũ, per vrinã, ac per ſudorem, ſeu per halitũ totius corporis; & priùs per ſedem, poſtea per vrinã expurgabitur, deniq; per ſudorẽ; verũ prius ipſa regio ſecunda per receſſum optimè reiterata adæquantibus cõpoſitis præparatione, ac expurgatione, euacuanda eſt. Præterea neq; ea ſe-
D cunda purgãda eſt regio, quin prius exactè prima à cruditatibus inanita ſit regio, ſcias aũt ꝙ per ſudorẽ, & per halitũ cutis ſecunda regio expurgatur, quoties extremæ venulæ venoſi generis copia cruditatũ laborent, quæ extremæ venulæ ẽt tertię & quartę regioni ineſſe dici põt: prout in ſpecie carnoſa, & in partibus ſolidis nutriendis ea copia ſit, quæ cũ circa cutim ſit: per nullã aliã partem expurgari põt, niſi per cutim. Cæterũ aduerte, ꝙ per topica pręſidia nedũ alterare, meatuſq; aperire, & naturã coquentẽ roborare, verum ẽt per inconſpicuam difflationẽ digerẽdo, tenuando, ac reſoluendo, euacuare poſſumus, ſeruatis nihilominus cautionibus iam ſtatutis. Quo ad vitalẽ indicationẽ eadẽ erit, q̃ in pituitoſis cruditatibus requiritur primæ regionis, ſiquidẽ pituitoſę ſint; aut quę in mordacibus alijs petitur cruditatibus. Prognoſticum vero idem eſt, quod iam c. 19. dudum retuli, etſi valdè periculoſiores fiot cruditates in ſecunda regione exiſtentes, q̃ illæ io prima regione repertę. Quandoquidem, vt ait Gal. *longè præſtet, vt circa iecur, et primas uenas adhuc ipſis ſubſiſtant*, coinquinato enim ſanguine, etiam ſpiritus ſanguinis affici quidẽ neceſſariò debent, hinc etiam calor, influens lęderetur, quo læſo, ẽt calor primogenitus, & cordi implãtatus afficeretur, qui ſanè primum corporeum eſt naturale ſalubre, ſeu inſalubre eſt agens in Ar-

4. De ſan. tuen. c. 4.

Loco citato.

Sanguis in medio acrium cruditatum, & pituitoſarum cruditatum ſua natura eſt.

Crudi ſucci adęquandi ſpecifica proprietate præſidiorũ, ſimulq; partis læſę à tota ſubſtãtia perpenſæ remedio adhibito.

Prima regio facilè per aluum ac per vomitũ euacuatur à cruditatibus. Secunda aũt regio cruditatum commodè per aluum, per vrinam, & per ſudorem purgatur. Et ordo ſeruandus proponitur.

4. De tuen. ſan. c. 8.

Cruditates in ſecunda regione reſidẽtes magis periculoſæ quã in prima regione.

11. Meth. c. 3.

Iacturæ ex cruditatibus in ſecunda regione exiſtentibus futura.

te Medica nostrarum omnium actionum, vt Hip. & Galenus asseuerarunt, vt iam lib. de med. eer A
titud. vberrimè demonstraui: immo Gal. depromit, quòd *crudis humoribus liquatis* in primis ve-
nis existentibus, in venarumq; sinum transeuntibus, *ac per omnes corporis partes fluentibus ita, vt
metuendum sit, ne ad pulmones, & cor ferantur aliquando etiam ne ad cerebrum subeant*. Quam ob
causam facillime morbi renũ, & vteri,, & paraplexia, & apoplexia, & orthopnea, & syncopes, &
mors tandẽ subsequi posset; prætecquã vt alimento totius corporis coinquinato, omnes corporis
partes nõ nisi mala, & viciata nutritione ali possint: Vnde cauti esse debemus in prognosticando.

CAPVT XXI.

Cruditatum mordatium tertiæ, & quartæ regionis indicationes à Galeno sparsim positæ colliguntur, & aliquibus exemplis materiæ præsidiorum dilucidantur.

B

Si biliosæ cruditates natura cõtrarię pituitosis cruditati b. sunt ita etiam cõtrarias habent indicationes.
Cruditatum biliosarum indicationes exhauriuntur.
Alterationes.

X cruditatum pituitosarum indicationibus hactenus statutis, aliarum cru-
ditatum mordacium biliosarum quidẽ indicationes, ijs partibus enuclea-
tis, præparatione, & eductione contrarias esse manifestum est. Nam istæ
amaræ, biliosæ cruditates à combustiuo crassefactæ calore, à frigido lique-
faciendę sunt. Ideo tum qualitate prima, tum secunda contrariæ existunt,
contrariasque postulant indicationes. Istæ enim cruditates calidę, siccæ, a-
sperę, acres, & mordaces sunt, vlcerosam producentes lassitudinem, nec non
morum, & vigiliam concitantes. Pituitosæ vero cruditates frigidę humi-
dæ, viscosę, glutinosę, ac lenes sunt, quietem, & somnum excitantes. Quocirca illas refrigerare,
humectare, epicerausticisque contemperare, lenireque tenemur: sicuti è contra istas calfacere,
siccare incidere, tenuare, friabilesque reddere cogimur; ita nanque hæ cruditates ambę adęquan
tur fluxilesque fiunt; Causę quoque has cruditates efficientes, vt contrarię, contrarias etiam pe-
tunt indicationes; Ea propter in illis hepar refrigerare, in istis verò ventriculum calfacere deuin

Coctio à natura agenda.

cimur; sic aer etsi temperatus in vtrisque esse debeat, tamen vergere ad contraria debet; Conco-
ctio etiam humoris', quæ à natura fieri debet extrinseca contraria esse tenetur: ac indicatio vita-
lis etiam contraria, quoad specificas indicationes, etsi genericas indicationes ambę postulent,
nempe virtus conseruanda alimentis optimi succi, facilis digestionis, & minimi excrementi:

Victus ratio.
Euacuationes.

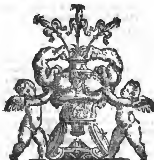
Quamobrem victus ratio in cruditatibus illis humectans, ac refrigerans se habere debet. Vlte-
rius harum cruditatum eductionis viæ, per quas euacuantur, contrarię habentur, pituitosę nanq;
primę regionis cruditates iam preparatę copiosę per vomitum, ac per secessum educuntur: Mor-
dacium verò cruditatum copia corporum solidorum specici carnosę, & venularum harum par-
tium extremarum per cutim educitur, vel per sensibilem sudoris transpirationem, aut per insen-
sibilem fuliginum, ac vaporum halituosorum diflationem, vt Gal. ait, & si à toto vniuerso corpo- 6. Epid. c. 2. t. 30 ac 6. epid. c. 5. t. 6
te materia turgens, ad cutim accedens educenda quoque sit: Cinis enim vt humor putrefactus

Cruditates acres vel per sensibilem sudorẽ vel per inconspicuã haditu osam diflationem educuntur.

per sudorem egreditur. Quocirca coctionis mordacium duo sunt modi. Alter etenim modus di- 6 Epid. c. 2. t. 30. & t. 33.
gestio horum humorum est, quę causa est, vt euacuentur vel per sudores, vel per diflationem va- 6 Epid. c. 5. t. 6. & 6. epid. c. 2. t.
porum inconspicuam: Alius verò modus ratione vię habetur, quia raritas est corporis per quã 30. & 4. de tuen.
viam per halitum totius corporis euacuantur, vel humores, vel vapores, aut fuligines. Crudita- san. c. 9.
tes itaque mordaces interdum quoque in cinerem conuersę per sudorem egrediuntur, vel cinis
sit sanguinis adusti, in atramque bilem conuersi, vt Gal. asserit in partibus solidis, aut in genere Com. 3. progn. 27.
carnoso existens: aut cinis aliorum humorum fit, ac talis veluti pus est cinerulentum humorum, 2. De diff. febr. 11.
iam iam putrefactorum, vt Gal. tlaruit, veluti in partibus inflammatis contingit, quod per vrinã D
egrediens, vrinę sedimentum reperitur esse. Cęterum cinis illa pauca sanè manet, quę per sudo-
rem expurgatur], cum maiori ex parte per halitum insensibiliter difletur. Quandoquidem in 2. De præsæ. pulsi c. 7.
crassis succis putrefactis pauca superest cinis: in serosis verò nulla seruatur cinis. Aduerte tamen 2. De diff. febr. 11.
quandoque, vt sudor ex tertia, & quarta regione cruditatum nasci, non ex succis quidem mor-
dacibus; veluti in cinerem elapsis, verùm ex tenniori tertię concoctionis excremento, quod per
se vbique, & semper per halitum inconspicuè per cutim resoluitur, tamen per accidens fit sudor,
*& fit visibilis quoties vel naturalis calor languet, vel nutrimento ampliori, vel motus quispiam vehemẽ
ter animali contingit*: vt ait Gal. vt iam etiam lib. 3. c. 19. dixi. Ad mordacium cruditatum itaque Li. 3. meth. me. c. 3.
copiam educendam tertię, & quartę regionis cruditarum etiam in febribus putridis balneo, &
relaxantibus vtebatur Gal. priùs tamen facta omnimoda primę, & secundę cruditatum regio-
nis purgatione etiam in febre putrida; cum dixerit. *His euacuatis non solùm audacter lauem, sed ẽt* 11. Meth. med. c. 16.
*cataplasmatibus vtar, in alijs quidem membris, ijsque relaxent; in iecinore verò, ac ventriculo additis
etiam, quæ mediocriter adstringunt*. Ante omnimodam verò corporis expurgationem, facta tamẽ
ali-

A aliqua expurgatione venę ſectionis, & humorum expurgatione, deterſoria laudat pharmaca *eaplaſmata, quæ ex oximelite, & abſinthio, & capari fiunt, illi* nempe lieni craſſis, & viſcoſis laborantibus *ſunt idonea*, vt hoc lib. c. 12. iam dixi. Pręterea, expurgato toto corpore, in febre ardenti legiti- (Com. 3. de vict. ratio. in ac. t. 61.) ma, à bile prodita ſimiliter Gal. balneo vtebatur, inquiens *ſciuerisq; in vniuerſum de balneorũ viribus, quod ſi non antea vacuato corpore exhibeatur membris affectis fluxionem parit: vacuato autem ſi exhibeatur coctionem iuuat, nempe corpore toto antea vacuato adhibitum ad vacuatoriam obtinet facultatem. Quo fit vt ex febre ardente laborantibus, ijs tantũ opituletur, qui ſine tumore, vel phlegmones, vel eryſipelatos laborant, feruente in ipſis per totum corpus bile. Quod ſi coctionis ſigna habuerint, his multo magis conferet. Verùm ſi ardens febris ob ſalſam pituitam putreſcentem oriatur aduerſiſſimum illis eſſe balneum ſcire oportet: Neque enim pituitoſus humor, vt bilioſus per cutim euacuatur, propterea quod tum craſſus, tum glutinoſus ſit, neque extinguitur longa egens concoctione.* Quod autem ita mordaces cruditates per ſudores, & per cutim euacuentur tertię, & quartę cruditatum regionis ſicuti (4. De tuen. ſan. c. 4.) per vrinam acres cruditates ſecundę regionis educuntur collige ex antea à Gal. ſtatutis; concludendo enim Gal. inquit. *Tantum eius meminiſſe conueniet hue omne conſilium dirigere, qui copia ſic affecta curat, vt excrementa, quæ circa cutim ſunt, educat, propterea quod affectus in hac vnà conſiſtit:* nempè in euacuatione ſola per cutim facta; Vnde poſtea ait. (4. De tuen. ſan. c. 9.) *Vbi verò in extremis venis, & corporis habitu reſedit* nempè partium ſolidarum, ſpecieique carnoſę, & cutis, tunc *& concoquendum* B *pariter, & per halitum reſoluendum.* Et alibi etiam idem confirmando, vomitum damnat in crudi- (4. De tuen. ſan. c. 6.) tatibus tertię regionis, inquiens *etiam lauare tum hominem debebis, vngereq; ac molliter fricare, vt verò in vrina primum ſubſidentia viſuntur, tum frictiones augere, tũ ad conſuetas exercitationes paulatim reducere. Hoc tempore vnguentis ijs vtendum, quæ per halitum euocent, haudquaquam tamen in eiuſmodi affectibus vomitu vtendum ſuaſerim, ſicuti nonnullis viſum eſt.* Cruditates verò primę regionis per oppoſitum tantùm per centrum educendę, vt ſuo loco iam ſatis dictum eſt. Nota autem mordacium cruditatum calidarum, amararum, bilioſarum indicationes, hic me declaraſſe, non aut indicationes mordacium frigidarum cruditatum acidarum, tum atrabilarium, tum melancholicarum: cùm frequentiùs laſſitudo vlceroſa à bilioſis ijs amaris humoribus promanet: Nam iſtarum cruditatum frigidarum, acidarum, mordacium alterantia, ſimulque pręparantia calida moderatè eſſe debent, & calida magis moderata ad atram bilem adęquandam, quàm ad melancholiam fluxilem reddendam. Pręterea aduerte tria nos ſemper in cruditatibus rectè curandis exactè perpendenda eſſe, ſcilicet cruditatum genus, ſpeciem, ac regionem his copioſis offenſam cruditatibus, vltra cruditatum copiam educendam, quę ventilanda etiam eſt. Proinde primo generum, ſecùndo ſpecierum, tertio regionum harum cruditatum exquiſitam ponderare C tenemur compoſitionem: Inſper in vtraque compoſitione cruditatum coquendarum, & pręparandarum, ſimulque poſtea per viam conuenientiorem educendarum copia ſemper introſpicienda veniet.

Finis Libri Quarti.

DE CRV.

DE CRVDITATIBVS RECTE DIGNOSCENDIS, RECTEQVE CVRANDIS.

LIBER QVINTVS.

In quo

Regionum, cruditatum, compoſitionum indicationes omnes Galeni ſententia abſoluuntur.

CAPVT PRIMVM.

Quot regionum cruditatum compoſitiones, indicationes obtinentes apud Galenum fuerunt, de quarum compoſitionum indicationibus hic ſermo habendus, proponitur.

TAmetſi cruditatum compoſitiones duplici modo eſſe conſpiciantur, vt A
lib. 2. iſtius operis eſt videre. Nihilominus relictis generum, ac ſpecierũ,
differentiarumq; cruditatum compoſitionibus rectè curandis, ceu notiſ-
ſimis vnicuique, arti medicæ operam danti; ſolummodo locorum, ſeu
regionum cruditatum compoſitiones rectè curandas potiſſimum diluci
dabo, ob quas Gal. in lib. de tuenda ſan. maximè plurimùm defatigatus
eſt, cum in his cruditatum regionum compoſitionibus curandis plura
errata à Medicis etiam peritis committi ſoleant: Hinc Gal. ægrotantium
vtilitatis amore, ac ſtudio ductus, ad iſthæc errata euitanda, nos docuit quomodo has compoſi-
tiones ſine vllo errore rectè curare valeamus. Quæ compoſitiones etſi numero nouem ſint, vt
lib. 2. cap. 4. iſtius operis iam dictum eſt. Cùm tamen à Galeno quatuor peculiariter tantùm ex-
planentur ſuis indicationibus, & curationibus reliquarum quinque non principalium indica-
tiones, ſimulque curationes facilè elicere poſſumus. Eamq; ſanè ob cauſam harum quatuor re-
gionum compoſitionum cruditatum principalium tantùm Galeni mente indicationes priùs, ac
Obiectio tollitur. poſtea curationes examinare nitar: quæ hæ ſequentes erunt. Neque obijcias inquiens, has com-
poſitiones ſex eſſe, non autem quatuor; quia in hoc libro tertiam, & quartam ſine diſtinctione
ſpecifica poſui, at ſolùm diſtinctione graduali. Verùm lib. 1. quartam à quinta regione ſecui. Nã B
ibi eam ab alia tertia ſeiunxi, vt apparenter quatuor regiones hæ ſunt reuera ſeorſum diſtinctæ,
ita etiam in doctrina hæ pateant. Verùm quia quo ad indicationem, ſimulque curationem quar-
ta à tertia non ſegregatur, niſi ſecundùm magis, & minùs. Proinde Gal. vbi de earum regionum
indicatione, & ſimul curatione conſtituit, ſemper de vtroque ſimul agit: Idcò ex Galeni more
hanc tractationem ingrediar.

A

CAPVT II.

Cruditatum compoſitarum primæ regionis cum ſecunda cruditatum regione indicationes abſoluuntur.

STatutis cruditatum omnium ſimplicium indicationibus, modo verò cruditatũ compoſitarum indicationes eliciendæ veniunt; ſæpe nanque vel prima cum ſecunda regione componitur, aut prima cum tertia, & quarta; tertiam enim à quarta non diſtinguo, cum hæ non niſi gradu differant quo ad curationem ex Gal. ſententia, vt antea loco proprio iam iam, & etiam dudum dictum eſt, vel ſecunda cum tertia, & quarta, vel tandem omnes quatuor ſimul componuntur, cum vniuerſum corpus cruditatibus afficiatur. Vnde quatuor ijs modis cruditates ſimul componuntur. Primi itaque modi nunc meminero, nimirum cum prima, & ſecunda ſimul regio cruditatum copia lędatur; Cuius compoſitionis intentiones facillimè colligi poſſunt, ex ante rebus
B allatis in indicationibus primæ, & ſecundæ regionis ſimplicium rectè curandarum. Quocirca tantùm dicam, ſi iſtæ cruditates ſimul fuerint iunctæ perpetuò quidem æquè cruditates, & pręparare, & euacuare teneamur, tam primæ regionis, quàm ſecũdæ, & præparare, & euacuare præſtet; ne cruditates primæ regionis ad ſecundam fluent regionem; quippe in oppoſitum cruditates ſecundę regionis ad primam regionem attrahi ſemper debent: Hinc aſſiduè alterantibus, & cibis ea vtique, quæ mitè aluum ſubducere valent commiſcenda erunt, vt ad profundum ij ſucci crudi accedant; nullatenus verò ad altum, niſi omninò euacuatis cruditatibus tum primæ, tum ſecundæ regionis etiam per vrinam; tunc enim ſi ſucci crudi in extremis venulis ſinus venarum ſuperſint propè cutim, qui per aliam nullam partem educi poſſint, niſi per ipſam cutim, tũc per eam partem eos extrahere ſuccos par eſt; ſemper explorata via, per quam natura vergat eos expellere humores, & per commodiorem viam, facta verò priùs diſtinctione, an hę cruditates morbo magno annexæ fuerint, vel laxitudini, ſi nanque morbo magno, tunc ſanè abſq; præparatione ſuccos turgentes extrahere deuincimur, vt lib. 2. de morb. mag. cacochyma ſatis exploratum habui. Sin laxitudini iuncti hi crudi ſucci fuerint compoſiti, tunc optime diſquirendum de regione, de genere, & de differentia horum ſuccorum venit. Quandoquidem in prima regione generis pituitoſorum copia pręparanda eſt magis, & minùs tripliciter, ſicuti generis iſtius tres dif-
C ferentiæ ſunt. Nam hi humores ante ſanguinis generationem per cruditatis modum orti, vel parum à ſanguinis natura diſtant, vel medio modo, cum ſemicrudi ſint, ſeu ſemicocti, aut plurimũ, & omnino à ſanguineæ maſſę ſpecie recedunt; ſi enim primo modo pauca alteratione egent hi humores, ac audacter ſanguis detrahi poteſt copia peccans: ſi ſecundo verò modo hi dimidia alteratione indigent, & conſideratius ſanguis educẽdus venit, ſi tertio autem modo hi maximam poſtulant alterationem, ac tunc de ſanguinis miſſione reuulſiua, ſeu deobſtructiua cogitandum erit. Quocirca maximè confert ad indicationes ipſa diſtinctio. Sic de alteratione etiam, & de vacuatione alterius generis cruditatum mordacium, & acrium, quæ poſt ſanguinis generationẽ proditæ ſunt, aſſeuerandum venit; quod ſimiliter à Galeno in tres alias ſecatur differentias ijs enarratis differentijs appoſitas, & proportionatas, pro quibus etiam vel pauca, vel dimidia, vel maxima alteratio, & ſimul ſanguinis miſſionis contemplatio requiritur. Et quæſo exempli cauſa ad hanc rem dilucidandam, vt etiam lib. 2. feci aſſignamus A, primæ, B, ſecundæ C, & D, ſimul iuncta tertiæ, & quartæ cruditatum regioni. Similiter E, F, G, tribus differentijs cruditatum pituitoſarum, & H, I, K, alijs tribus differentijs cruditatum acriũm, & mordacium: quibus poſitis, dicamus in A, eſſe E, & in B, eſſe E, vel in A, eſſe E, & in B, eſſe F, vel in A, eſſe E, & in B, eſſe G, vel in A, eſſe F, & in B, vel eſſe E, vel F, aut G, aut in A, eſſe G, & in B, eſſe G, & in B, ineſſe vel E, aut F,
D aut G, Præterea in A, eſſe E, & in B, ineſſe, vel H, aut I, ſeu K vel in A, eſſe F, & in B, eſſe F, & in B, ineſſe vel H, vel I, aut K, vel in A, ineſſe G, & in B, ineſſe aut H, vel I, aut K, omnibus enim iſtis decem, & octo modis cruditatum compoſitio contingere poteſt: Nouem etenim modis ex cruditatum pituitoſarum differentijs inter ipſas differentias, vt eſt hic videre,

Si prima regio cruditatũ, cum ſecunda, ambæ ſimul afficiãtur quid agendum ſit.

In	A	ſit	E,	&	in	B	ſit	E
In	A	ſit	E,	&	in	B	ſit	F
In	A	ſit	E,	&	in	B	ſit	G
In	A	ſit	F,	&	in	B	ſit	E
In	A	ſit	F,	&	in	B	ſit	F
In	A	ſit	F,	&	in	B	ſit	G
In	A	ſit	G,	&	in	B	ſit	E
In	A	ſit	G,	&	in	B	ſit	F
In	A	ſit	G,	&	in	B	ſit	G.

compoſitiones ſiunt: in prima

etenim

etenim compositio æqualis quidem alteratio, ac æqualis sanguinis missionis contemplatio requiritur: In secunda verò compositione, in prima regione pauca alteratio, paucaque sanguinis eductionis speculatio petitur, cum ibi audacter sanguis mittendus: in secunda autem regione dimidia alteratio, & bona sanguinis mittendi consideratio desideratur: In tertia autem compositione prima regio similiter paruam præparationem, paruamque sanguinis missionis discussionem petit: secunda verò maximam præparationem, maximamque sanguinis eductionis contemplationem flagitat. In quarta, in quinta, ac in sexta compositione primæ regionis vtique cruditatibus dimidia præparatio, dimidiaque sanguinis missionis animaduersio competit: secundæ regionis autem cruditatibus in quarta compositione pauca alteratio, paruaque sanguinis eductionis circunspectio, in quinta autem compositione dimidia præparatio, dimidiaque sanguinis missionis perscrutatio: in sexta verò compositione maxima alteratio, gradarim tamen facta, maximaque sanguinis missionis perscrutatio congrua est. In septimo præterea octauo, & nono modo compositionis primæ regionis cruditates maximam præparationem, maximamque sanguinis detractionis circunspectionem optant. Secundæ verò regionis cruditates in septima compositione paruam alterationem, paruamque sanguinis missionis speculationem respiciunt. In octaua verò compositione dimidiam, In nona vero compositione maximam remenarratam postulant. Quocirca in prima, in quinta, & in nona compositione æqualem præparationem, æqualemq; sanguinis eductionis contemplationem desiderat tum prima, tum secunda cruditatum regio. In quarta verò, in septima, & in octaua maiorem præparationem, maioremq; sanguinis missionis circunspectionem prima regio petit, quàm secunda: Cum in prima cruditates crudiores sint, quam in secunda, ac tunc magis longè incumbendum est ad cruditates primæ regionis, quam ad eas cruditates secundæ regionis, & maximè in septima compositione, in qua tertia differentia cruditatis pituitosæ omninò distantis à sanguinis natura prima regione adest: prima verò differentia in secunda regione; in quarta verò compositione secunda differentia cruditatis in prima regione, prima verò differentia cruditatum in secunda regione: In octaua autem compositione tertia differentia cruditatum in prima regione: secunda verò differentia cruditatum in secunda regione inest, E contra autem in secunda, tertia, & sexta compositione secundæ regionis cruditates maiorem præparationem, maioremque sanguinis eductionis contemplationem, & animaduersionem respicit, quàm cruditatum regio, eò, quia in secunda regione succi crudiores sunt, longeque crudiores existunt in tertia compositione, vt est videre; attamen aduerte ne cruditates primæ regionis in secundam regionem fluant: immo in oppositum facies: ideò alterantibus semper ea, quæ aluum mitè subducunt commiscere deuinceris, vt ad centrum cruditates accedant. Totidem autem nouem modi sunt, quibus cruditates primæ regionis, cum cruditatibus secundæ regionis componuntur, nempè ex cruditatibus pituitosis cum cruditatibus mordacibus, vt est hic introspicere.

In A fit E & in B fit H
In A fit E & in B fit I
In A fit E & in B fit K
In A fit F & in B fit H
In A fit F & in B fit I
In A fit F & in B fit K
In A fit G & in B fit H
In A fit G & in B fit I
In A fit G & in B fit K

Omnes autem isti modi, & si differant, & conueniant inter se, sicuti etiam alij nouem modi supra allati compositionum cruditatum, attamen vlteriùs discrepant in eo, quòd alterationem contrariam petunt, sicuti per modum contrarium geniti fuerunt hi succi præternaturales. Nam illi per modum cruditatis à causa frigida, isti verò per modum adustionis à causa calida combustiua proditi fuerunt. In curatione verò istorum cautè nos agere debemus absque quòd nec illos, qui sunt in centro, ac profundo ad circunferētiam, ac ad altum trahamus, nec istos, qui sunt in medio ad profundum ducamus, præsertim si ægri picrocholi fuerint, & quando ea fluxione ad os ventriculi facta ægri afficerentur. Attamen aduerto Hippocratem, ad curandas mordaces, & acres cruditates, in sinu venarum inexistentes, eas cruditates & per vomitum, & per sedē educere, quando scilicet ad eas vias natura vergere nitebatur, etiamsi picrocholi ægri fuerint, vt in cholera fecit lib. de affect. sect. 5. pag. 537. inquiens. *Ad choleram autem confert, si quidem dolor detinet ea dare, quæ in medicamentorum tractatione dolorem sedare scripta sunt. Venter autem tum superior, tum inferior, potionibus madefacientibus curandus, corpusque excepto capite balneis calidis emollientibus, & dum sic facilior vomitus contingit: & si quid humidi subierit, quæ molesta sursum reuomuntur, & per inferiora secessus magis prodit: quod si vacuus fuerit, cum vi euomuntur, & violentius secedant, sub vesperam autem etiam exhibeto, quæ ei, qui medicamento purgante vsus est.* Cęterum

si Natura

A ſi Natura eos non moueat ſuccos, tunc ipſos tantum preparare tenemur humores pituitoſos, auxilio quietis, ac ſomni. Sicuti in oppoſitum ſi hi mordaces ſucci ob morbi magnitudinem cacochymam per accidens vnà cum ea magnitudine vrgeant, ac ſimul turgeant à natura moti, eos educere opere pretium erit. Verùm aliquem video obijcientem, ſi dixerit, tu iam eas ſex cruditatum differentias connumeraſti à Gal. ſtatutas pingui minerua. Quandoquidem, vt ille ait, *vtriusque generis innumeræ particulares differentiæ.* Tu autem eas tres vtriuſq; generis differentias tanquam exactè determinatas poſuiſti; Cui reſpondeo cum ipſomet Galeno ibidem aſſerente, non eſſe opus quarta differentia. ac tres eas proponere differentias ſatis eſt. *vt etiam ſatis ſit eas ad vnum caput redigere, quod tibi veluti ſcopum agendorum proponas,* & antea dixerat. *Quartum tamen ipſarum* ſpecierum *adeò hic omnium meminiſſe neceſſe non eſt*, & illico pergendo eas tres vtriuſque generis ſtatuit differentias, & dilucidat. Animaduerte autem quod ſicuti ſpecies illæ cruditatum aſſiduè hoc modo in compoſitione harum perpendendæ ſunt, eodemque modo copia harum cruditatum expendenda eſt.

4. De ſan. tuen. c.4.

Obiectio.

Reſponſio.

C A P V T III.

B Cruditatum compoſitarum ex pituitoſis primæ regionis cruditatibus, & ex mordacibus tertiæ, & quartæ regionis indicationes explorantur, à Galeno ſtatutæ, ac eius exemplis patefiunt.

4. De tuen. ſan. c.6.

DVm autem, vt ait Gal. *ambo redundant in primis venis cruda* pituitoſa excrementa *& in ſolidis* ſeu genere carnoſo, aut in cute *mordacia. Caueri enim in talibus ſatius eſt vtrunque reuulſum, & foras crudorum & intro mordacium.* Rationemque reddit, cum pergendo, dixerit *ſicuti igitur in ſuperioribus cauimus, ne crudi ſucci foras traherentur; ita ne mordaces reuocentur intro eſt vtiq; cauendum.* Deinde ea omnia, quæ foras cruda primæ regionis, & ad tertiã, & quartam regionem tranſmittendo, totum corpus coinquinare poſſunt connumerat, vt illa hæc omnia caueamus, exarans *ſummè verò eorum, quorum occaſione foras feran-* C *tur hæ ſunt, exercitatio, & frictio, & balneum, & fomenta calida, & vnctio calefaciens, tum ex animi affectibus, iracundia: & vno verbo omnia, quæ ſuccos, qui aliâ in animatis corpore ſunt merſi ad motum quoquo verſus irritant*, vt ſunt diuretica, ore aſſumpta, vt Gal. atque tenuantia omnia cuidenter calida, pituitam liquefacientia, & ſanguinis miſſio venæ cauę ſecundæ regionis, & ſolutiua medicamenta; nec non aer ambiens æſtiuus pituitam liquefaciens ſuo nimio calore. Subinde autem, quæ intro acria tertiæ, & quartæ cruditatum regionis ferunt conſtituendo, ait. *Quorum verò occaſione intro ferantur ea ſunt, quæ vtique prohibent foras ferri, talia ſunt ex ijs, quæ cutè propinquant, & quæ frigida ſunt, & quæ adſtringunt. Adhæc quæcunque ſuccos introrſus attrahunt, aut alias quoquo modo ipſorum intro motum excitant, quorum ſunt triſtitia, & horror, quacunque de cauſa ortus, quippe quam, & ex calida cauſa, & frigida tum horrorem gigni, tum etiam rigorem, qualem ſupra deſcripſimus, eſt oſtenſum. Præterea, quæ auditu, viſuue, animo, aut ſtuporem, aut horrorem incutiunt. Hæc itaque omnia deuitanda.* Ceterùm aduerte illi hæc me ponere voluiſſe, quæ vitanda veniunt in curatione harum cruditatum compoſitarum, antequam ea ponam, quæ facienda ſunt: cum hæc, quæ curationi obſunt plura ſint; ea verò, quæ curationi conducunt pauca ſint: ſeptem etenim tantùm habentur, quæ has cruditates curare poſſunt, earum nanque concoctio à natura confecta flagitatur, pro qua executioni mãdanda quies ne dum corporis, verùm etiam animi, ac ſomnus D modicus requiritur Galeni confirmatione, Hippocratis decreto. Vlterius victus ratio tenuans, ac detergens, vt oxymeli ptiſana, & mulſa, aues monticulæ, piſces ſaxatiles, & c. inter olera ſola lactuca. Præterea ea, quæ aluum leuiter ſubducunt, quæ abſterſiuæ indicationis, ſimulque lenitiuæ indicationis ſunt, veluti oximeli, aqua mulſa, appomeli, hidromeli, ac ptiſanæ cremor, quæ ſemper deobſtruentibus, aperientibus commiſcere tenemur. Quartò eſt cutis rarefactio, ac mordacium mitiſſima eductio abſque pituitoſorum attractione. quod his verbis Galenum intendere voluiſſe patet, dum ſempiternis monumentis prodidit. *Nam neque, qui extra ſunt rectè intro reuocantur, neque qui intus ſunt, foras: immo qui foris ſunt leuiter educendi per halitum ſunt. Si quidem, quæ vehementius id faciunt etiam eorum, quæ intus ſunt, aliquid attrahunt: qui verò intus ſunt hi attenuandi, coquendique ſunt:* ex quibus poſtremis verbis habes à Galeno, tum primam, tum ſecundam indicationem ante allatam: quarum opus prima ad naturam, ſecunda verò ad artem medicam pertinet. Pergens autem Galen. ſicuti damnauit ea, quę vehementer foras, & ad altum trahunt, ita etiam ea, quæ intro, & ad profundum violenter rapiunt (vt purgatio aluina valida, & vomitus ſunt) confutat, exarans. *Quod ſi vel vomitu eos, vel alui deiectione educere violentius tentes: vtique eorum, qui foris ſunt aliquid intro rapueris.* Quintum verò eſt, vt aer ambiens, vt cauſa

ſine

4. De tuen. ſan. c.4.
4. De tuen. ſan. c.5.
4. De tuen ſan. c.5. & c.6. & c.9.
4. De tuen. ſan. c.5.
4. De tuen. ſan. c.4. & c.7.
Ibidem c.4.
4. De tuen. ſan. c.4 & 13. meth. c.3.
4. De tuen. ſan. c.6.

Quæ ad tertiam & quartam regionem crudıtates primæ regionis impellere ſeu trahere valent connumerantur.

Quæ ad ſecundam, & primam cruditatũ regionem, acres cruditates tertiæ, & quartæ regionis impellere, & attrahere poſſunt.

Quæ curationi cruditatum conducunt pauca ſint, quæ vero obſunt plura inueniuntur.

Septem duntaxat ſunt quæ harum cruditatũ curationi prodent coctio videlicet ratio.

Quæ mitè aluũ ſubducunt.

Cutis rare factio.

Et actium eductio.

Vomitus & deiectio ea, quę in tertia & quarta cruditatũ regione ſunt ad primam & ſecundam attrahit regionem.

ſine qua non temperatus ſit ad calidum,& ſiccum vergens Sextum flatum hypochondriorum diſcutere tenemur. Poſtremum vero, vt à rebus conſuetis indicatio deſumatur. Cæterùm nouem modis cruditatum ipſarum compoſitio contingere poteſt. Nam vel A

Quintum quod conducit cruditatibus acribus. Sextum. Septimum.

4. De tuer. ſan. c.5. 4. De tuen ſan. c.4.

In A eſt E, & in C D eſt H
vel In A eſt E, & in C D eſt I
aut In A eſt E, & in C D eſt K
ſeu In A eſt F, & in C D eſt H
ſiue In A eſt F, & in C D eſt I
vel In A eſt F, & in C D eſt K
aut In A eſt G, & in C D eſt H
ſeu In A eſt G, & in C D eſt I
ſiue In A eſt G, & in C D eſt K.

antea enim exempli ſtudio ad hanc rem explanandam iam A, primæ cruditatum regioni, B, ſecundæ regioni,& C D tertiæ,& quartæ regioni aſſignata fuere: nec non E primæ differentiæ cruditatum pituitoſarum F ſecundæ differentiæ,& G, tertiæ differentiæ: Inſuper H primæ differentiæ cruditatum generis acrium,& mordacium I verò ſecundæ differentiæ, K denique tertiæ differentię conſignata fuerunt. Per id enim patet primo, quinto,& nono modo compoſitionis ſpecierum proportionem ineſſe, atque tum in prima, tum in tertia, ſimulque quarta cruditatum regione æqualis alteratio, æqualiſque ſanguinis eductionis conſideratio requiritur: tametſi contraria petatur alteratio; ſicuti etiam primæ regionis cruditates copioſę frigidę ſunt, tertię verò, & quartę regionis cruditates calidę exiſtunt: In primo etenim modo parua alteratio, paruaque ſanguinis eductionis conſideratio poſtulatur, ſi vtique ſanguis peccarit: In quinta verò dimidia alteratio, dimidiaque ſanguinis miſſionis perſerutatio deſideratur. At verò in nona maxima preparatio, maximaque ſanguinis detractionis circunſpectio æque in vtriſque flagitatur: In primo autem modo,& quinto,& nono omni ingenio cauẽdum eſt vtrunque reuulſum, ne venoſum genus cruditatibus coinquinetur, verum magis vitandum reuulſum in quinto, quàm in primo modo, cum deteriores cruditates quinto modo inſint, quàm primo modo: Cæterum adhuc longè magis in nono modo prohibendum vtrunque reuulſum, cum deterrimę cruditates æquè ſeorſum contrariæ inueniantur in prima,& in tertia, ſimulque quarta regione. Vnde quiete ſunt ſeruandi ægri,& concoquere, ac tenuando adęquare tenemur,& id diligentiùs in quinto modo, diligentiſſimè verò in nono modo agere tenemur. In quarto autem modo, in ſeptimo,& octauo primæ regionis cruditates maiorem alterationem, maioremque ſanguinis miſſionis contemplationem,& animaduerſionem petunt, quàm cruditates tertię,& quartę regionis, maiorem verò in ſeptimo modo, quàm in quarto, & in octano, quia maiorem inæqualitatem excedentem in ſeptimo modo habent cruditates primæ regionis, quàm in quarto,& in octauo: cum in ſeptimo longiùs diſtent. In prima enim regione tertia ſpecies cruditatum pituitoſarum ineſt, in tertia verò, ſimulque quarta regione prima ſpecies cruditatum mordacium adeſt. In quarto verò modo in prima regione ſecunda ſpecies cruditatum pituitoſarum: in tertia verò,& quarta regione prima ſpecies cruditatum acrium: ſicuti in octauo modo in prima regione tertia ſpecies cruditatum pituitoſarum: in tertia verò,& quarta regione ſecunda ſpecies cruditatum acrium: Omnibus autem iſtis tribus modis, quibus cruditates longè deteriores primæ regioni ſubſunt, magis quoque ad eas incumbere tenemur, quàm ad cruditates tertię,& quartę regionis, cauentibus tamen nobis, ne dum ad eas incumbimus, intro cruditates ferrantur. In ſecundo verò, tertio,& ſexto modo compoſitionis cruditatum tertiæ, & quartæ regionis cruditatibus maior pręparatio, maiorq; ſanguinis euacuationis diſcutio,& cautio confert; Adhuc verò maior in tertio modo compoſitionis eò, quia tunc maiorem inæqualitatem excedentem tertię, & quartæ regionis cruditates acres continent; cum ibi duos gradus inæqualitatis exuperantis habeant eò, quòd tũc primę cruditatum regioni prima ſpecies cruditatum pituitoſarum ineſt: tertię verò, & quartę regioni tertia ſpecies cruditatis mordacis ineſt: Vnde ibi cruditates per duplum deteriores mordaces ſunt in genere acrium cruditatum, quàm cruditates pituitoſę ſint in genere pituitoſarum. In ſecundo verò modo, & ſexto inęqualitas quidem excedens repetitur per vnum gradum inęqualitatis excedentis. Quandoquidem in ſecundo modo primę regionis cruditas pituitoſa primę ſpeciei inuenitur, tertię verò, & quartę regioni cruditates acres ſecundę ſpeciei ſubſunt. In ſexto autem compoſitionis cruditatum modo in prima cruditatum regione ſecunda ſpecies cruditatis pituitoſę, in tertia verò, & quarta regione tertia ſpecies cruditatis mordacis reperitur. Quocirca omnibus iſtis in modis maior curatio pro tertię, & quartę regionis cruditatibus rectè curandis poſtulatur, quàm pro primę regionis cruditatibus: ac lõgè maior in tertio modo, quàm in ſecundo, ac ſexto petitur. Ac in iſtis tribus modis, me quidem iudice, pręſertim vt ait Gal. humores acres *ſunt leuiter educendi per halitum*, verùm omnino leuiter, ne ij ſucci, qui primę regioni inſunt ad ſecundam trahantur regionem.

B

Conuenientia inter has cruditatum compoſitiones. Contrarietas in tertia.

C

D

4. De met. ſ... c.6.

CAPVT

A

CAPVT IV.

Cruditatum, quæ ex secunda cruditatum regione, simulque ex tertia, & quarta regione composita indicationes statuuntur.

Ost compositionem cruditatum primæ regionis, cum tertia, & quarta regione, illicò alia compositio vtique secundæ regionis cum tertia, & quarta simul regione perpendenda venit, quæ sanè duorum generum esse valet, vel etenim ex cruditatibus pituitosis secundæ regionis, & ex cruditatibus mordacibus tertiæ, & quartæ simul regionis consurgi potest, aut ex cruditatibus mordacibus secundæ regionis, & ex cruditatibus similiter mordacibus tertiæ, quartæque regionis: In secunda enim regione frequenter cruditates illæ geminæ adesse possunt, sicuti primæ regioni tantùm pituitosæ cruditates subesse per se, & frequenter queunt, & quemadmodum B tertiæ, & quartæ regioni duntaxat cruditates acres, & mordaces inesse frequenter contingunt, vt ex Galeni doctrina toto libro quarto de tuenda sanitate est videre. Quamobrem nouem modi compositionis harum cruditatum, in quocunque horum cruditatum compositionum duorum generum allatorum inueniuntur, Quandoquidem

vel	in	B	est	E,	in	C D	est	H	1.
aut	in	B	est	E,	in	C D	est	I	2.
seu	in	B	est	E,	in	C D	est	K	3.
siue	in	B	est	F,	in	C D	est	H	4.
alias	in	B	est	F,	in	C D	est	I	5.
Quandoq;	in	B	est	F,	in	C D	est	K	6.
Interdum	in	B	est	G,	in	C D	est	H	7.
Aliquando	in	B	est	G,	in	C D	est	I	8.
Nonnunquam	in	B	est	G,	in	C D	est	K	9.

Quos omnes modos iam etiam posui cap. 2. istius lib. in secundo genere modorum compositio- C num cruditatum primæ regionis cum secunda. Verum, cum alias indicationes requirat secunda regio cum tertia, & quarta simul iuncta, idcirco dicam quòd in primo, quinto, & nono modo, in quibus æqualis alteratio, æqualisque sanguinis eductionis contemplatio quæritur tam in secunda regione, quàm in tertia, & quarta. Nam in primo modo parua alteratio, paruaque missionis sanguinis consideratio quæritur, cùm in vtrobique regionis cruditates in prima specie sint, hinc mitissimæ, ac paruæ. In quinto autem modo mediocris tenuatio, & coctio, dimidiaque sanguinis detractionis animaduersio quæritur, cùm in qualibet regione secundarum specierū cruditatum, cruditates tunc reperiantur. Sicuti in nono modo maxima tenuatio, & coctio, maximaque sanguinis eductionis circunspectio, ac diligenti, religiosaque præmeditatione facta cruditatibus harum regionum congruissima habetur, ibi etenim cruditates deteriores existūt, cum in tertia cruditatum specie, quæ extremè à sanguinis specie distant, ac eo maior præmeditatio, maiorque, & simul diligentior curatio flagitetur, quo extremè hæ cruditates contrariæ vicissim sint: sicuti etiam in quinto, & primo modo non solum, sed in omnibus ijs modis allatis. Cæte- D rum aduerte, quòd licèt æqualiter hę cruditates primi, quinti, & noni modi indicent earum ablationem, & curationem; tamen quandoque magis indicant cruditates tertiæ regionis, quando scilicet partes principales, aut aliqua pars, tum principalis, tum principali inseruiens, tum principali parti subordinata, quarum memini lib. 1. de magn. morbi. Pręterea etiam quarta regio magis indicabit, quoties aut prurītu, aut dolore vlceroso, aut alio morbo, symptomateue cutaneo vires prosternet, vt vigilias gignendo, aut aliud symptoma vrgens. His autem omissis, perpetuò cruditates venosi generis maiorem longè indicationem adamussim flagitabunt. Semper autem nobis eauentibus, ne cruditates, quæ foris sunt, nempe in tertia, & quarta regione, ne intro rapiantur, nisi natura ipsamet niteretur, ac simul tentaret eas cruditates per vomitum, siue per sedem educere, tunc enim eos humores, vt turgentes, ac simul vrgentes ratione magnitudinis morbi cacochymię rectè per eas vias extrahere poteris similiter per pęrritream. In quarto verò modo, & septimo, & octauo secundę regionis cruditates maiorem indicationem pręparandi, maioremque sanguinis eductionis diligentiam petunt, longè autem maiorem in septimo modo. Ac in ijs tribus modis magis quidem incumbere ad secundam regionem ęquum erit quam ad primam regionem, & ad tertiam: Verum semper ad primam regionem hę attrahendæ sunt cruditates: Explorata semper consuetudine ęgrotantis, per quam partem expurgari solet æger si natura ad aliquam partem non vergerit. At verò in secundo, tertio, & sexto modo, cum in oppositum res se habeat, tertiæ, quartæque regionis cru-

Humores turgētes vrgentes sūt per accidens. I. respectu magnitudinis morbi cacochymæ per se vrgentis, vel incimenta, vel [illegible]

In curandis cruditatibus ægrotantium cõsuetudinem seruare debemus per quam viam solitus sit eas expurgare natura cruditates.

ditates quidem maiori curatione, maiorique præparatione, atque simul maiori sanguinis A
euacuationis speculatione, & cautione indigent, cum deteriores sint, maioreque longè diligentia in tertio modo egeant. Cum ibi maiorem quoq; inæqualitatem excedentem obtineant hæ cruditates. Proinde nũc magis ad tertiam, & quartam cruditatum regionem incumbere tentmur, quàm ad secundam. Quocirca tunc hæ cruditates mordaces iure meritò *leniter educendæ per halitum sunt, qui verò intus sunt, hæ attenuandæ coquendæq; sunt*, vt Galenus constituit, non tamen vehementer ad cutim reuocandæ; *si quidem quæ vehementiùs id faciunt, etiam eorum, quæ intus sunt aliquid attrahunt*, vt Gal. ibidem; ac ita humores ad angustiores partes accedentes, obstructiones geminarent 8. meth. c. 4. difficiliusque valde curarentur, & educerentur hi humores. Sicuti autem de primo genere modorum compositionum cruditatum, sic etiam de secundo alio genere, in quo cruditates geminæ mordaces sunt, tam in secunda regione, quàm in tertia, & quarta regione explorandum esse intelligas: tametsi facilioris curationis sint cruditates hæ, cum alterationem eandem non autem contrariam, vt in alio genere postulẽt: Superest autem, q sicuti monui, cap. 2. istius lib. nempe, q sicuti succorum crudorum, & locum, & speciem examinare perpetuò deuincimur, ita simul etiam eorum copiam semper perpendere debeamus: vbi enim copiosiores inueniuntur, ibi quoque maiorem curationem, maioremq; præparationem, maiorem que diligentiam, & maiorem denique sanguinis eductionis circunspectionem assiduè flagitabunt. B
Cæterùm videtur deterioritas horum succorum semper copiæ eorundem comes esse. Quandoquidem certum est cruditates eò deteriores, crudioresque esse, quò duntaxat à statu naturali recedunt, ac eo vtrique hæ à statu suo specifico naturali dissonare; quo solum magis concoctio vitiata habetur. Ac verò quò vitiosior coctio erit, necessariò quoque eò copiosior multitudo succorum crudorum habebitur, ergo necessariò sequitur institutum allatum; ergo sępissimè, semper locus, seu cruditatum regio, quę propter succi crudi speciem peiorem, maiorem quoque interim alterationem, curationem, atque intensiorem sanguinis missionis circunspectionem petit, nonminùs quoque sanè hæc propter horum crudorum succorum copiam, quæ perpetuò eam succorum prauitatem sequitur, postulat. Quocirca eius turgentia duplex erit, & propter succorum speciem prauam, & ob copiam; sic asserendum est procul omni dubio in quacunq; cruditatum compositione. Cæterùm de hac compositione ait Gal. *in venoso vasorum genere apparere subesse illi copiam semicrudorum succorum, in reliquo verò corpore toto multitudinem horum mordacium, quos lassitudo secuta est*. Postea verò indicationem exemplificat. *Maximè ergo, vt dictum est, detrahere primo de sanguine oportet: deinde succum illum educere* à venis medicamento soluente, *qui in venis superare videtur*. Postea verò ait. *Quoniam ergo duo prima sunt, quibus primùm intentus sit, oportet, qui eiusmodi affectibus medebitur crudorum. siue etiam semicoctorum, qui ante sanguinis perfectionem fuerunt percoctio, & acrium, ac mordacium* in tertia, & quarta regione, *qui secundi sunt, & sanguine posteriores eductio* subinde ait, *abstinere eos conuenit ab omni valido motu: Blandè verò vnctos, atque oleo perfrictos per quam suaui lauare balneo, inde in ocio, abstinentiaque habere:* post sanguinis missionem molitam, ac post succi semicrudi purgationem *etiam somno si fieri potest minimè ignorantibus nihil esse, quod aque concoquat ea, quæ concoqui possunt, & malos succos per habitum digerat, vt somnus à balneo*, quod notatu dignum est, ex balneo ita somnum inferre: ac per halitum educare cum dixerit, *vbi verò in extremis venis, & corporis habitu resedit, & concoquendam pariter, & per halitum resoluendum*. De balneo itaque subinde ait, *conducit ad somnum non in postremis ipsum quoque balneum: Sunt enim qui eo sunt vsi omnes magis ad somnum propensi, modo maioris momenti nihil obstiterit. Adeò tibi somnus, & causa, & signum percommodum speratæ vtilitatis sit, veluti è diuerso non posse à balneo dormire, nec causa, nec signum est commodum* facilis curationis, cum ibi valde acres, & copiosos adesse ostendat succos. Postea verò de talibus cibandis agit: cùm tales inediam ferre nequeant, vt picrocoli. Hæc autem posui ad eas indicationes declarandas. Verum hic dubitatur, quia in tertia cruditatum differentia tum pituitosarum tum mordacium, iam statutum est sanguinis missionis maximam speculationem adesse, tamen in ea ait Gal. *nullus omnino mittendus est sanguis quia humores omnino crudi sunt*, ergo tunc nulla speculatio cadit. D
Cui respondeo Galenum simpliciter sanguinis missionem in ea tertia differentia cruditatum rectè curandarum ibi considerasse; postea vero ibidem has tertias cruditatum differentias, ad plurimum sanguinem relatas accepisse, vel ad exiguum, aut ad moderatam sanguinis quantitatem spectantes, ac tunc non nisi maxima speculatione sanguinis missio molienda est, vt libro sequenti capite 18. videbis.

*

Right margin notes: 4. De tuen. san. c. 6. & c. 4. — 4. De tuen. san. c. 4. — 4. De san. tuen. c. 9. — 4. De tuen. san. c. 4. — 4. De tuen. san. c. 4.

Succorum crudorũ turgentia duplex est, vel ob copiam, vel prauitatem.

Ex balneo somnus conciliatur.

Somnus ex balneo contractus & causa & signum speratæ salutis.

Sicuti ex balneo si ægri dormire nequeant totũ in oppositũ res se habet.

Dubium.

Solutio.

A

C A P V T V.

Cruditatum compoſitarum omnium cruditatum regionum ſimul iunctarum compoſitionum indicationes colliguntur.

In totum corporis humani vniuerſum cruditatibus afficeretur, ſimiliter duobus generibus id contingere poteſt, cum in prima regione crudi pituitoſi ſucci copioſi, quietiam in ſecunda regione, eſſe poſſunt in tertia, & quarta mordaces, in prima verò crudi pituitoſi, quæ duo genera quinquaginta quatuor modos poſſident compoſitionis. Vnumquodque etenim iſtorum genus viginti ſeptem modos cruditatum compoſitionum continet: Nam vel

	In	A	eſt	E	&	in	B	eſt	E	&	in	C D	eſt	H
	In	A	eſt	E	&	in	B	eſt	E	&	in	C D	eſt	I
B	In	A	eſt	E	&	in	B.	eſt	E	&	in	C D	eſt	K,
	In	A	eſt	E	&	in	B	eſt	F	&	in	C D	eſt	H
	In	A	eſt	E	&	in	B	eſt	F	&	in	C D	eſt	I
	In	A	eſt	E	&	in	B	eſt	F	&	in	C D	eſt	K
	In	A	eſt	E	&	in	B	eſt	G	&	in	C D	eſt	H
	In	A	eſt	E	&	in	B	eſt	G	&	in	C D	eſt	I
	In	A	eſt	E	&	in	B	eſt	G	&	in	C D	eſt	K
	In	A	eſt	F	&	in	B	eſt	E	&	in	C D	eſt	H
	In	A	eſt	F	&	in	B	eſt	E	&	in	C D	eſt	I
	In	A	eſt	F	&	in	B	eſt	E	&	in	C D	eſt	K
	In	A	eſt	F	&	in	B	eſt	F	&	in	C D	eſt	H
	In	A	eſt	F	&	in	B	eſt	F	&	in	C D	eſt	I
	In	A	eſt	F	&	in	B	eſt	F	&	in	C D	eſt	K
	In	A	eſt	F	&	in	B	eſt	G	&	in	C D	eſt	H
	In	A	eſt	F	&	in	B	eſt	G	&	in	C D	eſt	I
	In	A	eſt	F	&	in	B	eſt	G	&	in	C D	eſt	K
C	In	A	eſt	G	&	in	B	eſt	E	&	in	C D	eſt	H
	In	A	eſt	G	&	in	B	eſt	E	&	in	C D	eſt	I
	In	A	eſt	G	&	in	B	eſt	E	&	in	C D	eſt	K
	In	A	eſt	G	&	in	B	eſt	F	&	in	C D	eſt	H
	In	A	eſt	G	&	in	B	eſt	F	&	in	C D	eſt	I
	In	A	eſt	G	&	in	B	eſt	F	&	in	C D	eſt	K
	In	A	eſt	G	&	in	B	eſt	G	&	in	C D	eſt	H
	In	A	eſt	G	&	in	B	eſt	G	&	in	C D	eſt	I
	In	A	eſt	G	&	in	B	eſt	G	&	in	C D	eſt	K

Hi enim modi ſunt primi generis. Sicuti totidem ſecundi generis inueniuntur, ſi litera E.F.G. literæ B mutaueris in literam H. I. .K quorum quidem modorum indicationes vtique ex modis, hactenus declaratis cap. 17. 18. & 19. nec non ex horum modorum indicationibus, ibidem ſtatutis, elicere poteris tu, ne tempus conteram: Solumque dicam quòd, ſicuti ijs indicationibus, antea allatis c. 17. 18. & 19. difficilè eſt ſatisfacere, præſertim ijs deteriores cruditates, & copioſiores reſpicientibus, ſic iſtis ipſorum modorum, compoſitionum, cruditatum, indicationibus, difficultate proportionatis, dico impoſſibile ſatisfacere nos poſſe, cum vniuerſum corpus iam affectum omninò ſit. Quocirca in Arte Medica magnum fuit mirum; Illuſtriſſimum D. Paulum Bragadenum hoc modo his cruditatibus laborantem, ſanitati reſtitutum fuiſſe: in cuius curationis gratiam, huic doctrinæ compilandæ incubui.

D

Finis Libri Quinti.

DE CRVDITATIBVS RECTE DIGNOSCENDIS, RECTEQVE CVRANDIS.

LIBER SEXTVS.

Vbi

Cruditatum simplicium in genere, differentia, ac specie, copia, & loco, seu regione perspectarum,

Curatio adimpletur his indicationibus, libro quarto statutis adæquata,

Omnia Hippoc. & Galeni autoritatibus, rationibus, experimentis, atque exemplis illustrata.

CAPVT PRIMVM.

In primæ regionis cruditatum pituitosarum exacta curatione, sanguinis missionem incongruam esse demonstratur.

CVm mea hic non intersit integram allatarum omnium cruditatum curationem statuere. Verum tantùm curationem principalium cruditatum constituere quo ad regionem, genus, speciem, & copiam ponderatam Hippocratis, & Galeni doctrina, autoritatibus, rationibus, experimentis, simulque exemplis, vt assiduè hanc doctrinam in promptu habeam. Quæ nanque decrunt omnibus medentibus conspicua sunt. Quoniam ergo præsidiorum materiæ, vel in fonte chirurgico, aut pharmaceutico, seu diætetico inueniuntur. Prius in chirurgico, vt an venæ sectio in cruditatum pituitosarum curatione conueniat disquiram. Cum Galeno dicam *alij humores priusquam ad exactum sanguinem nutrimentum perueniant veluti semicocti sunt, alij prorsus incocti, crudique, alij, paulo absunt à sanguinis forma*. Deinde ait vt in ea differentia, quæ parum à sanguinis natura distat, *audacter mittendus sanguis*, vbi verò semicocti, & semicrudi fuerint, nempe medio modo sanguinis formæ participes, & simul etiam à sanguinis confectione longinqui sint, tunc *consideratius agendum*, sicuti vbi penitus incocti, simulque crudi fuerint, omninoque à sanguinis specie dissonant, *in his nullus omninò mittendus sanguis*, cum ad Hippocratis aureatum decretum respicere tenebatur Galenus, vbi habetur *si qualia, peccant, quæ oportet purgari, purgentur, confert, & facilè ferunt; si contra difficulter*, dum speciem succi peccantis euacuandi considerauit Gal. Verũ cum èt quantita- A

[Margin notes, right:] Gal. ad Thrasibus c. 42. & Hip. lib de prisca medic. | 4. De tuen. san. | c. 1.

[Margin note, left:] Duo in sanguinis missione, in eius et indicatione respicere tenemur, vt ait Gal. 4. de san. tuē. c. 4. nempe speciem succi peccantis, & euacuandi & abundantis succi copiam.

[Margin note, right:] Hip. 1. aph. 25. & 6. de m. vul. c. 4. t. 12. Gal. in 6. de m. vul c. 4. t. 21. & ad Thras. ca. 26. & com. 4. aph. 2.

A quantitatem eius introſpicere debeamus. Ideoq́ue illico Galenus pergendo, ait. *Inſpicere verò et*

4. De ſan. tuen. c. 4.

Quantitas crudi tatu. & quantitas probi ſanguinis reſpicienda in venæ ſectione.

quantitatem cōueniet, vt verbi gratia, ſi bonus ſanguis exiguus ſit, reliquus verò ſuccus crudus omninò *plurimus, vtiq; in his abſtinendum à detractione ſanguinis eſt: ſin is quidem exiguus, ſanguis verò copioſus, audacter vena incidenda eſt.* Quæ etiam poſtea iterùm rememorauit, inquiens. *Cæterùm in laſſo corpore ſanguis bonus exiguus ſit, crudi humores plurimi, huic nec ſanguis mittendus, nec alui deiectio, aut exercitatio, aut omnino motus, aut balneum adhibendum; Quippe inciſa vena bonum ſanguinem emittit, malum, qui in primis venis maximè circa iecur, & quod meſentereum vocant colligitur, in totum attrahit corpus.* Vnde plura mala ſequerentur: ſi verò in primis venis vel ſucci paulo à ſanguinis forma receſſerint, vel ſemicrudi fuerint; tunc ſanè ſicuti de his in ſinu venarum ſecundarū ait Galenus *in venoſo vaſorum genere apparere ſubeſſe illi copiam ſemicrudorum ſuccorum: Maximè ergo (vt dictum eſt) detrahere primo de ſanguine oportet.* Sic etiam pro ptima regione, rectè curanda procul omni dubio primò ſanguis educendus eſſet, ſed non per venam cauam cubiti, immo tantùm per venas ſedales, venæ portæ immediatè communicantes. At verò in copia pituitoſorum, qui ſucci plurimum à ſanguinis ſpecie diſtant: neutiquam ſanguis mittendus eſt, vt vbertimè lib. 2. & 3. de magn. morb. ſang. ceu in loco proprio iam dictum eſt. Verum ſectio venæ minime conuenit ait Gal. vbi plurimi ſint ſucci, non exiſtente morbi ſanguinea magnitudine immi-

4. De tuen. ſan. c. 1.

4. De tuen. ſan. c. 1.

B nente, ſeu incipiente, vel præſente: ſi enim vnà cum ſuccis plurimis, etiam morbi magnitudo ſanguinea fuerit fluens, ſeu fluxura à ſanguine exiguo emergens, tanquam à vehiculo pituitam ducente; vt læthargiæ magnæ contingit, quæ à pituita fluente copioſa fit, cum exiguo ſanguine, ceu vehiculo ad cerebrum eam ducente pituitam. Pariter vt in phlegmonoſo meſenterij ędemate, ſeu iecinoris caui phlegmonoſo accidit ædemate; tunc ſanè reuulſiua, ſeu deriuatiua ſanguinis miſſio rectè agenda eſt.

C A P V T II.

Pituitam crudam, in ventriculi fundo reſidentem, ad primaſq́; venas fluentem, ſeu fluxuram, primò nos ad reuellendam per vomitum præparare debere: Deinde aliam, iam in primas venas fluxam, ad eductionem diſponere nos cogi, demonſtratur.

Lib. 4.

C IAm dictum eſt pituitam fluentem, atq; fluxuram primò tollendam fore: cum priùs ad partem mandantem incumbere teneamur. Subinde pituitæ iam fluxę, ſimulq́; parti recipienti ſtudere deuincamur, vt in quacunq; fluxione id conuenire lib. 3. de magn. ſang. c.... abunde oſtenſum eſt pręter gallicam ad penè fluētem fluxionem. Proinde duæ tum præparationes, tum vacuationes ad cruditatum pituitoſarum primæ regionis copiam adimendam requiruntur. Quocirca prius illius pituitæ crudę fluentis, ſeu fluxuræ adæquantia, & euacuantia in medium afferā. Mox autem illius in primas venas fluxæ, ſimulq́; compactæ alterantia, ac educentia ſtatuam.

C A P V T III.

Pituitæ à ventriculi fundo ad primas venas fluentis, vel fluxuræ ad vomitum præparandæ præſidia conſtituuntur.

Pituitæ crudæ primæ regionis duæ præparationes nempe ad vomendū & ad deijciendum. Præparantia remedia tres continent facultates.

D VT autem conuenientia, & diſcrimen ſimul, quæ inter hæc duo præparantia ſunt pateſiant ſpeculo: ꝙ ſicuti pituitæ crudæ in primis venis coaceruatę pręparantia duas continent virtutes, nempe & fluxilem eam pituitam reddere, & naturā mitiſſimè excitare, ſeu proritare; vt ſicuti pituita ea fluxilis ſit; ita à facultate expultrici ad aluum eam fluxilitatem, & motum, & inclinationē aluinæ excretionis acquirat: Ita pituitæ crudæ in ventriculi fundo creata, & exiſtente copia ad primas venas fluentis, aut fluxurę præparantia alias duas continent vires, hoc eſt eā pituitam fluxilem efficiendi, ſimulq́; ventriculum ſubuertendi, ac ad vomitum irritādi. Vnde quemadmodū ea pituita tenaciſſima fluxilis fit, ita quoq; procliuitatem ad vomitiuas excretiones recipit. Sicuti itaq; Mulſa cruda pituitam in primis venis reſidentem, per ventrē inferiorem ſubducere, & oximeli ea pituitam fluxilē præparare pōt, vt Gal. 12. meth. c. 3. & 4. de tuen. ſan. c. 4. atq; etiam ſicuti Mulſa aquoſa, ac ptiſanæ cremor humores acres, & mordaces *tormina, & vomitus, & mordicationes* procreantes citra ſtomachi læſionem, citraque periculum detergit per vomitumq́; præparant, vt Hip. & Gal. aſſerunt. Ita quidem pituitoſum, & crudum ſuccum raphani ſuccus, oximeli commixtus, ad vomitionem diſponit: quem ſuccū Gal. pro radiculæ ſucco accipit, inquiens.

4. De vict. rat. in mor. a. t. 110. 9. Meth. c. 12. & 8. meth. c. 2.

9. Meth. c. 12. & 3. meth. c. 11.

Vomitiua remedia quæ nō ſint diſponentia.

Quod si ad vomendum sunt idonei non inutile sit per radiculam ex oximelite vomere. Vnde libro Gal. ascripto de simpl.med.fol.89.F.habetur.*Cortex verò eius* nempe raphani *cum aceto,& melle acceptus, vomitus mouet.* Vlteriùs similiter cetri cortex oximeliti admixtà vomitum præparare valet. Insuper oximeli ijs rebus vomitum prouocantibus,& succo ceparum commixtum, pituitam eã crudam ad vomitum procliuem reddere valet, vt oximeli cepelinum, scilinum, assarinum, sampsucinum, irinumque se habet: item acetum,& vinum scilinum, assarinum, sampsuccinum,& irinum idem præstare potest. A

Lib. Gal. ascripto de cathartic.c.8.

C A P V T IV.

Pituitam crudam ad vomitum iam dispositam, quibus præsidijs per vomitiones educi posse, & quando ea pituita, per vomitiones educenda, tentanda non sit, demonstratur.

Tres requiruntur conditiones vt rectè vomitus pituitæ fiat. Tres conditiones, vt ægri ad pituitam vomẽdam vomitoria assumere possint.

TAlem pituitam vomitionibus excernendam quidem non esse patet, quin hæ tres conditiones adesse inueniantur. Quandoquidem, vt ait Gal. *si ad vomendum ægri sint idonei*. Præterea, vt iam facta sit præparatio tam viæ, quàm humoris, & corporis ad vomitum peragendum, alioquin *ægrè, molesteque purgatio procedet, non sine ventris torsione interdum,& virtigine quadam, magnaque inquietatione, & pulsus deprauatione, interdum etiam corporis solutione,& difficultate*. Tertio vbi in tertia regione cruditatum mordaces succi biliosi fuerint, ne vomitu ad secundam regionem coinquinandam attrahantur; vomitus non conuenit: ergo quoties in tertia regione acres humores crudi non fuerint, tunc vomitiones congruæ sunt, vt nos docere voluit Galenus, his verbis. *Haudquaquam tamen in eiusmodi affectibus vomitu vtendum suaserim. sicuti nonnullis est visum, tum Medicis, tum gymnasticis, falsis (vt opinor) ex ijs, quæ à Philotimo,& Praxagora de eiusmodi succorum curatione sunt scripta: Non enim quum lassitudinum affectus abundant: sed quum hi soli infestant, vomitus eos expellit: quippe quum nullum periculum sit, ne intro violentius reuellatur aliquid eorum excremẽtorum, quæ in carne consistere: quemadmodum certè est: quum ambo redundant,& in primis venis cruda,& in solidis mordacia: caueri enim in talibus satius est, vtrunque reuulsum,& foras crudorum,& intro mordacium.* Quocirca inquit. *Praxagoras verò, ac Philotemus rationabiliter post eius modi mulsum cum hyssopo coctum vomitum probant: propterea quod crudos citra lassitudinem succos curant.* B

7.Meth.c.11. & Gal.com.2.aph. 9.

4. De tuen.san. c.4.

Purgantia per vomitum.

At verò pituitam à ventriculi fundo per vomitum purgat,& succus raphani,& scylla præparata, vel in pastillos, seu trochiscos confecta in hidreleo iniecta, seu cum hidreleo oximeli scilinum, aut acetum, seu vinum scilinum propinandum est. Insuper assari puluis in iure, cum oximeli 5. ad 3.5.circiter,& dra.3.electuarij assarij fernelij admodum valent. Habetur autem ab Antiquis *Vt facilè* pituitam *vomat. Sampsucci folia potui, raphani verò semen esui dato, pituitam multam vomitu reyciet* Præterea *Vomitus sine periculo Rec.succi cyclaminis atriplicis seminis, spermatis genistelle an drag.3.cinamomi drag 5.mellis quod sufficit. Item alius, qui sic fit. Rec.mellis cyatum vnum, aquæ cyatos duos, aceti cyatos tres coque ad medietatem: deinde raphanum ibi intingas,& manduca,& bibe de ipso oximelite.* Hipp. autem Artem medicam illustrauit his verbus *sesamoides superiorem ventrem purgat sesquidrachma pondere in oximelite tritum,& potu datum: Miscetur autem veratris ita, vt tertiam efficiat partem: nempe id* hoc est veratrum album *hoc pacto minus suffocat*. Valesius de Taranta vero in sua practica hæc duo vomitoria ponit. *Rec sachari lib.5.succi scillæ,& cepæ domesticæ an lib.5.coquantur simul & f.electuarium cuius drag.3.capiantur. Vel Rec.oximeli scillini aqua sampsuci,& raphani olei com.an q.s.M.* Quocirca ad capitis grauitatem, ac dolorem, ventrisq; anxietatem à cruditatibus primarum viarum obortam vomitiones valdè cõferre statuit. Validius ergo ex dictis Vomitorium præsidium quidem eleborus albus est: quo Hippocrates etiam in succos probos habentibus sugillatis,& alijs reuulsionis gratia, vt lib.2.de magnit.cacochy.cap.7.iam dixi vtebatur; proinde eleborum sesamoide corrigit: etsi nostro tempore id medicamentum: vt validissimum, ac veneficum, in vsu non fit. C D

Lib. Gal. attributo de med. fac. parand.fol. 173.F.
Lib 2.de dynamis Gal.ascrip. fol.27.A.
4. De vict.rat.in m.a.t.113 & in Epist. ad Democrit. Reg de veratri Purgatione.
Lib.5.c.10.f.71 tergo.
5.Epid.e a Foes. p.1050.1051.

Emplastra Aetij chezanca appellata ad euacuandum per vomitum.

Aetius autem doctissimè emplastra ponit chezanca vocata ventriculo,& thoraci admota, ad vomitum excitandum. Cæterùm in vomitoria præbenda varijs naturis, hæc nos docuit Hipp.lib.de salubri dięta t.16. *Administrantur catachysmata corpulentioribus,& humidioribus salsiora, ac tenuiora. Siccioribus verò gracilioribus,& imbecillioribus pinguiora,& crassiora,&c.* quę commisceri debent vomitorijs allatis.

Lib.1.c.4.f.117

CAPVT

A

CAPVT V.

Omnes per vomitum purgandi modi varijs naturis congrui explorantur: Ea propter, quibus ante cibum, ſeu poſt cibum, quibus motu plurimo, aut paruo, vomitus fieri debeat, quibuſque plures, aut pauciores, vices vomendi conueniant, patefiunt.

4. De ſalubri diæta t. 17.

De modis per vomitum purgandi.

Quomodo corpora obeſa facilius vomant.

Et ordo.

Emodis autem per vomitum purgandi Hippocrates agit, inquiens *vomitus autem hoc modo irritare oportet. Homines obeſi, ieiuni vomant, currendo, aut celeriter eundo meridie.* Quoniam, vt ait Gal. in comm. *vult craſſis, qui vomituri ſunt, corpus excalfactum, quò ſucci pituitoſi, quo plurimo craſſi abundant, liqueſcant:* obeſa namq; corpora frigida, ac denſa reperiuntur: Hinc pergendo exarat, *Quin etiam omnium apertio vaſorum, & anguſtorum meatuum raritas hac maximè ratione paretur. Faciunt autem hæc omnia ad facilem, & minimè moleſtum vomitum.* Motus præterea ſolus vomitum

B

4. Aph. 14.

facere ait Hippoc. & Gal. inquit, *quod indicare poteſt nauigatio, quæ motus ſpecies eſt, adeò turbans corpora, vt ad vomitum adigat. Quum igitur talis motio, vel ſola poſſit ad vomitum corpus præparare fit veriſimile ipſam* motionem *vomitorio cuipiam paruo medicamento iunctam longè maiorem habituram efficatiam* vomitiones promouendæ. Ea propter Hippocrates inquit. *Qui ad veratrum non facilè ſupra purgantur eorum corpora ante potionem* veratri *copioſiore alimento, & quiete præhumectanda.* At verò hoc facto *Potoque elleboro corpus mouendum, quam ſomno trahendum aut quieti:* Attamen his, qui crudorum copiam in prima cruditatum regione habent, paruus motus confert, ne motu vehementiori, hæ cruditates in ſecundam confluant regionem. Cùm itaq; *homines* vt Gal. depromit, *craſſi, humoribus prorſus craſſis, & frigidis præditi ſint: ac nonnulli etiam lentis:* ideò potionem *eorum* humorum *incidentem vult eſſe.* Hippocrates hyſſopi quadrantem in conglo aquæ cõtriti, nempe in aquæ vnc. 4. 5. *quem ebibat acetum effundens, & ſalas aſpergens, quo ſit iucundiſſimũ:* & hoc vomitorium eſt ab Hipp. pro corporibus obeſis conſtitutum: à ieiunio datum. Subinde verò adamuſſim pergens, modum aſſumendi eam potionem vomitoriam nos docet, nobis præcipiendo. *Bibat tardius primum, deinde velocius: Nam* vt Gal. in comm. ait *à principio ſi affatim bibiſſet, continuo vomeret, prius quam omne ebibiſſet, atque ſuccos in ventre contentos abſterſiſſet, quã vnà cum* ea potione *effunderentur, quos primæ venæ habent. Sin autem primo lentius, poſtea omninò bibat largius ea ratione fiet, vt medioc ritempore continere poſſit, atque in tempore impetum ad vomitum capiat, quod tandem affatim bibat.* Modum autem vnà, & ordinem gracilioribus, ac imbecillioribus vomitum irritandi ſubinde ſtatuit, hoc modo. *Graciliores, & imbecilliores à cibo vomitũ prouocent hunc in modum, calida loti præbibant meri heminam, mox omnis generis cibos ingerant, nec in comedendo bibant, nec à cibo, ſed contineant ſe, dum quatuor ſtadia quis progrediatur. Deinde illis in potum triplex vinum miſcebis, auſterum, dulce, & acidum, primum meracius, & paulatim longoq; temporis internallo, deinde dilutius, celerius, & affatim.* Quandoquidem pro gracilorum, imbecilliorũque vomitu feliciter excitando hic Hippocrates ſeptem obſeruat. Primo enim ait, *à cibo vomitũ prouocent:* vt gracilorum venter gracilis humectetur, ac etiam cibo ad ventriculi fundum deſcendendo, faciliùs vomitus, irritetur. Præterea imbecillioribus tutior eſt, vomitus prouocatio per cibos, & potiones alimentales, quàm medicamentis. Cætera verò ſex conſtituit, modum omninò dilucidando; quoniam ſecùndo vinum meracius, primo poſtea dilutius vnius heminæ quantitate calidum præbibendum porrigit, vt eo vino calido venter calfiat, humoreſque colliquentur, fientq; fluxiles, ac viæ laxæ, & apertæ euadant: Vlteriùs ẽt, vt eo vino imbecilliores roborentur, hinc etiam, vt natura ſua facultate expultrici, validiori facta, faciliùs obnoxiam materiã expellere valeat. Tertio ait *mox omnis generis cibos ingerant*, nempe cibos auſteros, vt ventriculus roboretur, quo roborato, faciliùs vomitum facit, & cibos dulces, & pingues, ſeu oleoſos, qui vomitũ concitant, ac humores emittunt, & acidos, qui ſuccos, ventri infixos, abſtergere poſſunt: vt etiam de his ſuperbibendis aſſerit, vt infra patebit. Quarto autem ait *nec in comedendo bibant, nec à cibo*, vt hi varij cibi à vino ſuperbibito *ſtatim non ſupernatent*, & ne vires eorum emittant, vt Gal. ait, in com. Vnde vt ex parte tenuiori alimentorum iam aſſumptorum quadantenus venter, corpuſque nutriatur, roboreturque, necnon etiam, vt ea cibaria varia ſuas quoque vires allatas, & ventriculo, & humoribus impertiat. Quinto verò, vt ait Gal. *tempus etiam conſtituit interea, quod commorentur, nutritioni ſufficiens, ipſum adeò tempus pronuntiauit, dum quatuor ſtadia quis progrediatur.* Sexto, vt Galenus depromit *dat bibere vina tria, quæ inter ſe ſunt diuerſis qualitatibus. Nam* aliqui *dicunt auſterum ipſum adminiſtrare ob inſtrumentorum, per quæ vometur, robur. Dulce, vt vomitum concitet ad hæc, quod fundat humores dulce vinum. Acidum, vt abſtergat, quæ ventri ſunt infixa.* Septimo autem declarat modum, quo primum vinum meracius, poſtea dilutius præbere debea-

Loco ſupra cit. de ſalubri diæta t. 18.

Ibidem.

Ibidem t. 19.

C

Ibidem t. 20.

Modi & ordo quibus facilius corpora gracilia vomere debeãt.

Septẽ ad hoc recte agendum ab Hip. aſſignãtur.

Primum.

Secundum.

D

Tertium.

Quartum.

Quintum.

Sextum.

Septimum.

debeamus: Nam *primum meracius, & paulatim, longoque temporis interuallo*, vt eo vino generoso imbecillis patiens primo roboretur, & calfiat, vt prima indicatio à natura cōseruanda exhausta. *Deinde dilutius, celerius, & affatim*, vt veluti à lauacro interno viæ relaxentur, & quodammodo ventriculum ad vomitum concitaret loco vomitorij medicamenti: tametsi Galenus contra hūc Autorē in hoc persentire videatur: qui Autor hic meo quidem iudicio intelligendus est. De vomitu verò concitando Galenus ait *hos post vomitorij potum, fac vomare: quod si difficulter euomāt prius concalfacere oportet, quæ os ventriculi circumstant loca, & manus, & pedes: quod sineque hoc modo possint euomere digitos, aut pennas demittendo irritare oportet: quod si neque sic euomant rursus bis oleum calidum, quam optimum exhibendum* cum de *vitiosis humoribus os ventriculi mordicantibus* alloquatur: hinc in pituita tunc vomitorium validiùs iterandum: Plures autem vices vomitus crassis hominibus: Paucas verò sicciotibus conferre ait Hippoc. *Vomitionibus autem post cibos cuiusuis generis, humidiores ter in mense vtantur: ficciores verò bis, & sub id tempus leuioribus, & paucioribus laboribus vtendum*: & alibi inquit *vomitibus vtantur per quatuor vt minimum dies*. Et ad hæmorrhoidas curandas, seu euitandas, exarat. *Vomat septem diebus, aut ter in mense: nam hoc pacto optimè corpus habebit*. Adnoto autem duo hic: Primum nanque, vt pauciores vomitionū dies gracilibus conferat, plures verò obesis: data paritate quantitatis pituitæ peccantis, his corporibus proportione respondentis; secundum est, quòd Hipp. seu Hippocraticus Autor asserit *per quatuor dies* continuos singulis diebus vomitus fieri debere. Nam in motu vomitionum disponitur materia ad faciliorem vacuationem: Vnde secundo die pituita egreditur, quæ primo disponebatur, ac ita de tertio, & quarto die respectu secundi diei, ac tertij dicendum venit; licet Gal. asseueret *nihil tamen causæ est, quia per interualla ista faciamus non continuis duobus diebus*. Verum in hoc, & ægri natura, & emolumentū, & damnum vomitionis per dies continuos peractæ, aut interpolatos perpendenda veniunt, vt vomitiones venturæ agendæ rectæ fiant.

[Left margin:] De vomitu excitando Gal. agit, vomitorij medicamēti ope, tum intrinsecè assumpti, tum extrinsecè admoti.
Crassis, & siccis quot vicibus vomitus conueniat.
Primo animaduersione dignū.
Secundum obseruandum.

[Right margin:] A
1. Ad Glauc. c. 14.
3. De vict. rat. p. 340.
3. De vict. rat. p. 337.
4. De vict. rat. in mot. a. t. 113.
B

CAPVT VI.

Pituitæ crudæ copiosæ primarum venarum ad aluinam eductionem interna præparatiua pharmaca, ab Hippocrate, & Galeno statuta, connumerantur, quæ vsq; ad tertium diem, & quartum, & septimum etiam pro nutrimento isti autores præbebant. C

PRæparantia autem pituitam crudam, in primis venis redundantem, non modò tenuantia, incidentia, aperientia, siccantia, simulque detergentia esse debent: At verò (vt antea ostensum est) etiam moderatè acria, miteque ventrem subducentia, mitissimè aluum protitando: & quæ quoque vim quandam nutriendi continent: sine calfactione euidenti, vt oximeli, aqua mulsa, aut hyssopo, seu aliquo alio tali medicamento incidente incocto, cum exararit Hippoc. in cruditatibus propositis febrem etiam, & grauem, ac implacidam concitantibus. *Fos ita degere oportet, vt nihil præter oximeli aquosum tangant, sorbitionem autem non dabis donec sese malum remiserit, & vrinæ maturentur*, hoc est, quousque hæ cruditates quadantenus coquantur: Si tamen vt ait Gal. in com. *æger virium robore suffecerit*. Gal. verò hanc rem confirmando: primò ait *esto eius domus, &c. sanè mulsa, in qua coctum hyssopum fuit, his aptissima est, seruandumque ne vel cibum, vel sorbitionem, vel aquam exhibeas, vel omninò liberaliter libere sinas, nisi mulsa tribus diebus primis duntaxat*, quam victus rationem tenuissimam Hippoc. de fract. sect. 3. t. 29. in inflammatione sugillatorum seruat, qui eam inediam cruditatum alteratiuam vsque ad septimum diem peragendam in his cruditatibus coquendis esse, statuit, inquiens, *custodies deinde ægrum, donec septimum peruenerit diem, &c.* quod tamen in pectoris inflammatione ait: Sed Gal. in his cruditatibus vsq; ad septimum aqua mulsa, hyssopo percocta pro nutrimento prębenda ex Hippocrate depromit. *Si verò medicanti tibi tres primos dies, vt dictum est, nihil occurrat incommodi, iisdem ipsis vteris vsq; ad septimum aqua duntaxat mulsa, in qua incoctum hyssopum sit, contentus*: Rationemque illico assignans illius diuturnæ inediæ, inquit. *Si quidem longissimam, qui ita sunt affecti cibi abstinentiam ferunt; corpore scilicet ex crudis ipsis, quos continet, succis concoquendis alito*. Quam rationem alibi asseuerando ait. *Ergo nutries eos maximè oximelite: aliquando etiam ptisana, & mulsi exiguo quopiā. Sustinent enim hi victum, si modo aluus illi tenuem: ipsa nimirum crudorum copia, quos paulatim coquunt ad corporis alimentum abutentes*. Vnde tale præparans quidem est, quod parum *nutriat, tum nusquam per angustos meatus hæreat, sed & permeet: vt meatus per totum detergat, & quicquid in semicoctis, crudisue succis continentur crassis, id dissecet* idest incidat *ac resoluat. Horum ipsorum gratia, & mulsa his idonea est, & oximeli, & apomeli, & piper, & zingiber: postremò omnia, quæ citra vitiosi generationem succi, humorem crassum dissecant soluunt*. Quocirca inter alimenta, vt asserit Galenus *ptisanæ*

[Left margin:] Præparantia interna remedia pro pituita in primis residente venis.
Qui summa cruditatum pituitosarum primæ regionis vsq; ad concoctionem tantam pro nutrimēto oximeli aquosum dandum ex Hipp. si virtus valida talem victus permisserit rationem.
Mulsa hyssopo facta pro nutrimento trib. primis diebus sola danda ex Gal. ex Hip. decreto & etiam vsque ad septimū diē, Vbi pituita copiosa est.
Ratio redditur.
Confirmatio huius rationis.
Conditio obseruanda.
Alia ratio.
Mulsa oximeli apomeli piper, & zingiber.
Ptisanæ cremor & mulsa inter alimenta.

[Right margin:] 4. De tuen. san. c. 4. & 12. meth. c. 3.
4. De tuen. san. c. 4.
4. De vic. rat. in m. a. t. 47.
12 Methodi c. 3.
D
4. De vict. rat. in m. a. t. 76.
12. Meth. c. 3.
Ibidem.
4. De tuen. san. c. 5.
4. De tuen. san. c. 4.
Ibidem.

A *ptiſanæ cremor in hoc caſututior eſt, qui tum modicè nutriat*. Mulſam autem quoque inter alimenta connumerauit, inquiens. *In alimentorum ratione ſunt ptiſana, & mulſa* ſimplex. *In pharmacorum verò oximeli, & quæcunque incoquere in mulſa* nempe compoſita *licet: ceu calamintha, & hyßopum, & origanum, & ſerpillum, & irim, & apium* diſtinctione tamen facta, vt febris non adſit, cum ſubinde alterat. *Verùm hæc omnia iuſto ſunt calidiora; ideoq́ue febres accendunt ita vtique vt vinum nimirum* aqua his compoſita *oximeli verò ſolùm nec febres accendit, ac ſtrenuè detergit: ſic vt ea, quæ glutinoſa, craßaq́ue ſunt, diſſoluat, & meatus obſtructos liberet*. Hic autem ſpeculor, Gal. hunc in locum etiam pituitam crudam, in venoſo genere redundantem accepiſſe curandam: proinde etiã calaminthæ, & apio mulſam incoquendam ſtatuit, quæ ad corporis habitum, cruditates ducũt: Idcirco in primæ regionis pituitæ crudæ curandæ redundantia nullatenus conueniunt: Sed tantum Mulſæ hyſſopum origanum, ireos, & ſerpillum incoquendo ſunt. Verùm potiſſimum hyſſopum incoquendum, vt ex Gal. elicio, aſſerente. *Ergo quibus intus crudi ſucci copia eſt, & foris laſſitudinis ſenſus, ijs hyſſopum in mulſo coquens, non ſtatim nec primo die, ſed in ſequentibus diebus*. Iſthæc autem mulſo imponenda quatenus incidentia, ſimulq́ue tenuantia ſunt, patet ex eodem Gal. exarante. *Protinus melicratum exhibeo, probè coctum cum incidentium medicaminum quopiam veluti hyſſopo, origano, & interim etiam nepita, aut pulegio, aut certè cum melicrato oximel oxiglycy*.

B Oximeli nanque tantæ, taliſq́ue efficatiæ ſe habet, ſi ex hyſſopo, origano, ſeu pulegio, & melle epotum fuerit, vt animi defectus, & ſyncopes ex copia cruditatũ obſtructiones procreante obortæ exactè curentur, vt Gal. faſſus eſt, maximè additis attenuantibus, quæ vim illius oximellis, ita compoſiti adaugent: tamen aduerto oximeli ex radicibus fœniculi petroſeleni, apij, aſparagorũ, bruſci compoſitum, cum diurecticum ſit, his cruditatibus nociuum eſſe. Contemplor autem interdum in ſumma cruditatum pituitoſarum copia Hippocratem, & Galenum oximelite duntaxat, vt alimento alterante vltra ſeptimum, reliquo toto tempore vſos fuiſſe vbi à ſuffocatione calidi innati imminens diſcrimen erat lipothymiæ, & ſyncopis, vt patet ex eodem Gal. de cruditatum harum copia, tum primæ regionis, tum ſecundæ, alīnquẽte, præſertim quoties pulſus paruus, ac tardus, ſimulq́ue rarus fuerit, cum deprompſerit, *oximeli pro mulſa exhibere aſſiduè debebis, Quod ſi huius aſſiduus vſus tædio eſſe cœperit, tranſire inuicem ad mulſam, & ptiſanam conuenit, deinde rurſus ad oximeli reuerti. Maximè verò quibus tum paruus, tum tardus, ac rarus pulſus eſt, ijs frigidos ſubeße ſuccos putandum, ijſdem protinus & color vitiatus in toto corpore manifeſtè cernitur, &c. Ergo æſtas ſit, & æger frigida potione aſſuetus frigidum huic oximeli dabis. Sin hyems ſit omnibus calidum, tum ijs, qui frigida conſueuerunt, offeres*.

C Hac igitur de re *vbi crudos affatim ſuccos eſſe animaduerteris, oximeli pro mulſa exhibere aſſiduè debebis*, vt ait Gal. cum vbi ſumma cruditatum pituitoſarum copia fuerit, pro potione oximeli dandum ſit: quod alibi quoque inter potiones in his caſibus connumerauit, vbi ſcribit. *Potio oximeli mulſa vinum tenue, & album &c*. De mulſa verò in potu alimentali exhibendo, ad aluum mitè leniendam, hæc docere voluit Gal. *Accidit nanq́ue poſt aquam mulſam, vt ea, quæ in primis venis, quæ ſcilicet circa iecur, & meſenterium ſunt; colligi ſuperuacua ſolent, hoc remedio commodè deijciantur. Quod ſi maior iuſto ſuperfluorum impetus ad aluum feratur, principio quidem percoquere mulſam amplius oportebit*, vt à leuiori aluum, mitè ducente exordiamur. *Ea nanq́ue ſicuti minus aluum ſubducit, ita magis nutrit*, ac etiam roborat: *contra verò cruda mulſa, vt minùs nutrit, ſic etiam magis ſubducit. Poſt hæc ſi ſuperuacua largius deſcendãt, ne ſic quidem ſiſtenda, ſed exhibendus pro aqua mulſa ptiſanæ cremor eſt: ſi verò fluere pergant alica* ideſt farri ſucci *ſorbitione nutries, pulſuum interim ratione obſeruata. Aliquando enim ſubito ad imbecillitatem, vel inæqualitatem, vel paruitatem mutantur. Quo tempore panem ex vino diluto exhibere conueniet, vtique ſi nec ventriculus, nec iecur phlegmone laboret*. Quæ omnia tum pro alterantibus etiam in victus ratione adhibendis, tum quoq; his præparantibus alijs alimentis ventrem ſubducentibus, ſimulq́ue virium roborem conſeruantibus proportione adæquatè reſpondentibus

D omninò patefaciendis me dixiſſe volui. Cæterùm demum perpendo oximeli, ſicuti pituitæ crudæ conducit: ita vbi humores acres fuerint, ibi aceti acris ratione oximeli haudquaquam cõfert: cum oximeli *parum acre ſit* ait Hippocrates, & Galenus. Ideoq́ue in acribus non oximeli, ſed mulſa, & ptiſanæ cremor, & oleum dulciſſimum, ſeu optimum maximè confert: Ptiſanæ autem cremorem, melli commixtum, propinabat Hippoc. 4. de vict. rat. in morb. acu. tex. 76. vbi pituitæ crudæ copia infeſtabat, & 2. de morb. pag. 470. idem decem diebus. Hæc autem remedia acribus conducunt humoribus, vt epiceraſticam habeant facultatem.

CAPVT

8. Meth. c. 4.

Ibidem.

Ibidem.

4. De tuen. ſan. c. 6.

Lib. de cur. rat. per ſang. miſſ. c. 12.

Idem 12. meth. c. 8. & 9. met. c. 10. & c. 15. 1. Ad Glau. c. 14. & 12. meth. c. 3. Et l. de attenuã te victus rat. c. 3.

12. Meth. c. 3.

Ibidem.

Ibidem.

4. De tuen. ſan. c. 4.

12. Meth. c. 3.

3. De vict. rat. in m. a. t. 30.

4. De vict. rat. in m. a. t. 130.

2. De ſimp. med. fac. c. 13. & 12. meth. med. c. 32

1. Ad Glau. c. 14. & 3. de ſim. med. c. 21.

Oximeli verò & mulſa hyſſopo incocta inter medicamenta.

In febre mulſa hyſſopo cocta non conuenit nec vinum.

In febrib. verò oximeli conuenit.

Calamintha & apium cũ diurectica ſint in mulſa non ſunt coquẽda in cruditatib. primæ regionis rectè præparandæ.

Hyſſopum origanum ireos. & ſerpillũ in mulſa coquenda ſũt vt incidẽtia ſint.

Oximeli hyſſopo, origano, & nepita coctum quas habeat facultates.

Ad ſyncopẽ tollendam ex cruditate exortam.

Oximeli diurecticum cruditatibus primæ regionis rectè curandis obeſt.

Vltra ſeptimũ, & vltra id tempus, quo facta ẽ coctio, maiori ex parte, & quo oximeli, apomeli, & aqua mulſa compoſita tãtum vt cibaria data fuerũt, donec penitus coquatur ea crudities, oximeli pro mulſa ſimplici exhibendũ. Interdum verò & mulſa præbẽda ſi pulſus rarus ac tardus ſit.

Oximeli quãdo frigidũ, & quãdo calidũ, ægro dandum

A principio mulſa ſimplex cocta danda deinde cruda, quæ validius ventrẽ ſubducit, ſicuti cocta magis iſi nutrit, tum roborat.

Quãdo loco crudæ mulſæ, ptiſanæ cremor, & farri ſuccus exhiberi debet pro alimento.

Pulſus mutatio nem in cruditatibus explorare debemus.

Oximeli quibus obſit.

In acrib. ſuccis non oximeli dãdum, ſed mulſa, & ptiſanæ cremor, & oleum dulciſſimũ conueniunt.

A

CAPVT VII.

Alia interna præparantia proponuntur, inter quæ spiritus chalcanthynus præcipuè est, qui vt acidus frigidus, & siccus habetur, non autem calidus, nec igneus, vt aliqui falso existimant.

Alia valentiora præparantia pituitâ in prima cruditatû regione existentem.

23.Meth.c.14

VItra verò alterantia allata, si oximeli ex hyssopo, iride, marubio, & alio ijs simili componas, efficax medicamentum erit: Insuper mel: ros. 5. sed efficacissimũ oximeli scilinum habebis. Trochisci autem de agarico admodum valent quia, vt Gal. inquit, *digerendi agarici radix vim habet, & crassitudinem incidendi tum infarctus viscerum expurgandi. Proinde morbo regio laborantes sanat eos vtique sic ab infarctu iecoris laborant.* Verum quoniam agaricũ ventriculo obest: Ideò eos agarici trochiscos corrigo trochiscis de Rhabarbaro de capariòus, speciebusque hieræ S. G. quæ etiam ventriculum roborant, abstergunt, atque aluum mire ducunt: at verò si addatur parum cremoris tartari albi bononiensis, præparati, validius detergebit: quarum rerum compositionis cum syr. de hyssopo factæ, bolum vnum pondere vnius dracmæ præbeo, singulo mane, ante oximelis assumptionem. At verò Neotericos arti Medicæ operam dantes video, qui ad crudos humores pituitosos fluxiles reddendos, attenuandos, discecandos, detergendos, atque tandem

6. De simp. med. fac. capite proprio.

B

Spiritus chalcanthynus cæterorum horum præparantium efficacissimus.

Spiritus is frigidus & siccus, nihil igneus ê nec acer seu mordax.

soluendos, pro cæterorum alterantium vehementissimo præsidio chalcanthino spiritu vtuntur, maximo ægrotorum beneficio veluti mirifico; Video dico eos asseuerantes hunc spiritum ad nostram intentionem longè magis valere, cæteris omnibus præsidijs, præterquam quòd gustui gratissimus est, neque asserant aliqui, eum ita calidum, & siccum esse, vt ipse vim comburendi possideat: Nam & ratione, & experimentis plurimis patet, eum vim refrigerandi, & exsiccandi possidere: quia calidam omittit vim, dũ ex oleo io spiritum transmigratur: sapore etenim acido certè se habet, vt vnicuique eum lingua gustanti patebit. Cæterum cũcta acida, tum naturalia, tum artificialia per se, vbique, & semper frigida habentur, & sicca virtute, subtili, tenuium partium, velociterque transeunt. Acidumque omne, etsi à calore mutante proueniet, non tamen à calore vincente, immo tantum à frigido fit vincente. Vnde Gal. quoque 4. de sim. med. fac. c. 3. ait. *Quippe si gustanti vehemens, atque manifesta illi inesse aciditas appareat, nec quicquam præseferat acrimoniæ omnino hunc succum refrigerantem reperies: Quin confidenter vtitor, siue ad ardores vti consilium est hypochondrijs imposito, siue ad erysipelas, siue ad alium affectum calidum.* Quod autem præterea

Omne acidum quod sine acrimonia est, frigidum & siccũ, nihilq. igneum.

Ideo oleũ chalcathynum acidũ simulq. acre cũ sit, hunc calidũ & siccum, & igneum est.

4. De simp. med. fac. 7. & c. 3. & c. 13 & 17.

4. De sim. med. fac. c. 7. & c. 17.

C

4. De sim. med. fac. c. 3. & 4.

4. De sim. med. fac. c. 7.

Acida hæc ad præcordiorũ ardorem eripiendum optima ex Galeno.

Secũdum argumentum.

Tollitur obiectio.

Mordicatio cõmunis acido, amaro, & acri ex Galeno.

Ergo spiritus chalcãthynus vt acidus tantum nihilq. acer mordicat.

4. De sim. med. c. 7. & c. 12. & c. 14 & 15.

3. De alim. fac. c. 16. & 3. de sympt. caus. c. 5. & 3. de loc. aff. c. 16.

4. De sim. med. fac. c. 17.

vitrioli spiritus acidus est ab effectu quoque patet; cum omne acidum ob subtilitatem, ac eius velocem penetrationem quodammodo adstringentem dentium stuporem gignet, vt Gal. asserit: Verum vitrioli spiritus dentium stuporem facit, ergo vitioli spiritus acidus est. Quocirca etsi chalcanthinus spiritus cuti nostræ admotus, cutem mordicando maculat, ac abradit, similiter etiam panum linteum tenue mordicat, non tamen vrit eò, quia, vt ait Gal. *communisque est mordicatio tribus istis saporibus acido, amaro, acri. Verum acido quidem, vt frigido simul, & subtili, nam & id sæpe monstratum est: amaro verò, & acri vt calidis.* Verum spiritus iste acidus, vt reor, immediatè ob siccitatem duritiem gignentem, frigiditati iunctam, simulque tenuem, seu subtilem spirituosam velociter, ac efficaciter permeando, ac transeundo mordicat, vt omne durum tenue ob siccitatem mordicat: Vnde spiritus iste acer non est, & quando etiam parum acer is spiritus esset; parum pro nihilo habetur vt Arist. 2. phys. t. 56. Quocirca Ioseph. Quercetanus Regius Parisiensis Medicus, & consiliarius sua pharmacopæa, longa obseruatione, ac experientia certificata, spiritus chaleanthini meminit, hoc modo. *Ignari interim istud remedium acre esse dicunt: Ideoque reijciendum. Sed boni illi viri multum falluntur, cum id si optimè præparetur subdulce sit, & succus limonum, cuius in medicina vsus tamen probatur sit ipso multo acidior, vt quo margaritæ soluantur, & vasa stanca etiam erodantur.* Cuius rei etiam meminit lib. Tetras grauissimorum totius capitis affectuum, his verbis. *Qui per ignorantiam spiritus vitriolati vsum in medicina improbant*. De ipsius autem virtute ait *Febribusque putridis cum aqua cichorei, aut ptisana exhibetur. Aciditate enim putredinem arcet, quemadmodum & syrupus è succo limonum, & obstructiones pellit partium tenuitate. Quapropter ad delendas viscerum obstructiones, hepatis nempe, & lienis valde efficax est. Miscetur aliquando huius guttæ aliquot cum conserua florum cichorei: fitque gratissimi saporis medicamentum ad extinguendam sitim immodicam.*

Quercetanus.

Dosim & virtutes spiritus vitrioli declarat.

Lib. de medic. spagir. c. 9.

D

De medic. spargirius c. 9. p. 34

Cap. 24. p. 116. cuius spirit⁹ virtutes scribit eodem lib. Tetras c. 30.

Ibidem.

De n edic. spar. præpar. c. 9.

Dioscorides pluribus adimendis affectionib. chalcãthum ad dracmam vnam ore assumptum dabat.

Matheolus oleũ chalcanthynũ ad g. 4. dabat.

Lib. 5. c. 73.

Eodem cap.

Neque desunt alij tum antiquiores, tum recentiores chalcanthi vsum comprobantes. Dioscorides etenim asseuerat atramentum sutorium pondere vnius dracmæ cum melle, aut aqua epotum valde valere ad vermes latos reijciendos, ad vomitumque excitandum, contraq; fungorum venenum, nec non nare assumptum cum aqua solutum, caput expurgare. Matthæolus quoque oleum chalcanthinum proponit, ab eo pluries expertum pondere dimidij scrupuli pro lapidibus, è renibus dimouendis, ac ad vrinã

retentam

A retentam expellendam. Inſuper aſthmaticis, alijſque reſpiratione affectis expertum optimum inuenit: tametſi chalcanthum, & eius oleum calfactiuum, & vlceratiuum ſit. Quod ſanè de eius ſpiritu non eſt exiſtimandum, vt iam ſatis oſtenſum fuit. Si itaque antiquiores hoc medicamentum tutò præbebant calfactiuum, ac vlceratiuum; ergo eò tutiùs hoc præſidio arte frigefactiuo reddito, nihilque vlceratiuo vti poſſumus, vt Quercetanus ſatis exploratum habuit. Viterius recentior Oſualdus Crolius reperitur, ita exarans. *Vtimur 6. aut 8. guttis in vino aqua mente criſpæ, vel quod melius in iure carnis calido. In debilibus ventriculis frigidis, quia digeſtionem promouet. In calculo, & arena in aqua ononidis. In ſuffocatione matricis, in aqua artemiſiæ. In febribus ſtomachi, caloribus, & ſiti 12. vel 15. guttæ in aqua centaureæ, roſarū &c.* Qui Medicus philoſophus ita doctiſſimus fuit, vt Maieſtatis Cæſareæ primarius dignè fuerit: ſicuti Quercetanus Regis Galliæ primarius Medicus fuit peritiſſimus, Andreas autem Libauius Medicus etiam D.P.C. omnino dilucidat modum, quo iſti chymici calfactiuam, & corroſiuam vim ex oleo chalcanthyno extrahant, & ſpiritum acidum frigidum etiam, efficiant. *De oleo vitrioli. Oleum poſcenti Paracelſiſtæ vulgares, & ſemichymicæ officinæ porrigunt ſpiritum acidum, qui acetum minerale appellatur. Artifices intelligunt aliquando rubrum liquorem, qui valido igni poſt acidum exit, aut etiam abſtracto acido ad oleoſitatem remanet. Hoc oleum corroſiuum eſt, minimèque idoneum ad internos corporis humani vſus,*

B *niſi quod fieri induſtria poteſt acrimonia ea fuerit adempta, vt cum oleo tartari miſcetur. Tunc enim dulceſcit ſicuti, & ſpiritus acidus &c.* Ioann. Iacobus Vvec Kerus etiam hoc præſidium ore aſſumptum collaudat quatuor in locis *ad apoplexiam, paraliſim, epilepſiam, febres ardentes, peſtilentesque: item ad ſitim, ſtomachum bile æſtuantem, morbos vterinos.* Præterea ait quòd hoc medicamentum *ſtomachum roborat, appetentiam excitat infaretus expedit.* Vnde non modò hominibus aliquot guttæ iſtius præſidij dantur. Sed etiam *Pueris duæ treſue guttæ cum aqua acetoſæ præbere conſueuerunt.* Attamen, vt ait Quercetanus *non per ſe, ſed conuenientibus rebus commixtum infiniti Medici quotidie experiuntur.* Ego quoque pluribus ægrotantibus hoc remedium mirificè contuliſſe exploratum habui: vbi cruditates craſſæ, viſcidæ, ac lentæ copioſę erant, & quandoq; etiam valde precordia inflantes in lipothimiamque interdum ægros ducentes: Quocirca bis Illuſtriſſimum nunquam ſatis pro dignitate, nobilitate, ac ingenuitate laudatum D. Paulum Bragadenū herum vnà, & compatrem meum animi defectu ijs cruditatibus craſſis, & glutinoſis, ſimulque flatuoſis laborantem à manifeſto, & à propinquo interitu, hoc remedio ad g. xiiij. cum aqua de coto cetro aſſumpto, ego fęliciter tutò, citò, & iucundè vindicaui, & ipſemet Illuſtriſſimus Dominus meus vnà cum alijs, qui tunc temporis in ſuo cubiculo aderant aſſeuerare valet. Verùm ad cruditates eas primæ regionis incidendas, detergendas, tenuandas, ac diſſoluendas: tametſi

C ſpiritus iſte acidus vtique cæterorum omnium alterantium allatorum efficaciſſimus ſit, non tamen eadem de cauſa eius doſin pro qualibet vice præbere audere debemus: quippe tantùm dimidiam doſin, aut tertiam partem doſis propinare deuincimur. Integra nanque doſis vim non modò diureticam, at verò etiam diaphoreticam certè poſſidet. Eamque ſanè ob cauſam tota ea doſis, ſi exhiberetur procul omni dubio in totum corpus eas primæ regionis cruditates introferret; ex quo plura incommoda oborirentur. Ea propter tantùm g. 4. aut 5. ſunt præbendæ, cum ipſius doſis ſpiritus, vt ait Crolius g. 12. aut 14. ſint: Quæ guttæ 4. aut 5. miſcendæ erunt, vel oximeliti, aut melicrato compoſito, aut alio quouis, ijs ſimili tenuanti, ac incidenti.

Margin notes: Sua baſilica chymica pag. 220. & 221. — Primo tomo li. 8. c. 418. — Lib. antid. ſpeciale 677. 678. & 679. — De medic. ſpag. præpar. c. 20. — Etiam ſi & chalcanthū, ac eius oleū igneū ſit. Ergo eo magis chalcanthi ſpiritus nihil igne ſudaſt ſ, tuto, cito, iucundè ac feliciter exhibendus. — Crolius doſim, & vires ſpiritus vitrioli ſtatuit. — Libauius. — Vecherius. — Experimentum ab autore factū in hunc ſpiritū vitrioli rectè adminiſtrādū. — Cautio in ſpiritu vitrioli præbēdo, ad primæ regionis cruditatum crudos præparādos ſucos.

C A P V T IX.

Primæ cruditatum regionis detergentia externa præſidia, quæ admouenda ſunt eo tempore quo vias relaxantia adhibere non licet, ſtatuuntur.

D TOpica autem, ſeu localia à Galeno vocata, quatuor generibus ſunt, vt lib. 4. iam dixi: Quandoquidem & viæ deterſiua, quæ in cruditatibus adimendis, admoueri poſſunt: abſque quòd corpus totum expurgatum ſit, neque pars cruditatibus referta purgata partim ſit, neque cruditates eius partis reliquæ partim concoctæ, vt laxantibus conuenit adminiſtrandis nunquam enim mollientia ipſa pro vijs aperiendis, relaxandiſque adminiſtranda ſunt, quin hæ omnes tres reperiātur conditiones vt lib. 4. oſtendi: Alia præterea topica calorem partis affectæ imbecillem languidè coquentem iuuantia blandè calfactoria, cruditateſque ſimul maturantia ſe habent. Quarta verò topica hercle diaphoretica, hoc eſt, inſenſibiliter per halitum, ſeu diflationem euacuatiua crudorum in tertia, & quarta cruditatum regione redundantium, habentur; quæ omnia diluenda veniunt. Topica itaque primi generis nunc cataplaſmata deterſoria nuncupata conſtituenda veniunt: inter quæ hæc inuenitur. *Cortex verò raphani ſi in modum cataplaſmatis ponatur cum melle commixta hydropicis & ſpleneticis prodeſt.* Præterea *Quo magis cataplaſma, quæ ex oximelite, & abſinthio, & capparibus fiunt illi ſunt idonea*, & alibi ait *cataplaſma quod ex oximelite, & fabacea*

Margin notes: De loc. aff. c. 4. 12. Meth. c. 3. & 8. met. c. 4. & 11. meth. c. 16. Iiſdem locis & 3. de vict. rat. in m. a. t. 62. & 13. meth. 15. & 6. epid. c. 2. t. 30. et 11. meth. c. 17. — Lib. Gal. attrib. de ſimp. me. 89. F. — 11. Meth. c. 16. 6. Meth. c. 3. — Topica id eſt localia detergentia adhibenda eo tempore quo laxantia nō conueniunt vbi totum reliquum corpus non eſt purgatum, nec maiori ex parte facta cōcoctione in obſtructionum cruditatibus rectè curandis. — Topicorū quatuor ſunt genera. — Gal. primū deterſorium externum. — Secundum cataplaſma Galeni. Tertium.

Vide medicamenta hæc lib. 4.c.12.

cea farina conficitur, quod planè salutare medicamentum est: nemo contuso ad abstergēdum, quod etiam cruditatibus mesenterei cōducere potest. Verùm quoniam lib. 4.c.12. isthæc cataplasmata iam statuta quoque fuerunt; proinde hic ea non ponam, quæ mesentereo detergendo à cruditatibusque primarum venarum liberādo admoueri possunt. Hac tamen iam allata conditione seruata, vt detergentia acriora non sint, nec euidenter acria, ne crudos succos in venis extremis impactos ad altum, & ad carnis, seu partium solidarum cauernulas, seu meatus cataplasmata hæc attrahant. A

C A P V T X.

Primæ cruditatum regionis viarum, quæ densæ, obstructæ reserataéque habentur, relaxatiua, simulque aperitiua extrinseca exarantur.

Topica laxātia, molliētia ac digerentia, & aperientia quæ calida & humida sunt.

Laxatio tensioni contraria, & mollities duritati.

Relaxātia pharmaca chalastica græcè appellata.

Quas vires contineant.

Relaxantiū horum catalogus.

Oleum sabinū relaxat.

Æterum secundi generis præsidia topica cap. præced. proposita modò expendenda veniunt. Quæ vtique vim carnis porositates, & spacia, nec non extremas venas molliendi continent, ac emolliendo vim consequenter relaxandi, simulque aperiendi obtinent; cum remedia isthæc *apertos meatus*, *relaxatosque* efficiant, B *per quos humores adæquati*, & concocti, deinde *medicamentorum purgantium vi* facile extrahūtur, aut vomitiua, aut aluina expurgatione. Nam, vt Hip. ait *Pars cruditatum ex carne per medicamenta, & potiones diffunditur* vt lib. 4. cap. 14. quoque dixi. Relaxatio *ea nanque tensioni contraria est ad eundem modum, quo duritati mollities: Ait enim ita* Hipp. in lib. de vsu humidorum iuxta principium *cutis duræ mollitio, distentæ remissio, ceu duro molle, distento remissum, laxatumque contrarium fit.* Ideò relaxantia medicamenta, *quæ chalastica græcè dicuntur*, vt ait Gal. 4. meth. c. 7. *humectant, calfaciuntque, ac tensas laxant particulas*, vt 7. de com. med. per gen. cap. 9. Vim hanc itaque relaxandi plura quidem simplicia habent medicamenta, à Galeno spatsim statuta, quæ, nostro instituto seruientia, hic colligam; Quandoquidem Gal. ait *oleo relaxante vtaris, quod genus est sabinum ab adstringente verò oleo abstinemus, cuiusmodi hispanum est, Histricumq; & quod vnà cum germinibus, vel ex oliua adhuc immatura conficiuntur*. Quod oleū maturum flauo, seu ferè albo colore, seu sabinum relaxans alibi quoque laudat quamplurima alia laxantia constituendo, vbi ait, *Oleum solùm lassitudines externis partibus ingruentes curat, in alto affligentes, vehementioresque, cum iniecto aliquo laxante pharmaco mediocriter calfaciente, veluti chalbano, resina therebinthina ad hanc colophonia quadam nominata, & fricta: quibus calidiores sunt abietina, & strobilina: therebinthina verò larix paulo calore præpellit. Cæterum id genus omnia* C *relaxantibus oleis miscentur, quale est sabinum, iniecta interdum cera. Iam verò acopon vnguen est iis, qui iam etiam in corpore alto tollent. At medicamen ex semine abiectis, chamæmeli, anethi, & floris populi nigræ. Præterea susinium, & gleucinum, & comagenum egregie est, & quæ ex pinguedine, & adipe componuntur, suillo quidem moderatissimè relaxanti, Gallinaceo autem his vehementius, & hoc adhuc magis anserino. At adeps leoninus, & pardi validior, & vt vehementer calfaciat, coque insigniter discutiat: in medio verò horum consistunt bubulus, caprinus, vulpis, & hyenæ*. De oleo autem maturo, seu sabino aduerte id esse gustui dulcissimo: cuius Gal. apertè meminit ita *oleum protinus dulcissimum sanauit* loco eius olei, ergo oleum amigdalatum dulcium, sed recenter extractum assumere possumus. At alibi Gal. ait *cum eo etiam cataplasmate, quod relaxandi vim habebat, nempe solemni hoc, quod ex pane, aqua, & oleo conficitur*. Aqua enim oleo mixta ebulita relaxat, hinc Hipp. ait *Quibus febres graues, & implacidæ sunt, & hypochondria contendunt &c. Hypochondrium autem lini semine illines, cauebisque, ne cum apponitur frigescat. Sit autem summè tepidum ex aqua, & oleo coctum*, & Gal. in com. ait *Mollit lini semen, nec manifestè calefacit*. Quod autem aqua calida relaxat, simulque extenuat: Hipp. depromit *Quod ad aquæ calorem pertinet, & copiā: calor vehementior non sit, quàm vt infusa ferri possit à manu: copiam vbi relaxandum, extenuandumq; est, esse conuenit maximam, vbi caro mollienda, modicam*. Et Gal. alibi id confirmando ait *Porrò calfacientia omnia, vbi contactæ substantiæ digerunt, continuò etiam eam desiccant, nisi fuerit humidum, vt oleum, & aqua*: & ait *igitur oleum, & aqua calida humectant simul, & calfaciunt*, & laxant quia ea, quæ humectant, relaxant. Hęc omnia itaq; relaxantia tensioni mesenterei adhibenda idonea sunt, attamen, & absinthio, & corticibus radicum capparorum, parum isthæc corrigenda, ne calorem naturalem mesenterei ea relaxantia dissipent. Verùm hic dubitatio pulcherrimum esse inuenio, cum Gal. dixerit partes relaxari, quæ tensæ sunt, si à cruditate euacuantur: ergo relaxantia sunt, & digerentia, & digerendo quoq; per halitum educentia sunt: ergo topica tertia, & quarti generis cap. 9. constituti superflua sunt; Cui respondeo in emollientibus, seu relaxantibus ipsis tres quidem esse virtutes, nempe relaxatiuam, concoctiuam, ac insensibiliter vacuatiuam: attamen maior virtus ijs relaxantibus relaxatiua inest, quàm digestiua, & quàm eductiua: sicuti in digestiuis maior virtus digestiua, quàm relaxatiua, & quàm euacuatiua adest: & sicuti diaphoretica quoq; efficaciorem facultatem euacuatiuam continent, quàm digestiuam, & quàm relaxatiuam. Ita iure de topicorum tertio genere nunc dicturus sum.

Oleo comiscendu est vel chalbanū vel resina therebinthina seu colophonia, &c.

Et interdū cera & alia pharmaca quę calida & sicca diaphoretica existunt.

Medicamen ex abietis semine, & chamæmeli, anethi & populi nigræ floribus compositum.

Pinguedo adeps, & seuum.

Oleum dulcissimum.

Aqua oleo mixta relaxat.

Medicamen ex oleo sabino aqua lini seminibus bulitis factum.

Obiectio.

Solutio. Laxātia primo laxant secundo digerunt tertio insensibiliter euacuant, ac ēt cōsequenter aperiunt.

Gal. 2. aph. 9. & 1. aph. 24. & 2. de diff. feb. c. vl. Arte medic. c. 95.

Lib. 1. de morb. p. 448.

Gal. 3. de sim. med. c. 6. & 7. de com. m. per gen. c. 9.

12. Meth. c. 3.

7. De com. med. per gen. c. 11.

2. De simp med. facul. c. 21.

4. De vict. rat. in m. a. t. 47. T. 49.

Lib. de off. med. c. 3. t. 25.

D

23. De sim. medica. f. c. de castoreo f. 80.

5 De sim. med. fac. c. 5.

In lib. Hipp. de off. med. com. 3. cont. 15.

CAPVT

A

C A P V T XI.

Caloris innati partis primæ regionis cruditatibus refertæ,ac imbecillis languidè coquentis auxiliatiua calfactiua,tum maturatiua,tumq; innati calidi ad coquendum excitatiua externa præſidia explorantur. In primaque regione cruditatum curanda,diaphoretica extrinſeca non requiri oſtendatur.

Voties autem meſenterei tenſi primęq; totiuſq; reliquæ primę cruditatum regionis tenſę,dumque calor innatus, cruditatum pituitę concoctionem ingrediens,& prius detergentium ope, ac deinde beneficio quoq; relaxantium externorum allatorum minimè tamen ſufficientium, nonniſi quidē languidè, ſimulque frigidè eas cruditates coquere poteſt;atq; tunc,vt iam dixi,eum calorem imbecillũ tum

B

extrinſecis,tum intrinſecis remedijs vtiq; concalfaciendo fouere cogimur: optimè tamen priùs,toto corpore purgato. Modò itaque externa ponam præſidia, quæ vero intus aſſumenda ſunt poſtea enarrabo. Eorum autem,quę extra admouemus,duo quoq; genera conſpiciuntur,cum alia calfacientia ſint,quæ calfaciendo crudam materiam maturant,digeruntuè, ac ita cruditatem frigidam digerendo calorem naturalem partis affectæ languidum foueant: Alia verò calfaciendo, tenuando, ſimulq; dimouendo, ac ad altum attrahendo calorem eum ad coquendum excitant: licèt hęc tantùm pro euacuatione diaphoretica efficiant;quę euacuatio tantùm in tertia,& quarta cruditatum regione locum habet:non autem in prima,nec ſecunda:proinde iſthęc ſecundi generis,vbi tertiæ, & quartę regionis curationem inſtituam ponam; quæ ēt tacta fuerunt lib.4.c.13,Vbi etiam autoritates,& rationes redditę ſunt: cur calore naturali ita imbecilli iam facto,fomentationibus vti cogamur digerentibus,vt ibi eſt videre. Digerentia itaque propriè omnia calfacientia ſunt: Pręterea hæc humida ſunt, vt humidum,ac molle temperamentum efficiant,vel ſicca rarefaciendo & euacuando molliunt, vt in fructibus matureſcẽtibus prius duris,poſtea mollibus apparet. Maturatio enim in calido,& humido conſiſtit, *cum tale tantùm fiat humidum,aut aſſetur,aut elixetur; aut putrefiat, &c.* Verùm *dicuntur concocta eſſe, quia indicent caliditatem propriam dominari humido.* Et ſi tertio modo ea,quę euacuant,& ea,quę

C

digerunt, continuò etiam deſiccant, tum atenuando,nempe fluxilem reddendo, tum diſcutiendo: tametſi magis longe digerant,quàm diſcutiant,ſicuti diſcutientia, *quæ à diſcutiendo diaphoretica nominantur*,magis diſcutiunt,quàm digerunt. Ne itaq; tenſiones,ſeu duritıes partiũ lapideſcãt. *Hac igitur de cauſa ad ſcirrhoſos affectus nullum vehementer excalfaciens ſiccansùe medicamentum eſt aptum,ſed ea tantùm,quæ cum molliendo digerere poſſunt:cuiuſmodi ſunt,tum ceruina medulla,tum vitulina tum ſeuũ hircinum,ac taurinũ,& leoninum: adhæc ammoniacum thymiama, et bdeliũ vtrũq; magisque ſcythicum:* prętereа,& ſerapinum. *Pari moda,& Stirax,qui humentiar eſt. ſicca vtilior eſt*, vt etiam cęterę gummæ humentiores; vtiliores quoq; ſunt *inſuper Styraces,inſuper Aegyptia maſticha nonnihil emollit:ſed maioris virtutis ipſius portio concoquit,digeritq; Huius quoq; ordinis eſt butyrum,tum althea, & fænugræci decoctum &c. opoponax autem digerendo chalbanum molliendo, coquendoque præcellit.* Ideo chalbanum inter relaxantia, & mollientia iam dudum connumeraui. Porrò *oleum, ac vnguentum ex floribus lilij factum citra morſum digerendi, ſimulque emolliendi facultatem obtinet: Vnde fit,vt vteri duritiebus ſit aptiſſimus*, vt etiam oleum Keirinum eiuſdem virtutis eſt: Vlterius *Melilotum digerit, & concoquit capiaſior enim in eo eſt ſubſtantia calida quàm frigida, tamen habet quiddam adſtringens.* Ad hæc, *Anethi in oleo decoctum digerit, dolo-*

D

rem ſedat, ſomnumque conciliat, & crudos,& incoctos tumores concoquit, viride autem anethum minus calidum, hinc magis ſomnum conciliat,ſed minus digerit,quàm ſiccum. Poſt hec *Anthemis,aut chamæmelum calfacit,& deſiccat in primo ordine,eſt & tenuium partium,ac promàe digerendi,laxandi,& rarefaciendi vim obtinet.* At vero *Aniſi ſemen digerit, & inflatianem ventris reprimit.Beta vero nitroſæ facultatis particeps eſt,qua tum digerit,& per nares purgat. Cæterùm cocta nitroſitatem omnẽ,et acrimoniam exuit,fitq; facultatis aphlegmanta hoc eſt phlegmonis aduerſa leniter digerentis*. Sicuti *capparis radicis cortex vincentem habet qualitatem amaram proximam, acrem, deinde acerbam: Ex quo liquet quod diuerſis, pugnantibusque conſtet facultatibus: quippe abſtergere, repurgare, incidere amaritudine, excalfacere, incidere,digerere, &c.* Verùm *ab ijs, quæ ſimul, & excalfacere, & reſiccare poſſunt, puta lolio, eruo, cicere, ochris*, crudi ſucci digeri poſſunt: Pariter *folia citri denique exſiccandi, ac digerendi vim obtinent*. Hæc autem ſunt ſimplicia principalia digerentia pharmaca, ex quibus emplaſtra, decocta, olea, vnguenta, & cerata confici poſſunt; pro meſenterеo imbecilli fouendo, & ad crudæ ma-

Left margin notes: 13. Meth.med. c.12. — Vide c.29.iſtius libri. — 14. Meth. c.17. — Ariſt.4.meteor. c.3.& c.4. — 11. De ſim.me. fa. de caſtoreo f.80.B. — 6. De com.med. per gen.c.13. — 14. Meth.med. c.4. — 7.De com med. per gen.c.3. — 7. De ſim. med. fac.f.53.B. — 7. De med.ſim. fac f.55 D. — 6 De ſimp. me. fac.f.43.B — 6. De ſim.med. fac.f 41.C. — Ibidem — 8 De ſim med. fac.f.02 B. — 7. De ſim med. fac.f.49.G. — 5.De ſim med. fac c 9. — 7 De ſim med. fac.f.36 B.

Right margin notes: Digerentia ipſa in duplici genere ſunt. — Vel propriè digerẽtia vel diaphoretica. — Digerentia tantum ad primæ regionis cruditates rectè curãdas côueniunt. — Digerentia omnia calida,& humida ſunt,ſicuti ēt laxantia ſunt.Aliqua tamen digerentia calida & ſicca ſunt rarefacientia, tenuiumque partium,& hæc per accidens digerentia molliẽdo, rarefaciendo, & euacuando,ſicuti calida & humida per ſe digerunt. — Digerentia mollientia connumerantur. — Medula. — Amoniacũ,bdelium, & ſerapinum. — Styraces butyrũ althea & fænugræcum. — Opoponax digerit, & chalbanũ mollificat. — Oleum liliorũ albotũ,& Keirinum. — Melilotum. — Anethi oleum. — Anthemis, & chamæmelum. — Aniſi ſemen. — Beta cocta.

Vetus oleũ digerens ex herbis, feminibus, ad-ditibus & alijs fa ẽt m 2 Gal. potius.

teriæ, concoctionem efficiendam iuuando: Si autem oleum effeceris ex herbis, feminibus, & alijs, vt ait Galenus oleum tenuissimum maturissimum esse debet, *potissimumque quod est antiquius: Si ad digerentium aliquod trãsieris: Mox in vase duplici tantisper calfeceris, dum mediocriter qualitatem herba imbiberit*, oleum enim calidum, etsi ex se digerat. *Si tenuissimum cuius generis sabinum est*, fuerit: Nihilominus cum medicamento digerente fortius digerit: Hic autem aduerte oleum sabinum vetus valde digerere posse. At recens valdè emollire, & relaxare, doloresque magis sedare, minùs tamen admodum digerere, quia *id, quod recens est magis per halitum digerit* nempe laxando; minùs tamen tenuat, minusque calfacit hinc in profundo minùs digerit, quàm vetustum. Cæterum, vt isthæc digerentia, ne dum crassas, viscidas, & frigidas mesenterei coquãt cruditates at verò etiam spiritus calidi innati mesenterei viuificant, simulq; actuant, & excitant ad concoquendum per modum calfaciendi ista maturantia administranda, perpendo, vel per modum fomentationum, spongijs moliendorum, vt in decoctibus vsu venit, aut per modum stillicidij olei, hora vna ante cibum singulis diebus id executioni mandare posse: toroq; diei reliquo tempore, vel cerato imposito, aut vnctione, lana pecurina sordida, carmelata apposita, calidaque semper actu conseruata.

Oleum vetus valde digerit recens vero valde emollit.

A 12. Meth. c. 3. 1. De comp. per gen. cap. 4. & 6. meth. c. 2. 7. De com. med. per gen. c. 5. 6 Meth. c. 2. & 7 de comp. me. per gen. c. 3.

C A P V T XII.

B

Primæ regionis copia à cruditatum vnà, & flatuum copia valde offensæ caloris naturalis languidi, coquere nequeuntis roboratiua, simulq; cruditatum concoctiua, & flatuum, discussiua pharmaca interna, ex Galeno conscribuntur.

Vperest autem, vt ea, quæ lib. 4. c. 13. & etiam c. præc. proposita fuerunt; disquiramus, vt calore primę cruditatum regionis à copiosis cruditatibus vnà, & flatuositatibus ita imbecilli reddito, vt ne dum, tum eas cruditates, tum cibum coquere caloris valeat: at verò ẽt deterius immineat; nempe vt animi deliquium, & syncopem, vt ait Gal. *vbi maximam crudorum succorum copiam vnà, et cum oris ventriculi, quod sanè stomachum offensione*: Hinc ad hęc symptomata pessima euitanda, inquit *dandum piper, aut diatria pipereon, aut diaspoliticum, vbi multa pituita frigida in ore ventriculi fuerit aceruata*, sicuti etiam zingiber dandum est, quæ roborant, coquunt, flatumque discutiunt, & ad intestina, & aluum, tum flatum, tum cruditatem ipsam liquatam ducunt. Nihil autem in genus venosum, nec in reliquum totum corpus ducunt. Quo circa eodem tempore quo adæquantibus internis vtimur in præcordijs tensis, ac inflatis, turgidisque factis, ob easdem cruditates, his flatuum carminatiuis, caloremque innatum roborantibus, cruditatumque maturatiuis, ac denique chylificationem moliendam, iuuantibus, allatis pharmacis vti deuincimur: alioquin ægri perirent. Ait enim Gal. *Quoniam autem præcordia istiusmodi omnibus turgida, inflataque sunt, ac facilè quicquid assumpserint in flatum vertitur*. Quoniam, vt etiam iam dictum est, vbi fusè de flatus generatione in vrina subiugali li. 3. c. 29. Nam *tumor durus: obstructiones à crassis, & viscosis humoribus spirituosæ seu flatuosæ distentiones, idque in extremis vasorum partibus, quæ ex venæ ipsius portis exoriuntur: Has quidem obstructiones sequitur grauitas sensus, quæ dextro hypochondrio incumbat: Quod si halituosus quoque spiritus, cui non pateat exitus, ibi concludatur: non solũ grauitas, sed tensionis etiam sensus sequetur*. Subinde autem Gal. pergendo ad hypochondriorum tensionem, inflationemq; demendam prędidia allata proponit, depromens *non inutile fuerit longi piperis aliquid cum cibo dare: quippe quod flatuosi spiritus crassitudinem soluit, & quæ in præcordijs pigra cessant ad ventrem inferiorem depellit & coquendis, quæ sumpseris subuenit pro communi piperum ratione. Quod si huius longi copia non est, vtique albo vtendum, quippe quod supra duo reliqua genera ventrem roborat: Sin hoc non adest optimum nigrum petendum est: id verò fuerit, quod pondere præcellit*. Illico autem postea ad diaspoliticum remedium perueniendo conscribendo, inquit. *Vtilius sanè fit, & diaspolitico medicamento vti, cuius compositio duplex est. Alias ex partibus omnibus, cumino, pipere, ruta, nitro, potestque ita magis ventrem soluere*: cum nitrum acre sit, ac aluus stimulet. *Aliàs cum reliquorum pari pondere miscetur nitri dimidium* solùm: & hoc minùs aluum mouet. His autem duabus compositionibus, diaspolitici, conscriptis, postea hęc simplicia meliora eligenda pręscribit: subinde modum, eam compositionem conficiendi, nos docet hoc modo: *Præstiterit autem cuminum esse, quod vocant Aethiopicum. Piper verò vel longum, vel album. Macerabitur cuminum in aceto maximè acri dein continuo id tunditur, aut etiam prius modicè frigitur in vase fictili, quod coctum in camino quàm optimè sit. Quæ enim exactè, penitusque cocta non sunt, hæc lutosa potiùs, quàm figulina sunt, & qualitatum suarum nonnihil medicamenti remittit. Sunto verò & ruta folia modicè siccata: Vt enim si plusculum siccentur, acria, amaraque redduntur, & supra quàm par est calida: Si prorsus non sicces, excrementitium quendam humorem retinent, non dum ex toto concoctum, cuius vitio flatum discutere minus possunt. Quatuor his aliquando despu-*

Potentia calorem naturalem alicuius partis imbecillem intrinseca.

Piper, diatri xpipereum diaspoliticum & zingiber.

Præcordijs turgidis ac inflatis talia auxilia cõgrua sunt.

Piper, longum.

Piper album. Nigrum.

Diaspolitici descriptio, & compositio duplex à Gal. fit. Primus modus cõponendi diaspolitici.

12. Meth. c. 3. 1. Ad Glauc. c. 14. C 4. De sani tuen. c. 4. & c. 5. 4. De tuen. san. c. 5. Gal. l. 5. de loc. af. c. 6. 4. De tuen. san. c. 5. D Ibidem.

A *deſpumatum mel additur, aliquando nihil, ſed ſola ſine melle reponuntur, ac ptiſanæ cremori, & alijs, quibus maximè conuenire videntur, cibis injciuntur.* Et hic eſt vnus modus aſſumndi diaſpoliticum in cibis loco ſpecierum. Tamen aduerte in diaſpolitico pulueres ruditer, non autem tenuiter eſſe debent, tum ne in venas ingrediantur, tum etiam in ventri inhæreſcant, mordicent, ac ventrem inferiorem ſubducant; vt Gal. ipſe ſtatuit. Cæterùm ſtatim ſecundus modus, quo diaſpoliticum id remedium aſſumere poſſumus à Gal. proponitur, dicente *ſumitur & per ſe medicamentum hoc & ante, & poſt cibum.* Immo tres iſti modi ſunt diaſpoliticum accipiendi. Primo enim modo toti ventriculo æqualiter auxiliatur: Ante nanq; cibum aſſumptum magis ventriculi fundum roboratur. Poſt cibum autem magis ſtomachus fouetur: Eamq; ſanè ob cauſam medicamẽtum id adhiberi poteſt, ſicuti res poſtular. Denique verò Gal. Diatrium pipereum laudat, ad has intentiones propoſitas executioni mandandas, exarans. *Expeditur autem præparatum habere ad manum dupliciter* medicamentum triapipereo paratum *ſicuti ipſe ſoleo, alterum ſimplex, quod vtique his dandum eſt, qui parum concoxerunt, & qui recens frigus in ventre habent pituitoſum ſuccum. Alterum quod medicamentoſũ magis eſt, quo maximè vtimur in ijs fluxionibus, quæ à capite deſcendũt ad pectus. Verùm hoc pacto ſit præparatum alibi dicetur.* Nam hic priùs ſimplex diatrium pipereum explanat, inquiens. *Simplex illud, quo ad cruditatis abundantiam, quæ in primis eſt venis vtimur huiuſmodi eſt. Ad cuius que triumpipereum drachmas quinquaginta abundè adduntur aniſi, ac thimi, & zingiberis ſingulorũ drachma octo.* Sin adhuc magis ſimplex volueris id ſanè erit, *à quo detractum zingiber eſt.* Verum ſubinde aliud validius deſcribit. *Alterum verò eſt, quod ex iiſdem conficitur; Verùm ad cuiuſque triumpipereum drachmas quinquaginta reliquorum cuiuſque ſexdecim drachmarum injcitur pondus, nempe aniſi, thimi, & zingiberis, quo etiam ad propoſita vtimur commodiſſimè.* Modus verò hoc medicamentum componendi ibidem quoque ſtatuit. Quo facto, ſtatim modum, ac tempus id medicamentum præbendi nobis aſſignauit. *Hoc igitur medicamentum dare conuenit non ſemel, biſuè quotidie, ſed etiam ſæpè: ſi quidem manè, & ante cibum, & etiam poſt cibum euntibus cubitum rectè datur.* Poſtmodum verò eius quantitatem exhibendi perſcribit aiens. *Cochlearij pleni menſura, atque huius quidem, vt paruis parui, & maximis maximi, ita medijs* tenſionibus, ac inflationibus *ad portionem* nempe medij cochlearij menſura. Poſtmodum autem aliud medicamentum ad eandem intentionem ponit, ſcilicet zingiberis aceto macerati præſidium, vt calor eius vehemens, qui cruditates in totum corpus duceret aceto extinguatur. Quocirca alia medicamenta ita calida, quæ eas cruditates in totum habitum impellerent, damnat vt euitanda: veluti ſunt ſeſeli, libiſticum, elenium, ſpica Nardi, caſſia lignea, & alia ijs ſimi-

C lia: Verùm præſertim diacalaminthen cauendam eſſe ſtatuit, cum dixerit. *Præterea etiam zingiber, quod ex barbaris affertur, aceto maceratum. Eſt id virentis herbæ radix, à collectu ſtatim in acetum coniecta. Extinguitur enim eiuſmodi medicamentum calor, circa ipſas primas venas, nec in totum perfertur corpus, veluti aliorum quorundam eiuſmodi id medicamentum eſt, quod diacalaminthes, propterea quòd calaminthen recipit, vocant.* Alia verò narrata etiam paulò ſuperiùs in compoſitione diaſpolitici explananda damnauit. Deniq; autem Gal. inuenio, alibi aliud pharmacum conſcripſiſſe *tum ad concoctionem ijs, qui parum fæliciter cibos concoquunt, tum ad appetentiam excitandam ijs, qui ea languent, & in ſumma quod ventri robur conciliat, & compoſitionem ipſius, quæ ad hunc modum ſe habet. Accipies ſucci malorũ cytoneorum, quæ dulciora, maioraq́; ſunt, ac minùs acerba, quæq; noſtrates in Aſia græcè ſtruthia vocant, ſextarios romanos duos, quibus mellis optimi tantundem miſce bis ſextarium vnum, & ſemiſſem, hæc cum ſuper prunas modicè coxeris, & ſpumã detraxeris, immittes zingiberis vncias tres, piperis albi duas, dein rurſus in ſimili igni recoques, donec mellis craſſitudo exiſtat. Hoc verum medicamentum & ijs, quibus inualidum iecur eſt ſalutare in primis eſt: id duabus, tribuſuè horis ante cibum obtuleris, maximè dandum eſſe mediocris myſtri modo.* Verùm ne vẽtrem adſtringat, vtor eo ego in meis egrotantibus illico poſt cęnam, ſeu poſt prandium. At verò perpende, *ſextarium vnum romanum mellis vncias* 17. continere. *Myſtrum magnum* autem habere *mellis vncias 4. & ſemiſſem. Myſtrum paruum* verò *habere drachmas 9.* Quocirca menſura iſtius medicamenti Myſtri mediocris eſſe debet, non aũt magni, nec parui: ergo ad vnc. 2. circiter dandum.

D

Left margin notes: a. De tuen. ſan. c. 5. — Ibidem. — Ibidem. — 4. De tuen. ſan. c. 5. — Ibidem. — 6. De tuen. ſan. c. vlt. — Lib. Gal. attrib. de ponderibus & menſ. f. 275. F. d. l. 5.

Right margin notes: Modi præbendi diaſpoliticum. — Obſeruatio in id medicamen componẽdum. — Secũdus modus dandi diaſpoliticum. — Ac tertius. — Diatriapiperei commendatio. — Simplex diatriapipereum. — Et compoſitum in fluxionibus à capite. — Simplicis vſus in cruditatibus primarum venarum. — Eius compoſitio. — Cõpoſiti diatriapiperis compoſitio. — Modus ac tempus id dandi. — Doſis eius. — Zingiber aceto maceratum viride. — Diuretica damnantur & quæ fient à Gal. ponuntur. — Diacalaminthes improbatur. — In his primæ regionis cruditatibus rectè curandis. — Pro cõcoctione iuuanda diacytonium Galeni ſtomaticatum. — Doſis. — Tempus præbendi. — Doſis declaratur.

CAPVT XIII.

Cruditatum pituitoſarum primæ regionis medicamenta lenitiua eliguntur; validè verò ſolutiua ignea, acrioraque damnantur.

a. De vict. rat. in m. a. t. 30. & t. 44 & 3. de ſim. me. fac. c. 10.

CÆterum quanquã pituita cruda in primis redũdans venis, tẽporis proceſſu à natura ne dum coquatur, verũ ẽt in perfectum tranſmigrat ſanguinẽ, nec tamen hęc pituita ſuperuacua tam arte adæquata, quam à natura concocta, in his relinqui debet venis quippe ꝙ eam per vices euacuare debemus pituitã. Sicuti acres ſucci valida egent purgatione, cum hi ad nutrimentalẽ conuerti nequeant benignitatẽ; nec his humoribus corpus noſtrum ali valeat. Vnde confeſtim hi educendi ſunt, quemadmodũ paulatim pituita euacuãda eſt. Verum enimuero paulatim dico, cum vbi hæ cruditates gignantur, ſemper ventriculus

Ad cruditates pituitosas primæ regionis rectè educendas lenientia, non autem solutiua conueniunt.

imbecillis necessariò fit. Sed quoties ventriculus, aut hepar afficitur, tunc nonnisi pauca humorum purgatio effici debet, vt lib. 2. de magn. cacoch. iam ostensum est; cũ hæ duæ partes, ceu illę chylificationi, & sanguificationi celebrandæ, consignatæ à valida euacuatione valde læderẽtur: hinc non amplius concoctionem exactam ingredi possent. Ea propter, cum pharmaca cathartica, aluum soluentia, in duplici genere sint: quia vel efficacissimam horum humorum expurgandi vim continent, vel mitem vim possident: cuius distinctionis Galenus meminit his verbis, *qui ventrem molliunt pharmacis, quæ modicè proritare possunt: quæ enim acriora sunt vitare oportet*. Hinc priora, antea allata, vt acriora, ac ignea efficaciter, seu electiuè solutiua à Medicis appellantur, quæ succos peccantes, iam iam adæquatos attrahunt à quacunque sane corporis parte, tum secundæ, tertiæque regionis cruditatum etiam à pedum vnguibus, ad ventriculi regionem, ceu ad purgationis terminum; per quem hi humores educuntur. Quocirca isthæc duplici virtute decorata sunt, vt ait Galenus, quarum alia quidem vis succorum attractoria familiaris, & specifica habetur, alia verò valde acris, & mordax, qua facultas expultrix irritatur, ac excitatur ad eos succos, circa ventriculum, & intestina iam attractos per aluum deijciendos. Alia verò lenientia nuncupantur, quæ solùm à primis venis, humores iam tenuatos, fluxilesque redditos, trahunt, ac sine euidenti acrimonia expultricem naturæ facultatem ad eos humores expellendos proritant. A

Solutiuorum facultates.

5. De sim. med. fac. c. 20 & com. 1. aph. 25.

Lenientium virtus.

Quando plus ducunt humores lenientia, quam solutiua valida, & cur ratio redditur.

Quæ tamen, vt ait Galenus plures succos educunt, quàm mordaciores, quando scilicet *propter vasorum infirmitatem, propterque osculorum* tunicarum venarum *laxitatem*, ratione cuius vasa, & oscula irritata *propter purgantis mordacitatem* contrahuntur, & clauduntur potius, quàm permittant humores tum attrahi posse ab eo purgante acriori, tum ab expultrice expelli posse. Eamque sanè ob causam plus lenientia in talibus expurgant, quam solutiua: non tamen à longinquioribus partibus speciei carnosæ, solidarumque partium educunt: Ideoque tales ægri à cruditatibus tertiæ cruditatum regionis liberari non possunt, nisi diaphoreticis. Quocirca quò magis laxatæ partes fuerint, eo leuiora purgantia, danda sunt: Primæ itaq; regionis crudæ pituitæ, iam ad euacuationem dispositę, eductio quidem lenientibus non aũt solutiuis agẽda est: nisi solutiua minima in quantitate præbueris; tunc enim solutiua ne dum lenientia euadunt, verum etiam alterantia tantùm, vt experimento constat. Aduerte autem Gal. asserere crudos humores in lassitudinibus antequam in febrem, seu morbum incidant ægri, cautè educendos esse: Vbi verò morbus iam factus sit, non esse educendos, immo penitus, ac optimè præparandos, materia tamen non turgente. Qualia autem lenientia, pituitam purgantia sint, vnicuique arti medicæ, operam danti, notissima sunt. Vnde hic frustra imponenda non veniunt. B

3. De simp. me. fac. c. 18.

Solutiua pauca in quantitate exhibita lenientium vim habent.

De cur. rat. per sang. miss. c. 10.

C

C A P V T X I V.

Pituitæ crudæ copiam creantis, ac ad primas venas mandantis ventriculi languidi tum fouentia, seu media roborantia ante partium ventriculo adiacentium tensione laborantium purgationem molienda, tum penitus roborantia, post corporis totius purgationem administranda, proponuntur.

Is autem hactenus expeditis: Antequam primæ regionis cruditatum pituitosarum victus rationem adhibendam explanem: Roborantia quidem tum ventriculi, & capitis has cruditates transmittentis, tum mesenterei recipientis, præstatuenda veniunt. Ventriculus itaque hanc pituitæ crudæ copiam gignens, non modò in frigiditate, ac humiditate intemperatus esse valet. Verum etiam interdum in frigiditate, siccitati iuncta, discrasia peccare potest, vt in senibus ventriculum frigidum, & siccum habentibus hanc pituitæ crudæ copiam emanare videmus: Cum tamen id vltra senes tantùm in raris fiat de cuius ventriculi roboratione egit Gal. per balnea, & lac. Proinde ventriculi frigidi, simulq; humidi roborationis verba faciam: quoniam hæc ventriculi discrasia frequentius corrigenda contingit. Quod equidem in explanandis ijs, à Gal. constitutis, executioni mandabo: Ait enim *vt cibis adstringentibus, & subamaris vterentur: vino quoq. similiter austero, præterea absinthio*; & licet Gal. ibi aliquos suos præceptores empiricos carpat, inuestigantes non ratione, immo tantùm remediorum istorum experimento iuuante, aut lædente morbi ventriculi essentiam, locumq; affectum, & causam: non tamen damnat hæc remedia, quippe quòd isthæc laudat, vt ab eo adhibita: hinc in fine capitis postea inquit. *Vetui autem absinthium, & quicquid adstringeret contingeret veluti alios rursus à refrigerantibus abstinui. Calfeci autem omni ratione vinum vetus ex eorum genere, quæ facultate valde calfaciunt exhibens, tum mumtrientum, quod calfaciendi vim haberet, cum largo pipere in nonnullis omne consilium curationis ad siccandum direxi: dabamque ijs tum cibos, qui natura essent sicci, ac probè assati, tum prorsus exiguam potionem iniuxi, autem, & adstringentium omnium vsum, quem vinum, qui illis citra* D

7. Meth. c. 4.

Ad ventriculi frigida. & humida intẽperie læsi gignentis & ad primas venas pituitã crudam mandãtis imbecillitatem eripiendam cibi adstringẽtes, & subamari, ac vinum absinthite congruissima sunt.

Victus ratio moderate calida siccans tenuis, & adstringẽs optima est.

rationem

A *rationem medentur, norunt*: & aduertenda eſt, hæc victus ratio, in hoc caſu ſeruanda. Potiſſimum autem abſinthium vmbeliferum, romano valdè validius habetur, & pontico: pro ventriculo roborando, omnino eo ventriculo à quacunque cruditate immuni exiſtente, vt ait Galenus: quod & confeſtę modò, & *in vino abſinthite prębeti poteſt*: etſi non minùs etiam menta opem ferret. Verùm omnium pręſtantiſſima tum therica vetera, tum mitridatum vetus reperitur pro noſtro inſtituto moliendo. Pergit autem Galenus exarans, *& quod ex mali cotonei conficitur ſucco*, vt diacytoneum ante poſitum, & à Galeno 6. de tuend. ſan cap. vltimo deſcriptum, *alijſque eiuſmodi*, vt confectiones ſtomachidæ, & alia pręſidia, quę ventriculo frigido, & humido conducere poſſunt, *quæ deuorantur medicamentis*: inter quę ſanè aqua thermalis eſt, veluti hic Venetijs aqua thetuciana intus ſumenda, in vſu reperitur: ſicuti enim eadẽ aquę ſtillicidio, regioni ventriculi admotę, cęteris externis ventriculis roboratiuis, ex Galenis ſententia, præcellit, ita etiam intus aſſumpta, idem putandum eſſe reor. *At verò quòd ad ea pertinet, quæ extrinſecus applicantur, primum perfundi ventriculum ex abſinthio, & oleo crudo iuſſiſſem*, ex oleo enim immaturo abſinthino maior roboratio fit, quàm ex oleo maturo abſinthij *mox hapſum* nempe manipulum, vt lib. de pręcogn. ad Poſthumum cap. 11. expreſſit, *lanæ* ſcilicet purpureæ, vt ibidem & 7. meth. cap. 7. pro adſtringendo explanauit *tum ex iiſdem ipſis, tum verò ex vnguentis, melino, & maſtichino, & nardino imponi*. B Ex oleis autem ſtillicidium admouere ſoleo ęgrotantium maximo emolumento, & hoc eſt. Recip. olei abſinthij, mentę, maſtichini ana lib. 3. olei diſtillati ex chariophylis vnc. 1. olei amigdal. dulcium, recenter extracti vnc. 6. ad oleorum aliorum ſiccitatem corrigendam Miſce *ab ijs ceratum ex iiſdem compoſitum*. Vt Recip. ſpicę nardi, maſtichę, tacamacę, macis, cinamomi, piperis, zingiberis, nucis moſcatę an. 3. 1. chariophylorum ſcrup. 2. cerę, raſinę, ac therebenthinę raſinę q. ſ. M. & f. ceratum ſ. a. *Poſt alia pharmaca vtique ceratis valentiora, quæ à medicis vocantur epithemata: Ea tum ex dictis vnguentis, tum ex ijs, quæ ſimilem vim obtinet medicamentis componuntur, in quibus eſt aromatum quoque multitudo non parua ſpicæ nardi, & amomum, & calamus aromaticus, & iris, & ladanum, & malabathri folium, & ſtyrax, & bdelliũ, & apobalſamum, & xylobalſamum, reliquusque aromatum catalogus.* Multas ideò antiquorum epithematum, ſeu malagmatum pulcherrimas, efficacioreſque compoſitiones ad ventriculum frigiditate, ac humiditate intemperatum roborandum poſuit 8. de com. med. 5. loc. cap. 5. Verum denique ait. *Quod ſi horum nihil profeciſſet, commune omnium remedium, quibus imbecillitas nocet, in fine adhibuiſſem, nempè rubrificationem, quæ per thapſiam, vel ſinapi, vel tale aliquid excitatur*, quod medicamentum ſinapiſmum vocant medici. *Deinde ad vſum aquarum calidarum ablegaſſem: Quippe vltra hac Empiricus nihil nouit.* Ad Tabias enim tum hi Medici, tum Galenus ęgros C mittebant, vbi aquę thermales ſunt calidę, & ſiccę ſua facultate, quarum ſtillicidio, & intus aſſumptione ſupra cętera ſanabantur ęgri. Nobis autem Medicis hic Venetijs, ęgros Patauium opus non eſt, vt mandemus, vbi aqua adeſt aponitana, quę, vt ait Fallopius, *per embrocam administrata exſiccando, calfaciendo, euacuando, roborandoque cerebrum*, & ventriculum *morbos frigidos*, & humidos *fugat*. Immo tantę efficatię eſt aqua ipſa his quatuor virtutibus, quòd *facit quoque ad hydropem vniuerſalem totius corporis, quam leucophlegmatiam vocant, nec non ad hydropem particularem, hoc eſt, ſolius ventris: ſi præcipuè æger vtatur huius aquæ vaporibus, id eſt ſtufis.* Prętereà etiam aquę ſancti Petri in agro Patauino habentur, quę eaſdem quatuor virtutes aponitanę continent, *quia moderatè calfaciunt, moderatè ſiccant, & leuiter roborant. Vnde quando timemus nimiam calfactionem, & ſiccitatem aponitanæ aquæ confugimus ad has ſancti Petri aquas*: Vnde hę Diui Petri aquę tantum Patauij adminiſtrandę. Nam ſi Venetias transferrentur, virtutem ſuam partim omitterent: Aponitana verò aqua vires, etiam Venetias aſportata, optimè retinet. Vnde nobis opus non eſt ęgros ad Patauium mittere. Si hic Venetijs aquę aponitanę, & ſtillicidio, ac ſtufa, & potu quoque ęgros noſtros curare voluerimus, vt pluries expertus ſum. At verò perilluſtrem Mercatorem amicum inueni, qui ſtillicidium noluit. Quocirca fomentationibus ipſius aquę aponi-
D tanę, & vini nigri generoſi abſinthio, ac menta ebuliti ventriculi regioni adhibitis, huic ventriculum roboraui, priùs tamen intus aqua thetuciana ſingulo mane vnius hebdomadis epota. Cęterùm ex hactenus allatis aliqua blandiora, vtique ventriculum fouentia mediocriter roborando exhaurire poſſumus, vt eas intentiones, quę propoſitę fuerunt lib. 4. c. 15. adimplere poſſimus.

*

Marginal notes (left):

1. Ad Glauc. c. 14.

Loco antea cit. 7. meth. c. 4.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Lib. de ther. aquis & metallis c. 17.

Ibidem.

Fallopius eodẽ lib. c. 19.

Marginal notes (right):

Abſinthiũ vmbeliferum optimum.

Menta.

Theriaca & mitridatum efficaciſſima cæterorum ſunt.

Diacytoniũ aromatizatum.

Aqua thetuciana ore aſſumpta.

Extrinſecè admota ſunt, & aqua aponitana ſtillicidio adhibita.

Oleum ex abſinthio hapſo lanæ grana tinctæ.

Oleis ſtillicidium.

Ceratum.

Epithemata.

Styrax bdeliũ opobalſamum, xilobalſamũ.

Vide multa à Gal. deſcripta 8. de com. med. 5 l. c. 5.

Rubificantia cæterorum efficaciſſima.

Et aquę thermalis ſtillicidium aponitanę.

Aponitanæ aquæ virtutes à Fallopio explanatæ.

A

CAPVT XV.

Capitis pituitæ crudæ fluxionem, destillationemùe ad primas venas, tum gignentis, tum transmittentis fouentia, & roborantia promulgantur.

Ituitam verò etsi impropriè vocatam etiam in cerebro intemperie læso, vt à fluxionis destillationum fonte, ex Plat. & Gal. gigni posse, iam declaratum est. Præterea eam pituitam crudam, in cerebro exortam facillimè ad ventriculum descendere posse, & ad primas quoque fluere venas etiam ostendi lib. 1. c. 9. in fine. Vnde ait Gal. *fingatur igitur in ventriculum defluere ex cerebro superfluum quendã humorem frigidum, atque in eius occasione intemperiem quandam in ventriculo contractam iam esse, quin potiùs malum iam succum per totum corpus media omnia similarium particularium spacia occupasse:* & alibi ait. *Non paucus verò catharri, & coriza (idest distillationes per guttur, per nares) qua assiduè vexabant, conversa certo tempore in ventriculi loca sunt.* Ergo in talibus prius toto corpore prorsus purgato, subinde capite, nasi purgijs quoque purgato, cerebrum id læsum roborare conari deuincimur. Primo itaque de cerebri frigiditate, ac humiditate intemperati roborantibus præsidijs, deinde de cerebro nimis calido, & humido corrigendo remedia proponam. Si igitur primò cerebrum emendandum sit, supra omnia stillicidium quidem erit aquę aponitanæ, capiti admotum, cum dixerit Fallopius. *Stillicidium huius aqua conducit primò ad capitis intemperiem frigidam, & humidam. Similiter ad catharrum ex intemperie frigida, & humida vel frigida tantùm, vel humida tantum.* Hinc omnes à talibus intemperamentis cerebri *consimiles morbos fugat aqua Aponitana exsiccando, calfaciendo, euacuando roborandoque cerebrum, eiusque membranas, & reliquas cerebri partes: Addat is quòd quando medulla spinalis est refrigerata,* & in motus priuatione, aut diminutione à cerebri occipite intemperato oborta, *solemus instillare aquam hanc ad principium medullæ,* vel occipite, *vel totum dorsum, & est remedium.* Cauteria verò, seu quoque vstiones, cerebrum, caputque tum nimis frigidum, tum humidum calfaciendo, siccando, constringendoque valdè roborant cuius præsidij primum Hippocratem inuenio meminisse, hoc modo. *Dolores autem ex pituita ingruunt, vbi in capite mota, & coacervata fuerit, quod si subinde dolor, & tenebricosa vertigo in caput incidat, hac quidem admota prosunt. Iuuat etiam sanguis ex naribus, aut ex vena frontis detractus. At si diuturnus, & vehemens capitis morbus euadat, neque capite purgato, tollatur in eo caput pertundere, aut venas circumadurere conuenit. Hæc enim vnica sanitatis spes relicta est:* nempe in his adustionibus; quas autem, & quot vstiones capiti inesse possint molliendæ Aetius ex Archigene in apoplexiæ curatione connumerauit, hoc modo. *Ego verò ne crustas quidem inducere dubitarem, vel cum igne, vel cum medicamento vnam in concauitate occipitis, vbi spinalis medulla incipit, duas in vtroque ipsius latere, tres aut quatuor in vertice, vnam in ipsius capitis meditullio, tres in circuitu: vlceribus enim copiam materiæ deriuantibus integram salutem non desperauerim.* Proinde Hipp. ait *venas capitis circumadurere conuenit;* quæ vstiones, vt vstiones (vt dixi) calfaciendo exsiccando, simulque constringendo valdè roborant, ac fluxiones sistunt; vlcera verò his vstionibus facta copiam pituitæ deorsum descendens deriuant sursum trahendo; vbi cognitur nos interdum in capite copiosa materia redundante, vt in apoplexia, & in paralisi has vstiones inducere; Verùm igne fatius est, quàm crustam efficientibus; id facere, etsi vtrunque calfaciant, exsiccent, sanguinisque fluxionem sistent: hinc etiam adstringant, & roborent. Nam ignis vt sensibile etiam actuale excedens sensorium sensus corrumpit: Vnde ignis dum agit, nihil attrahit, cum ferè instanter opus suum efficiat: caustica verò crustam mouentia, dolorem inducant, quousque agunt: Vnde si ea adhiberentur caustica, procul omni dubio, pars vsta non roboraretur. Ergo ad minus duæ vstiones effici possunt, nempe in occipitis fouea, & in suturæ coronali meditullio. Præterea etiam rubificantia, synapismataue ad roborandũ caput, sicuti etiam ventriculum optima sunt: quæ tum ad roborandum, tum ad deriuandum attrahendo quoque admodum valent: Quocirca ad deriuandum tantùm etiam capitis suturæ coronali valde calidi isthæc illius Matronæ Romanæ apposuit Galenus, cum ibi vrgentior longè materiæ in pulmones ruentis motus fuerit, quàm cerebri intemperies, vt Capiuaceus aduertit contra Alexandrum Tralianum, qui Galenum carpit. Vlterius cerata sunt capitalia calida, & sicca, simulque adstringenti facultate, vt ceratum Montagnanæ capitale, & pulueres calfacientes, & exsiccantes intra capillos aspersi, vt est puluis agarici, ireos, assari, calami aromatici, fęnu græci, betonicæ. sticadis, salbiæ, rorismarini, herbæ paralisis, liliorum conuallium, laudani, gariofilorum, nucis moscatæ, mirrhæ, atque thuris. Porro cerebrum calfieri; & siccari potest odoribus; Vnde pomum manibus gestandum, ac odorandum, ex his pulueribus componi valet, paro cerę, & gumi arabici addito. Insuper cerebrum calfieri, & siccari potest oleo amigdalarum amararũ, chamæmilæ, anethi, cum castoreo, & croco composito; in auras iniecto. Et hæc sunt quæ cerebro ita intemperato roborando valdè conducunt. At vero si cerebrum caliditate, ac humiditate

intem-

Marginal notes (right margin):

De der. Hipp. & P. c. 5. Lib. 1. c. 8. De temp. c. 6. & com. 6. aph. 1 & com. 7. apho. 10. 7. Meth. c. 18.

7. Meth. c. 11.

B

Lib. de ther. aquis & metallis c. 17.

Lib. affectionibus pag. 527. ex Foesio.

C

Lib 6. c. 28. in fine.

D

Cap. de sanguinis sputo.

Marginal notes (left margin):

Ad cerebri frigidi, & humidi intemperiẽ tollendam.

Aquæ aponitanæ stillicidium

Vstiones & cauteria caustis infigenda optima sunt.

Hæ vstiones ab Hipp inuentæ.

Vstiones in capite quot in apoplexia agendæ sint ex Aetio nempe duas decim.

Quę vstiones tutius est igne fieri.

Sinapismata, & ceratum capitale Montagnanæ ad cerebrũ roborandum.

Pulueres.

A intemperatum sit, vt salsæ distilationi sæpe contingit; tunc sanè stillicidium id futuræ coronali irrigandum admoueto Recip. Aquæ R.V. vel Vilensis, aut chalderianæ libras 20. aquæ lactucæ, radicis nenuphari, hederæ ana libras quinque, aquæ semperuiui, plantaginis, rosarum, betonicæ ana libras duas. Misce. Ceratum vero eidem coronali insigendum futuræ pro meæ Vxoris phthisi imminente euitanda, à catarrho salso ventura, composui; quod ei magnum contulit emolumentum. Cuius compositio est; Recip. Puluetis rosarum zebedinarum, rubearum, sandalorum rubeorum, alborum, cornucerui præparati, mirtilorum, cranij humani, radicum hederæ, radicũ nimpheæ, boli armeni, coralliorum rubeorum alborum ana ℥.5. ad penetrationem vero adde Laudani, Agarici, mirrhæ, thuris, camphoræ betonicæ ana ℥.5. ceræ, resinæ, ac terebinthinæ q.s. M. & f. ceratum s.a. Pomum autem per manus gestandum, & odorandum ad cerebrum refrigerandum, & siccandum optimum fiat ex laudaui drac. 5. sandalorum citrinorũ, rosarum zebedinatum, rubearum, lambruscæ, nigelę, coriandrorum præparatum capitum papaueris, hederæ, radicum nimpheæ, an ℨ.1. opij tebaici scrup. 1. gariophilorũ cinamomi an scrup. 2. ambræ g.v. gumi arabici ℨ.1. cerę q.s. M. & f. pomum s.a. Ac ita cerebrum caliditate, & humiditate intemperatum, & laxatum refrigerare, siccare, & roborare poteris.

B

CAPVT XVI.

Mesenterei, primæque cruditatum regionis roboratiua remedia proponuntur.

Vm autem satis non sit, partes vitiosos generantes succos, simulque transmittẽtes corroborare partes, dum hę à malis eis purgatæ sint humoribus; eo, quia cætera membra, quæ denuo eosdem infestantes, & fluxuros recipere, ac retinere possunt succos, etiam roborare deuincimur. Quocirca præsidijs, ventriculũ, & cerebrum pituitam crudam gignens, atque deponens seu transmittens ad primas mesenterei venas, corroborantibus iam constitutis; Idcirco decet, vt modo remedia mesentereum laxum roborantia ponam, ne amplius imposterum eam fluxuram recipere valeat cruditatem. Verum vt cito ab hac re me expediam, inquam aquæ aponitanę sima plicis primo fomentationibus, mox huius aquæ alteratæ cum corticibus radicum capparorum, ac deinde etiam addito absinthio fomentis, optimè imbecille, & laxum nos posse roborare me-
C sentereum. Si autem his rebus album addere volueris vinum, in fine tuto poteris, cum vinum roboret. Capparis vero, & absinthium valde mesentereum roborant, cum illi hęc duo lienem, hepar, & ventriculum roborare possint; & quoniam mesentereon inter lienem, & hepar, & ventriculum resìdet, & quia mesentereon de liene participat, & ventriculi chylificationem recipit, & quodammodo perficit, vnà & hepatis sanguificationem incipit. Proinde de ventriculi & hepatis natura participat, ac ideo à capparibus, & ab absinthio mesentereon roboratur.

Sicut capparis lienem roborat 13 meth c. 17 Ita absynthium hepar, & ventriculũ corroborat ibidem & 9 ad Glauconẽ c. 14. cum aũt mesentereon inter eas ptes residear partes, ac & de earum natura participet, ideo ijsdem remedijs roboratur.

CAPVT XVII.

Primæ cruditatum regionis pituitæ crudę copiæ rectè curandæ, victus ratio adhibenda Hippocratis, & Galeni sententia disquiritur.

Æterũm victus ratio, vt antea iam dixi, alimentis quidem attenuantibus, incidentibus, detergentibusq; siccantibus, atq. mitè calfacientibus, flatuũque discutientibus, simulq; chylificationem celebrandam iuuantibus, exe cutioni semper mandanda est. Nos quoq; assiduè diuretica euitãdo, & ea, quę *manifestum calorem liquantem* inducunt, & quæ *in omnem corporis partẽ* hæ cruditates liquatæ *feruntur*. Ea verò mitè aeria, miteq. ventrem inferiorem subducentia amplectendo, motumq; omnem cauendo *seruandi enim his sunt in omni quiete* tum corporis, tum animi, somnoque moderatè longo relinquendi; in quibus concoctio fit, atque aerè moderate calido, & sicco degere debent ægri, piruitosis cruditatibus copiosis primæ regionis laborantes. Perpetuò tamen ciborum quantitatis, consuetudine perspecta, vt natura iam aduentitia facta. *Ergo nutries hoc maximè oximelite, aliquando etiam ptisana, & mulso exiguo quopiam*. Quoniam *Accidit postquam mulsam* oximeli, ptisanæq; cremorem, *vt quæ in primis venis, quæ scilicet circa iecur, & mesentereũ sunt colligi supernacua solent hoc commodè deijciantur*. Nam *Paratur fluxilitas ijs quidem, quæ per sedem excerni habent, mulsa, & cibis ijs, qui ventrem moliunt*, vt ptisanæ cremor, *& pharmacis, quæ modicè proritare possunt*, vt oximel, apomeli, & mulsa hyssopo, iride, nepita, origano, & serpillo composita. Quandoquidem *in alimentorum ratione sunt ptisana, & mulsa* simplex *in pharmacorum verò oximeli, & quæcunq; incoquere in*

Lib 4 c. 17. & 18. In hoc lib. 6. c. 33 iam dixi. 4. De tuen. san c. 4. & c. 5.
D
11. Meth c 3. & 11 meth. c 19. 5. De tuen. san. c. 5. 7. Meth. c. 6 & 4 de tuen. san. c. 4. 11. Meth. c 3. & 8 meth. c. 9. & l. Hip. qua in m. off c. 3. cor 20. 4. De tuen. san. c 5. 11. Meth. c. 3. 11. Meth. c. 19. 4. De tuen. san c. 4. & c 6. & 11. meth. c. 3 & 9 libr. 8. Meth. c. 4.

Ad cruditates pituitosas primæ cruditatum regionis rectè curandas victus ratio octo conditiones continere debet. Et 13. meth. c. 5. In victus ratione consuetudo seruanda. Vbi summæ cruditates pituitosæ sunt oximelise, & ptisana & mulso exiguo nutrire debemus quia pharmaca parum actia cõueniunt. Ratio redditur. In alimentorũ ratione ptisana, & mulsa in pharmacorũ vero oximeli & mulsa hyssopo facta

re *in mulsa* his composita. Tamen mulsa simplex, ne dum pro potione nutrimentali Hippocratis tempore præbebatur, verum etiam pro vehiculo soluentium medicamentorum, quæ ignea erãt, & ad eam igneitatem corrigendam mulsa aquosa exhibebatur, cum dixerit; *Verùm, quæ ventri expurgando exhibiturus sis ea cum aqua mulsa aquosa & multa propinabis.* Vnde Hipp. mulsam non modò, vt cibum hanc vim, tum cruditatem præparandi, tum per aluum ducendi obtinentem, dabat, sed ad eandem intentionem quoq; ptisanæ cremori mel immiscebat. Aqua autem mulsa simplex primo cocta, deinde verò cruda propinanda venit, vt plus aluum moueat: At verò *si supervacua largiùs descendant, ne sic quidem sistenda, sed exhibendus pro aqua mulsa ptisanæ cremor est: si verò fluere pergant alica sorbitione nutries.* Subinde verò Gal. nos docet, quomodo ex pulsibus dignoscere possimus, quando ptisanę, seu alicę, ne fari dicam, vel mulsæ sorbitiones pro nutrimẽto non sufficiant ægrorum viribus substinendis, inquiens, *pulsuum interim ratione obseruata. Aliquando enim subito ad imbecillitatem, vel inæqualitatem, vel paruitatem mutantur, quo tempore panẽ ex vino diluto exhibere conueniet, vtique si nec ventriculus, nec iecur phlegmone laboret.* Vltra quod etiam caro auium montanarum, inter quas aues montanas perdices connumerat, piscesque saxatiles, tunc exhibendi sunt, ad vires manutenendas. Verùm si summę cruditates sint, summèq; copiosę, tunc sanè Hippocrates statuit, *eosq; ita degere oportet, vt nihil præter oximeli aquosum tangant sorbitionem autem non dabis, donec sese malum remiserit, & vrinæ maturentur*, & Gal. addit *si æger suffecerit*, nimirum si ægri vires talem inediam ferre possint, cum indicatio à viribus desumpta cęterarum indicationum regina sit, tali nanq; victus ratione cruditates maturabuntur. Cæterùm Gal. quoque ad summas eas cruditates rectè pręparandas, & coquendas vsq; ad septimũ pro nutrimento alterantia solum præbet, sine vllo alio nutrimento cum de prompserit. *Si verò medicanti tibi tres primos dies, vt dictum est, nihil occurrat incommodi, ijsdem ipsis vteris vsq; ad septimum aqua dumtaxat mulsa* nempe composita *in qua incoctum hyssopum sit, contentus.* Rationẽq; reddens, subinde inquit. *Si quidem longissimam, qui ita sunt affecti cibi abstinentiam ferunt corpore scilicet ex crudis ipsis, quos continet succis coquendis alito*: quod etiam confirmat 4. de tuen. san. c. 5. vt antea lib. hoc c. 7. scriptum reliqui. Conditionem tamen constituit huius victus rationis tenuantis, incidentis detergentis, simulq; ventrem inferiorem subducentis, inquiens. *Si nullus præsertim committatur error*, & quod salutis spes desperata non sit per ea signa lib. 4. c. 19. in fine nobis denunciata: *seruari possunt ij aqua mulsa solùm ad septimum vsque sunt nutriendi. Aut sicuti id res exigat, vel aluo fluente* nimis *vel ægro mulsam fastidiente ad ptisanæ cremorem est transeundum: Si hunc etiam auersetur alica ad eundem modum, quo ptisana modum ei præparabitur.* Verum etiam septimo elapso loco mulsæ simplicis potione *vbi crudos affatim succos esse animaduerteris*, & vbi sorbitiones, & aues montanas, aut pisces etiam saxatiles præbere, ad vires seruandas, cogeris *oximeli pro mulsa exhibere assiduè.* Nihilominus *si huius* oximelis *assiduus vsus tædio esse cæperit, transire inuicem ad mulsam, & ptisanam conueniet. Deinde rursus ad oximeli reuerti. Maximè verò quibus tum paruus, tum tardus, ac rarus pulsus est, ijs frigidos subesse succos putandum. Iisdem protinus, & color vitiatus in toto corpore manifestè cernitur* oximeli loco mulsæ cõuenit: loco verò oximelis, apomeli, & oxisachara, seu syrupus acetosus præberi potest. Quoniam *inter mulsam, & oximeli medium locum habet, quod apomeli Græcè dicitur: Non immerito arbitror, & saccharum inter hæc* connumerari posse, ex quo saccharo, oxisachara, & syr. acetosus componitur. Verùm aduertè quòd, vt Gal. ait. *Mulsa tamen, post ptisanæ sorbitionem epota, valde replet, inflat, & hypochondriorum visceribus inutilis est: sed ante sorbitiones bibatur, non vt super epota lædit, sed iuuat* ita pariter de oximelite, quod loco mulsæ potari debet, asserendum est. Quocirca si post sorbitiones aliquid bibendũ sit, non mulsa quidem, nec oximeli, sed vinum album, aut flauum propinandum. Proinde potionem ante. & post sorbitiones assumendam Gal. respiciens, inquit. *Potio oximeli, mulsa, vinum tenue, & album, &c.* Quando autem oximeli, & mulsa actu calida, & quando frigida assumenda, iam dictum est, in hoc lib. c. 7. Insuper perpende quòd *ptisana, & lac, & far, & panis, vbi in imbecillum ventrem demissa ab eo non superatur: euomuntur enim non rarò frigida.* Neq; ptisanæ cremor, vbi in ventriculi fundo pituita cruda fuerit dandus. At verò postea Gal. ait. *Nutriendum præterea cibis est, qui citra calorem extenuent cuiusmodi capparis est, ex oximelite, vel oleo sumptum ad duos, vel tres dies, vt dictum est* Nam vltra quòd cappares extenuant, etiam aluum mouere valẽt. Nec de pauca nutritione in his cruditatibus verendum est: cum hæ cruditates sicuti coquuntur, corpus nostrum alere possunt; etsi nostro æuo, cibo longè pleniori vtimur, quàm istorum Græcorum tempestate. Nam *condonandum aliquid tempori, regioni, ætati, & consuetudini.* De vini exhibitionis autem tempore in has cruditates, rectè curandas, & quale vinum conueniat, exarat. *Quod si crudos iam succos satis attenuatos speres, vinum dabis, quod & substantia tenue sit, & colore fuluum, albumue, hoc enim ad succi bonitatem, & concoctionem facit: illud vrinam mouet*, & antea dixit, vt lib. 4. c. 13. *Nec tamen à vino eum abstinemus; concoquit enim id semicrudos humores quantũ aliud quoduis tum sudorem, vrinamque promouet, ac somnum conciliat.* Si nanque ante cruditarum mediam concoctionem vinum præberemus, ceu diurecticum, cruditates certè in genus venosum introferret, facillimèq; febrem concitare posset. At facta mediocri concoctione, euacuationeq; dimidiæ quantitatis cruditatum: supra residuum cruditatum vim concoquendi obtinet, præter alias

vires,

Marginal notes (left):

Nota.
Hip. prim⁹ fuit cõstituens mulsam aluum ducere 3. de vict. rat in m. a. t. 2 a & 14. & 19. & alibi.
Si mulsa nimia ventrem subducat, tunc ptisanæ cremor vel alicæ. l. fari.
Quõ dignoscatur isthæc pro nutrimento nõ sufficere.
Ex pulsus subita mutatione.
Ac tunc ophela panis vino madefacta cõgrua est & caro auiũ mõtanarum, ac pisces saxatiles.
Quoties vero cruditates extremæ fuerint, sine sorbitione vlla solo oximelite nutrias vsq. ad vrinæ maturatione diffinit Hippoc.
Si ægri talẽ victum ferre valeant
Hæc nãt victus ratio vel vsq. ad tertium diẽ vel septimum sine vlla sorbitione, vt Gal. ait & aqua mulsa composita.
Ratio redditur.
Alia ratio.
Si mulsæ tædiũ superuenerit ad ptisanæ cremorem vel fari accedas.
Elapso septimo, sorbitiones & aues montanæ, & pisces saxatiles conueniunt sed loco potus mulsæ oximeli conuenit.
Maximè si pulsus tardus. & rarus ac paruus sit
Apomeli mediũ habet locũ inter mulsam, & oximel sic & sacharum & oxisachara.
Mulsa post ptisanæ sorbitionẽ non danda, sed ante exhibẽda. Sic pariter oximeli.
Post sorbitionẽ vinum album bibendum.
Quando oximeli & mulsa actu calida propinanda.
Quando ptisanę cremor nõ conueniat.
Gal. & 13. met. c. 13. & 14. met. c. 36. cappares ponit ad hypochondriorũ grauitatem, proq. lienis duritie.
Victus ratio limitãda est tẽpori, regioni, ætati, & cõsuetudini.

Marginal notes (right):

A
4. De vict. rat. in m. a. t. 79. idem t. 44. & 2. de morbis p. 466.
4. De vict. rat. in m. a. t. 76.
12. Met. c. 3.
Ibidem.
4. De tuen. san. c. 4 & c. 7.
7. Meth. c. 6.
4. De vict. rat. in m. a. t. 47.
In com.
B
12. Meth. c. 3.
Ibidem.
Ibidem.
Ibidem.
C
Ibidem.
8. Meth. c. 4.
3. De vict. rat. in m. a. cont. 22.
4. De tuen. san. c. 4.
3. De temperamentis c. 4.
D
4. De tuen. san. c. 6.
1. Aph 18.
4. De tuen. san. c. 6.
4. De tuen. san. c. 4.

A vires, quas vino Galenus tribuit: Quocirca vinum ante hoc tempus non dandum, ſi etenim animi deliquium imminens fuerit à mutatione pulſuum ſubita in paruos, imbecilles, & inæquales ſuperuenturum præcognitum, tunc non vinum, ſed ophelam vino madefactam dare expedit, ſi ventriculi, & iecoris phlegmone non fuerit, vt iam dudum dictum eſt. Hippoc. autem huius vini ab eo oligophori, nempe pauciferi appellati, eum meminerit, arti medicæ ita prodidit. *Cæterum vino albo tenui, paucifero, & inodoro quodammodo mulſa fortior eſt, quodammodo imbecillior eſt.* & Gal. in comm. ait *manifeſtauit tum ſubſtantiam memorans ex hoc verbo tenui, tum virtutis imbecillitatem, eum adiecit oligophoro, ideſt paucifero. Vocatur ſiquidem oligophorum ſiue pauciferum, quod vt bibatur minima eget aquæ miſtione: contrario autem modo polyphorum, vel multiferum appellatur, quod vt benè temperetur, multam exigit aquam, æquiualenter dixeris, quòd aqua multam ſuſtinere poſſit ad bene temperatam miſtionem. Quod verò pauciferum,* & oligophorum *appellatur id exolutum, imbecillumque, & ad potum inutile redditur, ſi multa dilueris aqua. At qui, quæ in vino hoc eſt carentia odoris, ea imbecillitatis, frigiditatisque efficaciſſima nota.* Mulſa verò hoc vino fortior eſt, vt eas cruditates tenuare, detergere, atque per aluum ſubducere poſſit: Vinum verò hoc mulſa fortitior in eas cruditates coquendas, adiuuandamque naturam ad concoctionem moliendam.

3. De vict. rat. in m. a. t. 20.

An tedimidiā cruditatum factam concoctionē ſi ratio imbecillitatis vino egeat tūc vinū minime conceden dū; ſed ſola ophela vino ma defacta conceden da.

Vinū oligophorum.

Gal. 7. meth. c. 6 ait aquosū natura appella vinū, quod tenue eſt, & purū de hoc vino oligophero loquendo.

Mulſa fortior & vino ad eas cruditates tenuandas detergēdas, & per aluū blandiſſimè educendas.

B Quandoquidem vinum fuluum, aut album concoctioni ſuo ſpiritu, & calore conducit: præterea ſanguini depurando à ſeroſo recremento prodeſt *per vrinam enim ſerum ſanguinis expurgat.* Tertio verò nos vinum hoc iuuat, membra omnia calfaciendo, roborandoque. Hinc ſenibus competit. Non tamen ita vrinam ciere valet, vt ſanguinem calfaciat, nec liquefaciat; tale namque vinum damnandum eſſet. At verò vina nigra *reliqua, quorum craſſa, quæ quidem adſtringunt ex longo tempore, in ventre manent, & fluctuationes in eo excitant* ob terream fæcem, ijs vinis nigris comiſſam. Cæterum perpendo plùs in cæna, quàm in prandio noſtros nutrire ægros nos debere: niſi cerebrum humiditate, & craſſitie intemperatum fuerit, cum Gal. dixerit. *At quoniam non ſolum quies, & ſomnus, ſed etiam longius tempus huius naturalem adminiſtrationem expedit, ita nonnihil eſt, vt valentiores eiborum hoc maximè tempore offerantur. Si quidem in ſomno concoctio fit, in vigilys verò digeſtio,* cum itaque poſt cænam ſomnus longius fit, in eo coctio fit: poſt prandium verò digeſtio.

9. De tuen. ſan. c. 5.

Ibidem.

5. De tuen. ſan. c. 5.

7. Meth. c. 6.

11. Meth. c. 3.

Vini emolumēta.

Obiecti oni opponitur.

Vina nigra incongrua ad eas coquendas cruditates.

& [illegible] quam in p[illegible] alendi veniunt.

C A P V T XVIII.

C De cruditatum pituitoſarum ſecundę regionis curatione, rectè agenda, per ſanguinis miſſionemque molienda, Galeni doctrina, experimentis confirmata.

PRimæ cruditatum regionis curatione, rectè adminiſtranda, iam peracta. Nunc ergo ſecundæ cruditatum regionis curationem conſtituendam ingrediar; & primò cruditatum pituitoſarum, mox aerium, ſeu mordaciū curationem explanare nitar. Cum autem fonti pharmaceutico ſemper chirurgicus fons quidem præferendus ſit: Quandoquidem dato, quòd in ſecunda cruditatum regione æquè tum plethoria, tum cacochymia peccarint, vt ſimul ambæ ſubeſſe poſſunt Hippocratis Galeni Pauli, & Auicennæ ſententia: ſemper priùs ſanguinis eductio molienda venit, vt lib. 2. de magn. ſanguin. c. 32. iam quoque dixi. Auxilium enim quod priùs vena ſecta habetur, ita depromit Autor ille lib. Gal. aſcripto de renum affectuum dignotione, & medicatione c. 4. *Quoniam ſi per ſanguinis miſſionem corpus priùs vacuatum fuerit purgans medicamentum exhibitum venas, & arterias, & inanes corporis partes, & regiones inuenit non oppletas: quo fit, vt abſque vllo impedimento in totum corpus dimanet ad attrahendum ſuccos, faciliimeque fiat eorum euacuatio per vaſorum ſpatia, & fuſionem, tenuitatemque ſuccorum craſſitudinem*, ſimulque viſcoſitatem maiorem maſſæ ſanguineæ vacuando. Damnū verò, quod fit, ſi ante ſanguinis eductionem aluina purgatio tentetur, promulgando, ſi æquè tum ſanguis, tum ſucci mali peccent, inquit. *Nam ſi vaſa ſanguine repleta ſint, & purgatiuum dederis non poteris propter plenitudinem in corpus differri, vnde fit, vt ſubſiſtat, & nihil efficiat, aut ſi quicquam faciat, malè faciat.* Hinc Gal. ait *in venoſo vaſorum genere apparere ſubeſſe illi copiam ſemicrudorum ſuccorum, &c. Auctus præterea illi quodammodo ſit ſanguis. Maximè ergo (vt dictum eſt) detrahere primò de ſanguine oportet: Deinde ſuccum illum educere, qui ſuperare videtur per copiam namque ſemicrudorum ſuccorum*, ibi copiā pituitoſorum humorum intelligit, ante ſanguinis generationem genitorum. *Quoniam alij priuſquam ad exactum ſanguinem nutrimentum peruenit, veluti ſemicocti ſunt, alij prorſus incocti crudiq́; alij paulo abſunt à ſanguinis forma*, quas tres differentias iam declarauimus lib. 1. cap. 5. Nam in prima differentia, quæ *paulo à ſanguinis forma* recedit *audacter mittendus ſanguis eſt*: in ſecunda verò ibi *ſemicocti ſemique crudi ſunt*, tunc ſanè *conſideratiùs agendum*, in tertia verò, cum *prorſus incocti, crudique* ſint, tunc equidem *nullus omninò mittendus eſt ſanguis*. Poſtea verò has cruditates primæ ſecundæ, ac tertiæ differentiæ quantitate ſanguini probo ait nos ſemper comparare debere,

4. De vict. rat. in m. a. t. 22. & 23. & 27 & 29. Lib. de conſtit. Artis medicæ c. 19. & 6 epid. t. 3. cont. 6. & 4. de tuen. ſan. c. 4. Lib. 2 c 39. Lib. 1 ſ. 4. doct. 5. c. 20 Lib. Gal. attributo.

D

De renum affectuū dignotione & curatione c 4.

4. De tuen ſan. a 4.

Ibidem.

Quoties in ſecūda regione quę tum plethora tū cacochymia fuerint æquè hi ſunt morbi magnitudinē tum ſanguineā quā cacochymā imminentē vel incipientem, vel præſētē gignēs, tū: prius vena ſecanda poſtea vero purgandū.

Emolumēta ex hoc remedio ita adminiſtrato.

Iactura quæ fie ret, ſi tūc prius purgaremus.

A

CAPVT XX.

Cruditatum ſecundæ regionis tum pituitoſarum, tumque acrium mordaciumue interna tum præparantia, tum flatus diſcutientia, chylificationemque infirmam à languido ventriculo factam, iuuantia præſidia ſtatuuntur.

Cap.7.& c.8. 4.De vic.rat.in m a.2.47. & 76. & alibi. 12.Meth.c.2. & 8.met.c.4. & li. de curandi ratione per ſang. miſſ.c.12.& alibi.

PRo iſtius verò ſecundæ cruditatum regionis pituita cruda præparanda, iiſdem præparantibus primæ regionis pituitæ crudæ adæquationis remedijs, antea allatis internis tum Hipp. tum Galenus vtebantur: Quandoquidem ijs in locis horum autorum patet, eos Autores pituitam crudam tum in prima, tum in ſecunda cruditatum regione conſtituiſſe, pro cuius adæquatione, & oximeli, & aquã mulſam hyſſopo, origano, iridè compoſitam, & alia narrata quoque remedia præbuiſſe, ijs modis, regulis, conditionibuſque explanatis. Vnde hic ea repetere non conuenit. *Interna præparantia cruditates pituitoſas ſecundæ regionis.* *Quę nam ſint hæc præparantie.*

B

Videc. 12.ante. Vlterius idem de pipere, zingibere, diaſpolitico, & diatriapipereo, quæ hypochondriorum, turgentium, ac inflatorum flatus diſcutientia ſunt, ſimulque caloris naturalis, tum pituitam crudã, tum chylificationem languidè coquentis auxiliatiua habentur, putandum eſſe reor. Vnde Gal. *Digerentia internos & calorẽ innatum debilem fouentia.*

4. De tuen.ſan. c.9. ait. *Suaſimus ijs, quibus in primis venis maximè crudi ſucci congeſta copia eſt ſimplici diatrion pipereũ medicamento vti: Ergo ſi non modò in his, ſed etiam in omnibus venis ſit, ſuperque in ipſa carne in principio curationis ipſo diatriopipereo vtendum.* Acrium verò, ſeu mordacium ſuccorum ſecundæ cruditatum regionis præparatiua, ne dum generica, at verò quoque ſpecifica eſſe tenentur, pro vt bili amaræ præparandæ calidæ, vſtæ, & craſſæ magis, & minus præparantia frigida, tenuantiaq; & detergentia proportionata conducere poſſunt: Atque prout atræ bili acidæ, & melancholiæ adæquandæ præſidia magis, & minus calida, tenuantia, detergentiaque congrua ſunt. Præterea etiam ſemper perſpecto, vt alterantia ipſa ſua propria vi illam partem cruditatibus refertam reſpiciant, vt ex his Galeni verbis eſt elicere.

31. Meth.c.17. *Nam quale medicamentum* roborans, ſimulque præparans *iecinori eſt abſinthium, tale eſt lieni capparis cortex: Quale rurſus iecinori quod vocant eupatorium* nos autem agrimonium appellamus hic Venetijs *tale eſt lieni ſcolopendrium* nempe Aſplenium, ſeu cetrach: vt præparans: *ſi quidem ſimilia genere medicamenta ambo viſcera poſtulant.* Sic

C vtique cæterę partes ſimilia medicamenta exoptant, vt caput betonicam, oculus Eufragiam, & ita cæteræ partes flagitant. *Cæterum tanto valentiora lienis, quanto craſſiore vtitur alimento.* Particulariter autem hic omnia iſthæc præſidia connumerare mihi non licet, cum ijſdem remedijs ſcriptorum Autorum libri pleni ſint: & quoniam meum in hoc opere tantùm eſt, hercle mirabilem Hippocratis, & Galeni de cruditatibus rectè curandis, reſpectu regionũ potiſſimum, doctrinam, certam penituſque infallibilem tradere, ideo ſuperuacanea relinquam.

CAPVT XXI.

Secundæ regionis cruditatum tam pituitoſarum quàm mordacium extrinſeca, tum detergentia, tum vias relaxantia, ſimulque calidi innati languidè coquentis iuuatiua præſidia commemorantur.

OMnia verò, quæ antea de viarum, & humorum crudorum externis tum detergentibus, tum relaxantibus, tum denique calidi innati imbecillis, languidè coquentis,

D

Cap.9.& 10. & 11. innatiuis præſidijs iam demonſtrata fuerunt in prima cruditatum regione, optima quoque ad ſecundam cruditarum regionem eſſe introſpiciuntur: Ne in hoc opere toto vitæ meæ decurſu moram faciam: Vnde ad ea tria capita confugiendum eſt circa has intentiones, executioni mandandas, nempe ad c.9.& 10.& 11.

CAPVT

A tum. Ex ijs autem ſuccis recentibus vnguento ſandalino, camphora, & aceto eadem proportione, epithema componi poteſt, huic noſtro inſtituto deſeruiens. Sin validius extrinſecum remedium ad manum haberi optaueris, maiorem ſucci hepaticæ, lactucæ, & ſemperuiui portionem addere poteris: perpetuò tamen hoc ponderato, ne vtpote nimia refrigeratione hepar ſuo calore, natura inſito, priuetur.

Epithemata ad idem.

CAPVT XXIV.

Secundæ regionis cruditatum tam pituitoſarum, quàm mordacium, rectè curandarum victus ratio molienda explanatur.

SI autem pro ſecundæ cruditatum regionis pituita cruda, & copioſa curanda victus rationem exoptaueris, eandem quidem capere deuinceris, quæ pro primæ quoque cruditatum regionis pituitoſis ſuccis crudis, & copioſis rectè curandis

B antea Galeni ſententia iam conſtituta fuit. At verò ſi pituitoſorum non ſummè crudorum, immo ſemicrudorum tantùm, ſimulque acrium eodem tempore cōpoſitorum victus rationem quæſiueris eandem ſanè accipere debebis, quam Galenus quoque ad compoſitionem *ſemicrudorum ſuccorum in venoſo vaſorum genere* redundantium, & *mordacium in reliquo corpore toto copioſorum* redundantium rectè curandam conſtituit. Quæ vtique talis eſt. *Sicuti autem in primo die, ita etiam in ſecundo ſorbitionem, & minimam & ſimplicem illis exhibebimus: quippe largè his apponere quibus auferri potius aliquid debeat, planè eſt contrarium. Sicuti rurſus omnino non nutrire, & faſtidia ſtomachi creat, & eundem lædit, & vires labefactat, & malum ſuccum adauget:* cum ab inedia ſanguis bilieſcat. *Ergo exiguum his dandum, ac potiſſimum, ſi fieri poteſt, ptiſanæ cremor ſimpliciter conditus: ſin aliter farris eodem, quo ptiſana, modo præparatus, cum paulo aceti adiecto: præſertim ſi cruditatis abundantiam vel in venis, vel in toto corporis habitu ſubeſſe ſuſpicamur. Quippe ſi nihil prorſus aceti ſit alicæ admixtū glutinoſior erit, quam vt propoſitis conducat: itaque obſtruet magis, quàm detergebit habitus, meatusque. Quod maximè petitur in craſſis, & glutinoſis ſuccis, cuiuſmodi pituitoſi ſunt. Ac boni ſucci far quidem ipſum eſt, & propterea eiuſmodi, qui à vitiorum ſi lentor eius corrigatur adiectis aceto, & porri modico non ſolum obſtruet, ſed etiam nutriet plenius quàm propoſitis ſit ex vſu. Hac itaque de cauſa ptiſanæ cremor in hoc caſu tutior*

C *eſt, vt qui tum modicè nutriat, tum nuſquam per anguſtos meatus hæreat; Sed & permeet ipſe, & meatus per totum detergat, & quicquid in ſemicoctis, crudisùe ſuccus continetur craſſi id diſſecet, ac reſoluat.* His autem ſorbitionibus explanatis, quas in principio vniuerſali exhibere debemus. Subinde alia tum alterantia, quæ ſępe etiam vt alimenta incidentia, tenuantia, aluumq; mitè ſubducētia ſunt adminiſtranda peculiariter vbi pulſus paruus tardus, ac rarus fuerit, vt ex Galeni ipſius ſententia etiam antea diximus cap. 7. tum alia flatum diſcutientia; tumq. calidi innati languidè, coquentis iuuatiua connumerat, inquiens. *Horum ipſorum gratia, & mulſa his idonea eſt, & oximeli, & apomeli, & piper & zingiber: poſtremò omnia, quæ citra vitioſi ſucci generationem humorem craſſum diſſecant, ſoluentque.* Poſtea verò in catalogum omnia alimenta, noſtro inſtituto præſenti inſeruientia, redigit, artem medicam his verbis illuſtrando. *Frugum nanq; maximè apta eſt ptiſana, oleum ſola lactuca, piſcium, qui ſaxatiles dicuntur, panis, qui & furno coctus, & fermentatus, & modicè purus eſt: Aues monticulæ,* inter quas Gal. 7. meth. c 6. perdices connumerat, *potio oximeli, mulſa, vinum tenue, & album,* tamen oximeli, & mulſa, poſt ptiſanæ cremoris acceptionem nunquam potanda ſunt, vt antea iam extendi ex Hp. 3. de vict. rat. in mor. ac. t. 22. immo ante, *& ſemel, quæ boni ſunt ſucci, eademq; detergent, nec glutinoſa ſunt, nec craſſum ſuccum efficiunt, nec valēter nutriūt.* Poſtmodum verò diurectica, & quæcunque alia, quæ in ſecunda regione reſident, in tertiam, &

D quartam cruditatum regionem ferre poſſunt, damnat, inquiens. *Quæ verò vrinam cient, hoc caſu non probo.* Quæ nam talia ſint, quæ euitanda iam ex hactenus antea demonſtratis patent. Cappares autem in noſtro caſu ex oximelite, oleo, & paſſulis conditi, optimi ſunt: potiſſimumq; lieni indurato ita plurimum conducunt. Quemadmodum ad hepar roborandum, & ſuccos in ipſius vijs infarctos purgandos piſtacia vtiliſſima inueniuntur: licèt autem *obſtructiones maximè iecoris liberet* tamen *etiam thoracis, pulmoniſq;* obſtructiones piſtacium adimit. Verùm in Hip. inuenio in hydrope, hæc haberi. *Ptiſanæ ſuccum melle affuſo coctum ſorbeat, & pro obſonio galli carnes aſſas habeat, catulinis etiam coctis vtatur. Piſce verò galæo ac torpedine aſſatis:* quos piſces etiam febricitantibus præbebat. Vlterius in lienoſis ait. *Ex piſcibus verò ſcorpium, draconem, cuculum gobium craſſionimumq; eoſq; coctos, & frigidos exhibe.* Verùm aduerte Hipp. decem primis diebus in vniuerſis cruditatibus ſolis, ſorbitionibus vti ptiſanę ſucci melle mixti & vino albo aquoſo in hydrope. *Vbi verò dies decem præterierint, cibos puros aſſumat, & pro obſonio Galli carnes aſſas, &c.* tamen hoc noſtro æuo ita ægri curādi non ſunt cum natura debiliori ſint, quam Hippocratis tempore erant.

Marginal notes (left):

4. De tuen. ſan. c. 4.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

Ibidem.

4. De tuen. ſan. c. 6.
23. Meth. c. 17.
2. De alim. fac. c. 30.
8. De ſim. med. fac. f. 52 F.
Lib. de internis affectio. 565.

De internis aff. 567. 566. 1 Foeſ. Ibidem 574.

Marginal notes (right):

Ad ſuccos ſemicrudos pituitoſos coquendos ſecundæ cruditatum regionis victus ratio, & ad mordaces ſimul coquendos.

Acribus ſuccis nimia dixtæ iacturas gigni. Sorbitiones.

Medicamenta alterantia quæ vt alimenta à Galeno præbebantur.

Alimentorū catalogus à Gal. aſſignatur.

Diurectica euitanda niſi tata prima & ſecunda regio optimè expurgata fuerit per aluū &c.

Ad pituitā crudam ſecundæ regionis alimenta ab Hip. ſtatuta.

In vniuerſis cruditatibus Hipp. decē primis diebus ſola ſorbitione cremoris ptiſanæ melle mixta, & vino albo aquoſo vtebatur.

A

CAPVT XXV.

Tertiæ cruditatum regionis mordacium, seu non mordacium excrementorum copiæ binam vacuationem esse aluinam scilicet, & cutaneam. Primoque eos succos ad aluinam purgationem agendam præparari debere, demonstratur.

Tertiæ & quartæ regionis cruditatũ curatio. Tertia regio curatur euacuatione aluina ac diaphoretica. Succi in carne lateris, pulmonis expectorantibus educũtur.

TErtiæ autem vnà, & quartæ humani corporis cruditatum regionis curationem ingredi enitar: Verùm quoniam tertiæ regionis excrementa cruda, & copiosa æquè tum aluina, tum diaphoretica euacuatione educi possunt, vt antea quoque id exploratum habui: cum Hipp. asseuerarit de latere tumefacto, ac indurato in pleuritide, *Pars verò ex carne per medicamenta, & potiones diffunditur, & per calfactoria extrinsecus admota, adeò vt morbus per totum spargatur.* Subinde verò de pulmonis inflammatione, in quo *bilis, aut pituita copia inest. Huic confert potiones bibere, ex quibus pulmo humectatur, & expuit. Nisi enim expuat, & durior pulmo euadit, simulque arescit, & hominem perimit.* Hic enim Autor statuit eas cruditates in carne tum lateris, tum pulmonis medicamentis expectorantibus per sputamenta quadantenus vacuari posse: partiumq; diaphorectica, & cutanea insensibilique euacuatione dissari posse. Cæterùm sicuti de thorace, & pulmone, quibus purgatio per sputamenta, commoda, familiarisque per viam proximam peragenda est: sic de toto corpore, ac de reliquis cunctis corporis partibus intelligendum esse liquet, tametsi de aluina expurgatione tantùm expressi, cum per eam partem quæcunque nostri corporis pars æqualiter euacuari possit à medicamentis solutiuis æqualiter attrahentibus: hinc aluina purgatio æqualis est omnibus partibus, cæteræ autem vacuationes inæquales sunt: sicuti etiam sanguinis missio inæqualis vacuatio reperitur, vt lib. 3. de magn. morb. sang. iam Galeni sententia ostendi. Cæterùm hanc tertiam regionem deiectorijs expurgari posse pharmacis Galenum inuenio, clarè id asseuerantem, ita. *Vbi phlegmone premitur deiectorijs id medicamentis tum detergemus, tum laceßimus, quo dimittat, relaxetque superflua.* Quod autem, & rationi, & experimento simul cruditates, in carne alicuius particulæ residentes, à solutiuo pharmaco extrahi posse consentaneum sit, experimento quotidiano tumores cuti infixos, à tali medicamento diminui patet. Quandoquidem ratio est, quòd solutiuum pharmacum sua virtute attrahente in toto venarum sinu, etiam angustissimo iam difusa, non modo à venis angustissimis, simulq; à porositatibus harum venarum angustissimarum cruditates ad alui regionem attrahere possit. Verùm etiam eas crudirates spatijs, meatibusùe, ijs extremis venulis angustissimis, propinquis inhærescentes, primo ad eas extremas, & angustas venulas attrahendo; deinde ad alui regionem quoque attrahere valeat, ac denique facultatem expultricem sua acrimonia, & mordacitate irritando, vt causa instrumentalis dispositiua, vt hæ cruditates, quæ in carne referatæ erant, per aluum expellantur. De secunda verò, ac diaphoretica insensibiliter facta vacuatione eo in loco alloquendo, vt vidisti, air, *& per calfactoria extrinsecus admota*. Gal. quoque in hoc nostro casu inquit. *Vbi verò in extremis venis, & corporis habitu residit, crudi succi copia, & concoquendum pariter, & per halitum resoluendum.* Primò itaque extrinsecis præparantibus, ea cruda tertiæ cruditatum regionis ad aluinam, seu ad aliam ijs crudis succis educendis accommodatam euacuationem moliendam disponere deuincimur, priùs tamen expurgata omninò tum prima, tum secunda cruditatum regione, tam à plethoria, quàm à cacochymia: postea ea excrementa iam disposita internis pharmacis educere; cum dixerit Galen. vbi totum corpus expurgare oporteat ad curationem affectuum alicuius partis particularis agẽdam, ait, *venæ sectione vtimur, & purgatione, & clysteribus, & media, vbi totum corpus apparuerit, aut multitudine humorum refertum, aut eorundem malitia vitiatum:* in oppositum autem *si neutrum horum adsit, statim ad curationem per localia remedia peruenimus*. Sed rarissimè contigit in corpore non peccare, nec plethoriam, nec cacochymiam, immo frequentius vtrumque redundat. Postmodum vero tum præparare, tum educere cutanea, per halitum, seu per dissationem insensibilem, euacuatione. cætera cruda tertiæ, & quartæ regionis tollenda sunt. Denique partem, quæ cruditatibus copiosis allatis laborauerat, ne denuo cruda recipiat, adstringendo, corroborare tenemur.

Lib. 4. c. 14. de in loc. li. 6. c. 12. B Lib. 2. de morb. 448.

Tertia regio in parte interiori aluina purgatione curatur: sicuti in parte exteriori per cutim diaphoreticis curatur. In phlegmone id verificatur per aluum euacuari. Experiměto id comprobatur. Ratione etiam idem confirmatur.

13. Met. med. c. 15.

C

De alia etiã diaphoretica cutanea euacuatione idipsum cõfirmatur. Succi per aluũ educendi è carne, prius extersis remedijs præparari debẽt ea tertia cruditatum regio tamẽ curatur, prius omnino tũ prima regione tũ secunda purgata.

Hip. 2. de morb. 448. 4. De tuen. san. c. 9.

D 6. De com. med. l. c. 1.

CAPVT

A

CAPVT XXVI.

Tertiæ cruditatum regionis crudorum ſuccorum tum mordacium, tum pituitoſarum externa præparantia ad aluinam purgationem moliendam eadem eſſe, quæ antea cap. 9. & 10. & 11. iam ſtatuta fuerunt.

CVm autem antea ijs tribus capitibus cuncta exteriùs admouenda, æquè tum detergentia, ante totius corporis expurgationem apponenda, tum viæ denſæ, obſtructę, ſimulque reſeraræ emollitiua, vnà, & relaxatiua, tumque denique calidi membris inſiti languidi, infirmiq; coquentis, calfactiua, auxiliatiua, cruditatesque maturantia iam vberrimè Galeni autoritatibus, rationibus, experimentis, ac exemplis explorata habuerim: hic vtique ſuperfluum eſſet eadem repetere, aut alia ijs ſimilia, ita perfecta addere. Vnde ad ea, quæ lib. 4. c. 11. 12. & 13. nec non c. 9. 10. &
B 11. libri ipſius confugiendum eſt.

CAPVT XXVII.

Tertiæ cruditatum regionis cruda copioſa per aluum euacuari poſſunt, ne dum ſolutiuis pharmacis ore, aut aluo interiùs aſſumptis: Verùm etiam cataplaſmatibus, & vnguentis exteriùs admouendis, quæ hic etiam ſtatuuntur.

HVmoribus iam diſpoſitis, vt quadantenus, tum ſolutiuo aliquo validiori pharmaco epoto, aut deuorato, aut enęmate acriori, valentiorique per ventrem inferiorem impoſito hi ſucci vitioſi educi poſſint, illico euacuandi ſunt. Quandoquidem, vt ait Gal. *Proinde vbi phlegmone*, duroùe, ſeu tenſo tumore *premitur deiectorijs id mēbrum medicamentis tum detergemus, tum laceſſimus, quo dimittat, relaxetque ſuperuacua: duplex ſanè eſt ratio eiuſmodi medicamentorum vſus. Cum partes ſuperiùs poſitæ, laborent per ea, quæ eduntur, ac bibuntur* expurgentur, *cum inferiores per id, quod ſit per clyſterem infuſum. Quandoquidem, quæ eduntur, ac bibuntur, eorum vis, antequam ad inferiores partes perueniat, reſoluitur, ea omninò ad ieiunum vſque aſcendere non poſſunt, immo etiam ſi admodum nitaris, fortaſſe tenue tantùm inteſtinum contingant.* Per vim enim tum vim atractoriam, tum irritantem ſolutiuorum Galenus intelligit: Vnde medicamenta purgantia, ore aſſumpta, quia circa ventriculum morantur, vbi etiam eorum facultas conſeruatur; licèt æqualiter à quacunq; parte attrahant ſuccos vitioſos, non tamen ſucci æqualiter cedunt vi attractorię, cùm magis cedant illi, qui prope medicamenta purgantia ſunt: Ideoque partes ſuperiores renibus plùs ſolutiuis ore acceptis expurgantur, quàm enęmatibus:, quoniam *à ſocietate cum vicinis partibus, quod idem eum ſitu eſt, illa capiuntur* euacuatio fit, vt etiam Hipp. primò inuenit, vbi ait. *Morbi autem per eam partem, cui maximè vicini eſſe ſolent, educendi*. Sicuti membra, renibus inferiora clyſteribus validioribus plùs expurgantur, quàm alio modo allato: Ideò Gal. pergendo ait. *Ergo illud quoque ex partium poſitura didicimus nempe inferioribus inteſtinorum aliquid eſſe per clyſterem infundendum ſuperioribus verò, atque etiam ipſi ventriculo lieni, & ſtomacho ſupernè aliquid exhibendū.*
D Ideoque iecinoris *caua per inferiorem ventrem*, & lien præſertim euacuatur, *in liene enim alteram* viam non eſſe liquet, qua expurgari poſſit. Præterea meſenreteon, & ventriculus & c. caputque medicamento ſuperne aſſumpto purgatur. Ad renes itaq; expurgandos non minùs valent clyſteres valente virtute, quàm ſolutiua pharmaca ore capta valeant. At verò Aetius externa phatmaca ponit purgantia, quæ ſua mordacitate non ſolùm in partem, cui admouentur intro permeare valent, ſed etiam expultricem vim proritando, eam purgare poſſunt: Vnde & pro ventriculo, & meſentereo, ventreq; inferiori hepate, liene, vtero, ac denique hemorhoidibus expurgandis iſthęc prę ſidia Aetius compoſuit, quæ hic non ſunt fruſtra rememoranda, cum in Autore ipſo eorum compoſitiones haberi poſſint.

C — 13. Meth. c. 17.

Partes ſuperiores per pharmaca ſolutiua ore aſſumptis facilè purgantur ſicuti inferiores p enęmata acriora.

Ratio.

Obiectioni opponitur.

Gal. ibidem.

Lib. de locis in homine p. 420.

Loco ſupra cit. 13. meth. c. 17.

Lib. 3. à c. 130. vſque ad capus 145.

Solutiua extrinſecè admouēda ab Aetio conſtituuntur.

✠

A

C A P V T XXVIII.

Tertiæ cruditatum regionis excrementa antequam per cutaneam diaphorecticam euacuationem educantur, post aluinam allatam purgationem primò topicis internis euacuanda esse demonstratur, & quibus topicis, ab Aetio collectis, ostenditur.

Prius quã cutanea diaphorectica pars eius regionis cruditatum regionis curetur. Pars interior huius regionis venalarum excrementi optimè purgari debet.

Luinam autem tertiæ cruditatum regionis vniuersalem quidem purgationem totius corporis esse, vnicuique perito Medico manifestum est. Quocirca ne, topicis exteriùs admotis attrahentibus, insensibiliterq; per halitum euacuãtibus excrementa, quæ in membrorum cauitatibus, ac venulis resident, & quę faciliùs valde internis iam assumptis remedijs, extrahi possunt extrahantur; ne dico excrementa ipsa ad altum, & ad carnis, seu partium solidarum, porositates, vel cauernulas, seu spatia attrahantur: quia ita his attractis, infarctisque, non nisi longissimo temporis spatio succi hi adimerentur, hinc ait Gal. *Etenim nisi priùs, quod ex ipsis redundat, aut sanguinis missione, aut purgatione detraxerit, quispiam voluerit autem duntaxat fouere vsus calidioribus medicamentis illos discutere, plus sanè attrahet, quam per cutim euacuare*, ne ergo id sequatur, vtique priùs remedijs internis excrementa hæc vacuari conuenit. Ideo ad hanc rem agendam Gal. conscribit *ergo si non modò in his, sed etiam in omnibus venis sit, superq; in ipsa carne in principio curationis ipso diatriopipereo vtendum, sed cui admixtum petroselini tantum sit, quantum anisi, & thimi, & zingiberis*, vt ad aluum potiùs moueat. Interna autem topica tot sunt, quot etiam loca sunt, quæ vacuationibus topicis, seu particularibus alicuius membri particularis internè administratis familiaria, & commoda introspiciuntur, vt lib. 4. c. 14. dixi. Vt cerebri expurgatio quidem per palatum masticatorijs, & per nares, irhinis, nasipurgijsue præsidijs molita consequitur. Thoracis, pulmonisq; expectorantibus lambitiuis, & suffumigijs ore assumptis per sputa fit, licet interdum per venam sine pari azigos appellatam, & per venas mulgentes, ac per vrinam hæ partes expurgentur: vt in pleuritide pluries vidi: ventriculi verò inanitio per vomitum. Mesenterei verò, caui hepatis, partisq; interioris lienis, quibus venę portæ propagines insunt, per venas hęmorrhoidales interiores à cacochymia vacuatio administratur. Renes verò, vasa vretera, spermaticaq; vesica, & hepatis gibba, diurecticis remedijs per vrinam expurgantur: Vterus verò per menses depuratur: *loca* verò vniuersa vniuersi corporis euacuationum *sunt intestina, venter, vesica, vterus, & cutis vniuersa*, & si hęc loca etiam alicuius visceris particularis purgationem respiciant. Remedia autem ipsa hęc topica interna *quibus in qualitate, & quantitate, & modo vsus adhibitis euacuatio fit*, vt ait Gal. & qualitate, & quantitate, & modo vsus prębẽda inuenire deuincimur. Cęterum cum iam iam Aetius topica omnia hęc interna, vbi *de localibus euacuationibus* verba scriptis fecit, cõnumerauerit, eorum compositiones inscribendo: hic ponenda nõ sunt: sed si eas compositiones inspicere volueris, facilè eas in Aetij lib. 3. inuenies à c. 146. vsque ad c. 164.

B

Ad hanc intentionem diatriopipereon, petroseleno pauco admixtum conuenit vt cõcoquens, & præparans.

Cuiuscũq; partis euacuationis pars familiaris per quam faciliè ea pars expurgatur.

Quę vacuatio topicalis seu localis est per medicamenta topica internè adhibita.

6. Epid. com. 2. contex. 30.

4. De met. sa. c. 9.

Gal. de arte par. c. 89. & com. 2. aph. 21. & 4. aph. 2.

C

1. Aph. 21.

De arte parua c. 89.

Lib. 3. à c. 146. vsque ad c. 164.

C A P V T XXIX.

Tertiæ, & quartæ cruditatum regionis vniuersi corporis excrementorum euacuatio diaphorectica molienda explanatur: cum autem tres concoctionis modi sint, quorum duo illius vacuationis præparatiui habentur, alius verò euacuationis est. Hinc istius modi præparatiua præsidia promulgantur.

D

Maturationis modi tres sunt. Primus et enim modus ad molle & humidum temperamentũ. Secundus est raritatis modus.

Res autem concoctionis seu maturationis modos quidem esse Hippocratis sententia liquet. Vnus nanque modus ad molle, & humidum temperamentum deductio est: Vnde etiam fructibus maturescentibus is communis est, dum fructus acerbi, sicci, duriq́ue tanguntur, at verò maturi redditi molles, & humidi iam facti sunt, cum maturatio in calido, & humido constet. Alius verò modus corporis quidem raritas est. Tertius autem diflatio vtique, seu vaporum digestio', exhalatioùe, per halitum facta, cum exararit. *Morbi connutriti in senectute relinquunt, & per concoctionem*: alter verò codex ait *maturationem, & solutionem, & rarefactionem*. Primum enim modum Galenus dilucidat in commen. *iste quidem ex senectæ proueniens temperatura* sicca,

Tertio exhalationis modus est.

4. Meteor. c. 4. & c. 6. vt antea c. 12 istius lib. etiam dixi.

6. Epid. c. 5. 4. 6.

A ra ſicca, & dura *ſolutionis modus inter maturationes reponitur, maturatione ſcilicet omne ad mediocre temperamentum* humidum, & molle *adductionem ſignificante, vt in matureſcentibus fructibus conſpicitur*. De alio verò habee, *Alterum ſolutionis modum narrauit corporis raritatem à medicis conſulto effectam, à ſenili verò ætate rarò, cum labefactatis viribus, extenuato corporis habitu, & malè nutrita* ſicca, duraque *cute, laxiores meatus euaſerint*. Hinc cutis moderatè rara iam facta, moderatè quoque humida, molliſque cutis euaſit. Alium verò modum (Victore Trincauelio interprete) Galenus explanando, inquit. *Et alium ambiguè dictum, ſiue per ſolutionem eum intelligere oporteat: fit autem hic modus ex ipſius corporeæ ſubſtantiæ difflatione, quæ omnibus non modò animatis communis eſt: Verùm & rebus inanimatis*. His verò tribus modis ſtatuit, omnem cruditatum collectionem io aliquo membro conſtatam, ſeu tenſionem, ſeu tumorem durum concoqui, ac per halitum diſſolui ſtatuit, ioquiens. *Ita ſanè, & quidam à natura alieni tumores paulatim longiori tempore dilabente materia, diſſoluuntur*. At vero primus modus non quidem euacuationis modus eſt; immo tantùm excrementorum ad eorum euacuationem moliendam præparandi modus eſt, per modum concoctionis tenuationem, fluxilitatemque excrementorum efficientis: Nec etiam ſecundus euacuationis modus reperitur, quippè ſolum meatuum, viarumque, per quas ea excrementa, quæ craſſa, & ſubſtantiæ aqueæ, ſimulque terreæ reperiebantur eſſe, mox autem illius coococtionis ope, in ſubſtantiam aeream vaporabilem

B iam conuerſa ea excrementa facillimè euacuari per halitum poſſunt. Quocirca duntaxat tertius modus euacuationis habetur: alij autem duo procul omni dubio præparationum: Cum in quacunque recta euacuatione illi duo modi præparationis requirantur: nec ſine illis duabus præparationibus ſimul iunctis vlla excretio rectè adminiſtrari valet: Vnde & materiæ educendæ, & viarum ſemper pro euacuatione, probè agenda, optima præparatio petitur. Oleum itaque pro digerendo humore, tum pro rarefaciendis meatibus, laxando, & mollieodo, & ſeminibus abietis rudiger contuſis, & oleo maceratis ſpacio dierum ad minimum duorum menſium ad ſolem expoſitum Galenus ſtatuit, dum ait. *Nos verò ſæpe, & tres, & quatuor etiam multo plures menſes macerari permiſimus (ſic deinde ſemen abycicmus) humidum verò linteo percolamus*: oleum verò maturiſſimum eſſe debet, *cuiuſmodi in italia Sabinum eſt*: oleum autem amigdalarum dulcium optimum eſſet, niſi rancidiſſet: ergo oleum tenuius, ac maturius commune accipiendum eſt: cuius olei accipe lib. 3. reſinæ, abiectinæ verò vnc. 3. raſinæ pineæ vnc. 4. terebenthinæ vnc. 4. *coques verò* inquit Galenus *commodius hæc in vaſe duplici* à balneo Mariæ, *aut certè igni lento*. Id enim quoque *Medicamentum aptiſſimum eſt ad omnem laſſitudinem, ſeu ſponte ortam, ſeu alia quauis ratione contractam*, cui ceræ parum ad-

C dere poteris, vt in vnguenti formam redigatur. Cæterum vt ait Galenus, ex floribus populi nigræ loco ſeminum abietis oleum conficiunt: *Nonnulli autem diu macerari tum flores populi nigræ tum ſemina* abietis *non ferentes, partim ea percoquere in oleo coguntur partim aquam inycere vtique, qui cautiores ſunt, quo videlicet nec torreantur, quæ ſunt iniecta, nec oleum vſtionem odore referat: Porrò ſufficit tantillum aquæ admiſceri, quantum coquendo totum euaneſceret: is modus erit, ſi quadruplum, aut quintuplum ſit*. Verùm oleum re vera non ex bulitione, ſed maceratione confici debet. Aliud verò oleum quoque conſtituit. *Betæ albæ radix, cucurbitæ agreſtis, & althea, & vitis albæ efficaciter euaporant, vbi ſuam ipſe qualitatem, quæ in oleo aliquo* maturo, cui raſinam, tum abietinam, tum pineam, ac terebinthinam adijcere conuenit, cui parum ceræ ſi addideris voguentum conficies, quo totius corporis omnes partes artuum laſſitudine etiam laborantes: & hypochondria tenſione affecta iungi poſſunt. Verùm hypochondrijs requiruntur adhuc validiora tum relaxantia, ſeu mollientia iam lib. 4. cap. 19. & maturantia quoque lib. 4. c. 13. ſtatuta, quæ & veſica ſemiplena, ſeu vtre, & fomentationibus, & vnctionibus, aut oméro ſuillo, aut hircino, aut lana pecurina ſordida, nigra præſertim admoueri poſſunt, & ſtillicidij modo apponi valent: laxat autem opopanax & ſagapenum ſtyrax, Ammoniacũ, bdelium, chalbanũq;

D vt lib 4. c. 11. & 13. iam oſtenſum eſt; Verùm inter ea ſanè, quæ materiam tenuare, viaſq; denſas tumorum rarefacere queuot: nullum vtiq. efficacius præſidium eſt ipſis magnis, & ſiccis cucurbitulis, maxima ignis flamma applicatis. Vltra quòd vehementiſſimè foras materiã extrahunt citra manifeſtum calorem, vt ait Gal. Ait enim. *Quæ enim humectant calfaciuntq; pharmaca, præterea hæc, quæ omnes iam græcè vocare chalaſtica id eſt relaxantia ſolent, &c. In talibus ſanè nec cucurbitulæ vſus eſt inutilis: id etiam inſtrumentum ad violentum attractum à medicis excogitatum*, de quo præſidio iam fusè lib. 4. c. 13. dixi. Cæterum ſcias primum concoctionis modum, qui reuera eſt materię crudę concoctionis, vt ait Hip. *per calfactoria extrinſecus admota* fieri: Cui ſententiæ aſcribit Gal. his verbis. *Verumamen humorum, cuti impactorum curatio prorſus fotu calidorum medicamentorum perficitur*, calida autem, ſimulque humida, ac mollientia eſſe debent medicamenta, huic modo primo concoctionis deſeruientia, neceſſario eſſe tenentur. Attamen his etiam calida, & ſicca commiſcenda, quæ ſanè cauſa ſint euacuationis per euaporationem halituoſam cum enim tumor, aut fructus durus mollis fit, à calore, & humiditate concoquitur tunc exhalatio aliqua ſiccitatis calidæ auxilio molita requiritur, alioquin mollis non fieret: Ideò in maturantibus non ſolum calida, & humida, ſed etiam aliqua calida, & ſicca lib. 4. capite 13.

Ibidem.

Ibidem.

4. De tuen. ſan. 4.8.

Ibidem.

13. Meth. c. 6.

4. Meth. c. 7.

2. De morbis p. 448.

6. Epid. c. 3. cõt. 32.

Oleum maturãs continens vires coquẽdi his tribus cunctis modis.

Oleum aliud maturans.

Vnguentum.

Mod⁹. quo pars cruditatibus affecta, vnctionibus fouenda ſit. Cucurbitula ſic ea præſtantiſſima ad idem extrahẽdo, & euacuando.

Relaxantia græcè chalaſtica dicuntur quæ calida, & humida ſunt.

Maturãtib. per ſe calidis & humidis ſemper maturantia per acciden. comiſcenda l. quę extrahunt ac euacuant.

Maturantib. per se in primo modo concoctionis vtimur maturātia vero per accidens in tertio modo coctionis conueniunt: omnia vero in secūdo modo.

Pauca tamen sicca admiscenda sunt ne duri tumores lapidescant.

Discrimē inter primum, & secundum modū maturationis.

posita sunt, vt huic instituto deseruiant, quæ calida, & sicca vtique tertio concoctionis modo agendo competunt. Præterea perpende secundum concoctionis modum, qui à corporum rarefactione per relaxantia peragendus, est quia *vbi phlegmone præmitur deiectorijs id medicamentis tum detergemus, tum lacessimus, quo dimittat, relaxetque superflua*, quæ relaxantia, ceu chalastica humectant, & calfaciunt: nihilominus si calida, & sicca etiam his telaxantibus commixta fuerint, ad euacuandum, bonum erit, pauca tamen in quantitate, vt longè magis relaxatio, & humectatio fit, quam exiccatio. Quandoquidem *laxare carnem, & mollem tactu reddere, quid aliud est, quam soluere, quæ colligata, & coacta fuere:* Ergo tum in primo modo, qui est molliendi duritiem, tum in secundo modo, qui relaxandi est tensionem: tertius quoque modus, subdominans tamen, simul esse debet: Differentia verò inter primum, & secundum modum est, vt primo modo primum intentum est concoquere moderatè calfaciendo principaliter, secundario verò humectare, ac duritiem mollire; in secundo verò modo prima intentio est rarefacere humectando, relaxandoq; tēsionē mollire secunda verò est calfaciendo maturare: in vtroq; autem modo tertia intentio simul quoq; iuncta est digerendo, vt per euaporationem halituosam insensibiliter euacuetur, quæ euacuatio halituosa necessaria est secūdaria tum primo, tū secundo concoctionis modo rectè, & optimè administrando. Vnde in primo modo remedia magis calida, quàm humida esse debent: in secundo verò è contra magis humida, quàm calida. Vnde in secundo modo minor euacuatio fit, quàm in primo modo: sicuti per oppositum in hoc secundo modo maior cutis ad altum subleuatio, aut prominentia fit, quàm in primo modo. In his autem duobus modis, pauca est euacuatio: sicuti in tertio modo magna est exhalratio, & extractio: Quocirca cucurbitulæ, ac cætera talia calida, & sicca extrahentia vacuant, & vacuando etiam tum molliunt, tum laxant per accidens.

A

13. Meth. c. 15.

2. De san. tuen. c. 3.

B

C A P V T X X X.

Tertiæ, & quartæ cruditatum regionis vniuersi corporis excrementorum, & viarum ad cutaneam euacuationem agendam præparatiua remedia alia tum externa, tum interna promulgantur; simulque alimenta: Vnde diachalaminthes à Galeno descripta ad hanc intentionem, exploratur.

C

Euacuationis cutaneæ insensibilis cruditatum tertiæ & quartę regionis diaphoreticæ præparatiua tū internas tum externa.

Æterùm hactenus tertiæ, & quartę regionis cruditatum per cutaneam, simulq; insensibilem, & halituosam diflationem euacuandarum externa, & vltima præparatiua præsidia, cum posita fuerint: iure meritò nunc eiusdem euacuationis administrandæ dispositiua quidem alia extrinseca alia internaque remedia, à Galeno inuenta, rememorare decet. Galenus itaque præparantibus primæ cruditates regionis adæquatiua interna pharmaca tertiæ, & quartæ regionis excrementa comparando suamque doctrinam vnà magis patefaciendo, inquit *Esto igitur crudi succi copia in solidis animalis partibus, non in venis, cui accedat vlcerosa lassitudinis in his ipsis affectus. Sicuti igitur in quorum venis, & præcipuè in primis crudorum copia erat, his esse à calidis*, nec non à diureticis, diaphreticisq; internis, & à frictionibus, & balneo in tertiam, & quartā cruditatum regionem cruditates ferentes, *cauendum, ne eiusmodi succi in habitum corporis pertraherentur: Ita nunc* in tertia, & quarta cruditatum regione cruditatibus redundante; prima verò, & secunda regione à cruditatibus penitus immune *id temere non oportet. Ergo danda his sunt, quæ vel ad cutim vsque calorem suum transmittant*: Subinde verò à frictionibus concoquentibus, hinc etiam tum succos prauos fluxiles reddentibus, tumque vias rarefacientibus ordiendo, ait, *fricandumque largiter oleo* iam capite precedenti constituto, *quod relaxandi vim habet, ac potissimum mane, quam surgunt à somno. Nam ea frictio simul concoquit crudum succum, simul corpoream molem animantis nutrit* pro vt porositates aperiendo excrementa resoluendo nouum, & probum alimentum attrahere, & retinere possunt partes alendę. *Quiescendum verò post hæc diu est, si quidem probè sint cessura sanè multo euidentius efficiant, cuius gratia fiunt*. Ne autem cruditates in prima regione redundantes, quæ ad tertiam regionem à frictionibus attrahi possent: ait, *Si homo exiguum cibum pridie sumpserit, nec aliud à cœna bibat, quàm vinum, quod fuluum sit, ac tenue. Nec verò illico exercitandum assiduè, & vehementer est, necubi imprudentes crudo adhuc succo nutriri corpus cogamus. Vtilius itaque fuerit manè largiùs fricare, & post id diu quiescere, ac modicè inambulare, tum denuo multa vti frictione, & balneo modicè calido*. Balneum nanque calidum actu post multas frictiones, duobus temporibus vnico mane administratas, validissimum remedium, æquè his omnibus allaris concoctionis modis conducens apparet, quoties in toto corporis habitu tertiæ, & quartæ cruditatum regionis sint cruditates copiosæ vt in lassitudinibus

4. De tuen. san. c. 7.

Ibidem.

Diuretica, & diaphoretica interna tunc præbenda

Ibidem.

Frictiones ex quo capite præcedenti statuto agenda sunt.

D

Ibidem.

Modus, ordo, ac tempus frictionum agendarum.

Ibidem.

Balneum.

A bus vlceroſis, aut extenſiuis contingit: Cuius autem aquæ balneum id confici debeat, mox nos docet, vt infra videbis. At quoniam poſt frictiones eas & poſt balneum patientes noſtri nutriri debent: Idcirco illico, quos cibos aſſumere habeant, ponit, aiens. *Præterea alimentis, quæ & boni ſucci ſint, & minimè glutinoſa eorum materia ſupra iam dicta eſt*, nempe cap. 4. lib. 4. de tuend. ſanit. *vbi ptiſanam ad talia laudaui, & piſces ſaxatiles, & aues monticulæ apti cibi ſunt, & qui attenuant, de quibus ſcripſimus vno libro*. De attenuante vict. rat. conſcripto. Cæterùm quia Gal. cap. 7. libro 4. de tuend. ſan. *De vlceroſo affectu, cui cruditas in extremo corporis habitu ſit coniuncta: Ac de parando medicamento. Diacalaminthes* agere intendit, vt in illius capitis inſcripto eſt videre. Quod vtique ceu medicamentum intro aſſumptum, diaphorecticum omnes hos tres concoctionis modos narratos producendi vim continens ibi conſcribere incipiendo, inquit. *Nec eſt, quod verearis, ne calorem vehementer accendas. Quinimmo medicamen quod diacalaminthem vocant, audacter dabis*. Quandoquidem *nunc* cum in prima, & ſecunda cruditatum regione crudorum copia non ſit: ideo medicamentum *id* dandum *timere non oportet*. Si nanque Galenus ad elephantiaſim curandam ex atra bile in carne, & cute reſidente obortam, primo *miſſo ſanguine, vtraque bile detracta, viperis in olla angullarum in modum præparatis*, vt diaphoretico remedio datis *euaporato per cutem affectu* plures homines ſanatos penitus in-

B ſpexerit, quod medicamentum veneficum videtur: ergo longè tutius, audactiusque diacalaminthem præbere valemus, tanquam præſidium cæterorum cunctorum medicaminum, optimum, efficaciſſimumque intro aſſumptum diaphoreticum: Cui vtique ne dum vim continet craſſas cruditates, glutinoſas, ac lentas, tum in carnoſa ſpecie, tum in partibus ſolidis, coaceruatas, vehementerque infixas, tenuandi, incidendi, fluxileſque reddendi, ſimulque poroſitates, & meatus rarefaciendi: Verùm etiam eaſdem cruditates, iam tenuatas, inciſas, fluxileſque factas, diſſoluere, ac per euaporationem halituoſam vacuare valet; cum Galenus aſſeueraret. *Verùm ad ea, quæ nunc agimus omnium, quæ mihi cognita ſunt optimum medicamentum eſt diacalaminthes: Nam craſſa, lentaque attenuat, & per halitum educit, & vrinam mouet, & mulieribus menſes*. Cuius compoſitionem ita conſcribit. *Eſt verò compoſitio eius huiuſmodi: Accipe calaminthes, & pulegij, & petroſeleni, & ſeſeleos, cuiusque vntias duas: ſeminis apij cacuminum thymi vtriuſque vntias quatuor. Ad hæc libyſtici vntias 16. piperis verò octo, & quadraginta*. Cæterum vt medicamentum id à ventriculo vſque ad cutim elabi valeat, ait. *Hæc omnia ſimul tundenda, cribrandaque ſunt tenui cribro*, vt in tenuiſſimum, omninoque imperceptibilem redigatur puluerem, nempe ſine vlla aſperitate. *Quippe eiuſmodi medicamenta*, ita in tenuiſſimum reddita nimirum diuretica menſes cientia, ſimulque diaphoretica penitiùs permeando *in totum*

C *corporis habitum maximè digeruntur: Veluti è diuerſo craſſiora in ventre hærent*. Hinc iuſſit diaſpoliticum, diatrionpipereon, piper, ac zingiber rudiſſimè contundenda eſſe, cum ita craſſiora, *quæ in ventre hærent* ipſum ventrem inferiorem irritando ſoluunt, & vt *quæ anguſta venarum oſcula*, vt venarum meſeraicarum oſcula ſunt *ſubire nequeant. Quamobrem etiam medicamentum, quod diaſpoliticon vocant, craſſius facere ſoleo, quoties deijcere aluum per id ſtudeo*. Quod exemplo declarat ab experimento deſumpto. *Quidam verò id non intelligens, quum tenuiſſimum, minutiſſimumque inſtar pollinis feciſſet, vt aluo deijcienda nihil contulit, ſed vrinam multam planè mouit. Ac huius quidem præcepti in omnium medicamentorum compoſitione meminiſſe expedit. Propoſitum verò in præſenti medicamentum omnia prorſus ſubtilia poſtula:, quo facilè in omnem corporis partem digerantur, ferantur que*. Per *digeruntur* autem modum, quo diacalaminthes tenuet, ſudoremque moueat explanando, nos docet: Quandoquidem ſicuti diaſpoliticum rebus rudè contuſis conſtructū ventri inhæreſcens, inibiq; cum digeratur à calore naturali actuatur ad ſecundum actum, qui operandi habetur. Vnde ex quo naturæ facultas eo medicamento expultrix *irritatur*, ad excretionem aluinam mitè moliendam. Ita quidem diacalaminthæ ingre-

D dientia tenuiſſimè pertrita, venarum quidem oſcula facilè ingrediuntur, penitiorique penetrando in omnem corporis partem, tum ſpeciei carnoſæ, tumque partium ſolidarum, & cutis etiam, cuticulamque perforando, ibique digeruntur; quæ digeſtione à calido naturali actuantur: his verò actuatis ſuis officijs funguntur: hinc attenuant, incidunt, rarefaciunt, ac abſtergunt: hinc vrinam, & ſudorem ciendo ſenſibiliter ſuccos, iam tenuatos, euacuant, hinc inſenſibiliter quoque per halituoſam cutis perſpirationem eos iam in euaporabilem materiam conuerſos educunt humores.

*

CAPVT

Ibidem.

Hora, & cibi, quibus alendi patientes ſint.

Gal. 3. c. 43. F.

Diacalaminthes diaphorecticum pharmacum ad hanc intentionem exhibendum audacter à Gal. ponitur

11. De ſim. me. fac. c. 2. Idem 2. ad Glauc. c. 2.

Comparatio inter diacalaminthem: & viperinam carnē diaphoreticam.

Diacalaminthæ facultates enumerantur.

Ibidem.

Ibidem nempe 4. de tuen. ſan. c. 7.

Diacalaminthæ compoſitio à Galeno deſcripta.

A

CAPVT XXXI.

Tertiæ, & quartæ cruditatum regionis vniuersi corporis materiæ vitiosæ euacuatio cutanea, tum diaphorectica, tum epispastica dilucidatur. In cuius rei gratia de modo, ac tempore diacalaminthæ præbendi, de alijsq; diaphorecticis, tum internis, tum externis euacuantibus: Vnde quoq; de defrictionibus, ac balneis administrandis agitur.

TErtium autem concoctionis modum, ex ijs tribus propositis, digestionem appellatum quidem, simulque euacuationem, seu exhalationem habemus cutaneam; quæ vt ait Gal. *per meatus insensibiles educit: hanc verò græcè Diaphoresin vocant latinè digestionem, euaporationemue*. Verùm enim verò duobus modis crudorum in tertia, & quarta cruditatum regione redundantium euacuatio consurgit, vel enim extrahendo, aut digerendo, seu euaporando. Euacuatio autem primo modo epispastica: secundo autem modo diaphoretica à Græcis appellatur, vt ex Gal. colligo exarante. *Qui compositorum medicaminum virtutes descripserunt: emplastra quædam ab extrahendo epispastica, sicuti alia à discutiendo diaphorectica nominarunt*: tametsi semper ambæ euacuationes simul coeant. Nam *alij vtranque extrahendi, & digerendi facultatem adesse testati sunt, etenim vicinæ sibi virtutes sunt eorum, quæ in alto latent: attractrix, & attractorum digestrix. Nam quæ trahunt et nonnihil omnino discutiunt, & quæ discutiunt, pariter trahunt: Verùm in digerentibus medicamentis discussoria virtus* primario est, *in trahentibus attractrix præpollet: Discussoriæ* enim virtutes *ex ijs constantur, quæ attractum possunt suapte natura digerere*; nempe exhalare: attractoriæ autem facultates sua natura ea, quæ digeruntur extrahere. Proinde Gal. *Emplastra ad digerendum, & extrahendum* idonea constituit. Diaphorectica autem medicamenta (vt antea quoque dixi) calida, & sicca virtute constant: cum Gal. dixerit. *Quæ verò excalfaciunt, dum contentum incalescentibus corporibus humorem in vaporem dissoluunt. Quæ autem desiccant veluti, quæ vocantur diaphoretica, hoc est, per halitum digerentia*, discutientia, aut euaporantia, *& ipsa duplici ratione, aut humores ebibentia, cum poris quibusdam insunt*, fortassisque satius erat: si dixisset extrahentia serosas humiditates, quę in porositatibus reperiuntur: extrahentia enim succos sensibiliter eosdem humores bibentia conspiciuntur, *aut totam alteran ia partem* humores in vapores exhalabiles conuertendo. Præterea, ait Gal. 14 meth. cap. 7. *multa frictio, & balneum ex aquis digerentibus: sed aeria medicamenta illita per halitum digerunt, omniaque vno verbo, quæ calfaciunt, & exsiccant* extrahunt, ac digerunt. Præterea diaphoretica tenuium partium sunt. At pharmaca epispastica, seu extrahentia, quæ intro data diaphoretica sunt, pręter quam quod calida, & sicca facultate, tenuiumque partium sunt, etiam vtique vel amara, crassarumq; partium vel acria, & mordacia inueniuntur esse. Quorum medicaminum tum acrium, tum amarorum meminit Gal. Vbi mordacium aliqua vstina esse ait, & crassæ substantiæ, calidæ, & siccæ omninò alia verò *acria non amara multam interim humiditatem admistam habent, tenuis essentiæ vrinam mouendi, sudorisque eiendi, incidendique, & digerendi per halitum* intro assumpta. At verò *non calidus modo, sed & siccus est omnis sapor amarus*; amara nanque crassæ substantiæ sunt, vt cinis, cum dicat *amari omnes non modò calidam, sed etiã siccam facultatem habent cineri adsimiles*, vt ait Aristo. lib. de sens. & sens. cap. 4. vt dixi lib. 1. c..... Hinc scilla, thapsia, vrtica, calamintha, & alia ijs similia, vt nitrum, costus, sinapis semen, euphorbium, alium, fermentum, centaureæ succus, sal armoniacum, & etiam ranunculus omnia isthæc, cum acria sint, extrahunt, vt cucurbitula, quæ vt ignita, & acris extrahit, & si ea, *quæ amara sunt, & detergunt, & meatus expurgant* extrinsecus admota, & frictionibus apposita; intrò verò accepta diaphoretica sunt, *& vrticæ semen non secus atque eruum, amigdalaque amara meatus expurgat. Ex eodem genere sunt scilla, & iris, & quæcunque alia vincentem in se qualitatem amaram possident: Siquidem nitrum ipsum per se, & aphronitrum, & spuma nitri, & seriphon, & abrotanũ, & id genus reliqua cum cibo, potuque assumpta, eandem vim obtinent*, nempe diaphorecticam, quæ tamen si exteriùs applicentur, ne dum diaphorecticam vim, sed etiam epispasticam habebunt. Oleum autem vulpinum calidum, & humidum *potentiam habet, quæ in alto continentur corpore in extimam extrahendi*, non tamen principaliter, sed quatenus concoquendi, & molliendi, & sedandi dolorem continet exhalantur humores, in arthriticorum dolore, ideo hoc oleum, nec epispasticum, nec diaphoreticum est. Quocirca omnia tam diaphorectica, quam epispastica calida, &

Marginal notes (left):

Ea quæ percutim insensibiliter euacuãt vel extrahunt vel digerũt seu euaporant quæ ita vacant extrahendo epispastica, quæ vero digerendo diaphorectica appellantur.

Diaphorectica remedia nempe per halitum digerentia euaporantiaue calida, & sicca tenuiũque partiũ esse.

Epispastica nẽpe extrahentia calida, sicca, tenuiũq. partium esse, ac mordacia.

Aliqua tamen epispastica sunt crassarum partium & amara hæc sunt.

Acria epispastica declarantur ac etiam amara epispastica.

Quæ nam sint.

Cucurbitula epispasticum remediũ vt acre est.

Ea quæ extrinsecè epispastica sunt, intrinsecè vero assumpta diaphorectica habentur.

Obiectio tollitur.

Cõcluditur epispastica, & diaphoretica remedia calida, & sicca esse.

Marginal notes (right):

B

13. Meth. c. 16.

6. De comp. me. per gen. c. 13. Ibidem.

Loco citato ca. 13. & c. 14. 5. De sim. med. fac cap 5.

C

4 De simp. me. facul. c. 19.

Ibidem. 3. De sim. med. fac. c. 13. & 6. de sim. med. fac. f. 48. F.

D

7. De sim. m. fac. c. 32. 7. De sim. m fa. fol. 52. F. 7 Meth. c. 7. 8. De sim. m. fa. f. 62 D. 6. De sim. m. fa. f. 48 A. Lib. Gal Attrib. de virt. centau. fo. 2. A. 2. De com. m. p gen. c. 3. f. 333. B 13. Meth c. 27. & de cucur c. 3. 5. De sim. m. f. c. 12. 11. De sim. me. fac. f. 82. H.

A da, & ſicca vi ſunt. At verò, quæſo mihi liceat hic calaminthæ vires tam diaphoreticas, tum epiſpaſticas à Galeno in medium allatas rememorare. Nam *calamintha eſſentia eſt tenui, & calida, ſiccaque temperie ex tertio quodam modo ordine vtraque qualitate. Horum manifeſta ſunt indicia partim guſtu apparentia, partimque experientia cognita. Guſtu ſi quidem acris, & palam calida eſt, ac palam omninò amaritudinis obtinet. Periclitantibus autem, & corporis admouentibus extrinſecus impoſita primum quidem valde excalfacit, & mordicat, cutemq; exugit: poſtremò etiam vlcus efficit. In corpus autem intro aſſumpta, tum ipſa per ſeſe ſicca, tum etiam cum melicrato perſpicuè calfacit, & ſudores ciet: omneque corpus tum digerit, tum exſiccat. Ea ratione ducti quidam ipſam contra corporis concuſſioneſque, rigoreſque per circuitum repetentes adhibuerunt, foris quidem oleo incocta toti corpori inungentes, cum frictione non ſegni: intro aſſumentes, ſicuti eſt dictum.* Quemadmodum capite præcedenti vidiſti. Cæterùm modus, quo diacalamintha vti valemus duplex eſt: vel enim electuarij forma, vt alterante medicamento, ſimulque ſuccos, narratos, peccantes educente. Aut certè, vt condimento, ſalis loco cibum alterante, vt Galenus faſſus eſt, ita depromens *Miſcendum verò his ita præparatis*, in tenuiſſimum puluerem, nempe redactis, *eſt mel optimum, curiosè deſpumatum, licèt, & ſine admixto melle ſiccum medicamentum reponere, eoque ſalis vice ad obſonia præparari vti licet, & in ptiſana veluti acetum inijcere, vel in eiuſmodi aliquid pro pipere.* Verùm, quo ad ordinem exhibendi, hoc medicamentum, vt ait Galenus, vbi ſucci crudi copioſi in *ipſa carne ſint in principio curationis ipſo diatrion pipereon* ſeu diaſpolitico *vtendum, ſed cui admixtum petroſeleni tantum ſit, quantum aniſi, & thymi, & zingiberis habebat*: vt priùs ſi quid horum ſuccorum fuerit, quod per aluum expurgari poſſit, educatur. *Poſt primum verò diem, magiſque etiam poſt ſecundum miſcendum eidem eſt aliquid diacalaminthes: mox verò partes æquè* tum diaſpolitici, tum diacalaminthes *miſcendæ: Procedente deinde tempore ipſius diacalaminthes plus addendum: ad extremum verò etiam ſolùm* diacalaminthes *exhibebitur* maximè, vbi in primis non modò *ſed etiam in omnibus venis* quoque aliquid crudorum ſubeſſe ſuſpicaueris. At verò pro diaphoretico ſolo diacalamintha, vbi dare volueris, ei aliquid liquidum propinandū miſcere oportet, vel melicratum, vt ait Galenus, aut vinum aquæ mixtum, quo Hippocrates, ad rigores, horroreſue adimendos vtebatur. Verùm in calidioribus corporibus, in aqua, vel ex herbis cichoraceis, vel ex ſero caprino ſtillatitio diacalamintham præbere poteris. Quo verò ad quantitatem Galenus nihil dixit: Verùm ſuppoſuit diacalaminthæ quantitatem dandam, æqualem eſſe debere quantitati diaſpolitici, ab ipſo ſtatutæ, aſſumendæ. Tempus autem, quo id præbere tenemur, vt medicamentum diaphoreticum à Galeno præſcribitur. *Porrò eius vſus* C *erit poſt matutinam frictionem, anteque exercitationem, & balneum.* Hic autem rememorandum eſt id, quod capite præcedenti, de frictionibus duplicibus, & balneo modicè calido adminiſtrandis ex Galeno diximus. Ratio enim cur priùs frictionibus vti cogamur mane, cum à ſomno patiens expergeſcat: deinde oleo laxante totum corpus vngendum; poſtea diacalaminthes dandum: ſubinde vero diu quieſcere modicèque deinde inambulare: mox plures frictiones iterare; denique cur balneo modicè calido lauare deuincamur, eſt ſanè; quoniam pro tertiæ, & quartæ cruditatum excrementis ſuperuacuis craſſis, ac tenacibus tollendis, nulla quidem primæ, ſeu ſecundæ regioni cruditas ſubeſſe debet: immo viæ omnes à ventriculo ad tertiam, quartamque vſque cruditatum regionem adeò apertæ eſſe tenentur, vt diaphoreticum ore aſſumptum, à ventriculo ad cutim vſque liberè pertranſire valeat, inibique morando digeratur, digeſto autem, ac actuata ſua potentia, eius opus integrè efficiat. Hinc cœna præcedente diei elapſi exigua, potioque ea in cœna vinum fuluum tenue eſſe debet. Hinc frictiones concoquentes tertiæ, & quartæ regionis cruditates, præparanteſque eas ad eductionem agendam, ſimulque viarum præparatiuas rarefaciendo ſummo mane adminiſtrandæ veniunt. Dein diacalaminthem ſumere, diuque quieſcere conuenit, vt natura duntaxat ad medicamentum actuandum, ad medicamentique operationem iuuandam intenta ſit. Quod ſanè poſtea auxilio modicæ D deambulationis, ſimulque vnctionis relaxantis, ac aperientis poſt frictiones ſtatim, anteque diacalaminthæ acceptionem adnotæ beneficio faciliùs executioni mandari poteſt. Cæterùm eò, quia cruditates illæ craſſæ, glutinoſæ, ac lentæ, copia peccantes, carnis meatibus, cauernulis, ſpatijſue anguſtiſſimis inhærentes, nonniſi difficillimè per cutim educi valent: hinc eodem tempore, quo diacalaminthes duabus horis aſſumpto pharmaco, illo elapſis per halitum eas cruditates educere incipit, eodemque tempore denuo eas vias anguſtas, denſaſque aperire, & rarefacere par eſt: nec non eaſdem cruditates iterum tenuare, in vaporeſque halituoſos reddere æquum eſt; vt poſtea frictionibus multis nedum laxantibus, & coquentibus, verùm etiam euacuantibus, eas cruditates iam in vapores exhalabiles conuerſas educere poſſimus: At verò eò quòd in optima maturatione fructibus etiam maturescentibus communi, humidum mollitiem gignens calido annexum eſſe debet, ne corpus etiam ſqualidum nimium carne tenuatum, conſumptumque euadat, ne fortaſſis quoque igneo temperamento vitæ humanæ deſtructiuo, calor tum membris inſitus, tum ſanguinis arteriarum, venarumque influens vnà cum corpore toto labefactetur: omnibus ergo his de cauſis, ſtatim poſt frictiones, balneo modicè calido, ne dum omnes eas frictionum vires ſtatutas obtinente: Verùm etiam cruditates molles reddente, ſimulque totum

Margin notes:

7. De ſimp. me. f. c. 1.

Calamintha ſi cata admouetur vim epiſpaſticam ſi intro ſumatur vim diaphoreticam habet.

Modus diacalaminthe dande duplex.

4. De tuen. ſan. c. 7.

4. De tuen. ſan. c. 9.

Ordo diacalaminthæ adhibendæ.

7. De ſimp. med. f. c. de calamintha.

7. Aph. 56.

Modus diacalaminthæ dandæ eſt vt cū liquido vehiculo præbeatur.

4. De tuen. ſan. c. 7.

Quantitas diacalaminthæ exhibendæ.

Tempus diacalaminthæ præbendæ.

Nam dãda poſt matutinam frictionem.

Et poſt totius corporis laxantem vnctionem & ante exercitationem anteque alias frictiones, & ante balneũ.

Balneo modicè calido.

totum corpus humectante, vnà & nimium caloré commoderante vti quidem debemus. Quandoquidem etsi plus ducant balnea calfacientia, & exficcantia aquæ marinæ salsæ, seu nitrosæ thermalis, aut sulfureæ; attamen cùm non humectent, nec etiam calorem imminuant in hoc nostro proposito, sicuti in biliosis humoribus educendis, nec etiam conueniunt, sicuti balnea aquæ dulcis actu modicè calidæ: ideo balnea calfacientia, & exficcantia damnanda. Hippocrates autem expurgato toto corpore in morbo regio inquit, *balneis purgato, & cucumeris agrestis radicem contusam, & in aquam concoctam balneo parato*. Si ergo maiorem crudorum euacuationem efficere volueris, hoc balneum conficere poteris. Præterea Hippocrates 5. epid. ægro. 9. ait leprosum. *Hic nullis remedijs iuuari potuit. In melium autem ad balnea calida profectus prurigine, & cutis crassitudine liberatus est, hydrope tamen perijt*. Sed tempus quo in prandio, ac cęna diacalaminthem exhibere liceat statuit Galenus, exarans. *Non modò autem siccum ipsum medicamentum salis ritu in vario est vsu, sed etiam cum est admixtum, si quidem id quoque potest, cum aliquo cibo mixtum sumi*. Verùm hic aduerte, *Post cibum tamen numquam nec hoc medicamentum, nec aliud vllum, quod ad distributionem vehementiorem facit, sumendum est*, tale nanque medicamentum, chylum priusquam in ventriculo probè concoctum sit, in hepar quidem, venasque secundas introferret: *Non enim distribui tunc, sed concoqui quæ sumpta cibo sunt est vtilius*. Quippe quòd, vt diu chylus in ventriculo coquendus moratur *exhiberi diatrionpipereon simplex; quin etiam ipsum piper; quod si qua fortaßè maior necessitas inciderit auxilio coquentis*, simulque chylum in ventriculo retinentis in principio cibi dandum est, vt ait Galenus *etiam quod ex succo mali cytonei conficitur*, à Galeno descriptum sexto de tuenda sanitate capite 15. & in hoc libro capite 12. recensitum, post cibum etiam sumendum pro stomacho roborando. Sed vltra diacalaminthem omnia fere interna diaphoretica ex pluribus autoribus eruditissimus, & nunquam satis vllo encomio pro dignitate, & honore laudatus Hercules Saxonia, qui vnus ex meis Præceptoribus fuit, hunc in modum collegit. *Ad diaphoretica veniamus, sunt hæc medicamenta duplicia. Quædam enim valent siccatione, quædam autem existimantur alexipharmaca: quæ siccatione valent sunt sulphur, oleum sulphuris, oleum ex chalantho, trochisco viperini, decoctum, vel infusio viperarum, decoctum cardui benedicti scordei, quercus, & similium: Alexipharmaca verò quædam sunt communia venenis omnibus, quædam verò huius luis propria. Communia quidem sunt Theriaca, Mitridatum, aqua theriacales, quæ à Rondoletio, & Farnelio oppiata dicuntur. Decoctum iuniperi, Buxi, Ebeni. Propria verò sunt ghina salsa, lignum sanctum guaiacum*. At verò Iuniperi decoctum non ex radicibus quidem fieri debet, cùm radices veneficæ ex Dioscoride sint, sed ex folijs, seminibusue: etsi Scaliger contra Cardanum asseueret, radicum iuniperis cortices veneficas vtique haudquaquam esse, sed veneficam eam partem radicis medullarem esse. Verum enim verò reliquorum omnium sanè præstantissima, simulque tutissima diaphoretica, ad regionum propositarum cruditates extirpandas, citra vllum calorem manifestum, citraque vllam acredinem, ac mordacitatem calorificam, spiritum prorsus acidum tantùm, tum chalcanthynum, tum sulphuris esse inuenio; quoniam spagirici chymica sua præparatione, ab eo spiritu oleum igneum, acre, & mordax omninò extrahunt, tam Quercetani, Libauij, & Crolij autoritate, & exemplis, quàm ratione; Cum acidi sint, nec non experimentis plurimis, à me exploratis, vt etiam libro hoc capite 8. iam dictum est. Cætera verò diaphoretica, ore sumenda, ignea hæcce sunt, calida, & mordacia, acriaque, & non vndique tuta. At verò illi spiritus acidi, aceti hinc minerales vocati, si vt diaphoretica exhibeantur, vsque ad g. 20. sunt præbenda, vt efficaciter agant. Euacuantia autem emplastra, epispastica, & diaphoretica ad tumores duros adimendos tum gutturis, tum faciei, antium, mammarum, cæterarumque corporis nostri partium ex Andromacho, ex Asclepiade, & Democrate, & à Galeno libro sexto de composi. medic. per gener. capite 13. 14. 15. 16. & 17. inuenies.

Balnea aquarũ calidarum & siccantium vt confutantur.

Balneum tum diaphoreticũ, tum epispasticũ vim ab Hippo. sito, in morbo regio.

Tempus dicalaminthæ in prãdio, & cęna prębendæ

Post cibum nunquam dãda diaphoretica nec diacalaminthe.

Diaphoretica interna à Saxonia recensita.

Inter Cardanũ & Scaligerum controuersia de diaphoretica vi radicum iuniperis.

Inter diaphoretica interna, efficacissimus ac tutissimus è spiritus ũ chalcãtinus tum sulphuris est.

A

5. Ad Glauc. c. 9.

De loc. in hom. 414.

4. De tuen. fan. c. 7.

B

Lib. de lue venerea c. 23.

Exercitatione 180. c. 19.

C

D

CAPVT

A

CAPVT XXXII.

Tumoris duri, ac ſcirrhoſi, ventriculi, Meſenterei, Hepatis, lienis, & vteri curatio inſtituitur.

Æterùm quoniam ſatis non eſt vniuerſi corporis tertiæ, & quartæ cruditatum regionis curationem, rectè adminiſtrandam ſcire etiam cuiuſcunque membri potiſſimum viſcerum, quæ abdomini inſunt, eandem curationem rectiſſimè moliendam vndique cognoſcere deuincimur. Quandoquidem ibi plures, variæque partes ſi bſunt, quæ ſanè quatenus ſpongiformes introſpiciuntur, carne ſua propria molli, & vacuæ, ſpatioſæque ſimul, & meatibus, cauernuliſue raræ, faciliimè in ſe cruditates craſſas viſcidas, ac lentas, ſimulque frigidas, præſertim pituitoſas, & melãcholicas recipere poſſunt ex quibus reſoluta parte ſeroſa, tumores duri, ac ſcirrhoſi

B

13. De ſimp. me. ſac. c. 9.

confici ſolent. Eanque ſanè ob cauſam ſæpè noſtris ægris ventriculum, ſeu meſentereon, vel iecur, aut lien, vel mulieri vterum hoc tumore duro, ac ſcirrhoſo læſum eſſe intuemur. Quibus vtique tumoribus niſi egregia talis tumoris curatio conſtituatur, facilè certè patientes illi perire ſolent. Hac itaque ratione impulſus ipſius tumoris harum partium exactam curationem cunctis remedijs munitam conſignare tentabo. Quocirca ſuppoſita, tam totius corporis, quàm membri particularis integra euacuatione penitus, penituſque interius iam adminiſtrata, eos tres quidem concoctionis modos ita ordine ſeorſum ſemper aſſequi tenemur ſicuti huc vſque declaraui. Primo nanque humidis, & modicè calidis relaxantibus, tenſionem adimere cogimur: poroſitates, & ſpacia carnis partis labefactatæ rarefaciendo, ſimulque eodem tempore calidis primariò, & humidis ſecundariò mollientibus duritiem vnà, & ſuccos crudos concoquentibus eos humores in vapores halituoſos conuertendo. Et poſtea tertio ſicuti tum viæ, tum humores iſti, ad diaphoreticam, ſimulque epiſpaſticam euacuationem præparata ſunt; ita quoque vapores illi, per halitum æquè tum digerendi, ſeu diſcutiendi, tumque vnà cum reliquis humoribus concoquendis, ſurſum attrahendis, extrahendi ſunt; hinc etiam educendi veniunt:

Ad tumores duros expiendos tres modi maturationis requiruntur.

C

2. Ad Glauc. c. 4. & cap. 5. & 14. meth. c. 5.

2. De morb. mulier. p. 732.

Ibidem p. 732.

Pag. 713.

Semper autem perpenſo, vt nos his tam viarum, quàm cruditatum preparatiuis longè magis, quàm diaphoreticis, & epiſpaſticis euacuatiuis ſtudere debeamus, tam vt curatio facilior reddatur, tumque ne durities ea lapideſcat, eò, quia tunc ille tumor incurabilis fieret. Ergo iure merito Hippocrates vult primò *ſi vteri tumore duro obdureſcerint* mulieres *copioſa calida lauato, & tepefactoria apponito*, nempe in *aqua calida deſideat*, vt ad ſecundinam detrahendam 1. de morb. Mulier. pagina 693. dixit: cum aqua calida relaxet, vt antea dictum eſt: Per *tepefactoria* autem, inferius quęnam intelligat, ait *à balneo verò, cerui adeps liquatus cum molli lana ſubactus apponatur*, & paulo inferiùs, ad idem, inquit *apponito cerui medullam, aut anſerinum adipem, aut ſuillum, & vnguentum irinum cum melle, aut oui luteum cum cera alba emollitum, & cataplaſmata imponito*, & hæc præparatiua multis diebus admouere tenemur: Deinde ex *decocto cucumaris agreſtis fomentum adhibeto:* euacuare cæterum, *deinde emollientia allata in ſubdititio apponito*: Quot autem diebus iterum præparare debeamus priuſquam euacuamus diſcutiendo, ac extrahendo, nos docet ita: *Idque tribus diebus facito:* Subinde verò iterum euacuare cogimur, ait enim illico. *Tribus autem interpoſitis diebus cyclaminum cum narciſſino ſubdito.* Ecce Hippocratem conſtituiſſe preparationem ſuccorum per halitum euacuandorum, quæ horarum ſeptuaginta duo tempore fit; eductioni eorundem vaporum horarum duntaxat viginti quatuor molitæ deſeruire.

Ne tumores illi in curatione ab exiccantibus lapideſcant cauendum eſt.

Ad vteri durū tumorē adimendum.

Recta curatio modo, ordine, ac tempore diſpoſita.

Quæ curatio cæteris cunctis ſatisfacit duris tumoribus aliarū partium.

D

Quocirca triplo magis præparare, quàm euacuare deuincimur. Ac ita viciſſim & præparare, & vacuare licet, donec omninò humor tollatur. Nam ait Hippocrates pergendo *pudendum aqua calida perluito, & in oleo* tenui maturiſſimo nequaquam veteri *inſidere facito. Poſtridie verò à balneo, cerui adeps liquatus cum molli lana ſubactus apponatur, & ſi tibi adhuc purgatione* diaphoretica, ſimulque epiſpaſtica *indigere videatur, tribus intermiſſis diebus ſupponito, quod cum narciſſino paratur* ideſt ciclaminis radix. *Deinde rurſus tribus intermiſſis diebus vteros odoratis, & pinguibus colluito. Poſtridie verò pulegium vno die ſubdito, & ſequenti die* iam tumore adempto pro vtero roborando *ex aromatis fomentum adhibeto.* Hanc autem curationem ex oleo, ex radice cucumeri ſylueſtris ab Hippocratis conſtitutam laudauit

Triplo magis mollientib præparare debemus quam, ſiccis euacuare.

Ad vterum roborãdum tumore curato.

14. Meth. c. 5.

Galenus, inquiens *oleo tamen principio curationis non aqua quotidie omninò laborantem particulam perfundo: eſto autem id oleum haudquaquam adſtringens, ſed planè tenuium partium cuiuſmodi ſabinum eſt. Incoquimus autem oleo interdum althea radicem* pro emolliendo, ac digerendo *ac ſylueſtris cucumeris* ad diſcutiendum. Vnde pro ſcirrho curando perfuſio, ſeu ſtillicidium aquæ laxantis ſordidæ lanæ pecurinæ Bizantij ab aqua ipſa laræ, commixtæ non conueniunt: immo tantùm olei laxantis. Cæterùm relaxantia tenſionem, ſimulque vias rarefacientia, & aperientia iam capite 10. nec non concoquentia capite 11. huius libri poſita fuerunt.

Pro ſcirrho eripiendo perfuſio & ſtillicidium olei, non autem aquæ lanarum.

At

At verò ſcirrhoſis tumoribus tum laxandis, tum quidem coquendis, adeps tum leoninus, tum taurinus aptiſſimus eſt, cum calidiores ſint; leoninus tamen taurino quoque calidior, ac iſti adipes magis concoquunt, quàm relaxent, ſicuti Suillus, & ceruinus, anatinus, bubulinus, anſerinus, galinaccus, hircinus, & caprinus, è contra magis relaxant, quàm maturent. Sed ſcirrhoſis tumoribus humores medicamenta euacuantia diſcutiendo, ſimulque extrahendo ſunt radix cucumeri agreſtis, ciclaminis, bryoniæ maris, eleborus niger, ſtruthium nempe herba lanaria, ſeu radicula appellata, & herba regina thabacum etiam vocata, & ſemen ricinæ, ſeu Kerua. Inſuper ſtercus bubulum, de quo ait Gal. *Eſtque & ipſum facultatis exſiccatoriæ, verum attractoriam etiam obtinet*, vbi ait *Medicus quidam medicamentorum peritus in Myſa, quæ in Helleſponto eſt ad tumores omnes ſcirrhoſos ex aceto in cataplaſmatibus formam compoſitum illinens*. Verùm ego hoc pharmacum non ab illo Medico Myſe, vt exiſtimauit Galenus inuentum fuiſſe inuenio, immo ab Hippocrate quingenta circiter annorum ſpatio, antequam Medicus ille Myſæ natus fuerit, tale nanque pharmacum in vteri tumore, ſimulque, *cum ſtranguria præbenderit, &c. Purgans medicamentum, quod infæcundam mulierem purgare valet, ſi vteri oſculum rectè habuerit, fotum ex ſtercore bubulo ſicco, tuſo, & excuſſo ad quatuor choenicas exhibeto: Aceti autem heminas decem addito, & vrina bubulæ tantundem*, & poſtea alij ſimili compoſitioni addidit crui *farinæ choenica*. Præſertim autem ſtercori bubulo acetum adiecit; cum acetum ne dum intro penetret, ſed etiam calidum actu tenuet, incidet, diſcutiat, exhalareque faciat, vnaque extrahat. Hinc etiam Galenus. *Earum verò partium, quæ iam ſcirrhum contraxerunt, vacuatio per iam dicta medicamenta perficitur, vocarique ea malactica, id eſt, mollientia, medici ſolent. Quoniam autem membrorum alia rariora naturaliter ſunt, alia denſiora*: nam rariora faciliùs recipiunt, difficiliùs verò recepta retinent: denſiora verò in oppoſitum, difficiliùs recipiunt, faciliùs autem recepta retinent *etiam vacuationem eorum diuerſa ſpecie remedia poſtulare eſt neceſſum*: cum pro rarioribus, rectè curandis, laxantia, emollientiaque interdum ſatis ſint. At verò ad denſiora (quæ eruditates receptas nonniſi difficillimè expellunt) curanda, laxantia quidem ſeu mollientia nõ ſufficiunt. *Hac igitur de cauſa tum in tendonibus, tum in ligamentis, cum ſcirrhoſa fuerint, viſum mihi ſatius erit ei curationi, quàm per mollientia medicamenta molimur aliquid incidentium admiſcere. Ex quorum numero vel in primis acetum eſt, interim verò & in alijs partibus* etiam raris, mollibus, & vacuis ſpongioſis, *quas ſcirrhus affecit eo, vtimur. Verùm in tendonibus, & ligamentis in hunc modum. In aceto acerrimo candentem igni lapidem extinguo, ac ſi quidem haberi poteſt, qui certè in magnis vrbibus rarus non eſt pyritem*, vulgo Marchiſita vocatur: *Sin eius copia non datur, molarem, græci Mylitem vocant, ſcilicet ex quo molas, quibus molimur faciunt. Deinde aſcendente poſt infuſum lapidi acetum vapore calido in hoc dimoueri ſcirrhoſum ligamentum, vel tendonem cogo, atque medicamen exinde rurſus, quod molliat impono*: de raris etiam partibus mox inquit. *Ac ammoniaco quidem thymiamate, cum aceto etiam alij non pauci licui imponentes, vtuntur, ad luti craſſitudinem, quod ex vtriſque mixtum eſt, redacto*: cui addo ego & bdelium, & ſerapinum, & opopomacum, puluerîſque thabaci, vel ciclaminis, aut bryoniæ quantitatem decentem, & ſuper coreum reſinæ atque terebinthinæ pauco addito ceratoque extenſo, admoueri loco ſcirrhoſo poteſt. Tamen etiam in ſuffumigeo, aut fomento ſpongijs admouendo, omnibus etiam membris ſpongiformis conuenit, acetum, radice althea, cucumeriſque ſylueſtris bulitum, deindeque lapide, narrato, ignito, actu percalfacto: His tamen conditionibus ſeruatis, cum Galenus ibidem dixerit. *Atque vtor, vt dixi, quotidie: Cæterùm curatio, quæ per acetum administratur, vtilis eſt vitio iam adulto, & cum præparata iam ſub mollientibus pars fuerit: Excogitaui autem, & compoſita quædam ex aceto medicamenta, quæ inter mollientium vſum ad vnum diem impone. Si quidem aceti vis modo ea, quis modicè, & debito tempore vtatur, ſalutaris eiuſmodi affectibus eſt, ceu craſſos, viſcidoſque humores diſſecans* nempe incidens, Quocirca non in curationis principio quotidie adhibere poſſumus, cum tunc magis laxare, & mollire, & coquere, quàm diſcutere, & quàm incidere, ſimulque adſtringere; acetum enim adſtringit: ideò ait. *Sin vel immoderatiùs, vel in tempore non idoneo tenuiores partes violenter abſumens id, quod reliquum eſt lapideſcere ſcinit*: Ergo tantum vbi tumoris maiori parte iam auxilio reliquorum euacuantium cutaneorum ablata aceti fomentationibus, ſuffumigeiſue vti rectè decet. Aduerte autem acetum de genere quidem euacuantium humoris tumorum reuerà non eſſe: quia *ſola ea, quæ calfaciunt, ſed non admodum, vnaque exſiccant* euacuantia ſunt, vt capite præceden. iam oſtenſum: *Quæ verò fortiter deſiccant, etiamſi non excalfaciant*, vt acetum quod vi frigidum eſt, *tamen ipſa non per medium euacuando ſcilicet, quod ſubtile eſt*: tamen acetum quoque incidendo, & ſimul exiccando tenuat: Vnde conſequenter diſcutit, non tamen extrahit: Vnde aceto ſemper relaxans vt radicem altheæ, & euacuans vt radicem cucumeris agreſtis, vel ciclaminis commiſcere debemus: Verùm cum talia antea allata euacuantia nimium calida, nimiumque ſicca ſint: ideo ſemper laxantibus, mollientibuſque corrigenda veniunt: vt exempli cauſa. Recip. radicum bryoniæ maris, ciclaminis, cucumeris ſilueſtris herbæ lanariæ, & reginæ an. M. 1. altheæ liliorum alborum, Keiri an. M. 5. ſeminum lini, fenugræci an. vnc. 1. flor. melliloti, camomillæ an. M. 1. ſemper autem aliqua addenda ſunt, quæ propriam partem læſam reſpiciant: vt pro ventriculo mẽtam,

Marginal notes (left):

Ad ſcirrhi eruditates vacuandas extrinſeca diaphoretica, & epiſpaſtica pharmaca.

Stercus bubulũ diaphoreticũ externũ medicamentũ ab Hip. inuentum licet Gal. falſo illo Medico Myſæ Helleſponti huius medicamẽti inuẽtionem tribuerit.

Mollientia græcè malactica vocantur.

Partes tumefactæ vel raræ vel denſæ ſunt.

Vnde quoq. euacuationem eruditatum in eis exiſtentium diuerſa ſpecie remedia exopiſt.

Dẽſis partibus, vt tendonib. ac ligamẽtis à cruditatibus liberandis, quænam diaphoretica & epiſpaſtica remedia competant.

Et etiam raris ſcirrho affectis.

Acetum acerrimum pro denſis potiſſimũ, & ſi eo magis raris cõueniat partibus.

Cerata pro raris.

Suffumigeũ ſeu fomentum.

Acetum acerrimũ ad ſcirrhos euellendos quo modo cõponatur, & ad mioiſtratur.

Tempus quo aceto tuto vti valemus.

Acetum per ſe extrinſecè adhibitum nec diaphoreticũ, nec epiſpaſticum eſt, cum vi non ſit calidum ſed pro vt tenue incidẽdo & ſiccando tenuat.

Decoctum pro ſuffumigeo, vel fomento ad partes tumefactas curãdas vel pro ſtillicidio.

Marginal references (right):

A
11. De ſ. ſim. m. fac. c. 1.
2. Ad Glauc. c. 4. Et 14. meth. c. 4.
5. De ſimp. med. fac. c. 9.
10. De ſimp. med. fac. c. 76. G.
1. De morb. mulierum 693. in Foeſ.
B
Pag. 694.
14. Meth. c. 5.
Ibidem.
Idem confirmat 2. ad Glauc. c. 4.
C
D
5. De ſim. med. fac. c. 7.
Ibidem.

A tam, & abſinthium; pro hepate agrimonium, & cichoreum, & abſinthium; pro liene elebotum, cetrach, tamariſcum, & cortex rad. e. pro meſentereo ea, quæ tum hepati, tum lieni competunt, inter vtrunque enim reſidet: pro vtero autem flores pulegij, arthemiſiam, matricariam, & aromata odorata, quibus vterus obdelectatur, addere ſoleo, in vino albo dulci q. ſ. f. decoct. ex quo, & ſtillicidium, & fomentationes loco ſcirrhoſo adhibendæ ſunt; Aut loco decocti illius, parari poteſt oleum vetuſtiſſimum ijſdem rebus addendo gummas, & lacrimas arborum cum vini albi portione, & cum aqua ardente, in fine poſita, componi valet, ad hunc vſum: attamen perſpecto, vt præparantia longiori tempore adminiſtrata eſſe debeant: quæ etiam oleo præſidijs laxantibus, concoquentibus, ſimulque mollientibus compoſitum aliquibus tamen tenorem partis conſeruantibus additis, eſſe poteſt, & ſtillicidio, & fomento ſpongijs mane tempore vnius horę admoto, reliquoque tempore, loco ſcirrhoſo medicamentum id lana ſordida, aut omento ſuillo, aut caprillo, aut hircino, vel vtre, aut veſica ſemiplena apponere valemus. Emplaſtrum autem ad idem tale erit Recip. radicum althææ lixatæ vnc. 2. farinæ lini, & fœnugræci an. vnc. 1 5. ammoniaci, bdelij, ſerapini, opoponacis an. drac. 3. Medullæ vitulinę adipis ſuillæ an. vnc. 5. oximellis ſcillini vnc. 1. puluer. cortic. radic. capparo abſinthij an. ſcrup. 2. croci ſcrup. 1. ſpicæ nardi ſcrup. 4. Adipis anſerini, gallinacei, olei abſinthij, maſticis, liliorum alborum, & Kerini an. q. ſ. M. f. emplaſtrum. Verum optimum eſt oleum deſtilatum ex ammoniaco, bdelio, ſerapino, opoponaco, ſeu ſtyrace; efficaciora verò hæc olea erunt: ſi ex ricino parentur, vt Gal. 6. de com. med. per gen. c. 8. vel oleum bryoniæ, & cucumeris agreſtis, & ciclaminis, vide ibi Galenum. At verò cucurbitulæ ſiccæ, loco ſcirrhoſo admotæ, plurimùm valent: tum pro tumoris duri vijs denſis rarefaciendis, & aperiendis: tum ad humores frigidos modicè calfaciendos, & coquendos: tumq; ad ſuccos craſſos, ac tenaces tenuandos, diſcutiendos, ſimulq; extrahendos. Ac denique ad naturam languidè concoquentem excitandam æquè tam ad benè coquēdos, quàm ad promptè expellendos humores illius tumoris duri, vt abundè iam iam oſtenſum eſt, ex Gal. ſententia. Sed optimè erit vnà cum externis his præſidijs, internis quoq; emollientibus vti potiſſimùm ammoniaco, quod intro aſſumitur, & rectè datur in ſucco chamæmillæ, aut anethi, & aceto ad drac. 2. immo habetur de hoc pharmaco hæc verba, *dabat* Medicus Athenæus *ammoniaci drac. 3. ſplenitico, & curabat eum omninò in paucis diebus, quod quidem inter emollientia principatum occupat, in digerentibus verò conuertat,* & ſi dixerit *inter tam mollia, & validiſſima, quod genus ſunt bdelium, & ſtyrax, gutta ammoniaci idem poteſt, quod propolis:* Vnde ex his, boli confici poſſunt aliquo aperienti proprio medicamine, & parti ſcirrhoſæ accommodato, ſimulque aliquo eam partem corroboranti commixtis: atq; deniq; vnà cum decocto aliquo diaphorectico: etiam partem affectam reſpiciente, ac tunc, & ſalſæ, & ligni guaiaci, & chinæ decoctum cum aliqua ſaxofrax portione congruum eſſe poteſt; Si autem lien ſcirrho affectus fuerit, tunc vinum chalibeatum conueniet: ſin æger bolos aſſumere noluerit: tunc oleum ex ammoniaco, vel bdelio, ſeu ſtyrace deſtillatum ad g. 10. vel 15. præbendum erit in decocto aliquo parti ſcirrhoſæ curandæ adæquato. Singula autem hebdomada tum, vt ſi quid cruditatum ſcirrhi interius expurgari valeat educatur, tum ne cruditates, quæ quotidie aliàs in prima, aliàs in ſecunda cruditatum regione naſci ſolent, ad partem ſcirrhoſam fluere poſſint, ſolutiuum pharmacum exhibendum veniet, vt ſcilicet eas geminas cruditates euacuemus. Hinc de vict. rat. rectè adminiſtranda Gal. inquit. *Ita ſanè & quādā à natura alieni tumores paulatim longiori tempore dilabente materia diſſoluuntur, idque recta victus ratione* tenuante ſuperius ſtatuta *vtentibus euenit, nam qui largiori cibo veſcuntur humorem affectis partibus influentem digeſto æqualem facientes affectus ſeruant.*

B · C (section letters in the left margin)

Left margin notes:

2. Ad Glauc. c. 4 & cap. 5.

Vide 4. de com. med. per gener. c. 5.

Et 14 meth. c. 4

Lib. 4. c. 13. & in hoc lib. c. 29. & c. 31.
4. Meth. c. 4. & 4. met. c. 7 & 11. meth. c. 18. & 12 meth. c. 8. & 13. meth. c. 17.
6. De com. me. per gen. c. 8.
7. De com. med. per gen. c. 3.
Idē 2. ad Glauc. c. 4. & c. 5.

6. Epid. c. 5. t. 5. Idem confirmat 2. ad Glauc. c. 4. & cap. 5. & 14. meth. c. 4 & alibi.

Right margin notes:

Quod decoctum ex diaphorecticum, & epiſpaſticum.
Oleum eodem modo primum diaphoreticum, & epiſpaſticū.

Modi quibus oleo eo vti valemus.

Emplaſtrū diaphorecticum, & epiſpaſticum.

Oleū ex ammoniaco, bdelio, ſerapino, opoponaco ceu ſtyrace deſtilatum optimum inuenitur.
In epiſpaſtica remedia cucurbitæ ſiccæ primum tenent locum.
Cucurbita etiā diaphorectica p accidens eſt.
Gal. 9. de com. med. 5. loc. c. 3. & 10 de comp. med. 5. l. c. 3. & lib. Gal attributo de med. exper. c. 1.
Eodem lib. Gal. attributo c. 7.
Ammoniacum intro aſſumptū ad drac. 3 pro vice: pro ſcirrho tollendo optimum eſt.
Decoctum diaphorecticū iuniperi. buxi. ebeni. vel ſalſæ &c.
In ſcirrho lienis interna pharmaca.
Singula hebdomada ſolutiuū dandum medicamentum in ſcirrho rectè curando.
Stricta victus ratio conuenit, in ſcirrho rectè curando.

CAPVT XXXIII.

Ventriculi, meſenterei, hepatis, lienis, ac vteri à ſcirrhoſo tumore curati, corroborantia præſidia proponuntur; ne denuo hæ partes relaxatæ, ac imbecilles nouas recipiant fluxiones.

D

PArte autem à tumore duro iam ſanitati reſtituta, ſtatim roboranda ipſa pars eſt: nam ſi ita laxata, ac debilis maneret, procul omni dubio nouum excrementum ad eam flueret partem, quod ipſa quoq; reciperet: Quocirca iterum tumor eius partis emergeret. Pariter quoq; partem mandantem, ſeu caput, ſeu ventriculus, aut iecur fuerit roborandum eſt: quorum viſcerum corroborantia antea iam ſtatuta fuerunt. Cæterum cum impoſſibile ſit prius omnino tumoris ſcirrhoſi duritiem auferre, poſtea eam partē roborare. Quippe tantum eodem tempore, quo materia vacuatur, eodem quoque medicamento partem roborare tenemur. Vnde ex quo, quando ferè omnino tumor ablatus eſt relaxantibus, mollientibuſque concurrentibus, tunc loco relaxantium, emollientiumque adſtringentia his euacuantibus poſſumus adijcere, neque vnica vice relaxantia, neque mollientia ab euacuantibus diaphorecticis auferri debent, neque adſtringentia addere

Modus & ordo roborandi partis ſcirrhoſæ.

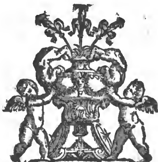
omnia vna vice; immo paulatim relaxantia, & emollientia, simulque ab euacuantibus auferre deuincimur: similiter adstringentia gradatim loco laxantium, & emollientium adijcere debemus. Vt exempli causa decoctum in vino albo dulci, pauco acero penetrationis gratia seminibus ricinæ, radicibus cucumeris agrestis, cyclaminis, bryoniæ, & herbæ tam lanariæ, quàm reginæ factum, erit quidem decoctum euacuans, calfactoria, exiccatoria, ac extractoria vi decoratum, cui decocto relaxantia, & emollientia hęc adijcientur, nempe althea, maluarum, liliorum alborum, Keiri, flores meliloti, semen lini, & fęnu græci. Item adeps cerui, suilli, &c. & ammoniacum, bdelium, &c. hoc præsidium tandiu admouendum erit, donec tumoris, & duritiés, & magnitudo remittatur, quibus non modò remissis, at verò quoque penè finitis, tunc loco vini dulcis albi, vinum album austerum, & generosum pone, & paulatim, gradatimque isthæc laxantia, & mollientia auferantur, quorum loco absinthium, rosæ, balaustia, sumach; & mirtilli paulatim, gradatimque laxantibus, & mollientibus succedant; ac denique vice vini albi austeri, acetum acerrimum assumatur, in quo decoctum fiat ferè solis euacuantibus, simulque adstringentibus, quo decocto stillicidium parti læsæ adhibeas, ventriculo ieiuno vna hora, reliquoque tempore, si tibi videatur aliqua mollientia admouere apponas. Verùm semper satius erit in fine stillicidium aquæ apponitanæ porrigere, cuius aquæ beneficio perpetuò æquè, tam euacuabis, quàm toborabis, vt cap. 16. huius lib. vidisti, & reliquo tempore ceratum hoc infigere. Recip. ammoniaci, bdelij, serapini, opoponacis, styracis an. vnc. 3. his in aceto dissolutis: croci scrup. 1. spicæ nardi drac. 5. laudani mest. an. drac. 1. absinthij drac. 5. puluetis radicũ bryoniæ, cyclaminis an. drach. ij. & 5. balaustiorum, mirtillorum an. drac. 5. ceræ, tasinę, terebinthinę q. s. M. f. ceratum.

A B

Decoctum pro stillicidio, suffumigeo vel fomento ad scirrhos expiēdus & modus & ordo, ac tempus quo eo vti possumus, vt pars scirrhosa eodem tempore & curata, & roborata maneat, ne denuo afficiatur.

Ceratũ ad idē.

Finis Libri Sexti.

DE CRV-

DE CRVDITATIBVS RECTE DIGNOSCENDIS, RECTEQVE CVRANDIS.

LIBER SEPTIMVS.

Vbi

Compositionum, regionum, cruditatum, rectè curandarum,

Curatio Galeni sententia statuitur.

CAPVT PRIMVM.

Conexus huius libri cum alijs præcedentibus libris.

A

4. De tuen. san. c.5. & 7. Et primo de diff. respir. c.2. & 3. aph.15.

Voniam omne compositum posterius est simplicibus, ex quibus compositum conflatur: hinc iurè meritò hactenus simplicium regionum cruditatum nostri corporis curationibus, rectè executioni mandandis, vndique explanatis; superest ergo, vt quatuor cruditatum regionum compositionum, (vt tantùm laconicè me expediam) quæ sepiùs contingere solent, rectè curandarum, curationem ingrediar. Nam, quò ad reliquarum compositionum curationem ita fusè libro 5. indicationes quidem promulgauimus, vt ipsi quoque curationi satisfecerimus. Eāque sanè ob causam noua defatigatione hic opus non est: Satis enim mihi est, cum Gal. de compositione primæ cruditatum regionis cum secunda regione non egerit, nostræ dilucidationis gratia istius compositionis indicationes colligere voluerimus.

CAPVT II.

B Compositionis cruditatum primæ regionis cum tertia, vnà & quarta regione curatio desumitur ex Galeno.

4. De tuen. san. c.5.

E compositione verò primæ regionis cum tertia, & quarta, agit Galenus. Quo loci de diaspolitico, & diatripipereo agit, tum ad præparandas primæ regionis cruditates, tum ad concoctionem cibi fouendam, tum etiam ad aluum mitè leniendam eorum pulueribus, ruditer factis, datisque cum mulsa oximeli, apomelique, ne in habitum corporis tertiæ, & quartæ regionis cruditates illæ introferantur: hinc quiete, ac somno, tunc patientes curare tenemur secundum indicationes huius compositionis collectas: Curata enim prima regione; facilè postea tertia, & quarta curabuntur. Supposito etiam quòd secunda regio impura non sit.

Primæ cruditatum & tertiæ, & quartæ simul regionis compositionis recta curatio agēda.

A

CAPVT IV.

Compositionis cruditatum primæ secundæ,tertiæ,& quartæ regionis curatio ex Gal.elicitur.

4. De tuen.san. c.9.

Compositæ cruditatis cuiuslibet quatuor regionum simul iunctarum curatio recta à Gal. constituta.

Loci Galeni explanatio.

HVius compositionis omnium cruditatum locorum, curationem nobis tradere voluisse Galenum his verbis, consentaneum est, caput id enim ita inscribitur. *De vlceroso affectu,cui crudorum succorum copia in corpore vniuerso coniungatur,&* haber Gal. *Cum verò reliquus lassitudinis affectus sit, in quo supra vlcerosum sensum copia crudorum in toto corpore congesta est,de hoc quoque dicendum est,&c.* Quanuis enim de compositione primæ regionis cum tertia,& quarta (relicta secunda regione) videatur tantùm Galenus dixisse,hoc modo. *Si enim vbi in primis venis crudi succi copia est, dissecandum nobis eum esse, concoquendumque diximus,cauentibus semper, ne in habitum corporis traducatur;vbi verò in extremis venis, & corporis habitu resedit* copia ipsa cruditatum , *& concoquendum pariter,& per halitum resoluendum.*

B *Nimirum quibus ambo inciderunt, in ijs ambæ rationes sunt miscendæ,atque id,si quidem pari noxa vrgere videbuntur,æquali vtriusque respectu:sin alterum prægrauat,totius vtique curationis studio in id propenso,nec tamen altero,quod minus est,neglecto. Miscebis autem vtriusque curationem ad hunc modum.* Nihilominus pro vt sunt extremæ loco,nec nõ hinc etiam contrariam curationem postulent, has solas pro declaratione expressit. Vnde vtrunque vetant reuulsum nempe prima regio ad tertiam , & quartam regionem suas cruditates nunquam transmittere debemus. Sicuti vicissim neque à quarta,seu à tertia regione ad primam regionem cruditates copiosæ ducendæ veniunt: per hunc enim curationis terminum quoque comprehenditur curatio secundæ regionis,quàm etiam his verbis,postea illico comprehendit.

Ibidem nempe 4.de tuen.san.c.9.

Non enim ab re fuerit exemplo aliquid de hoc egisse suasimus ijs,quibus in primis maximè venis crudi succi congesta copia est,simplici diatrion pipereon medicamento vti. Ergo si non modò in his,sed etiam in omnibus venis sit,superque in ipsa carne; in principio curationis ipso diatrion pipereo vtendum, sed cui admixtum petroseleni tantum sit,quantum anisi,& thimi,& zingiberis habeat. Verùm prius consecutam fuisse aliquam cruditatis primæ,& secundæ regionis cruditatis copiæ aluinam eductionem,nec non plenitudinis euacuationem oportet. Eodemque tempore,quo diatrion pipereoo præbemus,etiam necesse est,vt oximeli aqua mulsa, seu sacharata, aut apomeli,ad aluum mitissimè subducendam patienti exhibeamus: fortassisque aquam mulsam,hyssopo semicoctam

C dare oportebit,pro potione verò,vt Hippoc.etiam in febre ardente. *Vina etiam alba ex vuis passis aquosa exhibere possunt. Vuarum passularum faces vinaceæ expressæ dilutæ ad idem valent.* Verũ ad Gal.curationem iam partim declaratam accedamus; ait enim; statim pergens , *Post primum verò diem* quo diatrion pipereon petroseleni portiunculæ commixtum præbere cæperimus *magisque etiam post secundum miscendum eidem est aliquid diacalaminthes:Mox verò partes æquè miscẽdæ:* tunc enim æque omnes cruditates respiciendæ sunt, neque objicias, si asserueris tunc ea medicamenta duos motus seorsum contrarios efficere nequeunt, diatrion enim pipereon alijs aluũ mirissimè subducentibus simul patienti datum vnà cum diacalamintha diuretica,diaphoreticaque. Quandoquidem hoc dubium Hipp.soluit,dum in febre ardente potionem ad vrinã ciendam,simulq; ad ventrem soluendum describit ita. *Apij manipulos tres pulegij pugillos duos in aceti heminis decem,ad tertias decoquito,hoc melle,& aqua admixta aquosum bibat, adianti pugillo iniecto,quod vrinam mouet,& aluum soluit,*ad quas duas intentiones etiam aliam aquam præbuit,quæ ipsa est:*Aquam mulsam ad dimidias decoquito deinde apiũ inijcito.* In morbo verò regio hanc dedit. *At si morbus regius insuper inuaserit, vuæ passæ albæ detractis vinaceis,cicerum alborum,vtrorunque heminam dimidiam,hordei achilini tantundem,cnici tantundem,aquæ heminæ decem,apium,menthã, coriandrum cuiusque parum simul terito,quoad aqua leuiter dealbescat,postremo adianti pugillo iniecto*

I.De morbis ad finem 30. ex Foesio.

Vina refrigerãtia arte facta ex Hip.delectorio.

Eodem tẽpore & diatrium piperum delectorium & diacalaminthan diureticam dare conuenit.

Obiectio.

Obiectionis Hippoc. solutio.

Cur eodẽ tẽpore duas excretiones seorsum contrarias per aluũ ac per vrinam fieri possint.

I. De morb.cit. p.500.501.

Ratio.

Solutionis dubij ex Gal. desumpta.

D *f.aqua.* Neque difficile rationibus id intelligi est. Nam, vt ex Galeno antea iam exploratum habui,illa ventri inhæreseunt, quę sua acredine leuissima aluum excitant : ista verò vasis vtereris se inhærent ibidem digeruntur; digesta verò cùm sint, vrinam excitant: sicuti diaphoretica, dum in carnem peruenerint,inibi digeruntur,& actuantur ad actum operandi,halitum cutis excitando. Cæterum Gal.pergens curationem allatam declarando,inquit. *Procedente deinde tempore ipsius diacalaminthes plus addendum:ad extremum verò etiam solum exhibebitur,* nimirum cum totum corpus primæ,& secundæ regionis delectionibus, & perthirea expurgatum fuerit; semper tamen cruditatum speciebus,regionibus,& copia perpensis,cum in curatione simplicium,tumque compositarum cruditatum. Verum aduerte licèt de ijs cruditatibus simul compositis,etiam ante c.31.obiter verba fecerim,id tamen pro dilucidanda totius corporis euacuatione agenda, priusquam tertiæ,& quartæ regionis curationem ingrediamur,non autem exactè,vt hic agendũ est; Verum Galenus ait,vt simili modo victus rationem compositam assumere debeamus, & reliqua in simplicibus cruditatibus statuta,his verbis. *Ad eundem modum,& in reliqua omni victus ratione,quoties pares affectus sunt miscendæ eorum medendi rationes sunt,sed ita tamen,vt inter initia*

Quomodo delectoria & quomodo diuretica interna suũ opus efficiant.

Pariter quomodo diaphoretica interna agãt.

Ibidem lib. 4. de tuen.san.c.9

Quando est diacalamintha nõ amplius diatriõ pipereon admiscendum sit,sed diacalamintha sola danda.

Victus ratio in his cruditatib. rectè curandis totius corporis.

Ibidem.

potio-

Nota.

potiores medendi partes ijs praestentur, quæ in primis continentur venis, in fine verò ijs, quæ in carne: in medio inter hæc tempore, ambæ rationes æquabiliter miscebuntur, vt in morbo regio, tum flauo, tum nigro, nec non in composito ex vtrisque, qui viridis conspicitur omnibus cruditatum regionibus, cruditatibus copiosis repletis: ibi priùs prima regio deiectionibus curanda: postea media curatione secunda regio ab ijs liberanda deiectionibus, venęq; sectione, ac diurecticis præsidijs, cum istis tribus euacuationibus icteriei, etiam sexto die facti, vigesimo die sanentur Hipp. experimento, vt Heraclidi euenit: In fine autem balneis diaphorecticis, fomentis, frictionibusque tertia, quartaque regio curari debet, vt ex Hipp. collígo. Cæterum sicuti in cruditatum simplicium curatione *gradatim contraria adhibere, et inter quiescere* opus est: ita etiam in cruditatum compositarum curatione obseruandum est: Gradatim enim à diatrion pipereo, seu diaspolitico, & ab alijs blandè deiectorijs ad diacalaminthan diureticam, diaphoreticamque progredi cogimur, ac interquiescere, priusquam diacalaminthes ijs misceatur, petroseleni parum miscendo. Cur autem à prima regione curationis exordium desumere debeamus, alias dixi, cum Galeno, Naturæ prouidentiam fuisse, vt cruditates in prima regione, ceu in partibus ignobilioribus, atque ad eas euacuandas viæ quidem faciliori subijcerent, quousque ipsę euacuarentur, aut à natura ipsa, aut ab arte: si nanque introferrentur, quinq; mala consurgerent. Primo enim sanguinis sinus venarum adeò coinquinaretur, vt, sanguine ipso improbo reddito, nostri corporis partes non amplius probè nutriri possent. Vlterius calor influens sanguinis tam venarum, quàm arteriarum læderetur. Insuper, eo calore influente læso, qui ne dum calor cordi implantatus alitur. Verum etiam ex quo viuidus efficitur, valde labefacteretur; quo affecto, ceu primo agente corporeo nostrarum actionum vniuersale salubre, & insalubre omnibus cæteris partibus accommodato, omnes hinc nostræ actiones ruerentur. Quarto cruditates illæ primæ regionis, ad partes solidas accedentes particulariter harum partium, quibus omnia nostra corporea opera tribuit Hipp. (vt libro de certitudine medicinæ iam ostensum est) actiones maximè obnoxiæ euaderent. Tandem in carne iacentibus ijs cruditatibus, quæ antea in prima regione aderant, difficillimè ob meatus angustissimos euacuari tunc possent, maximo ægrorum damno, tum cerebri, & hepatis, tum renum, ac reliquarum omnium cunctarum partium.

Modus, & ordo curationis toti' corporis; Primo enim prima regio rectè curanda subinde secunda; postea tertia denique quarta rectè sananda.

Modus & ordo exhibendi deiectoria & simul diurectica & diaphorectica interna comixta.

Donec ad diaphorectica sola deuenire conueniat.

Quinque mala, quæ fierent, si cruditatū copia primæ regionis ad secundam, & ad tertiam regionem accederet.

A

1. Epid. com. 3. t. 64. & 4 de tuen. san. c. 4.

De intern. aff. pag. 577. 578. ex Foes.

Hipp 6. de mor. vulg. com. 3. t. 26

12. Meth. c. 5.

B

Finis Libri Septimi, & tertij voluminis.

Laus, Honor, & Gloria semper Deo, eiusque Matri semper Virgini Mariæ.

